

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Yaşanmamış sayılan anılar

Mehmet Tepebaşı

Yaşanmamış sayılan anılar

Mehmet Tepebaşı

*dipnot

ANI

Mehmet Tepebaşı

YAŞANMAMIŞ SAYILAN ANILAR

*dipnot

Dipnot Yayınları: 90
Anı Dizisi: 1
Baskı 2010 / Ankara
Yaşanmamış Sayılan Anılar
© Dipnot Yayınları, 2010
© Mehmet Tepebaşı

ISBN:978-975-9051-96-9
Sertifika No: 14999

Kapak Tasarımı: Sinan Solmaz
Düzeltili: İbrahim Yıldız
Baskı Öncesi Hazırlık: Dipnot Bas. Yay. Ltd. Şti.
Baskı: Mattek Matbaacılık Bas. Yay. Tan. Tic. San. Ltd. Şti.
GMK Bulvarı No 83/23 Maltepe / Ankara

dipnot yayınları
Selanik Cad. No: 82/32 Kızılay / Ankara
Tel: (0 312) 419 29 32 / Faks: (0 312) 419 25 32
e-posta: dipnotkitabevi@yahoo.com

Kızım Su'ya

İçindekiler

Önceden Birkaç Söz	7
12 Eylül Her Şeyi Öyle Savurmuş, Öyle Dağıtmıştı ki... ..	9
Türkçe Konuşan Ermeni Bir Fotoğrafçıdan... ..	25
Bizim Kimliklerimiz Filistin Kimliği.....	29
Filistin'in Ünlü Hammuri Kampı.....	39
Koca Devrimci Yol'un Merkez Komitesi'nin Bir Üyesiyle Tanışacağım... ..	46
Şam'a Taşınıyoruz	62
Ortadoğu'nun Paris'ine, Beyrut'a Doğru Yolculuk Yapıyoruz	66
Gelen Her Arkadaşımın Yüzüne Bakıyorum... ..	71
Adam Eline Alıyor Sahte Markları.....	77
Demokratik Cephe'nin Dolmuşunda Hızla İlerlerken... ..	100
"Hareketimizin Durumu Yenilgi Değil, Dağılma" Diyebilmesinin Anlamı Ne?	119
Devrimci Yol Militanlarına <i>Birikim</i> Okutmak... ..	145
Meral Geliyor Aklıma... ..	161

Türkiye'nin Sesi Radyosundan Gelişmeleri Dinliyoruz.....	223
Meral'i Dinledikçe Kanım Çekiliyor	232
Bir Devrimci Yol'cu Başka Bir Devrimci Yol'cuya, ...	256
Ya Türkiye'ye Gönderin Beni, ya da Kampa, Arkadaşlarımın Yanına!.....	285
Ben Buraya Ölümü Göze Alarak Geldim.....	315
Heval, Bugün Gidemeyiz, Ay Çok Işık Veriyor!.....	335

Önceden Birkaç Söz

Bu kitabı yazdığım sıralarda çok sevdiğim ve değer verdiğim biri bana biraz da şaşkın gözlerle bakıp, “Niye böyle bir şeye gerek duyuyorsun ki?” diye sormuştu. Sol’un geleneksel tavrı olan susmak, yazma işini başkalarına, en uzaktakilere bırakmak yerine oturup yazmak, hem de yaşadıklarını yazmak bizde pek alışılage-len bir davranış değildi çünkü. Bu işin deyim yerindeyse hamallığını yapan insanların kendi tarihlerini yazmaları gerektiğine her zaman inanmama rağmen, belki ben de geleneksel tavra uyup, yaşadıklarımı, yaşananları anılarımda ve eş-dost sohbetlerinde anlatarak geçiştirecektim. Ta ki kitapta anlatmaya çalıştığım dönemin başkahramanlarından, daha doğrusu başsorumlularından birinin “Ben o günleri yaşanmamış günler olarak kabul ediyorum,” demesine kadar. Evet, böyle diyordu: “Ben o yılları yaşanmamış kabul ediyorum.”

Oysa onun yaşanmamış olarak kabul ettiği günler başkaları için asla yadsınamayacak ağır tahribatlara mal olmuştu. Onun sorumluluğu altında o anda ve daha sonra yaşananlar birçoğumuzda asla kapanmayan derin yaralar açtı. Orada alınan kararlar doğrultusunda Türkiye’ye dağlara gönderilen arkadaşlardan kaç öldürüldü, kaç yakalanıp aylarca işkencede ve yıllarca cezaevinde yattı, tam olarak bilmiyorum. Bildiğim, benim o yılları yaşanmamış kabul etmeyecek kadar ağır yaşadığım. 24 yaşından 31 yaşına kadarki en güzel yedi yılıma, daha anne karnundayken gördüğü işkence yüzünden ölen çocuğuma mal oldu yaşanmamış sayılan yıllar. İşin sosyolojik, psikolojik boyutlarından söz etmiyorum bile.

İşte bu yüzden, “*Ama ben bunları yaşadım ve benim yaşanmış saymıyorum diyebilme lüksüm yok!*” demek istedim. İşte bu yüzden sıradan bir nefer olarak yaşadıklarımı yazma gereği duydum.

Anı yazmanın hiç de kolay olmadığını bu kitabı yazarken anladım. 1951 tevkifatını yaşayanların hemen hepsinin, bugün için hiç bir anlamı olmayan bazı küçücük şeyleri hâlâ kendilerine sakladığını ilk okuduğumda bıyık altından gülmüştüm. Ama şimdi anlıyorum onları. Bir solcu için anı yazmak o kadar zor ki!

Karşılaştığım başka bir zorluk, yazılanların kuru birer anı yığınının dönüşmesi riski oldu. Bu nedenle bazen olayın temel içeriğini değiştirmeden, biraz heyecan katma gereği duydum. Bilmem becerebildim mi? Ama bir anı roman yazmaya, kendimce olayları kronolojik bir sıra içinde anlatmaya çalıştım.

Her şey burada yazıldığı biçimiyle yaşanmadı orada. Bazı durumlarda olayın kendisi doğru olmakla birlikte, oluş biçiminde değişiklikler yaptım.

Yirmi yaşında, 12 Eylül'ün baskısından bunalmış bir gencin, büyük umutlarla yurtdışına çıkışını, sonra bu umutların nasıl bir hayal kırıklığına dönüştüğünü anlatmaya çalıştım. Kendimce olayların içine girebilmek için "şimdiki zaman"ı seçtim.

Dünyanın büyük güçlerinin özellikle Ortadoğu'ya yöneldiği, pürüzleri ortadan kaldırdığı bir dönemde, yüreklerindeki umutları dışında başka hiçbir donanımları olmayan gencecik insanların dramıydı orada yaşananlar. Bu dramdan bütün dünya payını aldı aslında. Bugünkü Global Dünya'nın yaşama geçebilmesi için Ortadoğu'nun denetlenmesi, pürüzlerin ortadan kaldırılması, Filistin Davasının bitirilmesi gerekiyordu. Ve biz belki tesadüf, belki olayların zorunlu sonucu, hamlelerin yapıldığı satranç tahtasının tam ortasında, üstelik farkedilmeden ezilen bir grup olarak vardık.

Son olarak bu kitabın derlenip toparlanmasında gece gündüz demeden bana destek olan Demet'e ayrıca teşekkür etmek istiyorum. O olmasaydı belki de bu kitap olmayacaktı.

Amsterdam

12 Eylül her şeyi öyle savurmuş, öyle dağıtmıştı ki...

Aylardır ilk kez böylesine sevinçliydim. İçime anlatılması çok zor bir coşku seli dolmuştu. Dile kolay, aylardır yalnızca ölüm, yakalanma, hepsinden önemlisi de salkım salkım çözülme haberleri alıyorduk. Yalnızca haber almıyor, bizzat yaşıyorduk. En tanıdıklarımız, yoldaşlarımız, amansızca sürdürülen süreklilik avlarında teker teker yakalanıyor, öldürülüyor, işkenceden geçiriliyor ya da kaybediliyordu. Olaylar o kadar hızlı geliyor, etrafımızdaki çember o kadar hızla daralıyordu ki, “Niye böyle olduk?” demeye, kendimize soru sormaya bile fırsatımız olmuyordu. Ya da o günlerin karmaşalığında böyle bir sorunun çok fazla bir anlamı olmadığını düşünüyorduk. Yakalanmamak, yakalatmamak, eldekini korumak uğraşımızın tümünü kapsıyordu. Hemen hemen herkes birbiriyle ilişkisini bilerek koparmış, kendi olanakları içinde olabildiğince gizli, dar koşullarda yaşıyordu. En iyi ilişkiler bile aylar sonra verilen randevularla sürdürülüyordu. Bazen hiç umulmadık bir yerde, hiç umulmadık biriyle karşılaşıldığında insanlar panikliyordu. Oysa eskiden olsa nasıl da sarmaş dolaş olunur, ortak tanıdıklar sorulur, bölgelerindeki gelişmeler nasıl da coşkuyla anlatılırdı. Ama şimdi, en sevdiklerinden bile kaçmak zorundasın. En tanıdığınla bile karşılaşmak insanı rahatsız ediyor olmuştu. Hemen hemen hiç bir şey yapmadan, sadece kaçmak, sadece yakalanmamaya çalışmak bizim gibi koca bir hareketin insanlarını nasıl etkiliyordu, anlatılamaz. Kendini devrim yapmaya çok yaklaşmış ya da devrim yapabilecek biricik hareketin insanları olarak gören, çevresindeki her şeye müdahale etmeye alışmış, atıl kalmayı hiç düşünmemiş bir hareketin insanları olan bizlerin, şimdi hemen her şey karşısında yine ölesiye duyarlı, ama güçten yoksun, eli kolu bağlı oturması bizi müthiş etkili-

yordu. Çünkü hâlâ inanıyorduk ki, ancak biz bir şeyler yapabilir-dik. Hâlâ inanıyorduk ki bu karanlık perdeyi ancak biz yırtabilir-dik. Oysa “biz” yoktu. O nedenle de en yakınlarımız öldürölür, işkenceye çekilirken, gencecik insanlar düzmece mahkemelerde, düzmece senaryolarla idama mahkûm edilip, bir gece yarısı bir grup kanlı katilin gözleri önünde yağlı iplere çekilirken yapabile-ceğimiz hiçbir şey yoktu.

Gazeteler, radyolar, televizyonlar yakalanmaları, öldürmeleri, idamları bir bayram havasında verirken, bunun karşısında hiçbir şey yapamadan öylece oturmak, onları dinlemek, üstelik o anda bile yalnızca kendi güvenliğini düşünmek zorunda olmak kahre-diyordu bizi.

12 Eylül her şeyi öyle savurmuş, öyle dağıtmıştı ki, yaşanan şeylere, toplumun en politik insanları bizler bile şaşkınlıkla bakı-yorduk. Her mahalle, her işyeri 12 Eylül tarafından resmen ör-gütleniriliyordu. Bir yandan bayram havasında verilen öldür-me, idam etme haberleri karşısında insanlara kendilerini alkışlat-tırmaya çalışıyor, bir yandan da onları politikadan uzaklaştı-rmak, yapıları karşısında duyarsızlaştırmak için türlü yöntemler geliştiriyordu. Geçmişte ilişkilerimizin olduğu bir sürü insan bu faaliyetlere adeta gönüllü katılıyordu. Yaşlı yaşlı insanlar, kadın-lar, gençler, çocuklar, toplumun her katmanından, her yaş gru-bundan insanlar, sabah akşam topluca koşuya çıkıyorlardı. Hem de çoğunlukla askeri marşlar söyleyerek. Toplum hızla askerleş-tiriliyor, herkese tam bir histeri hali yaşıatılıyordu. Çoğumuz şaş-kın, öfkeli, ama çaresiz, eli kolu bağlı oturuyorduk. Seyrediyor-duk. Üstelik bu eli kolu bağlı oturmayı, bu çaresiz kalmayı öyle sıcak yuvalarda değil, genellikle soğğun bir bıçak gibi insanın yüzünü kestiği ayaz gecelerinde, tamamen dışarıda, ya da çok ama çok sağlıksız koşullarda yaşıyorduk. Artık yalnızca (eğer varsa) kendi olanaklarımızla kiraladığımız “örgüt evlerinde” ka-

labiliyorduk. Eskiden çok iyi ilişkilerimizin olduğu insanlar ya açıktan bizleri evlerine almak istemiyor, ya da korktuğunu öylesine belli ediyordu ki oraya bir daha gitmektense dışarıyı, dışarının ayazını, soğuşunu, yağmurunu yeğliyorduk. (Burada her türlü olumsuzluğa, kötü koşullara karşın, en zor koşullarda bizlere kapılarını açan, bizleri saklayan, ekmeğini bölüşen insanların hiç kalmadığını söylemek istemiyorum. Özellikle herkesin bize kapıyı açtığı dönemlerde, bizimle çok fazla ilişkisi olmayan, ama o en karanlık koşullarda, çoğunun selam vermeye bile korktuğu bir ortamda, bize hiç korkmadan her türlü olanağını açan insanlar vardı ve çoğumuz, özellikle de ben, bugün yaşıyorsam, bunu onlara borçluyuz, borçluyum.)

Her sabah erkenden gazeteleri okumaya çalışıyor, gelişmeler karşısında çoğunlukla kişi kişi konum almaya çalışıyorduk. Kara haberler! Her yerden felaket haberleri!

Arada bir hâlâ insanlarımızın var olduğunu duyabildiğimiz eylemler. Çoğunun kendi başlarına, örgütlülüğünden uzak, hatta zorunluluk sonucu yapılmış bireysel eylemler olduğunu bilmemize rağmen, coşkuyla sevindiğimiz, gözlerimizin parladığı, insanların gözüne sevinçle baktığımız, insanların söylediği her şeyi bir başka biçimde yorumladığımız o güzel eylemler.

Ölmeye hazırдық. En azından ben ve çevremdekiler kendimizi öyle hissediyorduk. Yeter ki “hareketimize” layık bir biçimde ölebilelim. Yeter ki hareketimiz yeniden ayağa kalsın. Yıllarca söylediğimiz birçok şeyin bu koşullarda ne kadar havada kaldığını çok canlı yaşıyorduk. Biz ki sözüm ona her türlü koşullara kendimizi hazırlamıştık. Çevremizdeki herkes gidebilirdi, en güvendiklerimiz yok olabilirdi, yakalanabilirdi, çözülebilirdi, tek başına kalabilirdik, ama hepimiz birer yok olandık, birer öldürüldük, herkes bulunduğu yerde bir örgüttü ve kalındığı yerden daha bir hızla başlardık. Dünyayı en iyi yorumlayan bizdik!

Dünyaya en iyi şeyleri vaad eden bizdik. Yaşımız, boyumuz ne olursa olsun biz toplumun en duyarlı, en ileri insanlarıydık. Her türlü koşulda yapardık, başarırđık! Oysa şimdi sözcüğün gerçek anlamıyla sudan çıkmış balıklar gibiydik. Doğru dürüst düşünemiyor, karar veremiyor, kısacası nefes alamıyorduk. Başına sopa vurulmuş tavuklar gibiydik. Yalnızca bekliyorduk, oturuyorduk, kahroluyorduk.

Kulaklarımız her tarafa açık, bir haber bekliyorduk. Bir umut! “Hadi gelin artık, yeter yattığınız, yeniden başlıyoruz,” diyecek bir ses. Kendimizce gazete sütunlarının satır aralarında bu sesi yakalamaya çalışıyorduk. Yakaladığımız ya da yakaladığımızı sandığımız, umudumuza yönelik her şeyi şüpheli bir iyimserlikle yorumluyor, hatta bazılarımız yorumun da ötesinde harekete geçmeye çalışıyorduk. Sonra yine artık iyice tanıdığımız o inanılmaz çaresizlik duygusu.

Tam böyle bir ortamda, içinde bulunduğum ruh halinin tam tersini yansıtan, cıvı cıvı bir yaz sabahı bir mektup aldım. Mektuptan çok pusulaya benzeyen bir kâğıt parçası. Her şeyde olduğu gibi kuşkuyla baktım bu kâğıt parçasına. Biraz ikircikli açtım, okumaya başladım. Birden vücudumdaki bütün kanın beynime doğru hücum ettiğini sandım. Çünkü mektupta:

“Hareketimizi yeniden toplamak için yurtdışında bir araya geldik. Şu anda yoğun bir çalışma ve tartışma içerisindeyiz, bütün olanaklarını zorlayarak en kısa zamanda aramıza katılmanı istiyoruz,” yazıyordu.

O anda ne yaptım, nasıl davrandım bilmiyorum. Bir şey takılmıştı aklıma: *Yeniden örgütlenmek, hareketi yeniden yaratmak.* En kara günleri yırtıp parçalayan sihirli birer sözcüktü bunlar. Her şeyi, evet her şeyi unutmuştum bir anda. Çözümler mi olmuştu? Olabilirdi! İşte yeniden geliyoruz. Hem de daha güçlü! En sevdiklerimiz mi yakalanmıştı? Ne gam! Daha binlercesini

üretecek hareketimiz yeniden çıkıyordu ortaya. Yağlı iplerde kaç insanımız, kaç devrimci can vermişti! Hain pusularda nice canlar gitmişti! Olsun, biz zaten hazır değil miydik ölüme! Boşuna mı demiştik biz, “*Her devrimci yaşama nişanlı, ölüme evlidir!*” diye!

Bitti artık, bütün çekilenler, bütün yaşananlar yerini buldu. Yeniden geliyoruz işte! Daha bilinçli, daha güçlü olarak. Bu karanlık günlerden, bu hayâsız saldırılardan, bu her şeyin toz du-man olduğu kahrolası ortamdan, herkesin “İşte bittiler” dediği bir zamanda, yeniden ayağa kalkmış bir hareketi kim, nasıl durdurabilirdi?

Bu coşkuya buradan düşünerek katılmamalıyım. Oraya gitmeli, oradan hareketimizin örgütlenmesine katılmalı, üzerime düşen görevi yerine getirmeliydim.

Olanaklarımı zorlamalıyım. Ama hangi olanakları? O güne kadar yurtdışına gitmeyi hiç düşünmemiştim. Geçmişten, THKP-C’den kalma bir alışkanlıkla yurtdışına çıkmaya karşı hep olumsuz bakmıştım. Bu nedenle de, beni şimdi böylesine coşku-landırarak bir işe katılmamı sağlayacak “yurtdışı”na nasıl ve hangi yollardan gidileceği konusunda hemen hiçbir düşüncem yoktu. Oysa bir süre sınıra yakın yerlerde çalışma yapmıştım. Ama olsun, her türlü olanağı kullanıp yurtdışına gitmeyi, bana yüklendiğine inandığım bu tarihi görevi yerine getirmeyi başarmalıyım. En zor koşullarda bile ayakta kalmayı başaramıştı-m, bunu mu başaramayacaktım!? O hızla olanak bulmaya baş-ladım. Daha doğrusu yarattım. Çünkü her şey tamamen yeniydi. Kurduğum ilişkilerde daha önce hiç bulunmamıştım, buna rağ-men oldukça hızlı davranıyordum ve de yeni ve hızlı ilişkilerin o koşullarda bir yığın rizikoyu içinde barındırabileceğini çok fazla dikkate almıyordum. İki üç gün gibi kısa bir süre içinde yurt dı-şına gidebilmenin bütün ilişkilerini kurup, olanaklarını elde et-tim. Bu arada inanılmaz bir rastlantı oldu. Sınır köylerinden bi-

rinde Şam'da okuyan bir öğrencinin yaz tatili için eve geldiğini, kendisinin bizim sempatizanımız olduğunu öğrendim. Onun ve benim ortak tanıdığı birisini alarak yanına gittim. Amacım bizimkilerle ilgili bilgiler almaktı. Karşılıklı bir iki paslaşmadan sonra, biraz da yanımdaki arkadaşın yardımıyla, umduğumdan çok şey öğrendim. Hatta bizimkilerden biri gelmeden önce kendisini görmüş, durumu anlatmış, ulaşılacak herkese ulaşmak istediklerini bildirmiş, kendisinden de bu anlamda yardım istemiş. Elinde, oraya gidildiğinde rahatça ilişki kurmayı sağlayacak bir de telefon numarası var. Hemen aldım. Belki de en zor olabilecek bir şeyi, yurduşına çıkıldığında ilişki kurma işini beklemediğim bir anda ve umulmadık bir kolaylık içinde halletmiştim.

Müthiş bir sevinç içindeydim. Yerimde duramıyordum. Aslında yepyeni bir ilişki için çok kısa sayılabilecek birkaç gün bana ölesiye uzun gelmişti. İçim içimi yiyordu. Kimler vardı orada? Nasıl toparlanmışlardı? Ne konuşuyorlardı? Ne zamana kadar konuşacaklardı? Geri dönüş ne zaman olacaktı? Ben orada neler söylemeliyim? Kafamda bu ve buna benzer bir yığın soru, deyim yerindeyse kuduruyordum.

Bulabildiğim iki kişiyle birlikte sonunda sınırı geçmek için sınıra yakın bir köye, daha doğrusu köyün yakınlarında bir yere geldik. O gece orada kalacak, sabah bizi götürecek olanlarla buluşacaktık.

12 Eylül'den sonra pek çok geceyi dışarıda geçirmiştim. Geceğin ustura bıçağı gibi insanın yüzünü kesen soğuşunu kemiklerimde, iliklerimde duymuştum. Yaz gecelerinin tatlı ılık serinliğini çoğu kez deniz kenarında kâh balık tutmaya çalışarak, kâh voltalayarak geçirmiştim. Geçenin her tonunun, her biçiminin tanığıydım kısaca, ama bugün, bu gece, bizi almaya gelecek olan insanla buluşmayı beklediğimiz bu gece, benim açımdan hiç yaşanmamış, daha önce hiç bilinmemiş bir kutsallık taşıyordu.

Gökyüzü hiç bu kadar koyu lacivert olmamıştı. Yıldızların salkım saçaklığının bu denli yoğun olduğuna hiç bu kadar canlı tanık olmamıştım. Sözcüğün gerçek anlamıyla başka dünyaların, başka gökyüzünün, başka yıldızların altında sabahlıyordum. İşte orada "Küçük Ayı", şurada "Büyük Ayı" yıldız kümeleri, Samanyolu'nun beni her zaman şaşırtan puslu, dumanlı kıvrılıp giden belirgin yolu. Daha binlerce, binlerce yıldız. Tanıdıklarım, tanımadıklarım hepsi bir arada ama, kesinlikle bir başka. Parlak, yoğun ve gizemli, öylece göz kırpmıyorlar bize. Ve biz, o yoğunluk altında, başka dünyalar yanılısaması içinde, içimizde anlatılması olanaksız, yoğunluğu dizginlenemeyen bir coşkuyla sabahlamaya çalışıyoruz. Yarın, çok değil yarın, yeniden arkadaşlarımızla birlikte olacağız. Çektiğimiz onca sıkıntıya rağmen, yaşadığımız onca korkunç dağınıklığa rağmen, özellikle şu anda üzerimizde yenilmiş bir hareketin insanları psikolojisi yok. İçimizde, kısa bir süre için dağınıklığa uğramış, biraz acılar çekmiş, ama şimdi toparlanma eşiğine gelmiş, hatta toparlanmış büyük bir hareketin insanları duygusu var. En azından ben böyle düşünüyorum. Mücadele tarihinin böyle dağınıklıklarla dolu olduğunu düşünüyorum. Hatta genel olarak bizden önce yaşananlarla bizi karşılaştırdığımda, bizim dağınıklığımızın daha az ve kısa dönemli olduğunu düşünüyorum. Hele şimdi, burada, hareketimizin yeniden toparlandığını öğrendiğim ve bunun için bu çalışmanın içine katılmak için çağrıldığım, amacıma ulaşabilmek için anlatılmaz duygularla dolup taşıtığım bu gece, yaşadıklarımızı çok daha hafife alıyorum.

12 Eylül yönetiminin özellikle sınır bölgelerde çok daha sıkı kontrol mekanizmaları geliştirdiğini bildiğimiz halde, her zamankinden daha az tedbirli davranıyoruz. Ağaçlar arasında bazen her haliyle heyecanımızı bastırmak için olduğu belli olan havadan sudan, bazen içinde bulunduğumuz durumu, genel olarak

sol hareketlerin durumunu konuşuyoruz. Bazen gülüyoruz. Çokça da sigara içiyoruz.

Gökyüzünün yavaş yavaş Güney'in kendine özgü renk cümbüşüne bürünmeye başladığı, tarla kuşlarının belli bir yükseklikte bazen gökyüzünde olduğu yerde durarak insana boşlukta asılı kalmış izlenimini verdiği ve inanılmaz ahenkte, inanılmaz bir hüznle şakıdığı bir yaz sabahına girerken, hiçbirimizde en ufak bir yorgunluk belirtisi yok. Yalnızca hepimizde buluşma zamanının daha da yaklaşmış olmasının huzursuzluğu ve sabırsızlığı var.

Sonunda hepimizin bir an bile gözümüzü ayırmadığımız patikadan, beklediğimiz insandan çok daha farklı biri çıkageldi.

Bizi götürecek adamın oğlu. Üçümüz de şaşırmiştık. Ne olmuştu? Adam vaz mı geçmişti bizi götürmekten? Gözlerimizde soru işaretleri, birbirimize bakıyoruz. Korkuyla! Korku, adama bir şey olmuş olma olasılığından değil. Ya da daha kötüsü, belki de bir tuzağa düşüyor olmamızdan değil. Gidememe olasılığından. Gidememe ve hareketimizin toparlanmasına katılamama olasılığından, arkadaşlarımızı orada, o coşku ortamında görememe olasılığından. Oğlan gittikçe yaklaşıyor. Uzaktan, oğlanın tavırlarından ne olup bittiğini anlamaya çalışıyorum. Hiçbir olağandışılık göremiyorum. Çocuk oldukça soğukkanlı, sanki her günkü olağan işini yapıyormuş rahatlığı içinde bize doğru, daha doğrusu buluşma noktasına doğru yaklaşıyor. Kendinden bu denli emin yürüyüşü, en azından bizi etkileyecek önemli bir olayın olmadığı kanısı uyandırıyor bende. Ben gidiyorum konuşmaya. Çocuk beni görünce gülümsüyor. Selam veriyor ve hemen neden kendisinin geldiğini açıklıyor. Bozuk bir Türkçeyle konuşuyor. Hepimizin çok iyi bildiği, o yöredeki hemen herkesin konuştuğu bir Türkçe: Arapça-Türkçe karışımı bir dil. Anlamakta hiç zorlanmıyorum. Babasının hasta olduğunu, onun bizi götü-

remeyeceğini, ama kendisinin bu işi yapmak için geldiğini söylüyor. Sonradan yol boyunca konuşmalarımızdan anlıyoruz ki babasının hastalığı doğru değil. 12 Eylül öncesi çok kolay yaptığı sınır ötesine geçme, geçirme işini, 12 Eylül'den sonra aynı kolaylıkla yapamayacağını düşünüyor ve korkuyor. Ama bu işten başlıca geçim kaynaklarından biri olduğu için vazgeçemiyor ve yerine oğlunu gönderiyor. Oğlanın yaşı küçük, 15 ya da 16. Fakat davranışlarında büyük bir rahatlık, bu işi biliyor olmanın özgüveni var. Bana olanları anlattıktan sonra ve özellikle de çocuğun kendinden emin duruşunu gördükten sonra hemen razı oluyorum onun kılavuzluğuna. Beni merakla, sabırsızlıkla bekleyen diğer iki arkadaşın yanına gidiyorum. Durumu onlara anlatıyorum. Bu arada benimle birlikte gelen çocuk, arkadaşlara, bu işi bildiğini, daha önce de hem yalnız, hem de babasıyla birlikte "karşıya" geçtiğini anlatıyor. Onlar da kabul ediyorlar. Hemen orada oturup yol güzergâhı ve planı hakkında konuşuyoruz. Daha doğrusu biz soruyoruz, o anlatıyor. Bir aksilik! Yolumuzun üstünde bir ırmak var ve büyük olasılıkla yüzmemiz gerekecek. Ama içimizden biri yüzme bilmiyor. Çocuk, ırmağın, özellikle bizim geçeceğimiz bölümünde derin olduğunu, mutlaka yüzmemiz gerekeceğini söylüyor. Çok ender, o da yaz aylarında, sular içinden yürüyecek kadar alçalırmış. Genellikle, insanın yürüyerek geçebileceği yerleri jandarma denetlermiş. Bu olay canımızı epeyce sıkıyor. Çocuk, oturup kendine göre yeni bir güzergah çiziyor. Dediğine göre bu durumda mutlaka bir köyün içinden geçmemiz gerekiyormuş. Tümüyle Arapların yaşadığı, bu yüzden de 12 Eylül'le birlikte hem stratejik konumu, hem de kimliklerinden ötürü sıkı bir denetim ve baskının hakim olduğu bir köy. Oysa çocuğa göre, bu köylüler sanıldığının aksine gerçek Arap gibi davranmıyorlar, özellikle yabancıları ihbar etmekten çekinmiyorlarmış.

“Bir tek yol var!” diyor çocuk. “Hava biraz kararınca gireriz köye. Köprüye doğru giderken eğer birilerine rastlarsak, ben sizinle yüksek sesle Arapça konuşurum, siz de size öğreteceğim birkaç basit sözcükle bana cevap verirsiniz. Eğer sizin yabancı olduğunuzu anlamazlarsa sorun olmayabilir!”

Yabancıdan kastının Arap olmayan olduğunu anlıyoruz. Biraz garip olmasına rağmen bu planı onaylıyoruz. Aslında biraz rahatlıyoruz da. Çünkü yepyeni bir güzergah çizmiş oluyoruz. Bu durum her türlü “tuzak” durumunu ortadan kaldırıyor. Plana göre, çocuk her safhada bizimle olacak. Ama bu durumda bile bir sorunumuz var. Daha doğrusu çocuğun bir sorunu: Zaman! Çocuğun dediğine göre eğer babasıyla anlaştıkları zamanı çok aşarsa babası telaşlanabilirmiş ve bu telaşla kötü sonuçlar doğuracak şeyler yapabilirmiş. Sesinde babasını biraz küçümseyen bir ton var.

Belli ki bu işi babasından öğrenmesine rağmen ona pek güvenmiyor. Bu kez biz, biraz da bencil davranarak, çocuğu ikna etmeye çalışıyoruz. İşin doğrusu kandırmaya çalışıyoruz. Arkadaşın biri, o zamana göre uzunca sayılabilecek bir süre cezaevi yatmış. Onun deyimiyle çocuğa “bağlama” çekiyoruz. Çocuk hem bu bağlamanın etkisiyle, hem de artık babasından bağımsız bu işleri yapabileceğini herkese, özellikle de babasına kanıtlama isteğiyle, biraz da bize komik gelen bir küfürle, olabilecek hiçbir şeyin kendisi için sorun olmayacağını söyleyiveriyor. Hepimiz rahatlıyoruz. Şimdi tek sorun, kararlaştırıldığı gibi, alacakaranlığı beklemek ve kazasız belasız köyün içinden geçmek.

Şaşılacak bir şey ama, çocuğun planı mükemmel işliyor. Alacakaranlıkta köyü bir baştan bir başa geçiyoruz. Yolda bir kaç köylüye rastlıyoruz, çocuk, daha köylüleri görür görmez, onların duyabileceği bir biçimde bize Arapça bir şeyler anlatıyor, biz de, bize öğrettiği, daha çok onaylama ya da karşı çıkma anlamları ta-

şıyan birkaç sözcükle karşılık veriyoruz. Bize doğru yaklaşanlar, bizi önce tanımaya çalışıyor ama biz, acelesi belli olmayan bir acelecilikle, sadece bize verilen selamı alıyor, yanlarından hızla geçip gidiyoruz. Sonunda köprüyü geçerek köyün sonuna ulaşıyoruz. İçimizde bizi kimsenin fark etmediği duygusu var. Hepimiz fazlasıyla sevinçliyiz. Özellikle çocuk, kendi eseri olan bir planın böylesine mükemmel işlemesinden çok hoşnut. Bunu her haliyle belli ediyor. Bu hoşnutluğa gönülden katılmaya dünden razıyız. Gülüyoruz, şakalar yapıyoruz. Gören de sanır ki işin en zorunu atlatmışız, karşıya geçmişiz! Oysa henüz daha yolun başındayız. Daha sınırı geçmek gibi "kolay!" bir işimiz var. Hiç birimiz bunu önemsemiyoruz. İşin doğrusu henüz bunun ayrımında değiliz. Sınırı geçirmek bizim işimiz değil. Bu işi çocuk yapacak ve o kendinden çok emin.

Gecenin karanlığında ve oldukça ilginç bir yöntemle sınırı geçiyoruz. İlginç olan yöntem, geçtiğimiz bütün yolların, askerlerin hemen burnunun dibi olması. Onların konuşmalarını çok, ama çok net duyuyoruz. Hatta bir ara askerlerin bizi gördüğü sanısına kapılıyorum. Anlatılması olanaksız bir psikolojiyle sınırı geçiyoruz. İçimizden hiçbiri, daha önce sınırı geçme gibi bir deneyime sahip değil. Her yeni ve tehlikeli durum karşısında duyulması normal olan korkuyu, o kendine özgü heyecanı yaşıyoruz. Hiçbirimiz çevremizdeki olguları gerçeklik içinde algılayamıyoruz. Ünlü bir sinema yönetmeninin, yine ünlü bir kameramana çektiirdiği gerçeküstü bir dünyada gibiyiz. Her şey tanıdık, ama aynı zamanda bize ölesiye yabancı. Gerçek olmayan şeyler duyuyoruz ya da görüyoruz. Ya da gördüğümüz, duyduğumuz gerçeklikleri bir düş gibi algılıyoruz. Bir ara "Hey, dur bir dakika," diye bir ses duyuyorum. Ödüm kopuyor. Ama bakıyorum, herkes sakın sakın yoluna devam ediyor. Aynı korkuyu içimde taşıyarak kimseye bir şey söylemiyorum. Sonradan birbirimizle

konuştüğümüzda anlıyoruz ki hepimiz bu ve buna benzer halüsinasyonlar yaşamışız. Sonunda kazasız belasız sınırı geçiyoruz. Düşündüğümüzden daha güzel bir köye varıyoruz. Her tarafı çam ormanlarıyla kaplı, tepeler üstüne yukarıdan aşağıya doğru belli bir düzende kurulmuş izlenimi veren, ilk görüşte filmlerdeki zengin dağ evlerini andıran harika bir doğa parçası. Havanın karanlığına rağmen, köyün üstüne kurulu olduğu bu parçanın farkına varabiliyoruz. Oysa benim kafamda, Amerikan filmlerinden görüp alıştığımız Arap şehirleri ya da köyleri iz bırakmış. Bu çelişkinin kafamda bu denli canlı yaşadığı bir anda, çocuk kendi bildiklerini aktardıktan sonra bizden ayrılıyor. Bize nereden dolmuşa binebileceğimizi, kaç para vermemiz gerektiğini söylüyor. Bizim işimize asla yaramayacağını daha o anda bile bildiğimiz bazı öğütler veriyor ve dönüp yine o gerçeküstü dünyaya doğru yol alıyor. (Çok sonraları, çocuğun yakalanmadan evine kadar gidebildiğini, ama çok geç kaldığı için babasının telaşa kapılıp, ona buna durumu anlatmasından ve herhangi bir şey duyup duymadıklarını sormasından jandarmanın olan bitenden haberdar olup, çocuğu sorguya aldıklarını ve ona epeyce işkence ettiklerini duyduk. Hiçbir zaman doğruluk derecesini öğrenemediğimiz bu duyum, beni oldukça fazla etkilemişti.) Sabah oluyor. Bende, yabancı bir ülkede, sabahların başka bir biçimde olması gerektiği beklentisi var. Ama sabah, benim beklentimin tersine, o hep tanıdık tonda, ışığın, renk cümbüşünün her tonuyla, sabah uyanan, kendilerinin uyanmasıyla bütün doğanın uyanması gerektiğine inanan, bunun için de seslerinin yettiğince şakıyan bir yığın kuşla geldi.

Sabah: Özellikle 12 Eylül sonrası, çoğumuzun sabırsızlıkla beklediği günün aydınlık parçası. Sabah demek soğuk kış aylarında biraz olsun ısınabilmek demek. Sabah demek, karanlıktan, yalnızlıktan kurtulabilme, başkalarıyla ilişki kurabilme şansı de-

mek. Kalabalıklar arasına katılabilmek demek. Hepimizin dört gözle beklediği sabahın yine tanıdık bir tonla gelmesi beni biraz şaşırtıyor. Ama amacımıza bu denli yakın olduğumuz bu yerde şaşıрма duygusunun çok fazla ağırlığı olmuyor. Bizi getiren çocuğun daha önceden bize gösterdiği yöne doğru, dolmuşa binebilmek için yürüyoruz. İlk yolcular biziz. Biraz sonra birkaç kişi daha geliyor. Selam veriyorlar ve hemen bizimle becerebildikleri kadar Türkçe konuşmaya başlıyorlar. Çok fazla soru sormuyorlar. Önceleri bunu Türkçelerinin yetersizliğine bağlıyorum ama, sonra anlıyorum ki buraya bu biçimde gelişlere hemen hepsi alışık. Nerdeyse arkadaşlarımızın adlarını verecekler. O kadar çok şey biliyorlar.

“Şam’a gideceksiniz değil mi?” diyorlar ve daha bizim yanıtımızı beklemeden, “ama önce Lazkiye’ye gitmeniz gerekir” diye devam ediyorlar. Bize bilgiler aktarıyorlar. Nasıl gideceğimizi, yolda oldukça sık kontrol olduğunu, kimliksiz olanların yakalandığını, ama yakalansak bile korkmamamız gerektiğini, çünkü eğer örgütümüzün adını verirsek onların bizi çıkaracağını söylüyorlar. Bize hangi örgütten olduğumuzu soruyorlar. Söylüyoruz. Hiç duymamışlar. Onlar da biz de şaşıyoruz buna. Onlar artık buradan geçmeyen örgüt mü kaldı diye şaşıyorlar; biz, bu kadar şeyi bilen insanlar nasıl bizim adımızı bilmez diye.

Çok kalabalık değiliz. Biraz sonra dolmuş geliyor, hep birlikte biniyoruz. Hareket ettikten biraz sonra paralar toplanıyor. Elimizdeki Suriye paralarından uzatıyoruz, parayı alan çocuk yüzümüze bakıp bir şeyler söylüyor. Oradan başkaları bizim yerimize yanıt veriyorlar, o da paraları cebine koyup, şoförün yanına gidiyor. Aralarında bizim hakkımızda olduğunu sandığımız hararetli bir şeyler konuşuyorlar. Bu konuşmaya başkaları da katılıyor. Konuşulan her şeyin bizim hakkımızda olduğunu sanıyoruz. Buna rağmen belki de orada konuşmayan yalnızca biz varız. Bi-

raz sonra dolmuş yol üstündeki yolcuları alarak iyice doluyor. İlk önceleri her binenin dikkatini çekiyoruz ya da bize öyle geliyor. Sonra dolmuş doldukça kimsenin bizle ilgilenmediğine inanıyoruz. Zaten biraz sonra, istese de kimsenin kimseyle ilgilenemeyecek biçimde doluyoruz. Doluyoruz ne demek, üst üste istifleniyoruz. Kolumuzu kıpırdatacak bir boşluk bulmamız olanaklı değil. Nefes alamıyoruz. Buna rağmen bu doluluktan çok fazla şikayetçi değilim. Bu durum bana bir güvenlik duygusu veriyor. Henüz, Türkiye'deki kontrollerle buradaki kontroller arasındaki farkı bilmiyorum. Kontrol demek, yakalanma olasılığı demek, fazladan rizikoya girmek demek. Bu nedenle böylesine tıka basa yol almamızdan çok fazla şikayetçi değilim. Heyecanla ve hızla Lazkiye'ye gidiyoruz. Sözcüğün tam anlamıyla hızla gidiyoruz. Çünkü araba doldukça hızımız artıyor. Öyle ki artık kimseyi alamayacak duruma geldiğimizde hızımız da son sınırına yaklaşıyor. Beni şaşırtacak kadar güzel olan bir asfalt üstünde deyim yerindeyse uçarak gidiyoruz. Belli ki herkes bu duruma alışık. Kimse rahatsız değil. Kimse müdahale etmiyor. Uçuyoruz, solluyoruz, yükseliyoruz, alçalıyoruz. Hepimiz dolmuşun her durumunda çabucak ne yapmamız gerektiğini öğreniyor, ona göre duruşumuzu ayarlıyoruz. Biraz sonra hızımız birdenbire kesiliyor. Deminkinın tam tersi, kaz adımlarla ilerliyoruz. Kontrole yaklaştığımızı hissediyorum. Ama bu hissimi doğrulamak üzere kafamı cama uzatıp dışarı bakamıyorum. Bakmak ne demek, kıpırdayamıyorum bile. Uzunca sayılabilecek bir bekleyişten sonra nihayet sıranın bize geldiğini anlıyorum. Dışarıda bizim şoförle oldukça yüksek sesle bir şeyler konuşuluyor. Aynı tonda karşılık veriyor şoför. Bir ara iki taraf da birbirini dinlemeden bağıra çağıra konuşuyor. Başkaları da katılıyor bu konuşmaya. İçeriden, birkaç kişi bazen hep birlikte, bazen tek tek laf yetiştirmeye çalışıyor. Biraz sonra hareket ediyoruz. Dışarıdaki sesler kesiliyor

ama tartişma içeride tüm hızıyla hâlâ sürüyor. Karşısında mı yoksa destekliyor mu belli olmayan bir ses tonuyla hemen herkes bir şeyler söylüyor. ylece bakıyoruz! Anlamadan! Bu tartişma dolmuşun durup, herkesin yavaş, dikkatlice birbirinden çözülerek ayrılmasına ve herkesin aşağıya inmesine kadar sürüyor. Sıra bize geldiğinde, biz de zlp aşağı iniyoruz. Bacaklarımız, belimiz tutulmuş. Kendimize gelmeye çalışıyoruz. Birbirimize bakıp gülüyoruz. Hem kontrolü kazasız belasız atlatmış olmanın keyfinden, hem de yaşadığımız ilginç yolculuktan ötürü habire gülüyoruz. İçimizde cezaevi yatmış olan, taklitler yaparak bizi daha çok güldürüyor. Hemen hemen aynı tonda ve aynı diyalikle konuşuyor, bir yandan da dikkat çekmemeye çalışarak gülüyoruz.

Biraz kendimize geldikten sonra elimizdeki telefon numarasını aramak için harekete geçiyoruz. İçimizde at pat İngilizce konuşabilen ben varım. İngilizce bilebilir diye düşündüğüm birkaç kişiye sormaya çalışıyorum. Ama benim “İngilizce biliyor musunuz?” soruma verilen “evet”ten başka bir tek sözcük İngilizce konuşamıyoruz. şaşırtıcı bir şey ama, hemen herkesten aynı tepkiyi alıyorum. Sonunda babadan kalma Tarzanca’nın daha geçerli olacağını düşünüyoruz ve rastgele bir dükkâna girip elkol işaretleriyle, Türkçe ve İngilizceyi de karıştırarak telefon etmek istediğimizi anlatıyoruz. Adam, bizim istediğimizi anlıyor ama, başka sorular soruyor bize. Hem de Arapça. Belli ki bizim yabancı olduğumuza pek inanmıyor. Uzunca sayılabilecek bir sreden sonra bize telefonunu kullanabileceğimizi söylüyor. Ve telefonu eliyle benim önüme sürüyor. Olduğa eski bir telefon. Kocaman bir ahizesi var. Ahizeyi elime alıyor, numarayı çeviriyorum. Bacaklarım titreyecek kadar heyecanlıyım. Kim çıkacak acaba? Tanıdık birisi mi? Birden bütün sorularıma açıklık getiren bir sesle karşılaşıyorum. Sesle diyorum, çünkü ne dediğini

anlamıyorum. Arapça birşeyler konuşuyor telefondaki ses. Hemen toparlanmaya çalışıyorum ama bir türlü beceremiyorum. Türkçe konuşuyorum önce, ardından İngilizce bir şeyler demeye çalışıyorum. İngilizce konuşunca, telefondaki ses oldukça güzel, hatta biraz abartılı Amerikan İngilizcesiyle hangi ülkeden geldiğimi soruyor. Türkiye'den diyorum. Biraz beklememi istiyor, bekliyorum. Diğer iki arkadaşın yüzleri, flug çekilmiş fotoğraflar gibi şekilsizleşmişler. Bana bakıyorlar. Bense hayal kırıklığını üzerimden atmaya çalışıyorum ve bekliyorum. Biraz sonra bir ses,

“Alo” diyor, “kimsiniz?”

Türkçe konuşuyor. Hemen bir çırpıda anlatmaya çalışıyorum. “Bir dakika” diyor telefondaki ses, “siz hangi örgüttensiniz?” Anlamıyorum, daha doğrusu ne demek istediğini kavrayamıyorum.

“Efendim?” diye soruyorum.

“Hangi örgüttensiniz?” diye tekrar soruyor. Söylüyorum. Kendisinin başka bir örgütten olduğunu ama, bunun bir şey ifade etmediğini, bizi almaya geleceğini söylüyor. Bana nereden aradığımı soruyor. Bir dükkandan aradığımı söylüyorum. Telefonu dükkân sahibine vermemi istiyor, söylediğini yapıyorum. Bir şeyler konuşuyorlar. Karşıdaki sesin adres sorduğunu, adamın elleriyle havada oldukça belirgin haritalar çizmesinden anlıyoruz. Biraz sonra adam telefonu bana yeniden uzatıyor.

“Alo” diyorum, karşıda başka bir ses bana yanıt veriyor. Türkiye Araplarından olduğu her haliyle belli olan bir Türkçeyle.

“Arkadaş” diyor, “ben şimdi geldim, ben de Devrimci Yol’danım, orada bekleyin, biraz sonra gelip sizi alacağım.”

“Tamam” diyor, telefonu kapatıyorum. Daha arkadaşlara durumunu anlatmadan, dükkân sahibi bize yer gösteriyor, oturmamızı istiyor. Oturuyoruz. Bize çay içip içmeyeceğimizi soruyor,

sonrada yanıtımızı beklemeden, telefonu alarak, içinde yalnızca "çay" sözcüğünü anladığımız bir konuşma yapıyor. Çok kısa süre sonra da çaylarımız geliyor. Oldukça rahatız. Bir yanda çaylarımızı içiyor, bir yandan da yaptığım telefon konuşmasını arkadaşlara aktarmaya çalışıyorum. Dükkan sahibi bize bakıyor. Çok fazla anlaşılamayacağımızı düşünüyor olmalı ki soru sormuyor. Yarım saatle bir saat arası orada bekliyoruz. Sonra biri geliyor, bizi görür görmez gülümsüyor. Yanımıza yaklaşp, yine o kırık Türkçesiyle "Hoş geldiniz arkadaşlar" diyor. "Benim adım Selim."

Türkçe konuşan Ermeni bir fotoğrafçıdan...

Lazkiye'de, birkaç günlüğüne bir ev kiralamak zorunda kalıyoruz. Yollardaki kontrollerden rahatlıkla geçebilmemiz için geçerli bir kimliğimizin olması gerekiyormuş ve de bu ancak birkaç günde hazırlanabilirmiş. Evin her şeyi var. Mobilyasından televizyonuna, tencerelerinden kahvesine kadar her şeyi bulabilmek olanaklı. Başlı başına bir ev. Önce pansiyon gibi kiraya verilen bir yer sanıyorum ama, sonradan öğreniyorum ki buna benzer evler Suriye'de, özellikle de büyük şehirlerde oldukça fazla ve normal kiralık ev statüsünde. Daha sonra çok şeyde olduğu gibi bu konuda da şaşıyorum. Kim koydu kafamıza tipik Arap şehirleri, Arap evleri imajını Allah aşkına! Oldukça modern binalar, modern dayayıp döşeme, hatta sokaktaki insanların giyim kuşamları kafamızdaki Arap imajına hiç uymuyor. Özellikle Lazkiye şehri. Tam bir Akdeniz şehri. Biraz bizim İskenderun'u andırıyor ama, İskenderun'dan hem daha büyük, hem daha güzel. İnsanların konuşmaları dışında hiç yabancılik çekmiyorum. İçimde tanıdık bir yerdeymişim gibi bir duygu var. Hani neredeyse tanıdıklara uğrayıp hal hatır soracağım. Denize doğru iniyoruz. İskenderun, Mersin karışımı bir sahil ve inanılmaz güzel-

likte, temizlikte, masmavi bir deniz. İnsanlar alabildiğine canlı. Denize girenler, balık tutanlar, şarkı söyleyenler ve bu şarkılar eşliğinde değme profesyonel dansçılara taş çıkartacak kadar güzel dans eden, göbek atan kadınlar, erkekler. Lazkiye'yi geziyoruz. Kentin güzelliğine hepimiz hayran kalıyoruz. Bunda kafamızdaki Tipik Arap şehri imajının etkisi de var. Kerpiç duvarlarla kaplı, yüksek ama bir o kadar gizemli, sokaklarında develerin gezdiği, entariler giyip kuşaklarında eğri, sivri hançer, omuzlarında maymun taşıyan ve gördüğü herkese bas bas bağırان, her zaman telaşla, koşar gibi yürüyen insanların, daracık sokakları tıka basa doldurduğu şehirler beklerken, düpedüz modern, hatta bizim yaşadığımız yerlerden daha modern bir şehirle karşılaşmamız bizi şoka uğratiyor. Çevremde hemen hemen hiç çarşafli kadın göremiyorum. Bizi gezdiren arkadaşla soruyorum bunu. O da bize buranın bir Alevi şehri olduğunu, Sünnilerin bu şehirde çok fazla bulunmadığını, bu nedenle de insanların çok daha fazla modern yaşadığını, biraz da övünerek anlatıyor. Övünüyor, çünkü kendisi de bir Arap Alevisi. Bize hemen orada ayaküstü, Hafız'dan önce ülkenin ne kadar karışık olduğunu, erken kalkanın ihtilal yaptığını, toplumun hemen hemen bir bilinmezlik içinde yaşadığını, azınlıkların hiçbir haklarının olmadığını, oysa Hafız Esat'ın topluma düzen getirdiğini, toprak reformu yaptığını, azınlıklar arasındaki farkları kaldırdığını, bu nedenle de bugün Türkmenler de dahil bütün azınlıkların Hafız'ın en büyük destekçisi olduğunu anlatıyor. Anlattıklarından Hafız'a hoşgörüyle baktığını hem biz seziyoruz, hem de zaten kendisi saklamadan bunu söylüyor. Akşam evde, Selim'le yeniden toparlanma işini konuşmaya çalışıyorum. Sorduklarıma aldığım yanıtlar, Hafız'ı anlatırken olduğu kadar net ve detaylı değil. Tatmin olamıyoruz ama, artık saatlerle ölçülebilecek bir zamanımızın kalmadığını bildiğimizden çok fazla üstüne gitmiyoruz. Özellikle bende, Se-

lim hakkında Arapça bildiği için buralarda çalışan, ama gelişmelerden yeteri kadar haberdar olmayan bir arkadaş olduğu kanısı uyanıyor. Bu yüzden de çok fazla sıkıştırmıyoruz. Daha yetkin olduğunu sandığımız bir konuya, Suriye konusuna ağırlık veriyoruz. Genel olarak buradaki yaşam düzeyini, biçimini, ekonomik işleyişini, gelir kaynaklarını, kısacası hemen her şeyini bize bir çırpıda anlatıyor. Çoğunlukla övünerek, hoşnutlukla. Bazen karşı çıkıyoruz, bu kadar mükemmel olamaz diye. Ama çok fazla bir bilgimiz yok. Bildiklerimiz, genelgeçer bir Ortadoğu ülkesi hakkında hemen herkesin söyleyebileceği şeyler. Ama, diyoruz, bu kadar mükemmel olmamalı. Oysa karşımızda renkli televizyon var. Hepimiz, yaşamımızda ilk kez renkli televizyon görüyoruz. Bu kadar olamaz dedığımız Hafız sayesinde. Gece geç saatlere kadar oturuyor, televizyon seyrediyor, şakalar yapıyoruz. Oldukça yorgun, yatmaya gidiyoruz. Kocaman bir ev. Hepimize yetecek kadar yatak buluyoruz. Yataklar büyük ve temiz. İnanılmaz, anlatılmaz duygularla, hani deyim yerindeyse mutlu çocuklar gibi yataklarımıza uzanıyoruz. Bir tek başucumuzda okunacak masalımız ve bize öpücük vererek iyi geceler dileyecek annemiz eksik . .

Ertesi sabah, yatış saatimize göre oldukça erken kalkıyoruz. Selim hariç. O henüz yatıyor ve öyle görünüyor ki biz müdahale etmezsek kalkmayacak. Oysa kalkması gerekiyor. Çünkü kimliklerimiz için Şam'a gitmesi gerekiyor. Birkaç girişimden sonra Selim'i kaldırılabiliyoruz. Kendimize göre mükemmel ve mükellef bir kahvaltı yapıyoruz. Çok fazla oyalanmadan dışarı çıkıyoruz.

Terminale kadar gidip oradan Selim'e bilet alacağız. Yolda kahve-lokanta karışımı bir yere uğruyoruz. Selim bizi uzak bir köşede kahvaltı yapan birinin yanına götürüyor, tanıştırıyor. Sesi hemen tanıyorum. Telefonda ilk konuştuğum adam.

“Hoş geldiniz” diyor, “sizi ben almaya gelecektim ama Selim çıkageldi. Nasıl, Lazkiye’yi dolaşabildiniz mi?”

Türkiye ve Türkiye’deki gelişmeler konusunda daha duyarlı. Bize hemen neredeyse ayaküstü, bir yığın şey soruyor. Kendisinin TKP-B’den olduğunu öğreniyoruz. Selim bizi orada bırakıp bilet almaya gidiyor. Epeyce bir konuşuyoruz. Sonra Selim geliyor ve vedalaşıp dışarı çıkıyoruz. Yine Lazkiye’yi geziyoruz. O tanıdık şehri. Sahili dolaşıyoruz. Şehir merkezini geziyoruz. Oldukça güzel Türkçe konuşan Ermeni bir fotoğrafçıda fotoğraf çektirip, hepimiz birer tane Selim’e veriyoruz. Sonra tekrar sahile inip, hemen denizin kenarına kurulmuş bir gazinoda bira içiyoruz. Biraz sora yeniden telefondaki sesin sahibiyle karşılaşıyoruz. Yeniden, hem de bu kez oldukça yoğun bir siyasi tartışmaya giriyoruz. Tartışma uzuyor. Yolda devam ediyoruz. Eve kadar bizimle geliyor, orada tartışmayı yarıda kesiyor, ayrılıyor. Ama içimden bir ses onunla yeniden karşılaşacağımızı söylüyor. Yanılmıyorum. Akşam, Selim gittikten hemen sonra, kapının zili çalıyor. Kısa bir hoşbeşten sonra, daha kahvelerimizi bile içmeden yeniden başlıyoruz. Adam Lazkiye’de çok fazla tartışacak Türk bulunmadığını, bu tür tartışmalara hasret kaldığını, bu nedenle böylesine atak davrandığını söylüyor ama, işin içinde başka şeylerin olduğunu seziyorum. Konuşma ilerleyince anlıyorum ki adam bizi “resmen kafalamaya çalışıyor!” Zaten söz daha da koyulaşınca bu niyetini saklamıyor.

“Artık merkezi bir örgütlenmeniz yok” diyor, “ne yapacaksınız? Mecburen merkezi dağılmamış bir harekete gideceksiniz ve de bizim merkezimiz dağılmadı!” Şaşırıyoruz. Hem bu kadar açık sözlülüğüne, hem de Suriye’de olup da bizim yeniden toparlanmış olduğumuzu bilmemesine. Biraz da kızıyoruz. Özellikle ben kızıyorum. Çünkü, konuşmalarımızda adamla bir süre aynı yerlerde çalışmış olduğumuzu anlıyorum. Bundan dolayı da bizi

çok iyi tanınması gerektiğini düşünüyorum. “Bu kadar açık, hele bir TKP-B’li, bize nasıl böyle bir şey söyler” diyorum. Adama, “Gerçekten böyle bir şeyin olabileceğini düşünebiliyor musun?” diye soruyorum. Belki sesimin tonundan, belki de yaptığıının pervasızlık olduğunu anladığından, biraz mahcup, kafasını yere eğerek, “Valla size bir şey söyleyeyim mi? Şu anda herkesin ağzının suyu akıyor sizin kitlenize, herkes bu rüyayı görüyor burada” diyor.

İçimizde cezaevi yatmış arkadaş dalga geçiyor bu düşünceyle ve adama. Sonra başka konulara geçiyoruz. Artık adam, gördüğü o ki, bizi “kafalamaktan” vazgeçiyor. Oldukça geç bir saatte yatağa giriyoruz. O da bizimle kalıyor.

Bizim kimliklerimiz Filistin kimliği...

Yolda, içinden, yanından geçtiğimiz şehirleri incelemeye çalışıyorum. Adana’dan Niğde’ye ya da Ankara’ya gidiyormuşum gibi bir duygu var içimde. Her şey o kadar birbirine benziyor ki. Önce açıktan, sahil boyunca gidiyoruz, sonra sahilden uzaklaşmamıza rağmen her haliyle Akdeniz olduğu belli olan toprakları geçiyor, irili ufaklı şehirlere giriyoruz. Giderek Akdeniz yerini İç Anadolu’nun o kıraç, kendine özgü sarının, kahverenginin her tonunu taşıyan, küçük ve çıplak tepeleriyle her halinden verimsiz olduğu belli olan uçsuz bucaksız topraklara bırakıyor. Her şeye dikkat etmeye çalışıyorum. Yol boyunca dizilmiş ağaçlara, boyları bir metreyi geçmeyen çalılıklara, içinden geçtiğimiz şehirlere...

Yolda sıkça kontrol oluyor. Her şehir girişinde, bazen iki şehir arasında, bizi götüren otobüs saçları uzun, bıyıkları çoğunlukla sarkık ve yine çoğunlukla yakaları göbeklerine kadar açık, özel komando elbiseleri içindeki birtakım askerler tarafından durduruluyor, içerdeki bütün yolcuların kimliklerine bakılıyor,

sonra yine yolumuza devam ediyoruz. Bizim kimliklerimiz Filistin kimliği. Üzerindeki adlar Arap adları. Hatta doğum yerlerimiz Filistin topraklarından bir yer. Ama kimse buna dikkat etmiyor. Oysa hemen her kontrol için otobüse binen, hemen bizim yabancı olduğumuzu ve Arapça bilmediğimizi anlıyor. Bu durum garibime gidiyor. Ama Selim, Suriye'yle ilgili her konuda olduğu gibi, bu konuda da yetkin. Onun anlattıklarından anlıyorum ki bu durum tam bir danişıklı dövüş. Çünkü, Suriye'de iltica diye bir olgu yasal olarak kabul edilmiyor. Bu yüzden de birtakım insanların rahatça gezebilmesi için böyle bir yöntemi, hiç bir yerde yazılı olmamasına rağmen, pratik olarak uyguluyor. Filistinlilerin özel bir ilişkisi var Suriye ile. Hafız bunu Filistin Davasına destek amacıyla yaptığını söylüyor. Bu ülkede bulunan herkes Filistinlilerin bu özel ilişkilerinden yararlanıyor. Suriye açısından pratik bir yararı da var bu durumun. Kendince, başka ülkelerin sorularını kolaylıkla geçiştiriyor. Örneğın Türkiye "bizleri" sorduğunda Suriye rahatlıkla "kesinlikle bizim bilgimiz dahilinde böyle kimseler yok" diyebiliyor, bu işin olamayacağını yasal argümanlarla savunabiliyor. Selim'in açıklamalarından sonra neden her askerin Arapça bilmediğimiz halde Arap kimliğı taşımamıza bir şey demediğini, hatta çoğunlukla "Hoş geldiniz" diyerek bize gülümsediğini anlıyorum. Gerçi Selim'e göre her gülümseyen ya da hoş geldiniz diyen asker mutlaka Alevi kökenli, ama ben bu teze pek inanmıyorum. Yol boyunca bazen havadan sudan, bazen politik gelişmelerden konuşuyoruz. İnsanlar bize bakıyor, ama biz çok fazla aldırıyoruz. Yaklaşık beş altı saat sonra Şam'a varıyoruz. Hava yaz aylarının kızıl renk cümbüşünde boğularak maviden laciverde dönüşmek üzere. Ufukta, gelen bu kızıl tonun ağırlıkta olduğu renk seli, yüksek, ağır, ciddi başkent binalarına, gerçeklikten çıkıp, tuval üstünde sıcak renkleri kullanmayı seven bir ressamın olağanüstü eserlerinden birine

dönüşme özgürlüğü veriyor. Ve bu eser, güneşin birkaç derecelik dönüşü ile, görünmez bir fırça tarafından, yine o muhteşemliğini koruyan, ama farklı tonlarla bezenen değişken, yaşayan bir tablo izlenimi bırakıyor. Heyecanlanıyorum. Artık hiçbir engel kalmadı. Artık Şam'dayız. Hareketimizin yeniden toparlandığı bir şehirde, insanlarımıza, konuşabilmesi, tartışabilmesi için olanak tanıyan, belki de mücadele tarihimizde önemli bir dönüm yeri olan tarihi Şam'dayım artık. Biraz sonra ayların özlemi bitecek, arkadaşlarıma kavuşacağım. Yeniden bir şeylerin yapılıyor olduğunu göreceğim. Otobüsten iniyoruz. Etrafıma bakıyorum. Yine artık alıştığım modern binalar. Her haliyle başkent olduğu belli olan bir şehir merkezi. Selim dolmuşa binmemiz gerektiğini söylüyor. Dolmuşlara doğru gidiyoruz. Biraz sonra, üzerleri onlarca lambayla süslenmiş, her tarafı rengarenk, daha çok gelin almaya giden ya da panayır şenliğinin o çılginca çizgilerini taşıyan boyalarla boyanmış dolmuşların inanılmaz coşkusuna karışıyoruz. Gelenler, gidenler, yolcuyu daha durmadan, havada kapıp yaka paça içeri tıkıştırırlar, çeşit çeşit, türlü türlü sesler çıkararak korna çalanlar, birbirleriyle yarış edenler, kısaca dolmuş, dolmuşçuluk ve dolmuşçular hakkında bildiğimiz, okuduğumuz her şeyin çok daha abartılmış, çok daha canlı haliyle karşılaşırız. Daha biz Selim'in "Nereye?" sorusunu ve aldığı yanıtı kavrayamadan, kendimizi bir dolmuşun içinde buluyoruz. Sonra doluyoruz, doluyoruz, o artık alıştığımız üst üste istiflenme durumuna geliyor ve hareket ediyoruz. Epeyce gidiyoruz. Selim şoföre ineceğimiz yeri söylüyor, biraz sonra iniyoruz.

Sonradan bir Hıristiyan mahallesi olduğunu öğrendiğim, insanı şaşırtacak kadar temiz ve sessiz bir yerde iniyor, etrafı yaseminlerle çevrili, bu nedenle de daha sokağın başına varır varmaz yaseminin o kendine özgü, insanı düş dünyalarına götüren uçuk kokusuyla karşıladığı, önleri bir adam boyu duvarlarla çev-

rili evlerin çoğunlukta olduğu bir sokağa giriyoruz. Selin önde, biz arkada, etrafı tanımaya çalışan turistlerin rehberlerini izledikleri gibi, biz de Selin'i izliyoruz. Heyecanım, çevremdeki görüntüleri kırık çizgilerle örtecek kadar yoğun. Biraz ileride, ilk görüşte o sokağa pek yakışmayan bir ev izlenimi veren, bahçesiz, duvarsız, dolayısıyla da "yaseminsiz" bir binanın önünde duruyoruz. Selim kapıyı alıyor, kısa bir sessizlikten sonra kapı açılıyor. Karşımda, çok iyi tanıdığım bir arkadaş görüyorum: Cemal! Bizi kucaklayıp, içeri alıyor. Olabildiğince sıcak davranıyor, ama içimde, beklediğim karşılaşma anından uzak bir doyumsuzluk, bir burukluk var. Bunun nedenini anlayamıyorum. Oysa Cemal, bize karşı oldukça sevecen ve bizi görmekten, sağ salım oraya varmamızdan fazlasıyla mutlu. Bu duygudan uzun süre kurtulamıyorum. Benimle birlikte gelen arkadaşlara bakıyorum, aynı izlenimleri yakalamaya çalışıyorum ama, onları tam bir coşku seli içinde görüyorum. Oysa Cemal'i daha önceden en iyi tanıyan yalnız ben varım. (Bu duygumun nedenini hiçbir zaman anlayamadım. Çok kereler kendime sormuşumdur: Ne bekliyordum? Nasıl bir karşılaşma, karşılaşma sahnesi umuyordum? Yanıtını hiç bir zaman alamadığım sorular oldu bunlar.) Yalnızca arkadaşlarımla karşılaşacağımı bekliyordum, özellikle tanıdıklarımla. Onlarla yeniden konuşacaktım, yeniden beraber coşkunacaktım. Cemal tam da bu isteğimi karşılayacak bir arkadaş. Peki, neden böyle bir düş kırıklığı içindeydim, anlayamıyordum. Sohbet koyulaştıkça düş kırıklığım giderek azalıyor. Kendimi iyice toparlayıp hemen konuya girmeye çalışıyorum. Ne yapıyorlar? Arkadaşların durumu nasıl? Ne konuşup, ne tartışıyorlar? Ne kadar insanla ilişki kurulabildi? Soruları arka arkaya sormaya çalışıyorum. Cemal, yüzüme belli belirsiz bir gülümsemeyle bakıyor ve bana acele etmememi söylüyor.

“Daha zamanımız çok” diyor. “Hepsini konuşuruz. Arkadaşları kendiniz görür, onlardan sorarsınız nasıl olduklarını. Şimdi yol yorgunusunuz, biraz dinlenmeye bakın, belki de ileride dinlenmeye zamanınız olmayacak.”

Hızım biraz kesiliyor. Ona hak veriyorum. ‘Hemen oturur oturmaz balıklama konuya girmeye çalışmamı ben de doğru bulmuyorum. Bu kez o bize sorular soruyor. Genel sorular, özel sorular, tanıdıklar. Bölgemizdeki gelişmelerden, yolculuğumuzdan. Sohbeti koyulaştırıyoruz. Arada kapı çalıyor, arkadaşlarımız giriyor içeriye. Her gelenle sarılıp öpüşüyoruz. Kimini tanıyorum, kimiyle yeni tanışıyoruz. Özellikle tanıdıklarım, hemen orada kullandıkları adlarını söylüyorlar. Doğal olarak bunu hiç yadırgamıyorum. Zaten kendi adımı kullanmayalı yıllar oluyor. Birer isim de biz seçiyoruz. Ben Veysel adını alıyorum, diğerleri Mustafa ve Sami. Veysel adını özellikle alıyorum. Çünkü Veysel Güney’in idam edilmesinin üstünden çok zaman geçmemiş. Veysel’i tanıyamadım ama ne fark eder, o bizim yiğit bir arkadaşımızdı. Mustafa, Mustafa Özenç’in adı. Hem ben, hem de Mustafa adını alan arkadaş, Özenç’i çok iyi tanıyoruz. Daha önce de başka isimler kullanmıştım. Ama bu kez, 12 Eylül’ün bir gece vakti yağlı ipte katlettiği bir arkadaşımın ismini kullanıyorum. Bu bana başka bir isim kullanmaktan daha farklı bir şeymiş gibi geliyor. Daha önceden her gittiğim yerde başka bir isim kullanmıştım ve bu bana oldukça normal gelmişti. Ama bu kez bu normallliği yakalayamıyorum. İçimde ilk kez başka bir isim kullanıyormuşum gibi bir duygu var. Bu duygudan gecenin geç saatlerine kadar kurtulamıyorum. Yavaş yavaş arkadaşlar yatmaya gidiyor. Yataklar dolunca, uyku tulumları çıkarılıyor. Herkes bir yere kıvrılıp yatıyor. Bana kalsa hiç yatmayacağım. Kesinlikle kendimi uykulu hissetmiyorum. Oysa biz yoldan geldik ve Selim’in yaptığı gibi ilk yatanlar doğal olarak biz olmalıydık. Zo-

runlu olarak en son arkadaşla birlikte ben de bir uyku tulumunun içine giriyorum. Gözlerimi kapatıp yatmaya çalışıyorum, ama beceremiyorum. Kafamın içinde müthiş bir hızla düşünceler, görüntüler akıyor. Ne kadar uzun zaman olmuş arkadaşlarımla rahat bir ortamda doyasıya konuşmayalı! Ne kadar uzun zaman olmuş onlarla böylesine karşılıklı gülüşmeyeli! Yarının ne olacağı, nerede kalınacağı kuşkusu olmadan, öylesine, rahatça konuşmayalı ne kadar olmuş! Uyku tulumumun içinde bir o yana bir bu yana dönerek bunları düşünüyorum. Konuştuklarımızı düşünüyorum. Bulduğumuz yeri düşünüyorum. Bazen gözlerim doluyor, bazen kendi kendime gülüyorum. Kimseye belli etmemeye çalışarak.

Yavaş yavaş gözlerim kapanıyor. Garip ama son olarak, “Benim adım Veysel” diyerek tekrarlıyorum içimden, sonra kendimden geçiyorum...

Sabah, oldukça neşeli geçen bir kahvaltıdan sonra, Cemal’le Şam’ın merkezinde bir kahveye oturuyoruz. Kahve oranın genellikle aydın kesiminin gittiği, güzel bir yer. Henüz erken sayılabilecek bir saatte tavla atan, kâğıt oynayan, satranç oynayan, gazete okuyan oldukça kalabalık bir insan topluluğuyla karşılaşırız. Kendimize boş bir yer bulup oturuyoruz. Sabırsızım. Cemal, sabırsızlığımı anlamışa benziyor, ama yine de, “Ne var ne yok bizim oralarda?” diye soruyor. Her halinden, bana sorduğu sorunun cevabını alamayacağını biliyor olduğu belli. Hemen atılıyorum.

“Dur bakalım” diyorum. “Önce ben, benim sorularım!”

“Hadi bakalım” diyor ve hafif bir gülümsemeyle bekliyor.

Bu kez ben soruyorum, o yanıtlıyor. Konuştukça, anlattıkça şaşırıyorum. Düş kırıklığına uğruyorum. Şimdi daha iyi anlıyorum Selim’in neden yeterli bilgiye sahip olmadığını, neden TKP-B’li vatandaşın bize niyetini bu denli açık anlattığını. Ortada ha-

reketimizin toparlanması diye bir şey henüz yok. Cemal'in anlatıklarına göre topu topu birkaç kişiyiz burada. İşin en önemli yanını da, çoğunlukla insanlar kendi başlarına yurtdışına çıkmışlar. Örgütlü bir çıkış henüz gerçekleşmemiş ve zaten henüz bunu sağlayacak olanaklarımız da yok. İçim burkuluyor. Oysa ben ne umutlar, ne düşlerle gelmiştim buraya! Hareketimiz toparlanmıştı, insanlar yeniden dönüşün yollarını ve biçimlerini tartışıyorlardı! Bütün Türkiye çapında olmasa bile, büyük oranda, örgütsel bağlar yeniden kurulmuştu ve insanlarımız, aynı benim gibi, yeniden var olmanın, yeniden ayağa kalkmanın, uzunca bir aradan sonra yeniden bir şeyler yapabilecek olmanın mutluluğunu, coşkusunu yaşıyordu! Oysa şimdi öğreniyorum ki bırakın böyle bir coşkuyu yaşamayı, insanlarımızın çoğunun toparlanma girişiminden haberleri bile yok. Aslında fazlasıyla üzgün ve şaşkınım ama, iç dünyamı, nedendir bilmem, Cemal'a yeterli yoğunlukta göstermiyorum. Daha doğrusu göstermemeye çalışıyorum. Daha hafife alarak ya da sanki böyle olması beklenen bir şeymiş, doğalmış gibi bir tavır takınarak diğer arkadaşların nerede olduklarını, içlerinde benim tanıdıklarımın olup olmadığını soruyorum ve tanıdıklarımın da olduğunu, özellikle çok sevdiğim birkaç arkadaşın burada olduğunu öğreniyorum. Bu beni sevindiriyor. Cemal olabildiğince ayrıntılı, ne düşündüklerini, arkadaşlara nasıl ulaşmayı planladıklarını, yurtdışına giriş çıkışların bizim kendimiz tarafından yapılabilmesi için nasıl olanak yaratmaya ve ilişki kurmaya çalıştıklarını anlatıyor. Özellikle bu örgütlü çıkışlar konusunu önemsiyor. Ona katılıyorum. Oldukça karanlık bir dönemden geçiyoruz. Uzun zamandır insanlarımız birbirleriyle, örgütlülükleriyle ilişkilerini kopartmış bir biçimde yaşıyor. Bu süre içinde kimin hangi koşullarda, nasıl yaşadığını bilmek, ne gibi ilişkiler kurduğunu öğrenmek hemen hemen olanaksız. Bu yüzden, kendi ilişkileri içinde yaşayabilmiş, ilk el-

den bizim ilişki kurabileceğimiz arkadaşları, belli bir örgütlülük çerçevesi içinde buraya çıkarma, tartışmalara katma, dolayısıyla da, hareketimizin yeniden toparlanmasını sağlama yolundaki çabalara öncelik veriliyor.

Konuşmamızı dışarıda, Şam'ın sokaklarında sürdürmeye çalışıyoruz. Çalışıyoruz, diyorum; çünkü sokakların cıvıl cıvıllığı, insanların hareketliliği, tabelaların bilmediğim bir alfabe ile rengarenkliği, ilgimi bir noktada tutmamı engelliyor. Etrafıma, gördüğü her yeni şeye şaşkınlık ve ilgiyle bakan bir çocuk gözüyle bakıyorum. Hafif meyilli bir tepeden aşağı doğru iniyoruz. Şehrin tam merkezindeyiz. Birden sokak olağan hareketliliğinden sıyrılıp gözle görülür bir telaş seli içine giriyor. Sağımda solumda koşmalar, koşuşturmalar başlıyor. Kenara, biraz da korku ile çekiliyorum. Cemal'e bakıyorum. O da belki korku değil ama, merakla ne olup bittiğini anlamaya çalışıyor. Kalabalık ve koşuşturma önce bizden uzaklaşır gibi oluyor, ama sonra yön değiştirerek tam bize doğru yöneliyor. Önümüzdeki kalabalık, aynı bizim yapmaya çalıştığımız gibi, bir yandan olanları görmeye çalışıyor, bir yandan da yönü bize doğru olduğu belli olan akıma yol açabilmek için kenarlara, duvar diplerine çekilmeye çalışıyor. Birden bir kara bulut görüyorum. Kapkara çarşafılar içinde, birbirine çok yakın koştukları için tek bir blokmuş gibi görünen, üstü siyah bir perde, altı hızla koşmaya çalışan bir sürü ayak kütlesi, bağrışarak bize doğru koşuyor. Arkalarında, özel komando elbiseleri giymiş, her halleriyle askerden çok serseriye benzeyen, korkunç bağırtilar çıkartan, yakaladığı kara çarşafıları hemen orada yere yatırıp üzerlerindeki çarşafı parçalayan kadınlı erkekli bir yığın asker.

Sinemada, inanılmaz vahşet sahnelerini seyrediyor gibiyim. Mavi üniformalı Amerikan askerleri, her biri yarış atı kadar bakımlı, besili ve hızlı koşan atlarıyla, baskın verdikleri Kızılderili

köylerinde kaçmaya çalışan, çocuklarını biraz sonra yaşayacakları belli olan vahşetten kurtarmaya çalışan kadınları kılıçtan geçiriyor, süngülüyor, yakalayıp hemen orada, ırzına geçiriyor. Gerçekten gördüklerim tam buna benziyor. Üstelik Amerikan askerlerinin Kızılderilileri kılıçtan geçirme sahnelerini izlerken duyulanabiliyor, taraf tutabiliyor, olayları tarih bilgilerim içinde bir yere koyup değerlendirebiliyordum. Oysa şimdi burada, yalnızca kaba bir biçimde görüntüleri algılıyorum. Görüntünün vahşiliğini, yapılanların acımasızlığını izlemekten başka hiçbir bilgiye sahip değilim. O kadar şaşkınım ki ve olaylar öyle hızlı ve çarpıcı gerçekleşiyor ki nefes almadan olup bitenleri izlemeye çalışıyorum. Her yandan askerler akıyor ve her asker grubunun önünde bağırarak kaçışan siyah çarşafılar içinde yaşlı, genç kadınlar. Askerler tuttuklarını yere yatırıyor, kadınların üstbaşlarını, tam bir savaş çığlığı atarak parçalıyorlar. Bu arada, bazen kenarlardaki insanlardan birkaçı da bu güruhtan nasibini alıyor. Birkaçını yere yatırıp tekme tokat girişiyorlar. İnsanlar hiç karşı koymuyor. Yere yatırılıp dövülen de, çevrede olayları seyredenler de hiç bir tepkide bulunmuyor. Biraz sonra kara çarşafılar ya çarşafılarını orada bırakarak ya da can havliyle kaçarak ortadan yok oluyorlar. Ortada yalnızca, arenada kendilerine atılmış insanları yiyen, daha atılır mı diye etrafına umutla bakan Neron'un aslanları gibi dolaşıp duran, özel komando elbiseleri giymiş, yakasına, beresine kuru kafa işareti takmış, yakaları göbeklerine kadar açık, saçları, bıyıkları uzun, burunlarından soluyan, her an birine saldıracakmış gibi etrafa kötü kötü bakan, hepsi de özel seçilmiş askerler kalıyor.

Hem ben hem de Cemal, orada bulunan kalabalıktan, onların tavırlarından anlıyoruz ki, bir an önce oradan ayrılmak, herkese her an saldıracakmış gibi bakan, gözleri kanlanmış, kadınlı erkekli, ölüm işaretli özel komandoların görüş alanından çıkmak

bizim için en iyisi. Hızlı adımlarla uzaklaşıyoruz oradan. Deyim yerindeyse dilim tutulmuş! Korku, heyecan ve merak içindeyim. Bir an önce, yaşadıklarımı kafamda bir yerlere oturtmaya çalışıyorum. Cemal'e bakıyorum. Benim kadar olmasa bile onun da korktuğu her halinden belli. Sessiz ve hızla oradan uzaklaşmakla meşgul.

Yaşadığımız şeyin ne olduğunu eve geldikten sonra öğreniyoruz. Bizim gördüğümüz komandolar gerçekten de özel komandolar. Saray Muhafızları. Askere gidecek olanların en irilerinin seçildiği, yalnızca Şam'da Hafız'ı korumakla görevli ve Hafız'ın kardeşine bağlı, bir saray için oldukça kalabalık bir sayıda oluşturulan özel bir komando birliği. Bu birlik, son günlerde çarşaf giyimine karşı bir savaş açmış. Göğüslerine, berelerine ölüm işareti takmış bu özel komandoların yürüttüğü savaş da kendilerine uygun biçimde yürütülüyor. Yakaladığını yere yatırıp üstünü başını parçalamak, tekme tokat dayak atmak, karşı koyanı gerekirse zevkle(!) vurmak!

Olayları ve nedenlerini öğrendikten ve nasıl uygulandığını gördükten sonra kafamdaki genelgeçer şeylerin hiç de yabana atılacak cinsten olmadığını düşünüyorum. Selim'in anlattıklarıyla benim gördüklerim hiç de birbirine uymuyor. Belki yaşam daha modern hale gelmiş, binalar, yollar daha modernleştirilmiş, ama ne pahasına! Bir avuç serseri güruhu, önüne kattığı her şeyi, herkesi istediği gibi evire çevire dövebiliyor, üstlerini parçalayabiliyor, saçlarından tutup yerlerde sürükleyebiliyor ve hatta, hiç hesabı sorulmadan, karşı koyanı ya da karşı koydu sandığını ya da karşı koyacaktı dediğini çekinmeden vurup öldürebiliyorsa, nerede yer alırsa alsın, rengini hangi tonda seçerse seçsin, bunun savunulacak bir yanının olmadığını düşünüyoruz. O gece, yine oldukça geç saatlere kadar konuşuyoruz. Ertesi gün, adını sık sık Hürriyet gazetesinde okuduğum, "terör yatağı" diye her gün çar-

şaf çarşaf hakkında yazı yazılan ünlü Hammuri Kampı'na gideceğim. Özellikle acele gitmek istiyorum. Çünkü orada, 12 Eylül sonrası çok şeyi paylaştığım, kendisi yakalandıktan sonra aylarca işkencede kalmasına rağmen hiçbirimize en ufak bir zarar getirmeyen, üstelik 12 Eylül karanlığının köhne zindanlarından kaçarak askeri cuntayı yöremizde büyük bir prestij kaybına uğratan birinin, Haydar'ın, Hammuride kaldığını Cemal'den öğreniyorum. Çok sevinçliyim. İçimdeki o anlatamadığım, yeterince konuşulanamama duygusunu orada atacağıma inanıyorum. Onun yurtdışına çıkmış olabileceğini düşünüyor, daha doğrusu diliyordum.

Çünkü, herkes biliyordu ki 12 Eylül, kendisine yörede böyle bir prestij kaybına neden olan kişileri sağ yakalamazdı. Onların kaçışından sonra hemen her gün korkuyla gazeteleri okumuş, radyo dinlemiş, televizyondan haberleri kaygıyla izlemiştim. Zaman geçtikçe onun yurtdışına çıkmış olabileceğine daha çok inanmıştım. Ama çok iyi biliyordum ki Haydar da diğer birçok arkadaşımız gibi, "yurtdışına" hep soğuk bakmıştı. Tek dileğim, içinde bulunduğu özel konumun, bu düşüncesinin üstüne çıkması ve kendini kurtarmasıydı. Demek yurtdışına çıkmıştı! Onu görmek için sabırsızlanıyordum. Özellikle Cemal'den sağ kolunun gördüğü işkencelerden ötürü sakat kalma olasılığı içinde olduğunu öğrenmem, üstelik yurtdışında olanaklarımızın dar olduğunu düşünerek tedavi olmayı (çok pahalı bulduğu için) kabul etmediğini duymam, sabırsızlığımı daha da arttırıyordu.

Filistin'in ünlü Hammuri kampı

Sanıyorum Türkiye'deki her devrimci için 12 Eylül öncesi ve sonrası kalın çizgilerle ayrılabilen iki farklı dönemdir. Her devrimci, özellikle profesyonel bir devrimci için, 12 Eylül sonrasının anlamı her bakımdan bambaşkadır. O günkü koşullarda profes-

yonel devrimciler genellikle başka yerlerden gelmiş, dolayısıyla yörenin yabancıları olan insanlardı. İlişkilerin oldukça yoğun olduğu 12 Eylül öncesi dönemlerde çok fazla sorun olmayan bu “yabancılık” durumu 12 Eylül sonrası oldukça büyük sıkıntılar yaratmıştır. Özellikle benim için. Çünkü ben, en son 12 Eylül’den sonra gittim İskenderun şehrine. Gittiğimde hemen hemen hiçbir ilişki kalmamıştı. Normal koşullarda bile ilişkisizlik yeni gelen biri için altından zor kalkılacak bir sorun iken, 12 Eylül gibi herkesin herkesten kaçtığı, kapıların yüzümüze kapandığı bir karanlık dönemde, bırakın halk ilişkilerini, devrimci ilişkilerin bile yok denecek kadar az olması, var olan tüm insanların yalnızca kısıtlı ilişkiler içinde yaşamak zorunda kalması, bir anlamda 12 Eylül güçlerine bu ilişkileri yakalaması, yok etmesi için davetiye çıkarmak demekti. İşte böyle bir ortamda ve de “davetiye” tellisini çıkardığımız bir dönemde, sorunlarımızı, dertlerimizi, sıkıntılarımızı, düşüncelerimi paylaştığım, olanaklarını bölüştüğüm hemen hemen tek insan olmuştu Haydar. Abartmadan söyleyebilirim ki o koşullarda Haydar olanaklarını o denli sunmasaydı, daha geldiğim birinci günü yakalanmıştım, ki yakalanmak, olabileceklerin en hafifi idi. Bu nedenle, benim açımdan Haydar’ı yeniden görmek, eski bir tanıdığı zor koşullardan sonra, rahat bir yerde görmekten daha başka anlamlar taşıyordu.

Ertesi sabah, henüz alışmadığım düzenli kahvaltı etme işini, benim ruh halimin tersine, oldukça sakin gerçekleştiriyoruz. Bir an önce yola çıkmak istiyorum. Her şey bir yana, merak ettiğim şeylerden biri de, ilk kez, hakkında efsanevi şeyler duyduğum Filistin kamplarından biri, hem de en ünlülerinden biri olan Hammuri Kampı! Bir askeri kamp nasıl olur? Bazı filmlerde gördüğüm Vietnam kampları dışında hiçbir fikrim yok. Ama nedendir bilmem, yıllardır İsrail Siyonizmi’ne karşı kahramanca direnmiş, her biri benim gözümde birer masal kahramanı haline

gelmiş Filistinlilerin kamplarını gözümde filmlerdekinden çok daha farklı, çok daha görkemli bir biçimde canlandırıyorum. Tepeden turnağa gerilla görünümüne insanların, her zaman, her an ölüme hazır bakışlarıyla ciddi, olağanüstü eğitimlerinin sürüp gittiği kutsal toprak parçaları. Ve mutlaka, yüksek bir dağ zirvesinde, tepeden etrafa hakim bir konumda, vakurluğunun, ciddiliğinin uzaktan belli olduğu, bulutlar üstündeki kartal yuvaları. Buna benzer şeyler düşünüyorum Filistin kampları hakkında. Kimseye de sormuyorum nasıldır bu kamplar diye. İnsanların bu konuda bir şey bilmememi garip karşılayacağını düşünüyorum. Aslında böyle olduğu için ben de kendime kızıyorum. Nasıl olur da günümüzde, bölgemizin tek büyük gerilla gücü olan Filistinliler ve onların yaşamları hakkında bu kadar az şey bilebilirim! Tek tesellim, artık onların çok yakınına geldiğim ve çok kısa bir süre sonra bizzat içlerine, hem de Hammuri gibi özel bir kampa girerek, onları kendi gözlerimle görebilme olanağına erişmem Ama beni götürecekt arkadaşın hiç acelesi yok. Hatta beni oraya götürmek gibi bir angaryayı yüklenmek epeyce canını sıkmuş gibi görünüyor. Bunu hem yavaştan aldığı tavırlarıyla, hem de sözle, birkaç kez söylüyor. Kafam epeyce bozuluyor. İşin doğrusu, geldiğim günden beri (ilk birkaç saat hariç) bu arkadaşın davranışlarına epeyce canım sıkılıyor. Oldukça havalı konuşuyor benimle. Ya da konuşmaya çalışıyor. Çalışıyor, diyorum; çünkü buna pek olanak vermiyorum. Geldiğimin ikinci günü yaşadığım özel bir olay bana bir şey öğretiyor: Arap kökenli arkadaşlardan tercümanlık görevini üstlenenler, kendilerini tercümanlıktan öte görüyorlar. İnsanların kendilerine muhtaç olduklarını düşünüyorlar ve bu yüzden de oldukça havalı, hatta saygısız davranıyorlar. Çoğunlukla can havliyle dışarı çıkmış insanların üstünde bu saygısız ilişkileri sürdürüyor, insanların ses çıkarmamalarını kendi otoritelerinin kabulü sayıyorlar.

Şam'a geldiğimin ertesi akşamı bir arkadaşla sabahleyin Cema'l'e gittiğimiz kahveye gidiyoruz. Çaylarımızı içip aramızda sohbet ederken, oldukça yüksek perdeden ve oldukça soğuk bir ses tonuyla ve de kırık bir Türkçeyle birisi, "Ne haber?" diyor yanımdaki arkadaş. Dönüp bakıyorum ve hemen tanıyorum.

Yeniden tanıdık bir arkadaş görmenin sevinciyle, coşkuyla yerimden kalkıyorum, niyetim boynuna sarılıp hal hatır sormak. Ama birden karşımdakinin sert bakışlarıyla donakalıyorum.

Bana elini uzatıyor ve buz gibi bir sesle "Hoş geldin çocuk!" diyor. İnanamıyorum. Anlayamıyorum. Bir an kendimi toparlayıp duyduklarımın gerçekliğini tartmaya çalışıyorum. Evet, gerçek! Türkiye'den tanıdığım, onun da beni iyi tanıdığına inandığım bir arkadaş bana, elini bir zahmet uzatarak, buz gibi bir sesle, "Hoş geldin çocuk!" diyor. Kan beynime çıkıyor. Öyle sert çıkıyor, öyle ağır konuşuyorum ki hemen gevşiyor, alttan alıyor, bir şeyler geveliyor, özür diliyor, ama duymuyorum. O anda, o koşullar içinde, yabancı bir ülkede ne söylenebilirse hepsini, oldukça ağır bir tonda ve üslupta söyleyip dışarı çıkıyorum. Kahveye birlikte geldiğim arkadaş arkadan koşup yetişiyor. Hiçbir şey söylemiyor. Yalnızca gülümsüyor. Oysa ben yerimde duramıyorum. Ellerim titriyor. Öfkeliyim. Kendi kendime konuşuyorum. Sorular soruyorum, yanıtlar veriyorum; hızla, yönümü bilmeden yürüyorum. Bir türlü dinginleşemiyorum. Yanımdaki arkadaş sessizce beni, benim çılgın hallerimi dinliyor, adımlarıma ayak uydurarak bana eşlik etmeye çalışıyor. Epey bir süre sonra, kendi kendime sormanın ve yanıtlar vermenin beni yeterince tatmin etmediğini anlıyorum. Yanımdaki arkadaş dönüp ona soruyorum bu kez. "Nasıl olur da bir insan bir arkadaşına böylesine havalı 'Hoş geldin çocuk' diyebilir?" diye soruyorum. O zaman görüyorum arkadaşın gözlerindeki gülümsemeyi.

“Ve de üstelik” diyorum, “ben bu adamı Türkiye’den tanıyorum. O da beni tanıyor. Nasıl cesaret edip de bana ‘çocuk’ diye-biliyor?”

Bir yandan yürüyor, bir yandan arkadaşı dinliyorum. Ve öğreniyorum ki burada tercümanlık yapanlar, yaptıkları işlerden çok daha farklı şeyler yaptığını düşünüyorlar. Ve de insanların kendilerine ihtiyaç duymalarını bile bile, hatta pazarlık konusu yaparak kullanıyorlar. Özellikle bana “Hoş geldin çocuk” diyen kişi Rahmi’nin tercümanı ve de Rahmi’nin oturduğu ev onun üstüne kayıtlı. Dolayısıyla bu arkadaş kendisini Rahmi’nin hemen yanında, onun zorunlu olarak beraber yürüttüğü ilişkilerin bizzat içinde ve yürütücüsü olarak görüyor. Hayatında kendi meslek odasının başkanından başka hiç kimseyle doğru dürüst ilişkisi olmamış birinin, birdenbire kendince çok önemli gördüğü bir insanın yanında ve onun ilişkilerinin içinde olması ona, böylesine havalı, başkalarını küçültücü davranma hakkı veriyor.

Beni, Hammuri kampına götürecek olan arkadaşta da, daha alt düzeylerde olsa da, aynı ruh halini görüyorum. Daha aşağı düzeyde olması genellikle tercümanlık yaptığı insanların kendince Rahmi’den daha aşağı kariyerlere sahip olmasından geliyor. Rahmi’nin tercümanı yalnızca öbür evde, Rahmi’lerin yanında kalırken, bu arkadaş aşağıda, kalabalık insanların içinde yatıp kalkıyor. Yatıp kalktığı insanlardan farklı yaşıyor, ama yine de, en azından evlerin bile böylesine ayrı kariyerlendirildiği bir konumda, içinde yaşadığı ortam biraz havasını kırıyor. Tabii ki bu “hava kırıklığı” oradaki ev halkına fazladan hava atmayı engelleyecek düzeyde değil! Kendini önemsiyor. Yaptığı işi önemsiyor. Dolayısıyla yeni gelen birinin, arkadaşlarını görmesi için bir kampa götürülmesi gibi küçük bir işi, angarya sayıyor. Mız-mızlanıyor. Ama ben mız-mızlanması için fırsat vermiyorum. Özellikle önce yaşadığım deneyi de örnek alarak çok katı duru-

yorum. Bu, onun canını daha da sıkıyor. Çünkü insanlarla ya (kendinden üstün gördükleriyle) alttan alarak ya da (kendinden aşağı gördükleriyle) tepeden bakarak ilişki kuruyor. Ben kendisinden üstün gördüklerinden değilim ama bana üstten bakmasına izin vermiyorum. Gerçi beni Türkiye’den tanıyor. Ama olsun! Burası başka bir yer! Görmüyor muydum ki, burada işler başka biçimde yürüyor! Kendisinin ne kadar önemli olduğunun niye farkına varmıyordum! Ne sanıyordum ben! Buranın değişikliğini yalnızca mekân değişikliği olarak mı algılıyordum! Neden anlamak istemiyordum!

Anlamıyordum. Anlamak da aklımın ucundan geçmiyordu. Üstelik onun angarya olarak algıladığı işi yapması için sıkıştırıyordum. Biraz eski tanıdık olmamdan, biraz da Cemal’in ona bunu söylemiş olmasından ötürü açıktan karşı koyamıyor, ama memnuniyetsizliği her halinden belli.

Sonunda dışarı çıkıyoruz. Sokağın başına kadar yürüyüp bir dolmuşun, durmayla hızla gitme arasında bizi nasıl içeriye atıp gaza basmasına tanık oluyoruz. Yol üstünde aynı bizim gibi hızla içeri çekilen insanlara yer açabilmek için birbirimize iyice soku-luyoruz.

Şam’a ilk geldiğimizde dolmuşlara bindiğimiz yere, bana gi-diş süresinden daha azmış gibi gelen bir zaman dilimi içinde va-rıyoruz. Aıştığımndan mı, yoksa erken saatlerden mi, bu alanı bu kez ilk gördüğümnden daha sakın buluyorum. Yine kalabalık, yine bağırtilar, türlü türlü korna sesleri var ama her şey, sanki daha normal. Dolmuştan iniyor, başka bir dolmuşa atlıyoruz. Atlıyo-ruz diyorum; çünkü bindiğimiz dolmuş hareket halinde. Ayakta, geçtiğimiz yolları eğilerek görmeye çalışıyorum. Dolmuş yavaş yavaş şehrin dışına doğru gidiyor. Bunu, evlerin biçiminden, modern büyük binaların yerini toprak evlerin almasından anlıyo-rum. Yolumuz ilerledikçe yolcularımızın da kıyafetleri değişiyor.

Özellikle kadınların. Yolda binen kadınların çoğunluğu tamamen kara çarşaflar içerisinde. Yüzleri bile kara bir tülle örtülü. O güne kadar böyle bir giyimi bu kadar yakından hiç görmemiştim. Dolmuşun o tıkabasalığının içine giriyorlar. Bir tanesi de benim yanımda ayakta duruyor. Yapabilsem, çarşafli kadınla aramda bir mesafe bırakacağım ama, dolmuşta bunu yapabilmek hem olanaklı değil hem de, bin bir güçlkle biraz ayrılınca kadın başkalarına yer ayırmak için o mesafeyi anında kapatıyor. Biraz rahatsız oluyorum. Ama bakıyorum, içeride hiç kimse aldırıyor bu duruma. Herkes iç içe! Yeniden dışarıyı izlemeye çalışıyorum. Giderek yolcular azalıyor. Bizim ineceğimiz yer son durak. Artık kalanlar oturabilecek yer bulabiliyorlar. Oturunca daha rahat görüyorum etrafı. Sağlı sollu dizilen evler; kerpiçten örölmüş, en azından çamurla sıvanmış, önleri yine toprak bir duvarla çevrilmiş, ama hepsi de oldukça koyu renklerle boyanmış birer dış kapıyla tamamlanmış tipik köy evleri. Bazen yemyeşil, iki kenarı ağaçlarla çevrilmiş doğal tünellerden, bazen sadece kerpiç evlerin ve bu evlerin hakim olduğu renk tonlarının içinden geçip son durakta iniyoruz. Mehmet, önlü Hammuri kampının biraz ilerde, ama bu köyün içinde olduğunu söylüyor. Tam bir hayal kırıklığı! Gerçekten de bir dağ başında, kutsal çizgilerin görüntüsünü kapladığı bir yükseklikte düşünmüştüm Hammuri Kampı'nı. Oysa kupkuru bir köyün dümdüz bir tarlası üzerinde buluyorum. Kenarından geçiyoruz. Etrafı oldukça yüksek duvarlarla çevrili. Dışarıdan bir şey görebilmek kesinlikle olanaksız. Görüntünün yarattığı hayal kırıklığına rağmen, bu yüksek duvarların arkasında yine de kutsal bir şeylerin varolduğı duygusuyla ilerliyorum. Duvarın köşesini dönüyoruz. Yoğun bir kokuyla karşılaşıyorum. Karşıda, tam bir tepe durumuna gelmiş bir çöplük, çöplüğün birkaç metre ötesinde küçük bir kulübe, kulübenin önünde Nuh Nebi'den kalmış bir askeri elbiseyi giymiş silahlı bi-

ri, bir sandalyede oturuyor. Kampın giriş kapısını bekliyor. Bizi görünce ayağa kalkıyor ve Arapça, biraz yüksek bir sesle, bir şey diyor. Mehmet karşılık veriyor. Adam, elini uzatıp yine Arapça "Hoş geldiniz" diyor. Adamın elini sıkarken içeri bakmaya çalışıyorum. Ünlü Hammuri Kamp'ına!

Koca Devrimci Yol'un Merkez Komitesi'nin bir üyesiyle tanışacağız...

Birkaç gündür Hammuri Kampı'ndayım. Burada Haydar'ın dışında başka bir tanıdık arkadaşla daha karşılaşıyorum: Hasan'la. Günümüzün çoğunu, özellikle Haydar ve Hasan'la hasret gidererek, sohbet ederek geçiriyoruz. Geri kalan zamanda da birlikte, aynı kamp içinde yaşadığımız Filistinlileri tanımaya çalışıyorum. Daha ilk karşılaşmamızda, nedendir bilmem, Filistinlilerin efsaneliği yerini elle tutulur bir sıradanlığa bırakıyor. "Elle tutulur" ibaresinin altını çizmek istiyorum, çünkü gördüğüm hemen tüm Filistinliler o kadar perişan bir görünümde ve kafamdaki Filistinli gerillalar ile buradakiler arasında öylesine büyük farklar var ki, daha ilk karşılaşmamızda oldukça kötü bir izlenim ediniyorum. Gün geçtikçe, ilk izlenimim yerini, yine aynı doğrultuda olmak üzere, iyiden iyiye bir yargıya bırakıyor. Bu kadar çabuk bir yargıya ulaşmamda kuşkusuz Haydar'ın, Hasan'ın ve orada bulunan diğer arkadaşların anlattıkları ve onların yargıları da etkili oluyor. (Ancak belirtmeliyim ki Suriye'de kaldığım sürece ilk izlenimimi ve yargımı değiştirecek hemen hemen hiçbir olay yaşamadım.)

Kampta, sayısı değişken olmasına rağmen, genellikle dört-beş kişi bir odada kalıyoruz. Diyebilirim ki kampın en güzel odası bize ait. Küçük, ama temiz ve şirin bir yer. Başka hareketlerden insanlar da var. Bazen şehirden birden fazla arkadaş geldiğinde yer sorununu, onların odalarını da kullanarak halletmeye

çalışıyoruz. Ama olanaklı olduğu ölçüde sıkışarak, genellikle bir ranzada iki ya da daha çok sayıda kişi birlikte yatarak çözmeye çalışıyoruz. Diğer hareketlerden, Acilciler ve TKEP hariç, genellikle birer kişi var. İlk gittiğim andan itibaren, hareketlerin birbirleriyle ilişkilerini oldukça sıcak buluyorum. Çekilen onca şeye rağmen, hiç değilse 12 Eylül'ün böyle bir yakınlaşmayı sağlayabilmiş olmasına seviniyorum.

Yemeklerimizi genellikle bir arkadaş yemekhaneye giderek alıp getiriyor ve kendi odamızda yiyoruz. Buna Filistinliler çok şaşırıyor. Aramızda yemek sorunundan ötürü bir anlaşmazlık çıkmamasını yadırgıyorlar. Onlar, herkes eline kendi tabağını alarak sıraya giriyor ve yemeklerini aldıktan sonra bir yerlere çekilip tek başlarına yemeklerini yiyorlar. Haşan, Arap kökenli bir arkadaş. Bu yüzden genellikle Filistinlilerle o konuşuyor. Bizlerin yoldaş olduğunu, böyle küçük sorunlar yüzünden aramızda sorunların çıkamayacağını, üstelik Filistinlilerin böyle düşünmesini anlayamadığımızı, hatta yadırgadığımızı, bunu onlara yakıştıramadığımızı anlatıyor sıkça. Utangaç bir gülümsemeyle, herkes bir başkasını ya da başkalarını bahane ederek, kendilerinin böyle bir şeyi yaparsa bir günde kavga çıkabileceğini söylüyorlar. İlk birkaç günden sonra, bilinçli olarak şöyle bir kanıya varıyorum: Burada göreceğim hiçbir şey beni artık hayal kırıklığına uğratmayacak. Bu kanıya, bana inanılmaz gelen bir olayı yaşayarak varıyorum.

Kampa geldiğimin sanıyorum ikinci günü, akşamüzeri, yemekhanenin kapısından uzun boylu, yaşlı bir adam dışarı çıkıp bize doğru geliyor. Giyimi, bütün Filistinlilerin üzerindeki askeri elbisenin aynısı. Öne doğru eğik, hatta biraz kambur yürüyor. Tam bizim önümüzden geçerken bize iyi akşamlar diliyor. Bizimkiler mırın kırın ederek, normal bir karşılık mı yoksa küfür mü olduğu belli olmayan bir tonda cevap veriyorlar. Adam kafa-

sını eğiyor, gülümseyip odasına doğru gidiyor. Normal olmayan bir Şeylerin varlığı o kadar açık ki. Soru soran gözlerle arkadaşlara bakıyorum. Hasan, "Biliyor musun?" diyor, "bu ibne ajan!"

"Nasıl ajan?" diyorum, "ne ajanı?"

"İsrail ajanı!" diyor Hasan.

İnanmıyorum. Gözümde, dünyanın en büyük düşmanlarından biri olan İsrail'in bir ajanının, yerlerinden, yurtlarından dünyanın dört bir yanına sürgün ettiği, topraklarını resmen, hem de vahşice işgal ettiği Filistinlilerin içinde böyle, aynı elbiselerle, elini kolunu sallayarak, onunla bununla şakalaşarak yaşayabileceğine inanmıyorum.

"Hadi yaa!" diyorum.

Arkadaşlar bu tepkime gülüyorlar.

"Gerçekten!" diyor Haydar, "bu adam bir İsrail ajanı!" Sonra işin aslını anlatıyorlar:

Birkaç yıl önce El-Fetih İsrail'e bir intihar saldırısı planlıyor. Bu iş için iki adamını seçiyor. (Birinin rütbesi teğmen.) st düzey bir yetkili kararlarını bu iki kişiye bildiriyor. Onlar da bu görevi kabul ediyorlar. Bir zamandır uyguladıkları gibi bu iki kişiyi yolcu etmeden önce yedirip iirip eğlendiriyor, sonra da büyük şenliklerle yola çıkıyorlar. Teğmen ve arkadaşı İsrail sınırını geçerken İsrail askerleri tarafından görülüyor ve yakalanıyorlar. Hemen orada bunlara işbirliği teklif ediliyor. Rütbesi daha düşük olan kabul etmiyor. Anında, orada kurşuna diziıyorlar. Sıra teğmene gelince, ölüm korkusuyla ajanlığı, işbirliğini kabul ediyor. Görevi şu: tekrar şam'a dönecek, herkesin inanacağı bir senaryo uydurarak yeniden kamplarda kalacak ve düzenli olarak rapor tutup, gelişmeleri, bilgileri ve elde edebileceği her şeyi şam'da temas kuracağı başka bir İsrail ajanına aktaracak. Teğmen geri geliyor ve sınırda çatışma çıktığını, arkadaşının öldüğünü, kendisinin de yaralandığını (kaba etine bir kurşun sıklı-

yor), bu yüzden de içeri girip yapması gereken intihar eylemini yapmadığını söylüyor. El-Fetih, hiç kuşgulanmadan bu senar-yoya inanıyor ve teğmeni, hatta biraz pohpohlayarak, yarı kah-raman olarak görevine geri gönderiyor. Teğmen geldikten sonra, aksatmadan, ilk birkaç ay, söylenildiği gibi, aylık raporlarını Şam'da buluştuğu birine iletiyor. Ancak birkaç ay sonra teğmen, yaptığının doğru olmadığını düşünüyor ve olayları üstlerine an-latıyor. Filistinliler de, raporun teslim edileceği gün, bu adamı yakalayıp sorguya çekiyorlar. Yakaladıkları adam, bir Filistin Arap'ı. Birinci elden bir İsrail ajanı değil. Adam raporu alıp bir-kaç gün sonra yine Şam'da, asıl İsrail ajanına teslim ediyor. Bu yüzden Filistinliler, asıl ajanı kaçırmamak için adamı, yakaladık-ları ilk bir kaç gün içinde oldukça ağır, kaba bir sorgudan geçirir-iyorlar. Adama işkence ediyorlar, ama adam çözülüyor. Böyle-ce, Filistinlilerin gözleri önünde, bile bile gerçek bir İsrail ajanı kaçıp gidiyor. Ceza olarak, teğmenin rütbelerini söküp, birkaç ay hapiste tutuyorlar. Ajana da 7 yıl hapis cezası veriyorlar.

Tabii bu olaylar bir kaç yıl önce oluyor. Ben geldiğimde teğ-men, yine teğmen rütbesinde, kampta sabahdan akşama kadar konyak içerek sarhoş geziyor, ajan da hücrelerini yalnızca geceleri yatmak için kullanıyordu. Ajan için tek yasak, kampın dışına çıkmak. Bunun dışında oradaki herkes gibi yaşıyor, hatta bazı durumlarda, bazı ayrıcalıklara bile sahip. Yemekleri bu adam pi-şiriyor. Bütün Filistinliler, ellerinde tabaklarıyla bu adamın önünde sıra oluyor, adam bazen verdiği yemeğin az olmasından yakınanlara fırça bile atıyor. İyi bir gözlemci olmayan birinin uzaktan, bu adamı kampta belli sorumlulukları olan üst düzey yetkililerden biri sanması işten bile değil. Denilebilir ki, bütün kampta mesafeli ilişki kurduğu insanlar yalnızca Türkiye'den ge-lenler ve özellikle de bizimkiler. Biz, Filistinlilerden daha fazla önemsiyoruz bu ajanlık olayını.

Hikâyeyi öğrendikten sonra artık hiçbir şeye şaşırmanın kararı alıyorum. Ve sanıyorum bu karar kafamdaki Filistin burçlarının birdenbire yerle bir olmasını biraz frenliyor. Olayları olduğu gibi kavramaya çalışıyorum. Gördüğüm, duyduğum ya da yaşadığım her şeyi daha olabilirlik içinde düşünmeye çalışıyorum. Biraz da tesellim, buranın bir El-Fetih kampı olması ve El-Fetih'in yapısını, Filistinli olmaktan öte gitmeyen bir ilericilik olarak görmem...

Hammuri Kampı: Düz bir arazi üzerine kurulmuş, etrafı yüksek kerpiç duvarlarla çevrilmiş, bizdeki ünlü büyüklüğünün tersine oldukça küçük, tam bir dikdörtgen. Dikdörtgenin doğuya bakan kısa kenarı nizamiye kapısı. Kapının hemen yanında küçük bir kulübe. Özellikle akşamları, İkinci Dünya Savaşı'nın canlandırıldığı filmlerde gördüğümüz, Sovyet askerlerinin üzerindeki uzun, kalın, ağır paltolardan birini üzerine geçirmiş bir kişi, bu kulübenin önünde, elinde bir kaleşnikofla kampın girişinde nöbet bekliyor.

Ünlü teğmenimiz bize gelip, Hasan'la bir şeyler konuşuyor. Hasan "Tamam" diyip, kapatıyor kapıyı. "Ne diyor?" diye soruyorum.

"Nöbet" diyor, "bizden birilerinin nöbete çıkmasını istiyor." Hemen atılıyorum.

"Ben nöbet tutmak istiyorum" diyorum. Hem Hasan, hem Haydar, "Hele dur oğlum" diyorlar, "daha çok tutarsın."

Ama ısrar ediyorum. Sonunda, o günkü tüm nöbeti bizim tutmamıza karar veriyoruz. Sırayla Hasan, Haydar ve ben belli aralıklarla nöbet tutuyoruz. Sadece silah ve palto yer değiştiriyor, yoksa her nöbette üçümüz birlikte oturup sohbet ediyoruz.

Gökte ay, dikkatlice bakıldığında, üzerindeki kraterleri bile gösterecek parlaklıkta. Gökyüzü temiz, berrak, ayın tüm güzelliğini, yuvarlaklığını sergileyebilmesi için alabildiğine açık. Ay, in-

sanı büyüleyecek kadar cömert salıyor güneşten aldığı ışınları. Ortalık tepeden tırnağa gümüşü bir aydınlık. Ve biz bu gümüş renginin içinde, yabancı bir ülkede, sırtımızda Nuh Nebi'den kalmış bir palto ve elimizde bir kaleşnikofla nöbet tutuyor, sohbet ediyoruz. Birbirini çok iyi tanıyan üç arkadaş, her biri gümüşten yapılmış birer heykel gibi görünen bu ortamda, anı taze ediyorlar. Paltoyu giyme ve silahı eline alma sırası bana geliyor. Ağır, uzun Sovyet paltosunu omzuma geçiriyor, kalaşnikofu elim alıyorum: hepimizin rüyasında bir gün taşımayı umduğu, hakkında efsanevi şeylerin konuşulduğu, yorulmaz, bozulmaz gerilla silahı. İlk kez elime alıyorum. İlk kez ona bu kadar yakıyım. Ama şaşılacak şey! Kaleşnikofu değil, paltoyu yabancıyorum. Daha doğrusu, paltoyu giyerken özel bir şeyler yapıyormuşum duygusuna kapılıyorum. Palto, çok kirli ve eski. Belki de bu eskiliği bende, bir zamanlar Sovyet ordularının Nazilere karşı savaşırken üzerilerine geçirdiği, karlar üzerine yatıp tamburalılarla faşistleri ta inlerine, Berlin'e kadar kovaladığı tarihi bir paltoyu giyiyormuşum duygusu yarattı. Bu duygu öyle sarıyor ki beni, hani neredeyse, üzerinde o günlerden kalma kurşun deliğinin olup olmadığını kontrol edeceğim.

Ama biraz ötemizdeki çöp yığınının üstündeki onlarca, her biri bir kedi büyüklüğündeki farelerin şımarık, pervasız ciyaklamaları, koşuşturmaları beni, içinde bulunduğum romantik duygulardan hızla ve şaşkınlıkla uzaklaştırıp, tam bir gerçekliğin içine itiyor.

"Bu ne lan?" diyorum, gayri ihtiyari.

"Görmüyor musun?" diyor Hasan, tiksintiyle. "Cardon!"

"Vay canına, ne kadar çok ve büyükler! Bunlar adam yer be!"

Haydar gülüyor. Ben de, özellikle "adam yer" in üzerine basarak söylüyorum. Çünkü Hasan'ın, çok eskiden beri farelerden, özellikle de cardonlardan ödünün koptuğunu biliyorum. Hızla

uzaklaşıyor yanımızdan Hasan, yattığımız kulübeye doğru gidiyor. Çay demleyeceğini biliyoruz. Tam bir çay tiryakisi Hasan. Sık sık çay demliyor.

Güneş, yavaş yavaş kafasını yeryüzünün bizim bulunduğu-muz yarım küreye kaldırırken biz, gece boyunca içtiğimiz koyu, ama bir şerbet kadar tatlı Arap çayından, yaşadıklarımızı birbirimize kâh dramatize ederek, kâh komikleştirerek anlattığımız sohbetlerimizden, tatlı bir yorgunluk içinde, elimizdeki kaleşnikofu bırakmaya ve üzerimizdeki tarihi Sovyet paltosunu çıkarmaya hazırlanıyoruz.

Sabah kahvaltısından sonra Cemal geliyor. Hemen hazırlanmamı, henüz tanışmadığım diğer arkadaşların kaldığı, Demokratik Cephe'ye bağlı Maluli kampına gideceğimizi söylüyor. Ayrıca yolda benle konuşacak şeylerinin olduğunu belirtiyor. Hemen hazırlanmaya başlıyorum. Ama benim hazırlandığımı gören Haydar, kendisinin de Maluli kampına gitmek istediğini söylüyor. Tamam, diyoruz. Sonunda Hasan ve Yunus adında bir arkadaş da katılıyor bize.

Uzun bir yolculuktan sonra kampın adını aldığı köye, Maluli'ye iniyoruz. Maluli köyü ilginç ve bir o kadar da tarihi bir yer. Az sayıda insanın yaşıyor olmasına rağmen ünü oldukça büyük. İki dağ arasında, dar bir vadiye kurulmuş. Vadinin iki yamacında Romalılardan kaçmak, saklanmak ve gizli ibadetlerini yapmak için o zamanın Hristiyanlarının taşlardan oydukları onlarca delik, sığınak var. Bugün artık, köylerinin üst tarafına, bir tepenin üstüne oturttukları muhteşem bir kiliseyle, resmen Hristiyan olduklarını fazlaca çekinmeden söyleyebiliyorlarsa da, tarihi konumları, çok eski bir Hristiyan yerleşim yeri olmaları ve belki de atalarının Hristiyan dininin eski savaşçıları olmaları nedeniyle, dünyanın bütün Hristiyanları tarafından ziyaret edilecek kutsal bir yer olarak kabul ediliyor. Yerin küçüklüğüne

rağmen hemen her mevsimde ellerinde fotoğraf makineleri, kılavuz kitaplarıyla grup grup insanlar, köyün her tarafını, sığınakları ve özellikle köyün üst tarafına kurulmuş, koca bir kartal yuvası görünümündeki tarihi kiliseyi geziyorlar. Köyün orta yerinde iniyoruz dolmuştan. Köyün tarihi konumu, mimari yapısı, doğal görünümü beni, hakkında o an hiçbir şey bilmememe rağmen, kendiliğinden sarıyor. Etrafıma, tepelere, tepelerdeki oyuklara hayranlıkla bakıyorum.

Diğer arkadaşlar, burayı bir kaç kez görmüş olmalarına rağmen, sanki ilk kez buraya geliyorlarmış gibi, aynı merak ve beğeniyle bana eşlik ediyorlar. İlk uyanan Cemal oluyor.

“Hadi” diyor, “daha çok yolumuz var!”

Anlıyorum ki bu kamp köyün içinde değil. Buna seviniyorum. Bir türlü alışamamıştım bir köy içinde ve dümdüz bir tarlanın ortasındaki bir kampa. Ama bu düşüncemi saklı tutuyor ve arkadaşları takip etmeye başlıyorum. Köyün içinden, kilisenin bulunduğu tepeye doğru bir yılan gibi kıvrılan dar, ama güzel bir asfaltla döşenmiş yolu takip ediyoruz. Oldukça dik olan bu yolu Haydar’ın komik fıkraları ve ağız dolusu kahkalarıyla hiç zorlanmadan çıkıyoruz. Tepeye vardığımızda dönüp köye bakıyorum. Gerçekten de muhteşem bir görüntü. Çöl ortasında bir vaha gibi. Ortasından kıvrılarak akan bir ırmak, ırmağın çevresini iyice sararak ortalığı yeşile boğan sık selvi ve kavak ağaçları, vadinin ortasından başlayıp iki kenara doğru yayılan güzel köy evleriyle güzel bir tablo...

Daha yürümemiz gereken dört kilometremiz olduğunu söylüyor Cemal, kolumdan tutup beni diğer arkadaşlardan geri bıraktırırken.

“Yarın Rahmi gelecek” diyor , biraz kısık bir sesle. Gözlerim gülüyor birden.

“Vay canına” diyorum içimden. Hemen gözlerimin önüne DEV-GENÇ yıllarından, Devrimci Gençlik Dergisi’ndeki bir kapak geliyor. Sevimli bir fotoğraf ve altında yazı işleri sorumlumuz hakkında bilmem kaç yüz yıl hapis cezası isteniyor alt başlığı. Sonra, heyecanlı bir film izler, gerilimli bir roman okur gibi dinlediğimiz, Ankara Cezaevi’nden kaçış hikâyeleri. Ardından, Hürriyet gazetesindeki, Devrimci Yol’un dışarıdaki tek merkez komite üyesi olarak ilan ettiği yazı. Evet, bizim merkez komitesinin cuntanın eline düşmeyen tek üyesi yarın geliyor. Ve büyük bir olasılıkla, onunla, koca Devrimci Yol’un Merkez Komitesi’nin bir üyesiyle tanışacağım. İçim sevinç doluyor. Şimşek hızıyla aklımdan bunlar geçiyor.

“Rahmi geleceğine göre, toparlanma işi iyice başlayacak” diyorum kendi kendime. Bu düşüncemi Cemal de duymuş gibi, “Artık, arkadaşları örgütlü olarak dışarı çıkarma işini daha düzenli yapacağız!” diyor.

“Evet!” diyorum. “Zamanı çoktan geldi de geçiyor.”

Cemal yeniden, Şam’dakine benzer bir konuşmayla, neden bugüne kadar bu işi ciddi olarak ele alamadıklarını anlatıyor.

“Bu iş için” diyor, “öncelikle burada, kendi aramızda bir işbölümüne, bir örgütlenmeye girmeliyiz.”

Kesinlikle katılıyorum bu düşünceye.

“Bu anlamda” diyor, “sana da burada bazı işler düşecek!”

Seve seve kabul edeceğimi söylüyorum. Sonra yine kısık bir sesle devam ediyor konuşmasına. Bana, buradaki olanaklarımızı, ilişkilerimizi, ilişkilerimizin bugüne kadarki sürdürülüş biçimini ve bundan sonraki düşüncelerini anlatıyor. Konuşmalar sonunda anlıyorum ki temel üç durağımız var burada. Birincisi Şam: Suriye’deki işlerin (Şam’ın konumu bakımından) merkezlendiği bir yer olarak düşünülüyor. İkincisi, Halep: Özellikle sınır bölgesine yakın olması ve tam bir ticaret merkezi konumunda bulunması,

bizimkiler tarafından, hem sınır işlerinin örgütlenmesinde hem de Türkiye ile ilişki kurmada oldukça önemli bir yer olarak görüyor. Ve üçüncüsü Lübnan, özellikle Beyrut: Savaşlar ülkesi. Rüyaların ve kıran kırana çatışmaların sürüp gittiği şehir. Lübnan ve Beyrut bizim için bir başka anlam taşıyor. Suriye topraklarında gerçekleştirme olanağı bulamayacağımız silahlı eğitim işini orada, savaşın ve çatışmanın hemen yanı başında ya da içinde yaşayarak yapacağız. Gerçekten toparlanmamızın ve tekrar ülkeye dönüp savaşılabilmemizin tek koşulu bu. “Savaş içinde” ve savaş koşullarında eğitilmek, eğitim görmek. Bir an için rüyalara dalıyorum. Kendimizi tam da Filistin kamplarına yakıştırdığım, bir dağ zirvesindeki kartal yuvalarında, eli silahlı, savaşımaya hazırlanan, tekrar ülkeye gitmenin süresini kısaltmak, askeri ve siyasi eğitimini tamamlamak için canla başla uğraşan, atlayan, nişan alan, tatbikat yapan gerillalar olarak görüyorum. Ama Cemal, hâlâ konuşuyor. Bana, burada yapmamı istediği şeyleri anlatıyor. Bir yandan düş dünyamın harika, insanın içini gıcıklayan lezzetinin tadını kaçırmamaya, bir yandan da benden ne istediklerini dinlemeye çalışıyorum. O hoş dünyalar içinde, anladığım kadarıyla benden Halep - Şam - Lübnan/Beyrut arasında ilişki kurmada yardımcı olmamı istiyor.

Bunu yapacağımı, hem de seve seve yapacağımı söylüyorum.

“İşin ayrıntılarını sonra konuşuruz” diyor ve yolumuza daha az resmi bir sohbetle devam ediyoruz. Bana Hammuri kampını nasıl bulduğumu soruyor. Düşüncelerimi söylüyorum. Karşılıklı gülüşüyoruz. Özellikle Türkiye’den gelenlerin birbirileriyle ilişkilerini sıcak bulduğumu, bunu 12 Eylül’ün bize güzel bir hediyesi olarak değerlendirdiğimi söylüyorum. Düşünceme katılıyor.

“Hatta” diyor, “bu durumu değerlendirmek için ortak bir cephe fikrini tartışmak istiyoruz!”

“Hadi ya!” diyorum şaşkınlıkla. “Ne cephesi?”

“Şimdilik öyle bir düşünce” diyor Cemal, sonra ekliyor: “Ama basbayağı bir cephe!”

“Vay canına!” diyorum, “erken değil mi böyle ciddi konuları tartışmak için?”

“Evet!” diyor, “biraz erken, ama şimdilik sadece bir tartışma!”

Şüpheli bir ses tonuyla, “ Hadi bakalım!” diyorum.

Adımlarımızı sıklaştırıp öndeki gruba yetişiyoruz. Önümüzde ince, kara bir yılan gibi uzanıp giden asfalt yolu, çoğu birbirini eskiden tanıyan beş kişi, kıra çıkmış çocukların sevinciyle adımlıyoruz.

Maluli Kampı’nda da sayımız, aşağı yukarı Hammuri Kampı’ndaki kadar. Ama çok daha büyük bir odada, bir koğuşta kalıyoruz. Gelecek için planlar daha çok bu kamp için düşünülüyor. Buranın, hem Demokratik Cephe’nin kampı olması, hem de şehrin uzağında ve stratejik olarak güzel bir yere konuşlandırılması bizimkilerin burada karar kılmasında büyük etken. Geniş bir araziye yayılmış. Arazinin yapısı, kampın kuruluş biçimi, her türlü eğitimin yapılabilceği bir konumda. Bu nedenle, daha ilk nizamıye kapısından içeri girerken, burayı kafamdaki kamp biçimine pek uygun olmasa da sevimli buluyorum. Özellikle, Hammuri kampı’yla, benim ilk göz ağrıyla kıyasladığımda, burasını, bizim için biçilmiş kaftan olarak görüyorum.

Cemal bizi Maluli’deki arkadaşlarla tanıştırdıktan ve biraz sohbet ettikten sonra tekrar Şam’a dönüyor. Cemal’in gitmiş olması, birbirimizi yeni tanıyor olmamız, hiçbirimizi etkilemiyor. Hemen aramızda koyu bir sohbet başlıyor. Kırk yıldır tanıdık, kırk yıldır dost gibiyiz. Ne konu bulmakta zorluk çekiyoruz, ne karşılıklı iletişim kurmada. Bazen havadan sudan konuşuyoruz, espriler yapıyoruz; bazen artık toparlanma sürecinin başlıyor olmasından, bunun yaratacağı sonuçlardan. Hepimizde bir

umut, gözlerimizde gözle görülür bir sevinç ışığı. En sıkıcı olabilecek konuşmalarda bile bir coşku. Ve bu coşkunun türkülere yansması. Haydar yanık sesiyle türküler söylüyor. İçimizde hüznün ve coşku birlikte yoğruluyor. Biz de katılıyoruz. Türküler söylüyoruz. Hasan, “Bugün Görüş Günüdür”ü söylüyor. Çok etkileniyorum. İlk kez duyuyorum bu türküyü. Aklıma 12 Eylül zindanlarında yatan arkadaşlarım geliyor. Kardeşlerim geliyor. Artık, “dost, kardeş”lerin bir arada olamadığı görüş günlerinde, içerideki dost, kardeşlerin hüznünü içimde duyuyorum. Hüzünlениyorum, kinleniyorum. Benzer duyguları diğer arkadaşların da yaşadığını görüyorum. Türkünün bitiminde bir sessizlik çöküyor üstümüze. Ama bu sessizlik kısa sürüyor. Yeniden başlıyoruz türkülere. Ardından sohbetler, yeniden türküler. Öyle bir kaynaşp, öyle yoğun bir coşku seline bürünüyoruz ki, uzaktan bakan birkaç Filistinli de dayanamayp katılıyor bize. Türkülerimizi anlamıyorlar, konuştuklarımızın anlamını bilmiyorlar ama, büyük bir coşkuyla bize eşlik ediyorlar. Gülüyorlar, kendince yakaladıklarını sandıkları nakaratları tekrarlamaya çalışıyorlar. Akşam olduğunda, yıllardır orada birlikte yaşayan insanların rahatlığı ve alışkanlığıyla koğuşa giriyoruz. Elektriğı sağlayan jeneratör saat 9’da kapanıyor ama biz, karanlıkta kendimizden geçinceye, uykuya yenik düşünceye kadar sohbetlerimizi sürdürüyoruz.

Sabah, ortada itiraf edilmemiş belirli bir gerginlik var. Sessiz. Kahvaltımız, dünkü coşkunun tersine, yavan ve ağır geçiyor. Kimseye bir şey söylenmeden, kendiliğinden görev bölümü yapılarak, sofra temizleniyor, bulaşıklar yıkanıyor.

Artık hazırız. Zaman yaklaşıyor. Biraz sonra, hepimizin merakla beklediğı, Merkez Komitemizin yakalanmamış tek üyesiyle karşılaşacağız ve onunla hareketimizin yeniden toparlanması ve mücadeleye yeniden başlaması üzerine konuşabileceğiz. Bu bizim için çok önemli. Çünkü hepimizin, 12 Eylül sonrası, gazete-

lerdeki satır aralarında yakalamaya çalıştığı, hareketimizin yenisinden toparlandığına dair bir ışığı biz, şimdi kaynağında yer alarak göreceğiz.

Kırbilir belki de, burada konuşacaklarımız ve bu konuşmaların pratikteki yansımaları, henüz bizimle ilişkiye geçememiş, tek başına, aynı bizim daha bir kaç ay öncesinde yaptığımız gibi, kulaklarını, gözünü her yana açmış haber bekleyen arkadaşlarımız için bir ışık olacak! Ve biz bu ışığın birinci elden tanıkları ve yaratıcıları olacağız...

Dışarıda neşeli bağırtılar, gülüşmeler geliyor. Dışarının bu kalabalığı bizim sessizliğimizi, en azından devinimlerimizi bozup hızlandırıyor. Hep birlikte dışarı çıkıyoruz. Filistinliler eğitim yapıyor. Bu benim gördüğüm ilk eğitim. Hammuri Kampı'nda insanların tembel tembel güneş altında oturmalarından ve ara sıra birkaç Filistinlinin çoğunlukla sonu kavgayla biten voleybol maçlarından başka hemen hiçbir şey görmemiştim. İlk kez burada, düşündüğüm eğitim tipine pek uymasa da, Filistinlilerin eğitim yapmalarına tanık oluyorum. Yakın dövüş eğitimi yapıyorlar. Oldukça neşeliler. Arkadaşını yere atan da, yere atılan da neşe içinde kahkaha atıyor. Bizim dışarı çıktığımızı gören hemen herkes bir an için eğitimi bırakıp Arapça "Günaydın" diyor. Biz de selam veriyor, eğitimi izlemek için kendimize uygun bir buluyoruz. Az sayıda da olsa bir izleyici grubuna sahip olmaları eğitimcileri daha da coşturuyor. Daha bir şevkle atılıyorlar birbirlerine. Biraz dikkatlice bakıldığında eğitim daha çok bir gösteriye benziyor. Yakın dövüşte hemen her zaman, arkadaşını yere atacak adam nereden tutması gerektiğini, atılacak adam da neresinden tutulması gerektiğini biliyor ve ona göre hareket ediyorlar. Her hareketten sora görev değişimi yapılıyor. Yere atanla yere atılan yer değiştiriyor ve yine, birincisi nereden tutması, ikincisi nereden tutturması gerektiğini bilerek hareketi tamamlıyorlar. Bu

duruma gülüyoruz. Biraz sonra, daha az planlı, kişinin becerilerine daha açık hareketler yapıyor. Koşuyorlar, yere yatıyorlar, büyük bir hızla yerde sürünüyorlar. Eğitim, baştaki komutanın yönlendirmesiyle, ilk baştaki gösteri niteliğinden çıkıp izlenmesinden zevk alınacak bir hale dönüşüyor. Herkes kan ter içinde kalıyor. Yine neşeliler, ama iyice yoruldukları her hallerinden belli. Sonunda komutan eğitimin bittiğini söylüyor. Herkes olduğu yerde bir süre yatıyor. Sonra birer ikişer dağılıyorlar. Onların dağılmasından sonra biz iniyoruz eğitim alanına. Eğitim alanı yarım futbol sahası kadar bir yer. Bir greyderle düzlendiği belli olan bu tarla parçasının üzerinde hemen hemen hiç bir şey yok. Kenarında, jimnastikçilerin kullandığı demirden paralel direkler dışında tamamen kel, düz bir toprak parçası.

Aşağı inip biraz önce izlediğimiz eğitimin kritiğini yapıyoruz. Yapılan eğitimi çok fazla ciddi bulmuyoruz. Özellikle yakın dövüşte her şeyin dansıklı dövüş biçiminde olması komiğimize geliyor. İçimizde bir pehlivanımız var. Çerkez Halit. O böyle bir dövüşü hepten komik buluyor. Kır saçları, güleç yüzüyle, kendisinin bu eğitimde olsa nasıl davranacağını, yere vurmanın nasıl olduğunu herkese göstereceğini göğsünü şişirerek anlatıyor. Gü-lüşüyoruz. Biraz sonra bir top buluyoruz. Herkes çılgınca topa saldırıyor. Kim kime, kim topa nasıl vuruyor, belli değil; koşuyoruz, bağırıyoruz, gülüyoruz, top birindeyse onu hemen oyun arkadaşı, bizdeyse rakip sayıyoruz. Her şeyi unutuyoruz.

Kampın orta yerindeki çeşmenin başında elimizi yüzümüzü yıkar, üstümüzdeki tozları silerken, nizamiye kapısında sivil giyimli üç kişinin içeri girdiğini görüyoruz. Bütün işlemler duruyor. Gözlerimiz üç kişinin adımlarına kilitleniyor. Sessizce, gelenlerin bizim beklediklerimiz olup olmadığına bakıyoruz. Evet onlar! Bizim sabırsızlığımızın tersine oldukça yavaş ve sakın yürüyorlar. Zaman zaman durarak bir şeyler konuşuyorlar. Sonun-

da, kendiliğinden bir kararla, hep birlikte gelenlere doğru yürüyoruz. Bir yandan yürüyor, bir yandan gelenleri gözlemeye çalışıyorum. Birini hepimiz tanıyoruz: Cemal! Diğer iki kişiden hangisinin Rahmi olduğunu kestirmeye çalışıyorum. İkisi de insani şaşırtacak kadar kısa boylu. Uzaktan, aralarındaki tek ayrım, birinin biraz topluca, diğerinin oldukça zayıf olması. Her biçimde düşündüğüm tipe aykırı iki insan. Belki Devrimci Gençlik Dergisi'ndeki kapak resminden, belki kafamdaki militan tipinin tarifinden Rahmi'yi daha uzun boylu ve zayıf bekliyordum. Oysa yaklaştıkça, oldukça kısa boylu ve biraz topluca Rahmi'yi tanıyorum. Tanıdık olan tek yerinden: Yüzünden! Biraz sakallı ve biraz topluca olmasına rağmen, 1976'taki derginin kapağından çıkıp fırlamış gibi.

Kampın orta yerinde karşıyoruz birbirimizi. Nedendir bilmem, beklerken duyduğum coşkunun oldukça uzağında bir tanışma oluyor. Önce Rahmi uzatıyor elini:

“Merhaba arkadaşlar, nasılsınız?” diyor. “Ben Rahmi!”

Sonra diğeri:

“Ben İsmail!”

Hepimiz teker teker ellerini sıkıyor, adlarımızı söylüyoruz. Topluca yukan, kaldığımız koğuşa doğru gidiyoruz. Biraz geriden, bütün dikkatimle, Rahmi'nin davranışlarını incelemeye çalışıyorum. Boy bostan kaybettiklerimi, başka şeylerle doldurmaya uğraşıyorum. Cemal fark ediyor geride kaldığımı. Biraz yavaşlıyor, bana bakıp “Ne haber!” diyor gülerek.

“İyidir!” diyorum.

Sonra, başka bir konuya geçerek, öndeki grubu takip ediyoruz. Tek katlı ranzaların üzerine oturup konuşuyoruz. Daha doğrusu arkadaşlar konuşuyor, ben dinliyorum. Üzerimde garip bir çekingenlik var. Hâlâ tüm dikkatimle Rahmi'yi incelemeye çalışıyorum. Konular genellikle havadan sudan. Bir yerlerden gir-

mek istiyorum konuya ama, sanki bir şeyler engelliyor beni. Kafamda onca soru olmasına, onları soracağım ve yeterli yanıt alacağım belki de en doyurucu kişi karşımda durmasına rağmen böylesine tutuk olmam beni kızdırıyor. Konuşulan şeylerin arasına girecek olanağı bir türlü yakalayamıyorum. Sonunda bütün konsantrasyonumu toplayıp araya giriyorum:

“Ben de bir şey sormak istiyordum!” diyorum, kendime bile yabancı gelen bir sesle. Hadi bakalım sor! der gibi bakıyor yüzüme. Biraz savruk başlıyorum, ama sonra toparlayarak, cephe konusunu, bu konuda ne düşündüğümü aktarıyor, özellikle de bu konuda ne beklediğini bilmek istediğimi söylüyorum. Yüz ifadesi sorduğum sorunun Rahmi için çok önemli bir konu olmadığını izlenimi veriyor. Sanki yanıtlamakta biraz isteksiz gibi. Gözlerini yere indiriyor ve oldukça düz bir ses tonuyla:

“Evet!” diyor, benim bu konudaki “Henüz çok erken!” düşüncemi onaylayarak.

“Bence de çok erken. Zaten bu aşamada çok bir şey beklediğim yok. Ama” diyor devam ederek, “Türkiye’de bugüne kadar hep hareketler arasında ayrılıklar tartışılmıştır. Hiç kimse bu güne kadar bir araya gelerek mücadele etmek gerektiğini gerçek anlamda tartışmamış, bu konuda şimdiye kadar hiçbir pratik adım atılmamıştır. Bana göre bugün, biraz da 12 Eylül’ün yardımıyla, bu konuda ciddi bir biçimde tartışılabilinecek bir ortam var. Ve biz, böyle bir ortamda hiç değilse hareketleri bir araya getirip tartıştırmak ve bu konuda en azından, hareketlerin birbirlerini suçlamadan dinleyebileceği bir “ilk”i başlatmak istiyoruz. Belki de bu, eskinin tersine, yeni bir geleneğin başlangıcı olur!”

Yaptığı kısa açıklama hoşuma gidiyor. Düşüncesine katıldığımı, bence de pratik olarak çok fazla bir şeyin, özellikle de bi-

zim şu andaki durumumuzu göz önüne alarak beklenmemesi gerektiğini söylüyorum.

“Hayır” diyor, yenileyerek, “bunun ötesinde çok fazla bir şey beklemiyorum.”

şam’a taşınyoruz

Hummalı bir biçimde ev taşıyoruz. O güzelim, yasemin kokulu sokağımızdan ayrılıp şam’ın daha merkezine, ama kupkuru bir semte taşınyoruz. Bana, buradan taşınmak da genel olarak toparlanma girişiminin bir başlangıcı gibi geliyor. Bu nedenle her girdiğimde beni düşler dünyasına salan, gelecekte, eğer olursa bir gün evimin mutlaka bu kokularla dolması gerektiği kararı aldırın bu tertemiz, bu cennet parçası, mis kokulu sokaktan ayrılmak çok fazla koymuyor. Bu taşınma işi önümüzde aşılması gereken bir engel. Bu engeli aşmalıyız. Bundan sonra artık bizi hiçbir ufak şey durdurmamalı. şevkle, heyecanla, bütün gücümle ayrılmak istiyorum bu cânım sokaktan. Belki herkes böyle düşünmüyor ama, herkes tam bir neşe içinde taşınma işine koyulmuş. Mobilyalar eve ait. Bu yüzden çok fazla şey götürmeyeceğimizi zannediyoruz ama, zaman ilerledikçe, hiç de öyle az eşyamızın olmadığını görüyoruz. Ancak akşama doğru diğer eve taşınıp yerleşme işini tamamlıyoruz. Yorgunuz ama, bir işi daha tamamlamış olmaktan, artık bize engel olacak hiçbir şeyin kalmamış olmasından hoşnutuz. Konuşmalar, genellikle hoş içerikli. Gülüyoruz, gürültü yapıyoruz. Hoş, dışarının gürültüsü, bizimkinin herhangi birini rahatsız edecek boyutta olmasını engelliyor, ama yine de, bir süre sonra, sesimizin çok çıktığını fark ederek daha alçak sesle sürdürüyoruz şamatamızı. Gecenin geç bir saatinde, yeni bir mekanda, ama eski bir biçimde, herkes bulabildiği bir yere, bulabildiği bir şeyle kıvrılıp yatıyor.

Sabah Cemal’le geldiğim günden bu yana adını duyduğum, ama bir türlü göremediğim “öteki ev”e gidiyoruz. Yeni taşındığımız eve yakın, ama kesinlikle bambaşka bir semte giriyoruz. Büyük ve modern evler, her evin önünde, görevli askerler ve sokak başlarında insanı pek rahatsız etmeyecek bir biçimde kurulmuş, yine resmi giyimli insanların beklediği kontrol noktaları buranın farkını daha ilk görüşte oldukça belirgin bir biçimde gözler önüne seriyor. Yürürken Cemal, bilebildiği kadarıyla bu semt hakkında bilgi vermeye çalışıyor. Şam’ın genellikle elit kesiminin oturduğu bir bölge olduğunu, Hafız’ın bile yolumuz üstünde bir yerlerde oturduğunu öğreniyorum. Nihayet oldukça yüksek bir binanın kapısından içeri giriyoruz. Asansöre binip onuncu kata çıkıyoruz. Kapıyı Vehbi açıyor. Geç sayılabilecek bir zaman olmasına rağmen buradakiler henüz kahvaltı masasındalar. İçeri giriyoruz. Rahmi, üzerinde bir eşofmanla bize doğru gelip, “Hoş geldiniz” diyor. “Kahvaltı yaptınız mı?”

Yaptığımızı söylüyoruz. Garip ama, Rahmi’yi böyle pijamayla daha tanıdık buluyorum. Bir kenara geçip oturuyorum. Onuncu kattan etrafı izlemeye, öbür evin nereye düştüğünü kestirmeye çalışıyorum. Rahmi, ara sıra kahvaltı arasında bir şeyler soruyor. Yanıtlamaya çalışıyorum. İçimde garip bir yabancılık duygusu var. Sanki aşağıdaki, diğer evdeki arkadaşlara haksızlık etmişim gibi geliyor. Burada her şey daha temiz, daha kaliteli ve daha derli toplu. İster istemez bir kıyaslama yapıyorum. Yaptığım kıyaslama burayı yabancılımamda daha da etkili oluyor. Kendi aralarında bir şeyler konuşup gülüşüyorlar ve belli ki beni de katmaya çalışıyorlar, ama kısa yanıtlar ya da ufak bir iki sözden öte konuşacak bir ortak nokta bulamıyorum. Gözümde salon, salonun büyüklüğü, masa, masanın üzerindeki ve kafamda aşağıdaki ev. Bir kaçış yolu arıyorum. Gözüme kitaplar geliyor. Hemen oraya yöneliyorum. Küçük bir komodinin üstünde, dakti-

loyla yazılmış, naylon kılıflara geçirilmiş yazılar buluyorum. Başlıklarına bakarak birini seçmeye çalışıyorum. Sovyetler Birliği üzerine yazılmış bir yazıyı alarak okuyorum.

Kahvaltı nihayet bitiyor. Vehbi, elinde büyük bir fincanla, belki de sıkıldığımı fark ettiği için, “İsterseniz hemen içeri gecelelim” diyor.

Ben, Cemal ve Vehbi bir odaya geçiyoruz. Şam’da neler yapacağımızı konuşuyoruz. Hepimiz düşüncelerimizi söylüyor, bir program yapıyoruz: Artık yavaş yavaş kampa taşınacağız.

Aşağıdaki evde zorunlu olmadıkça kimse kalmayacak. Bu durumda Zeynel, tercümanlık yapan Memet ve hasta olan birkaç arkadaşın dışında, diğer arkadaşlar en kısa zamanda Maluli kampına gidecek. Aşağıdaki ev ve arkadaşların kampa gidişleriyle; kampın ihtiyaçları ve Şam’la ilişkileriyle genel olarak ben ilgileneceğim.

Bugüne kadar oldukça düzensiz bir biçimde yapılan harcama işini de Şam’da kalacak olan arkadaşlara, haftada belli bir miktar belirleyerek bir düzene koyuyoruz. Bunun için, Vehbi’den bir haftalık bütçe bana verilecek ve ben bu bütçeyi, olanaklarımız ölçüsünde bütün hafta boyunca gerekli yerlere ve gerekli şeylere yetiştirmeye çalışacağım. Hem bizim, hem de Suriye’nin ekonomik koşulları hakkında çok fazla bir şey bilmiyorum. Bu yüzden de bana verilecek paranın aşağıdaki eve, oranın zorunlu giderlerine, kamptaki arkadaşların ihtiyaçlarına yetip yetmeyeceğini bilmiyorum. Cemal, bu doğrultuda sorduğum soruları yanıtlıyor. Sonunda anlıyorum ki haftalık bütçemiz, idareli harcadığı takdirde, ucu ucuna yetebilecek miktarda. Cemal konuşurken Vehbi önündeki kâğıda bir şeyler çiziyor. Dikkatimi çekiyor, bakıyorum: Çok güzel bir portre. Tükenmez kalemle, hemen hemen kusursuz çiziyor. Kendine baktığımı görünce, gülerek, “Es-

ki bir alışkanlık” diyor. Beğendiğimi belli ederek, “Ama çok güzel olmuş” diyorum, “üstelik tükenmez kalemle çizdin!”

“Başka kalemle çizemem zaten” diyor.

Kapı çalınıyor. İçeri Rahmi, elinde bir tepsiyle giriyor.

“Size çay getirdim arkadaşlar!” diyor. Biraz şaşırıyorum. Sonra da seviniyorum.

“Ancak bizde böyle bir şey olabilir!” diyorum kendi kendime, “kariyerini düşünmeden, arkadaşlarına çay getirebilmek, bunu hiçbir kaygıya düşmeden yapabilmek ancak bizde olur!”

Aşağı evde Zeynel, Memet, Vehbi ve ben konuşuyoruz. Vehbi, yukarı evde yaptığımız düzenlemeleri anlatıyor. Özellikle, ekonomik sorunlarımızı, parayı harcama biçimi hakkındaki düşüncelerimizi söylüyor. Dikkatle Memet’in ve Zeynel’in yüzlerine bakıyorum. Memet bu işten hiç de hoşnut değil. Yüzünü ekşitiyor. Harcamalarının başka ellerden, hele benim elimden olması belli ki canını sıkıyor. Zeynel garip bir tepkisizlikle izliyor konuşmayı. Arada bir bana bakıyor. Ama yine aynı tepkisiz tavrıyla Vehbi’ye dönüyor. Vehbi’nin konuşmasından sonra ben alıyorum sözü. Özellikle ekonomik harcamalarımızın nasıl olacağını, evdeki mutfak masraflarına en çok ne kadar ayırabileceğimizi, bunun yanında herkese ne kadar haftalık ayırabileceğimizi, bana ayrılan bütçenin ışığında anlatıyorum. Zeynel aynı tepkisizliğini sürdürüyor. Memet açıkladığım kişisel haftalığı az buluyor. Hem men yaptığı işleri, bu işlerin önemini, bazen burada kendisinin ekstra harcamalar yapması gerektiğini, bu yüzden de hiç değilse kendisinin haftalığını artırmamız gerektiğini söylüyor. Tam beklediğim biçimde bir tepki. Böyle bir itirazı, hem de bu sözcüklerle bekliyordum. Buradaki arkadaşlardan oldukça farklı düzeyde sürdürdüğü bir yaşamı böyle elden bırakmak istemiyor. Fazladan bir sorumlunun daha çıkması yetmiyormuş gibi, bir de harcamalara yapılan kısıntı.

Olacak şey mi! Ben yeniden, neden bu kadar haftalık ayırdığımı, elimizdeki bütçemizin ne kadar olduğunu bu kadar bütçeyle ancak böyle ayarlayabileceğimizi, ekstra harcamalar olduğunda ya da gerektiğinde, eğer olanaklarımız varsa bunu karşılayabileceğimizi, ama öncelikle herkesin artık bundan sonra bu paraya göre davranması gerektiğini anlatıyorum. Cılız bir iki itirazdan sonra susuyor. Sonra bu düzenlemeleri neden yaptığımızı anlatıyor Vehbi. Artık toparlanma dönemine ciddi bir biçimde gireceğimizi, yoğun bir tartışma ortamının başlayacağını, kampa-taki arkadaşların yanı sıra evde de bu çalışmaların yapılması gerektiğini, bu işle de benim uğraşacağımı söylüyor. Bekliyoruz, kimsenin itirazı yok.

Ortadoğu'nun Paris'ine, Beyrut'a doğru yolculuk yapıyoruz

Cemal'le birlikte Beyrut'a gidiyoruz. Bu iş için Suriye askerlerinin denetiminde açılmış, kimi yerleri dar, toprak bir yolu kullanıyoruz. Demokratik Cephe'nin güzel ve yeni bir minibüsüyle yol alıyoruz. Minibüs biraz büyükçe. Tıka basa doluyuz. En azından dört beş ulustan, ceplerinde Filistin kimliğiyle bir dolmuş dolusu insan, küçüklüğümden beri, özellikle Türk filmlerinde tatil yeri olarak gösterilen, sonra Filistin halkının kahramanlıklarıyla tüm dünyaya adını duyuran ve bu şan-şöhretini hâlâ koruyan Ortadoğu'nun Paris'ine, Beyrut'a doğru yolculuk yapıyoruz. Lübnan sınırına yaklaşıyoruz. Dolmuş bir kenara çekip duruyor. Şoför ayağa kalkarak hem Arapça, hem İngilizce bazı açıklamalar yapıyor. Sınıra yaklaştığımızı, biraz sonra Suriye askerleri tarafından kontrol edileceğimizi, bu kontrolde neler söyleyeceğimizi, bunların çok önemli olduğunu söylüyor ve anlaşılıp anlaşılmadığını ya da bir sorumuzun olup olmadığını sorup bekliyor. Kimsede bir tepki yok. Şoför tekrar dönüp minibüsü

çalıştırıyor ve tekrar yol alıyoruz. Biraz sonra bu iş için açıldığı belli olan bir kapıdan, bir “gümrük kapısından!” geçiyoruz. Suriye askerleri bizi durdurup bazı sorular soruyorlar. Biraz önce şoförün açıkladığı doğrultuda yanıtlar veriyoruz. Ancak, özellikle Somali’den olan birkaç kişi Suriye askerlerinin istediği doğrultuda yanıtlar vermiyor. Müthiş kızıyorlar. Hemen şoförü bir tarafa çekip adama basbas bağıyorlar. Şoför eveleyip geveliyor, bir şeyler söylemeye çalışıyor, ama Suriyeli askerler pek dinlemek istemiyor, hâlâ bağırarak fırça atıyorlar. Hepimiz bir kenarda durmuş, öylece bakıyoruz. Askerlerin el kol hareketlerinden, yüzlerindeki ifadelerden, artık ileri gitmemize izin vermeyeceklerini sanıyorum. Ancak yanılıyorum. Askerler iyice bağırdıktan, içlerini boşattıktan şoföre son bir tehdit savurduktan sonra izin kâğıtlarımızı teker teker ellerimize vererek geçmemize izin veriyorlar. Birer birer biniyoruz. Şoför hiç konuşmuyor, ama yüzü kıpkırmızı. Arabayı çalıştırıyor ve hareket ediyor. Şoförle birlikte biz de sessizliğimizi koruyoruz. Epeyce gidiyoruz bu durumda. Artık sınır kapısı görünmüyor. Minibüsümüz birdenbire duruyor.

Şoför hırsıyla el frenini çekip bize, daha doğrusu yan yana oturmuş olan arka sıradaki Somali’lilere dönüyor ve ağzından tükürükler saçarak, elleri kollarını da sallayarak bağırmaya, hatta küfürler etmeye başlıyor. Somali’liler hemen hemen hiçbir tepki göstermiyor. Minibüsümüz, bir süre daha, şoförün hırsı geçene kadar orada öylece bekliyor. Nihayet yeniden hareket ediyoruz. Ancak şoförün hırsı, yalnızca arabayı yeniden sürebileceği kadar geçmiş olmalı ki son durağa, Beyrut’a kadar hemen hemen hiç susmadan konuşuyor.

Cemal’le ben birbirimize bakarak gülümsüyoruz. Çoğunluğunu anlamadığımız bir dille böylesine çılgınca bir kızgınlık ve bu kızgınlıkla doğru orantılı el kol hareketleri bize komik geli-

yor. Ama şoförün bu durumu sürekli hale getirmesi, biraz sonra biz de dahil olmak üzere minibüsteki herkes için işin tadını kaçırıyor. Anlamadığım bir dilde sürekli yapılan bir konuşma eşliğinde yolu, Lübnan'ı görmeye çalışıyorum. Büyük ve yüksek dağların arasından geçiyoruz. Kimi zaman bir tepenin, kimi zaman bir dağ doruğunun başında ünlü SAM füzelerini görüyoruz. Başlarını gökyüzüne dikip, tetikte öylece bekliyorlar. Yolun, benim açımdan SAM füzeleri dışında çok fazla bir ilginçliği yok. Küçük köyler, küçük yollar ve kimi zaman uzaktan, kimi zaman ortasından geçtiğimiz irili ufaklı dağlar. Lübnan'ın içinden Beyrut'a doğru ilerliyoruz. Önümüze bir şehir çıkıyor: Şatura! Beş dakika önceki yollar, dağlar ne kadar benim için bildik tanıdık yerler ise, şimdi içine kıyısından girdiğimiz Şatura şehri o kadar yabancı. Mimarisiyle, diziliş biçimiyle, hatta doğal yapısıyla çarpıcı, yeni ve güzel. Uykudan uyandırılmış gibi birden doğrulup etrafı incelemeye, evlerin mimari yapısını, konumlandırılmış biçimini ve yerlerini incelemeye çalışıyorum. Minibüs ilerledikçe şehir daha da güzelleşiyor gözümde. Tam ortalarda bir yerde duruyoruz. Yemek molası. Sevinçle atlıyorum dışarı. Önünden hızla geçip gittiğimiz yerleri, böyle durarak ve bol zamanla görebilme şansını elde etmiş olmaktan dolayı mutluyum. Hayranlıkla bakıyorum etrafıma. Cemal çağırıyor beni.

"Gel!" diyor, "daha çok geçeceksin bu yollardan, o kadar acele etme!" Gülümseyerek Cemal'a doğru ilerliyorum.

"Ne güzel bir yer burası!" diyorum.

"Evet öyle!" diyor, "bütün Lübnan şehirleri gibi!"

İçeri giriyoruz. Yol üstünde bir lokanta ama, tanıdığımız bir lokanta biçiminde değil. Renk renk ışıklar saçan, çeşitli sesler çıkaran otomatik içecek ya da oyun ve kumar makineleriyle donatılmış bir yer. Gözlerimi oyun makinelerinin çekiciliğinden ayıramadan, yaşamımda ilk kez para atarak bir makineden Coca

Cola alıyorum. Başka bir makineden Dunhil sigarası çekiyorum. İlk kez Amerikan sigarası da dahil dünyanın çeşitli yerlerinden gelen sigaraların bu kadar serbest satıldığı bir yer görüyorum. Cemal olmasa oyun makinesiyle bile oynayacağım. Bayram yerine ilk kez gitmiş bir çocuğun o cıvıl cıvıl renklerin, bas bas bağırarak çığırkanların, ateş yutan, orasından burasından bir şeyler çıkaran hokkabazların karşısında duyduğu coşkuyu, sevinci yaşıyorum. Cemal'in aldığı sandviçleri makineden çıkardığım kolayla yiyip, üstüne çaylarımızı yudumlarken bu duygu hiç kaybolmuyor. Şaşkınlıkla ve hayranlıkla izliyorum Lübnan'daki ortalama bir lokantayı.

Sonra yeniden minibüse biniyoruz. Yeniden sihirli bir yolculuk başlıyor. Bir dağa tırmanıyoruz. Kocaman ve yemyeşil. Hemen hemen eteklerinden tepesine kadar makilerle ve çamlarla kaplı olan büyük bir dağa. Ve bu yeşillik içinde, yer yer serpiştirilmiş, geniş bir çayırlıktaki gelinciklere benzeyen güzel, görkemli ve gizemli villalar. Bir ülkenin, turistik amaçlı çekilmiş, yalnızca güzel yerlerini gösteren bir üç boyutlu filmini izliyor, ya da kimi zaman görülen, neresi olduğunu bilmediğimiz, ama içinde bulunmaktan zevk aldığımız, uyandığımızda tadını hâlâ damaklarımızda duyumsadığımız bir rüyada ilerliyor gibiyim. Göze batabilecek, insana çirkin gelebilecek hemen hemen hiçbir yer göremiyorum. Gözümü yoldan ayırmadan, hayranlığımı belli eden bir sesle Cemal'e, "Ne kadar güzel yerler buralar!" diyorum. Kısık bir sesle "Evet" diyor Cemal.

Sesin kısıklığı ve yanıtın kısalığı bozmuyor sihri ve biz o sihir altında, aynı güzellikte, ama bu kez yokuş aşağı Beyrut'a doğru yol alıyoruz. . .

İki gündür Beyrut'tayız. Oradaki arkadaşlarla tanıştıktan, Filitin örgütleriyle ilişkiye geçtikten sonra, bütün zamanımı Beyrut'u gezmeye ayırıyorum. Akdeniz üzerine kurulmuş, aşkların,

her türden eğlence oyunlarının ve savaşların şehrini, Akdeniz'in yaramaz çocuğunu tanımaya çalışıyorum. Kafamda Beyrut'u betimleyecek bir sözcük bulmaya uğraşıyorum. Bir şeyi ilk kez orada anlıyorum ki bazı şeyleri betimleyebilmek yine ancak kendini kullanarak olanaklı olabilir. Çok parlak bir şeyi betimlerken güneşi kullanabilirsiniz, güneş kadar parlak ve ışıklılı dediğinizde, anlatmak istediğiniz parlaklığın yoğunluğunu en iyi biçimde vermişsiniz demektir. Ya da rüya kadar güzel! Vermek istediğiniz güzelliğin gerçeküstülüğünü imgelemişsinizdir. Peki, güneşin parlaklığını betimlerken neyin kadar parlak olduğunu söyleyebilir misiniz? Ya da sıcaklığını? Anlatamazsınız! Çünkü bazı şeyleri anlatabilmek başka şeyleri kullanarak olanaklı değildir. Onlar, anlatılacak şeylerin en yoğun, en büyük temsilcileridir ve bundan ötürü yapılabilecek her benzetme ancak güzelliklerinin ya da değerlerinin içeriğini çarpıtmaya, onu cılızlaştırmaya yarar.

Beyrut da böyledir! Ne kadar güzeldir Beyrut? Tarifi yoktur. Beyrut, ancak Beyrut kadar güzeldir. Beyrut kadar harabe, Beyrut kadar görkemli ve Beyrut kadar gizemlidir. Köşe başlarında askeri kontrol noktalarını hemen hemen her Ortadoğu ülkesinde görebilirsiniz, sokaklarında tezgâhlar üzerinde domates, soğan satar gibi bağırarak ve kıran kırana pazarlık yapılarak her türden silah satışlarını belli bir otoritenin olmadığı birçok ülkenin birçok şehrinde görebilirsiniz, ya da Paris'in St. Michel'inde sokak ortasında oturup zevkle kahvenizi yudumlayabilirsiniz: kısaca Beyrut'ta yapabileceğiniz her şeyi başka ülkelerde ve başka şehirlerde de yapabilirsiniz ama, asla aynı şeyi yapmış olmazsınız. Çünkü Beyrut'ta yapılan her şey yalnızca Beyrut'a özgüdür. Beyrutça'dır. Bir şehir düşünün ki, her aklına estiğinde İsrail uçaklarınca bombalansın, yıllardır kıran kırana geçen bir savaşta her binası, her yerleşim yeri silah ve top mermileriyle delik deşik

olsun, ama yine de Beyrut kadar güzel kalsın! Güzelliği ancak yine kendisiyle betimlenebilsin!

Gelen her arkadaşımın yüzüne bakıyorum...

Kış, kendini iyiden iyiye hissettiriyor. Yıllardır ilk kez soğuğu düşünmeden, yatacak yer sorunu olmadan ve yakalanma korkusu duymadan bir kışı yaşıyorum. Kışı sevmiyorum. Hatta nefret ediyorum. Kış demek soğuk demek, eğer yatacak bir yerin yoksa sabahlara kadar ayaz altında tir tir titremek demek! Saatlerin geçtiğini sanarak baktığın saatine, yelkovanın ancak bir rakamdan diğerine gidebildiğini, beş dakikayı anca doldurabildiğini görerek, zamanın neden bu kadar ilerlemekte ketum davrandığına şaşırarak demek! Soğuğun yakıcılığını, vücudunun her zerresinde acımasız bir kırbaç gibi duyumsamak, doğanın bu acımasız saldırısı karşısında ancak ağızdan kan kusarak yenilgiyi kabul etmek demek!

En güçlü direnme biçimiyle, grip olup 40 derece ateşle yatmaya hiçbir zaman hakkının ya da zamanının olmadığı bir koşulda, üstelik doğru dürüst bir yerin yokken, yataklara düşmek demek! Ateşler içinde yanarken, belki de biraz sonra, bu güçsüz halinle, hiç karşı koyamadan polisin eline düşeceğini düşünebilmek demek!

Bu kış rahatım. Yatacak yer sorunu, biraz sonra kapımın çalınacağı korkusu yok. Ama yine de kışı sevmiyorum! Hatta nefret ediyorum! Çünkü biliyorum ki ülkemde şu anda binlerce arkadaşım kar altında, gecenin ayazında sabahlara kadar, benim yaşadıklarımı yaşıyorlar. Biliyorum ki şu anda yakalanmış olan binlerce arkadaşım polisin acımasız işkencelerinden çok, kışın acımasızlığıyla karşı karşıyalar. Biliyorum ki hiç dışarıda, çaresizlik içinde soğuktan titrememiş olmalarına karşın işkenceciler, soğuk bu etkisini çok iyi biliyor ve arkadaşlarıma karşı kullanıyor-

lar. Çünkü biliyorum ki işkencenin vücutta yarattığı sıcaklıkla, soğğun iliklere işleyen keskinliğinin çatışmasında arkadaşlarım, bir daha asla tamir edilemeyecek olan dertler kapıyorlar.

İşte bu yüzden sevmiyorum kışı. Ve güzel insanların hep kaçmak zorunda kaldığı, alçakların, haksızların hep haklı ve egemen olduğu bir düzen yeryüzünde var oldukça da sevemeyeceğim.

Bu nedenle, bazen grup grup, bazen tek tek, örgütlü ya da örgütsüz, arkadaşlarımız buraya geldikçe, fazladan bir sevinç duyuyorum içimde. Sınıra yakın yerlerde çalışan arkadaşlarımızın Türkiye'deki arkadaşlara ulaşmak ve onları buraya çıkarmak için canla başla çırpındıklarını gördükçe, kışa rağmen coşkulanıyorum. Gelen her arkadaşımın yüzüne bakıyorum. Soğğun, kışın, cuntanın, örgütsüzlüğün hüznünü; buraya gelmenin, arkadaşlarını yeniden görmenin, kendilerinin de bunca şeyden sonra bir şeyler yapabilecek olmalarının coşkusu görüyorum. Özellikle örgütlü gelenlerde gözle görülür, elle tutulur, dizginlenemeyen bir coşku seli var. Onlarda kendimin bir kaç ay önceki halini görüyorum. Toparlanmışız! Harekete yeniden geçmeye ramak kalmış sanki! Hemen bir yerlerden başlamak, işin ucundan tutmak, zaman yitirmemek kaygısı taşıyorlar. Elimizden geldiğince onların coşkusu kırmadan daha yapacak çok şeyimizin olduğunu, hatta işin başında olduğumuzu anlatıyoruz. Arkadaşlarımızın çoğu anlatılanı yeterli buluyor. Üzerilerine düşecek olan görevleri yapmaya canla başla hazırlar. Şam'a geliyorlar önce. Sonra eğer fiziksel ya da psikolojik bir sorunları yoksa onları çoğunlukla ben Maluli Kampı'na götürüyorum. Yazık ki birçok arkadaşımızda gözle görülür rahatsızlıklar var. Tedavileri için uğraşıyoruz. Az sayıda olmakla birlikte yenilginin, dağınıklığın, uzun süre belirsiz ve güvensiz ortamlarda yaşamış olmanın etkilerini burada da yaşayan arkadaşlarımız var. Bu arkadaşlara su-

nacağımız sıcak ilgilerimizden öte yapabileceğimiz çok fazla bir şeyin olmaması üzüyor beni. Onların ilgiye, konuşmaya, ama her konuda konuşmaya gereksinimleri var. Anlayışa gereksinimleri var. Bunu yapmak, onların gereksinimlerini karşılamak zorundayız. Oysa bu her zaman gerçekleşmiyor. Bazen olanaklar buna el vermiyor, bazen de birlikte kaldığımız, aynı sorunları ve iç dünyayı taşıdığımız insanlar yeterince duyarlı davranmıyor.

Bir Ahmet'imiz var. Geldiği gün, içinde yaşadığı psikolojik ortamı açıklayan, neye gereksinimi olduğunu bilen ve bunu açık yüreklilikle arkadaşlarından isteyen bir arkadaşımız. Gerçekten de ruhsal olarak en fazla rahatsızlığı belli olan bir arkadaş.

Konuşulduğu, iyi bir ilişki kurulabildiği zaman parıl parıl parlayan; kendisiyle yeterince ilgilenilmediğini düşündüğü, daha kötüsü kendisinin bu ruhsal durumuyla dalga geçildiğini sandığı zaman ürkünç bir ışıltının yayıldığı, küçücük gözleri var.

Aramız çok iyi Ahmet'le. Bazen sabahlara kadar konuşuyoruz. Bir çocuk kadar sevimli. Anlattığı şeylerin korkunçluğuna, yaşadığı şeylerin acımasızlığına ve gelecek üzerine kurduğu planların şaşırtıcılığına rağmen bir çocuk kadar sevimli, içten.

Gece yatıyorum. Bir el dürtüyor beni. Biraz da korkuyla uyanıyorum. Onca aya rağmen, hiç bir kaygı duymadan bir arkadaşımın beni kaldırabileceği duygusunu kazanamamış olmanın irkintisiyle hızla doğruluyorum yataktan. Ne olduğunu anlamaya çalışıyorum. Beni uyandıran elin ayarını biraz fazlaca kaçırmış olması da korkuyu bu boyutta yaşamama neden oluyor. İlk şaşkınlıktan sonra birden Ahmet'in kızgın, çılgınca hatta delice bakan gözleriyle karşılaşıyorum.

"Kalk lan!" diyor.

"Ne var, ne oldu Ahmet?" diyorum korkuyla.

"Hemen kalk, yoksa delireceğim!" diyor. Arkasını dönüp, salona çıkıyor. Belli ki Ahmet bir şeylere kızmış. Onu kızdıracak

bir şey yapıp yapmadığımı düşünüyorum ama, bulamıyorum. Tam tersi bu gün, neredeyse bütün gün, beraber hoşça zaman geçirdik. Peki ne olmuştu gecenin bu saatinde? Salona çıkıyorum. Ahmet bir sigara yakmış, dumanını pencereye doğru üflüyor.

“Ne oldu Ahmet?”

“Öldürecem! Birkaçını öldürecem burada!”

Yanına yaklaşp, mümkün olduğunca sevecen bir ses tonuyla, “Ne oldu?” diyorum, sorumu yenileyerek.

Hırsla, kızgınlıkla ve gözündeki o garip parıltıyla dönüyor bana,

“Bak!” diyor, “söyle onlara, ayaklarını denk alsınlar!”

“Kimlere? Kimlere söyleyeceğim?”

“Sen bilirsin!” diyor, sonra ekliyor, “bak benden söylemesi! Sonra söylemedi deme!”

“Bir sigara ver!” diyorum. Önce, şaşırmış gibi gözüme bakıyor, sonra titreyen ellerle sigara paketini çıkarıyor cebinden, bana uzatıyor. Paketi aldıktan sonra yavaşça koluna giriyorum, “Gel şöyle otur!” diyorum. İtiraz etmiyor. Bu iyi! Bunun anlamı şu: Bana neler olduğunu anlatacak ya da en azından söylenileni dinleyecek.

“Hadi anlat!” diyorum, “ne oldu?”

Yine hiddetleniyor.

“Ben deliyim ya!” diyor, yüksek sesle kendi kendine konuşur gibi, “Kendileri akıllı ya!” Susuyor. Derin bir nefes çekiyor sigarasından. “Ne söylersem söyleyim, dalga geçiyorlar!”

Öylece bakıyorum, bekliyorum. Derin bir nefes daha çekiyor sigarasından. Birden, yüzünde afacan bir çocuk ifadesiyle, kolumdan tutarak beni pencereye doğru adeta sürüklüyor.

“Bak!” diyor, “görüyor musun şu evi?” Parmağını cama yapıştırıp tam karşımızdaki bir evi işaret ediyor.

“Ne olmuş o eve?”

“Kimin o ev biliyor musun?”

“Hayır bilmiyorum. Kimin?”

“Karlos’un! Çakal Karlos’un!”

Gözüme bakıyor. Tepkimi ölçmeye çalışıyor. Gülmemek için kendimi zor tutuyorum. Ama biliyorum ki en ufak bir güvensizlik belirtisi onun dünyasını yıkacak. Çok ciddi bir sesle,

“Nereden anladın bunu?” diyorum.

“Biliyorum.” diyor, “gördüm!”

Şaşılıyorum. Ne diyeceğimi bilemiyorum. Hemen inanmış gibi yapmayı doğru bulmuyorum.

Böyle yapmanın onu çok açık kandırma olacağını düşünüyorum. Oysa o, söylediklerinde o kadar içten ki!

“Sen Karlos’u nereden tanıyorsun?”

“Ya sen ne yapacaksın nereden tanıdığımı Burası Çakal’ın evi işte! Kaç gündür evi gözlüyorum. Eve gelen gidenin haddi hesabı yok! Lüks lüks arabalar, şık bayanlar, kravatlı erkekler, daha neler neler!”

Bakıyorum, söylediklerine gerçekten inanıyor. Tersini bir şey söylemem olanaksız.

“Bak Ahmet!” diyorum, “bugünden itibaren, bu işi daha ciddi takip edeceksin!”

Gözleri parlıyor.

“Nasıl yani?” diyor.

“Yarından itibaren, gerekirse eline bir defter kalem alacak, gerekli şeyleri not tutacaksın. Tuttuğun şeyler belli bir sonuca ulaştınca bana geleceksin ve biz beraber bir durum değerlendirmesi yapacağız. Tamam mı?”

“Tamam dayı!” diyor. Dayı sözcüğünü kullanması onun sonuçtan memnun olduğunu gösteriyor. Neşeli olduğu zamanlarda bana hep dayı diye hitap ediyor. Kolundan tutuyor, verdiğim gö-

revin ciddiyetine, gizliliğine uygun bir yüz ifadesiyle kulağına doğru eğiliyorum,

“Bu işi öyle herkese açmaya gerek yok tamam mı?” diyorum.

“Tamam dayı!” diyor, aldığı görevin ciddiyetini kavramış bir tarzda.

“Gerekirse, yapacağımız durum değerlendirmesinden sonra sonuçları arkadaşlara aktarırız!” Kafasını sallayarak beni onaylıyor.

“Hadi şimdi yatalım! Öyle kafana da her şeyi takma! Git ve rahat bir uyku çek!”

Memnun, mutlu Ahmet.

“İyi geceler!” diyor, gözlerinde afacan çocuk parıltısıyla.

Sabah geç sayılabilecek bir saatte kalkıyorum. Salona çıkıyorum, Ahmet’in elinde bir defter, pencerenin yanına oturmuş, dışarıyı kesiyor. İçeri girdiğimi görünce muzip bir gülümsemeyle,

“Günaydın dayı!” diyor.

“Günaydın!” diyorum. Elindeki deftere gözüm ilişiyor. Bir şeyler karalanmış ama, Ahmet’i görevinden alıkoymuyor, banyoya geçiyorum.

Yaklaşık bir hafta Ahmet hemen her gün bir şeyler karalıyor defterine. Büyük bir hırsla sarılmış görevine. Hiçbir sorunu yok Ahmet’in. Hiç kimseye aldırıyor. Aslında hiç kimseyi dinlemiyor. Dışarıyı gözlüyor ve elindeki deftere habire not tutuyor. Zaman ilerledikçe rahatsızlık duyuyorum bu durumdan. Onu böyle yönlendirdiğim için suçluluk duyuyorum. Ama artık çok geç! Bundan sonra dönüş olmaz! Yapabileceğim tek şey, bu işin çok fazla uzamasını önlemek. Bir fırsatını bulup,

“Bir değerlendirme yapalım artık Ahmet” diyorum.

“Tamam dayı!” diyor. Gözleri gülüyor. İçim burkuluyor, kendime kızıyorum. Dalga geçmeyi asla düşünmemiş olmama

rağmen, başka bir yol bulmadığım, bulamadığım için kendimi suçluyorum.

Bir haftanın sonunda bir kahvede Ahmet'le durum değerlendirmesi yapıyoruz. Önce yazdıklarını okuyorum. Okudukça da şaşıyorum. Ahmet'in yazdıklarına göre o eve her gün en azından dört beş değişik ve lüks marka araba, yığınla kadın ve erkek geliyor. Gelen arabaların bir kısmı Amerikan arabaları, ki Suriye'de Amerikan arabaları bulabilmek hemen hemen olanaksız. Çakal Karlos'un geldiğine dair herhangi bir belirti yok ama, şurası açık ki bu ev dışarıdan görüldüğü kadar masum bir yer değil. Büyük bir olasılıkla Muhaberatın, Suriye Gizli Polis Teşkilatının kullandığı bir yer.

"Nasıl?" diyor Ahmet, "haksız mıymışım?"

"Valla haklısın Ahmet" diyorum, "burası hiç de tekin bir yere benzemiyor! İyi bir iş yaptın!"

Ahmet, iddiasında haklı çıkmasının memnuniyetiyle, yine ufacak gözleri çocukça gülerek, yaslanıyor arkasına.

Adam, eline alıyor sahte markaları...

Oldukça yoğun günler geçiriyoruz. Grup grup ya da tek tek arkadaşlarımız gelmeye devam ediyor. Sayımız çoğaldıkça, gereksinimlerimiz de artıyor. Kamplardaki arkadaşlarımız, henüz ortak bir tartışma başlamış olmamasına rağmen, kendilerince yoğun bir eğitim çalışması programına başlamış durumdalar. Onlara yeterince malzeme bulmakta zorlanıyoruz. Henüz elimizde iyi bir eğitim çalışmasını karşılayacak denli yeterli malzememiz yok. Sıkıntısını çektiğimiz yalnızca kitap ya da okunacak şeyler değil, bazen günlük yaşamda gerekli olan şeyleri karşılayacak parasal olanaklarımızın kısıtlı olmasının da sıkıntısını çekiyoruz. Doğal olarak herkes kendi gereksinimleri doğrultusunda bir şeyler istiyor ve ben, olanaklarımız ölçüsünde, bana verilen bütçe içinde

bunu karşılamaya çalışıyorum. Parasal sorun yazık ki temel sorunlarımızdan. Tek kaynağımız Avrupa'dan insanlarımızın top-
layarak gönderdiği yardımlar. Oradan gelen markları genellikle
sokakta, karaborsada bozdurup, elde ettiğimiz birkaç lira fazlalığı
gereksinimlerimizi daha iyi karşılayabilmekte kullanmak.

Gereksinimleri olan yalnızca kamplardaki arkadaşlar değil.
Beyrut'taki arkadaşların da ekstradan gereksinimleri var. Onlar
günlük yaşamdaki ihtiyaçlardan öte bir de ev kirası vermek, sü-
rekli şehir içinde dolmuşla gezmek zorundalar. Bütün günümü
kamplara, Beyrut'a, Halep'e gidip gelerek, oradaki arkadaşlarla
konuşarak geçiriyorum. Çok istememe karşın ortak bir tartışma-
ya ya da eğitim programına katılamıyorum. Yapabildiğim tek
fazladan şey Arapça'yı en azından günlük yaşamda anlaşılabilir
düzeyde kavramak. Kavramak diyorum, çünkü anlayabilmek, her
dilde olduğu gibi, konuşmaktan daha kolay. Özellikle yalnız yap-
tığım yoğun gezilerde, söyleneni anlayabilmek, karşılığında basit
de olsa birkaç şey söyleyebilmek oldukça önemli. Bu nedenle
günlük yaşamda karşılıklı ilişkiler sonucu oluşan doğal öğren-
menin yanında, fazla anlayabilmek için olanaklarım ölçüsünde
kendimi zorluyorum. Hem işlerimin yoğunluğundan, hem de
Arapça'yı bilenlerin (daha önce anlattığım) davranışlarından
ötürü, dili öğrenmeye çalışırken, kimseden yardım almıyorum.
Tamamen farklı bir alfabeye sahip olmasına karşın Arapça oku-
mayı ve yazmayı kendiliğinden öğreniyorum. Günlük yaşamda
kullanılacak kadar bir Arapça'yı en azından anlayacak düzeye ge-
liyorum. Bazen öyle oluyor ki, Arapçamın yetmediği yerlerde,
Arap olmadığımı karşımdakine bildirdiğimde, insanlar şaşırıyor.
Hatta böyle durumlarda çoğunlukla benim Arap olmadığımı
inanmıyorlar.

Yeni bir arkadaş grubu geliyor. İçinde daha önce tanıdığım
arkadaşlar da var. Hoşbeşten sonra, genel olarak herhangi bir ih-

tiyaçları olup olmadığını soruyorum. Ya da bir rahatsızlıkları. Herkes bir şeyler sıralıyor. Hemen karşılamamız gereken bazı şeyler var. Onları evde bırakıp Hasan'la birlikte dışarı çıkıyoruz. Önce biraz mark bozdurmamız gerekiyor. İşimiz acele olduğu için sokakta karaborsa bozduracak yer aramak istemiyoruz. Bankaya gitmeye karar veriyoruz. Suriye'de bankalar devlet bankaları. Kur farkı yok. Bu nedenle daha fazla kâr getirecek bir yer aramamız gerekmiyor. Yolumuz üstündeki bir bankaya giriyoruz. Akşam saatleri, banka neredeyse kapanmak üzere. Bu yüzden oldukça az sayıda adam var. Gişeye gidip mark bozdurmak istediğimizi söylüyoruz. Adam saatine bakıyor, tam kapanma zamanında böyle bir işle karşılaşmış olmaktan memnuniyetsiz bir yüz ifadesiyle "Ver bakalım!" diyor. 900 mark veriyorum. Yedi tane yüz, dört tane elli mark. Adam, paraları elinin içinde desteleyip büyük bir hızla sayıyor. Birden kaskatı kesiliyor. Elinde bir elli markla kısa bir süre bize bakıyor ve o elli markı desteden çıkarıp ayrı bir yere koyuyor, sonra sayma işlemine yeniden, aynı hızla devam ediyor. Bir saniye sonra yine aynı kaskatı kesilne hali ve yine bir elli mark ayrı bir yere konuluyor. Hasan da ben de, bir şeyler olduğunu anlıyoruz. Merakla adama bakıyoruz. Ama adam, elindeki elli markı ayrı bir yere koyduktan sonra, bütün yüz kasları gevşeyip, yeniden eski haline geliyor. Parayı sayma işi bitiyor. Bize biraz beklememizi söylüyor.

"Ne oldu?" diyorum, "bir şey mi var?"

"Hayır" diyor, "bir şey yok, işlemler için birkaç dakika beklemeniz gerekiyor!" Sonra kalkıp, içeriye gidiyor.

Hasan'a dönüyorum:

"Galiba içinde sahta para çıktı!" diyorum.

"Herhalde!" diyor, benim kaygımı başıyla onaylayarak.

"Ne olacak şimdi?" diye soruyorum Hasan'a.

“Bilmem!” diyor, kuşkuyla. İkimiz de, adamın girdiği kapıya bakıyoruz. Biraz sonra adam çıkıyor, ama bize hiç bakmıyor. Gidip bir masada bazı kâğıtları topluyor.

“Beyefendi!” diyorum, var olan Arapçamla, “Ne oldu? Neden bekliyoruz?”

Adam yüzümüze hiç bakmadan:

“Biraz beklemeniz gerekiyor!” diyor.

“Neden?” diyorum. Yanıt vermiyor. Hasan kolumu çekiyor, “Polis geldi!” diyor, kafasıyla dışarıyı işaret ederek. İçeride, müşteri olarak ikimizden başkası kalmamış. İki polis, ellerinde telsizleriyle içeri giriyor, biri doğruca yanımıza geliyor ve “Merhaba!” diyor.

“Merhaba!” diyoruz. Diğeri, deminden beri konuşmaya çalıştığımız veznedarın yanına gidiyor. Aralarında kısa bir konuşma geçiyor. Sonra adam, paraları polise veriyor. Polis, elinde bizim marklarla yanımıza geliyor ve “Hadi gidelim!” diyor.

Hasan, “Ne oldu, nereye gidiyoruz?” diye soruyor. Bir şey olmadığını, ufak bir sorun olduğunu, karakola kadar gideceğimizi, kimlik tespiti yapacaklarını, sonra da evlerimize gidebileceğimizi söylüyorlar. Dışarı çıkıyoruz. Hasan kulağıma eğilip, “Bizimizin eve gidip haber vermesi gerek” diyor. Gerçekten de eve haber vermemiz gerekli. Çünkü yeni gelen grubun kimlikleri henüz çıkmamış. Suriye’de kimliksiz olmak en azından birkaç gün nezarete atılmak anlamına geliyor.

“Ben bunlarla gideyim, çünkü kimliğim yanımda yok!” diyor.

“Tamam!” diyorum, sessizce. Polis arabasının önünde duruyoruz. Kimliklerimizi soruyorlar. Ben çıkarıyorum. Hasan, kendi kimliğinin yanında olmadığını, parayı kendisinin veznedara verdiğini, benim yalnızca yanında durduğumu, zaten hiç Arapça bilmediğimi, bir yere gidilecekse kendisinin götürülmesinin ye-

terli olduğunu söylüyor polislere. Polisler Hasan'a nereli olduğunu soruyorlar.

"İskenderun'luyum!" diyor. Bana soruyorlar. Anlamamış gibi Hasan'a bakıyorum. Hasan bana tercüme ediyor.

"Maraş'lıyım!" diyorum. Maraş'ın nerede olduğunu soruyorlar Hasan'a, o da anlatıyor Maraş'ın Türkiye'nin neresine düştüğünü. Polisler kısa bir süre birbirilerine bakıyorlar ve Hasan'a "Tamam sen git!" diyorlar. "Biz arkadaşının ifadesini alıp göndereceğiz!" Hasan karşı geliyor. Konuşulanların çoğunu anlıyorum ama, hiç anlamamış gibi Hasan' soruyorum:

"Ne diyorlar? Ne konuşuyorsunuz?"

Hasan ciddi ciddi, kendisini bırakmak, beni götürmek istediklerini söylüyor.

"Tamam" diyorum. "Ne fark eder kimin götürüleceği. Fazla konuşma da çek git!" Hasan biraz duraksıyor, sonra kabul ediyor. Polisler beni arabaya bindiriyorlar. Hareket ediyoruz. Biri dönüp, "Ee yoldaş!" diyor, "bu sefer kandıramadın ha!"

Yüzlerine öylece bakıyorum. Tepkisiz kaldığımı görünce, "Hiç Arapça bilmiyor musun?" diye soruyorlar.

Bakmaya devam ediyorum. Biraz daha uğraşıyorlar benimle konuşmaya, sonra emin oluyorlar benim tek kelime Arapça bilmediğime. Büyük bir binanın, yine kendisine yakışır büyüklükteki kapısının önünde duruyoruz. Kapıda, elinde kaleşnikofla birisi nöbet tutuyor. Beni getirenler adama selam veriyorlar. Adam verilen selama aldırmıyor bile. Bana bakıyor. Beni pek bir şeye benzetmemiş olacak ki,

"Ne öyle her tuttuğunuzu buraya getiriyorsunuz yahu!" diyor, "burası babanızın çiftliği mi?"

"Sahtecilikten!" diyorlar, beni getiren polisler, "sahte para basmaktan!"

Birdenbire adamın yüzü değişiyor.

Eliyle şöyle havada bir yarım daire çizip, dizlerini hafif kırarak reverans yapıyor ve oldukça alaylı bir ses tonuyla,

“Oooo!” diyor. “Hoş geldin efendim, hoş geldin! Sefalar getirdin!” Sonra hafif eğilme durumunu hiç bozmadan, eliyle kapıyı göstererek, “Buyrun, buyrun!” diye ekliyor.

Beraberce içeri giriyoruz. Adamın tavırlarından anlıyorum ki bu iş hiçte öyle söyledikleri gibi basit bir kimlik tespiti değil. Koridorları geçiyor, merdivenleri çıkıyoruz. Adamlar, nedendir bilmem, oldukça neşeliler. Kahkahalarla gülererek konuşuyorlar birbirileriyle. Sonunda bir odaya giriyoruz. İçeride bir adam masanın başına oturmuş. İçeri girince gözlerini doğrucu bana dikeyyor. Gözleri kanlı ve nefretle bakıyor. Tiksintiyle, “Sen kimsin lan?” diyor. Öylece bakıyorum yüzüne. Adam şaşırıyor.

“Niye konuşmuyor bu çocuk lan?” diyor, diğerlerine dönerek.

“Yabancı o!” diyorlar, “Arapça bilmiyor!” Sonra ceplerindeki markları çıkarıyorlar. Bana soru soran adam, birden gözlerindeki nefret duygusundan kurtularak, paralara doğru yürüyor.

“Bunlar nereden çıktı?” diye haykırıyor, yeni bir oyuncak bulmuş bir çocuğun sevinci ve coşkusuyla. Bana bakmadan, “Bunun!” diyorlar. Sonra ayrı, beyaz bir kâğıda sarılmış iki elli markı göstererek, “Bankadan bunların sahte olduğunu söylediler” diye ekliyorlar.

Adam eline alıyor sahte markları. Birini avucunun içinde katlayıp, diğerini iki ucundan tutarak lambaya doğru kaldırıyor. Paraya bakmadan önce artık iyiden iyiye sevimlileşmiş olan gözlerine yeniden kötü bir anlam verdirmeye çalışarak bana bakıyor. Ama ya benim oldukça masum, hiçbir şeyden anlamayan bir garip dilsiz duruşumdan ya da elindeki paraların sahte olma ihtimali bulunsa da sıcaklığından, bunu pek başaramıyor. Kafasını kaldırıp, parayı ışığa tutarak iyice inceliyor, sonra öbürünü de

aynı işlemden geçiriyor. Ellerini ve kafasını indirerek, “Bunlar sahte değil!” diyor, sevinçle.

“Hadi ya!” diyorlar, beni getiren polisler, aynı sevinç halini koruyarak. Ben de dâhil, kısa bir sevinç dalgasına kapılıyor herkes. Hani neredeyse birbirimize sarılacağız. Doğrusunu söylemek gerekirse, epeyce korkmuştum.

“Neyse, sahte olmadığına göre artık giderim!” diye düşünüyorum. Paraların, bir daha bana geri verilmeyeceğini anlıyorum. Oldukça zor durumdayız, dokuz yüz mark şu durumda bizim için oldukça önemli bir para, ama gel gör ki şu bir sevinç ışığı halinde sarmaş dolaş olmuş bu üç kişiden bu parayı istemekle, silahlı çekip “Bu bir soygundur!” diyip, zorla kendi paralarını almak arasında hiçbir fark görünmüyor. Zaten bana öyle geliyor ki banka memurunun paraları polisin eline verdiği andan itibaren bu paralar polislerin kendi paraları olmuştur ve de hiçbir güç bu özel paraları almaya yetmeyecektir.

“Gözün aydın!” diyor birisi, “bunlar sahte değil!”

Öylece bakıyorum yüzlerine, anlamadan. Ama onların umurunda değil benim bir şey anlamamam; habire konuşuyorlar benimle. Sonra, geldiğimizde masada oturan polis, diğerlerini susturarak,

“Şefi aramamız gerekir” diyor ve yeniden masasının başına, telefonun yanına dönüyor. Diğerleri biraz hoşnutsuz, ama bir şey söylemiyorlar. İkisi de yaklaşıyor masaya. Konuşmuyorlar. Ben zaten hiç konuşmuyorum. Odada sessizliği bozan, yalnızca her numara çevrildiğinde geriye doğru, olduğundan fazla cırtlıy-la dönen telefonun sesi. Hepimiz heyecanla bekliyoruz ne olacağını. Artık gideceğimden eminim. Bir an önce çıkmak istiyorum. Bir saat kadar önce benim olan paraları şimdiki gerçek sahiplerinin sevecen ellerine bırakarak, gönül rahatlığımı bir an önce tamamlamak istiyorum.

“Alo komiserim, benim!” diyor birden, sabırsızlıkla beklediğimiz adam. Sonra durumu anlatıyor. Konuşulan her şeyi anlamıyorum ama, sahte para bozdurmak istediğimi, kendisinin sahte denilen paraları incelediğini, fakat pek sahteye benzemediğini, tabii komiserinin daha iyi bileceğini, bu yüzden hemen kendisini aradığını söylüyor.

Herhalde komiser kaç lira olduğunu soruyor olmalı ki, “Dokuz yüz mark!” diyor, bu taraftaki. Sonra kısa bir dinleme, ardından,

“Başüstüne komiserim!” diyor ve telefonu kapatıyor.

“Ne dedi?” diyor, merakla bekleyen polislerden biri.

“Ne diyecek! Kurt gibi atladı üstüne, buraya geliyor.”

Parayı bölüşecekleri adam sayısının artması biraz canlarını sıkıyor. Anlaşılan o ki komiseri, masada oturan adam pek sevmiyor. Öbürleri de katılıyor bu duygulara.

Aradan bir kırk beş dakika geçiyor, kapı oldukça sert bir biçimde açılıyor, herkes ayağa kalkıyor. Kısa boylu, biraz yaşlıca bir adam, arkasında üç kişiyle içeri dalıyor. Kısa boylu olan hemen gidip masaya oturuyor. Önce çekmeceleri karıştırıyor. Masa üstündeki kâğıtlara bakıyor, nihayet başını kaldırıp, “Anlat bakalım, durum neymiş!” diyor. Paraları masaya koyuyorlar. Telefonla konuşan adam durumu bir daha anlatıyor. Komiser gözünü bana dikmiş, öylece dinliyor. Adam anlatmasını bitirdikten sonra komiser gözlerimin içine bakarak bana,

“Sahte mi lan bu paralar?” diye soruyor. Hiç yanıt vermiyorum. Hemen beni getiren polislerden biri, “Hiç Arapça bilmiyor komiserim!” diyor. Komiser yüzünü paralara çeviriyor. Çekmeceyi açıp bir kalem ve silgi çıkarıyor. Silgiyle paranın orasını burasını siliyor, sonra ışığa kaldırıp iyice bakıyor. Tekrar kalemle bir şeyler yazıp silgiyle siliyor tekrar ışığa tutup bir uzman gözüyle bakıyor.

“Bunlar sahte değil!” diyor.

Daha sessizce, ama yine de gözle görülür bir memnuniyet var odada.

“Tamam artık!” diyorum kendi kendime, “komiser de gördüğüne göre burada kalmam için bir neden kalmadı!” Seviniyorum. Sevinçle bekliyorum “gidebilirsin” demelerini. Ama o da ne! Biri, “Komiserim, bunu bir de makineye soksak!” diyor. Haydaa! Nerden çıktı şimdi bu makine işi! Koca komiser, o uzman gözüyle bakmadı mı? Silgiyi eline alıp, paranın orasını burasını silmedi mi? Daha makineye ne gerek var?

Komiser, biraz ters bakıyor adama.

“Ne makinesi yahu!” diyor, “bu saatte makine mi olur?” Sonra kendinden emin devam ediyor,

“Hem makineye ne gerek var? Besbelli ki bu paralar sahte değil. Yarın makineye sokar, bu paraların sahte olmadığını makineyle tespit edersek iş resmiyete biner, bu paralar da elimizden gider.

Sonra eliyle beni göstererek,

“Hem yazık değil mi şu çocuğa, nasıl da hiç bir şey anlamadan masum masum bakıyor! Değil mi? Zaten çocuğun yüzünden böyle işler yapmayacağı besbelli canım!” diyor. Herkes komiserin benim yüzümün masumiyeti konusundaki düşüncelerine katılıyor. Hiç kimse bu yüze sahip olabilecek birinin sahtecilik gibi kötü ve tehlikeli bir işe kalkışabileceğine inanmıyor. İtiraz eden de pek inanmıyor aslında ama, onun itirazı başka konuda. Ona göre, dokuz yüz mark yedi kişiye az gelirmiş. Birkaç kuruş için belki de büyük bir işi kaçırmak doğru olmazmış.

Komiser sinirleniyor.

“Az maz! Sahte olmadığından emin olduğum bu paraların, göz göre göre gitmesine razı olamam!” diyor. Adam kaşlarını çatıyor, komiserin kararlı sözleri karşısında susuyor. Ben de derin

bir nefes alıyorum. Artık itiraz eden yok. Komiser paraları eline alıyor,

“Tamam!” diyor. “Çocuğu gönderelim. Sonra bölüşürüz. Çocuk paralarını isterse biraz iteleyip atın dışarı!” Komiser sözünü tamamlayıp, masasına oturmak için yöneliyor. Birdenbire kapı şırak! diye açılıyor. Komiser gayri ihtiyari, paraları arkasına saklıyor. Müthiş bir korku kaplıyor gözlerini. Yalnızca komiserin değil, içeride bulunan herkesin ödü kopuyor. İçeri, Şam’da eğitim gören bir arkadaşımız giriyor hışımla. Bana göz ucuyla bakıp, “Sana bir şey yaptılar mı?” diye soruyor ve daha benden yanıt bile almadan, komisere dönüp:

“Elimde general bilmem kimin bir mektubu var! Eğer bu arkadaşına her hangi birşey yaptıysanız, benden çekeceğiniz var!” diyip, elindeki mektubu şak! diye masaya atıyor.

Herkes ayakta, komiserin bacakları titriyor, neredeyse düşecek.

“Beyefendi! Beyefendi!” diyor kekeleyerek, “rica ederim, oturunuz. İnanın ki hiçbir şey yapmadık arkadaşına. İnanmasanız sorun. Zaten biraz sonra salıverecektik!”

Bizimkinin anladığı, dinlediği yok! Sinirden tir tir titriyor. Habire bağılıyor komisere. Yerimde duramıyorum.

“Kes artık şunu!” diyorum, bağırarak. Ama beni dinleyen kim! Bana dönüyor,

“Hiç merak etme!” diyor, “sana bir şey yapamazlar!” Sonra komisere dönüyor,

“Sonra yine görüşeceğiz seninle!” diyor ve geldiği gibi kapıyı hızla çarparak gidiyor.

İçeride, bırakın iğneyi, kıl düşse sesi duyulacak bir sessizlik var. Hiç kimse konuşmuyor. Arkadaş kapıyı çarpıp dışarı çıktığında herkes nasılsa öyle duruyorlar. Kımıltı yok. Bir filmin dondurulmuş bir sahnesindeyiz sanki. Sonra o sahneden komi-

ser, yavaş hareketlerle ayrılıp, masanın üzerindeki mektubu eline alıyor ve yine yavaş hareketlerle açarak okuyor. Hepimiz komisere bakıyoruz. Komiser kafası eğik gözleri bile kımldamadan öylece mektuba bakıyor. Belli artık okumuyor. Düşünüyor. Anlamaya çalışıyor. Uzunca sayılabilecek bir zaman öylece kalıyor. Sonra kendi kendine konuşur gibi, "Ulan kim bunlar?" diyor. "Bu adamlar kim ki, koca bir general arkalarından mektup yazıyor!" Komiser, sesini giderek yükselterek konuşuyor. Bağırıyor, küfürler ediyor.

"Bunlar, uluslararası mafya" diyor, "bunların hepsini kurşuna dizeceksin, hepsini!" Giderek hiddetleniyor komiser, köpürüyor; herkese, her şeye, bana, benim içinde bulunduğum uluslararası mafyaya, gelen arkadaşşa, mektup yazan generale küfürler ediyor. Sonra birden çok önemli bir karar almış gibi duruyor ve arkadaşlarına dönerek, "Sikerim onun parasını!" diyor, "ben biliyorum ne yapacağımı!" Telefona uzanıyor, titreyen eller ve küfreden ağızla, bir yerleri arıyor, sinirli sinirli bir süre bekliyor. Birden yüzüne bir gülümseme, sesine inanılmaz bir yağcılık vererek,

"İyi akşamlar beyefendi!" diyor. Sonra olayı anlatıyor. Bankadan şikayet geldiğini, bunun üzerine beni aldıklarını, ancak geç bir saatte getirildiğim için parayı makineye sokamadıklarını, paranın sahte olup olmadığından emin olmak için mutlaka yarın makineye sokmaları gerektiğini, general bilmem kimin beni bırakmaları için bir mektup yazdığını, ama bunun pek mümkün olamayacağını, çünkü zabıt tuttuklarını, işin resmiyete bindiğini, bu mektup karşısında zor durumda kaldıklarını, bunun için kendilerini bu saatte rahatsız ettiklerini söylüyor ve susuyor. Bir süre dinliyor. Kısa bir iki evet ya da hayır diyor, sonrada teşekkür ederek kapatıyor telefonu. Yüzünde, zafer kazanmış bir adamın

ifadesi, gözlerinde şiddet kıvılcımlarıyla bana dönüp işaret parmağını uzatıyor ve “Atın şu ibneyi hücreye!” diyor.

Sabaha kadar, zamanında oldukça lüks yapılmış, ama gelen müşterilere yapılan işlem sonucu duvarlarındaki fayanslar bile kanla kaplanmış, küvetli, kocaman bir hücrede kalıyorum. Sabah hışımla dalıyorlar içeri. Bunlar, beni getirenler ya da akşam parayı bölüşmek için aralarında pazarlık yapanlardan değil. Yeniler ve oldukça hırslılar. Kolumdan tutup dışarı sürüklüyorlar.

“Paraların sahte çıktı ibne!” diyor biri.

Akşamki komiserin hışmı bunlara da geçmiş.

“Yakaladık!” diyorlar, “uluslararası mafyanın adamını yakaladık!”

Akşam, komiserin tepkisini anlayabiliyorum, ama bunların da böylesine abartılı, iki elli mark için böylesine uluslararası mafya gibi laflar kullanmalarını anlayamıyorum doğrusu.

Hızla yukarı çıkıyoruz. İçeri girer girmez, komiser müjdeyi, hemen hemen aynı iltifatlarla bildiriyor:

“Paraların makinede sahte çıktı lan, orospu çocuğu!”

Bakıyorum yüzlerine. Hiç anlamıyorum. Epeyce bir konuşuyorlar benimle. Sonunda, ifademi almaları için bir tercüman bulmaları gerektiğine karar veriyorlar.

“Komiserim!” diyor birisi, “aşağıda bizim Hasan var ya! O Türkmen. Bülbül gibi Türkçe konuşur. Onu çağıralım.”

“Tamam!” diyor komiser, “hemen onu çağırın!”

Bir süre bekliyoruz. On beş yirmi dakika sonra, daha girer girmez, bana düşmanca bakan birini getiriyorlar. Komiser,

“Sen Türkçe biliyordun değil mi?” diyor.

“Biliyorum beyefendi!” diye yanıtlıyor gelen tercüman.

“Peki öyleyse!” diyor komiser ve başlıyor sorular sormaya. Önce kimlikten başlıyor.

“Adı, soyadı!”

Tercümanım bana dönüyor, tiksintiyle bakıyor ve “Kimsin sen lan?” diyor, oradaki bütün Türkmenlerin kırk Türkçesiyle. Hiç hoşlanmıyorum adamdan. Onun da benden hoşlanmadığı zaten oldukça açık. Kafam şimşek hızıyla çalışıyor. Ne yapabiliyim? Nasıl atlatırım bu konuşma işini? Bir gündür, Arapça bilmiyorum diyerek, sorulacak bütün soruları atlattım, ama ya şimdi? Kırık mırık, adam basbayağı Türkçe konuşuyor.

Bir isim söylüyorum kafadan. Bir de soyad. Sonra doğum yerim. Sıra sahte paranın kaynağını sormaya geliyor. Nereden bulmuşum bu parayı? Gerisi neredeymiş? Kimlerle bu işi yapıyormuşum? Daha yığınla soru. Tercümanım, dövmekten beter bir ses tonuyla, bağıra bağıra soruyor. Birden aklıma parlak bir fikir geliyor. Konuşmaya başlıyorum.

“Bakın,” diyorum, yer yer Arapça sözcükler katarak, benimle konuşmaya çalışan tercümanıma, “yaşamın dirimselliği karşısında insan bazen şaşalıyor. Öznellikle nesnelliğin, kuramsallıkla kılğısallığın karşılıklı çatışmasını betimleyebilmek her zaman kolay olmuyor!”

Tercümanımın gözleri faltaşı gibi açılıyor.

“Ne diyor bu yahu!” diyor, gayri ihtiyari Arapça.

Hiç aldırmadan devam ediyorum:

“Öyle değil mi ama? Kılğı kuramsaldan çıkar derler ama, yaşam her zaman göstermiştir ki bu bağ sandığımızın ötesinde, karmaşık bileşkelerden oluşmuştur. Kılğının her zaman kuramdan ayrımsallığını başka biçimde nasıl açıklayabiliriz? Aynı şey nesnelliikle öznellik içinde geçerli. Çoğu zaman bu iki kavram yorumsal anaforda kaybolup gider! Görecelik kazanır!”

Adam, tam şokta!

“Oğlum ne biçim konuşuyorsun sen?” diyor, “bu ne biçim bir Türkçe?”

İlk raundda nakavt! Konuşmaya devam ediyorum. Ardı arkasına bildiğim bütün öz Türkçe sözcükleri, düzenli bir cümle bile kurmadan, sıralıyorum. Tercümanım yüzüme, uzaydan gelmiş yeni tür bir yaratıkla konuşuyormuş gibi bakıyor. Aldırmadan saçmalamaya devam ediyorum. Sonunda, adam iki elini havaya kaldırarak teslim oluyor:

“Valla komiserim,” diyor, “ben bunun Türkçesinden bir şey anlamıyorum. Türkçe konuşuyor ama, başka konuşuyor!”

“Nasıl?” diyor komiser, “hani sen bülbül gibi Türkçe konuşurdun?”

“Valla komiserim, Türkçe biliyorum ama, bu adamınki başka bir Türkçe!”

“Nasıl başka lan?” diyor komiser, kızgınlıkla.

Boynunu büküyor adam, “Valla komiserim, anlamıyorum!” diyor.

“Tamam, tamam çık dışarı hadi!” diyor komiser, elini kızgınlıkla sallayarak. Tercümanım, son bir kez bana bakıyor, sonra kafası yerde dışarı çıkıyor. Komiser, adam çıktıktan sonra, yarı kızgın, yarı alaylı, onun bülbül gibi Türkçe bildiğini söyleyen adama dönüyor,

“Hani lan bu adam bülbül gibi Türkçe konuşurdu? Ne oldu bülbüle? Bir kelime bile konuşamadı!” diyor.

“Valla ne bileyim komiserim!” diye yanıtlıyor adam, “her zaman kendisi öyle söylerdi!”

Bir süre, bülbülün gelmiş geçmişi üzerine muhabbet ediyorlar kendi aralarında. Beni unutuyorlar. Tercümanımın beni dinlerken takındığı yüz ifadesi takılıyor aklıma. Gülmemek için kendimi zor tutuyorum. Kafamı yere eğip yüz ifademi göstermemeye çalışıyorum. Onlar bir süre sonra bülbül muhabbetinden vazgeçip, yeni bir bülbül bulmaları gerektiğini kararlaştırıyorlar.

Bir saat kadar uğraşıyorlar yeni birini bulmak için. Sonunda yaşlı, sevecen bir adamı getiriyorlar. Adam içeri girer girmez bana dönüyor,

“Merhaba!” diyor, “nasılsın, iyi misin?” Acıma, sevecenlik taşıyor ses tonu.

“Merhaba!” diyorum, “iyiyim, sağol!”

Sonra, komisere ve diğerlerine selam veriyor. Komiser hemen olayı anlatıyor. Daha önceki bülbülden bahsediyor,

“Dene bakalım, sen konuşabilecek misin!”

Adam bana dönüyor, “Bak” diyor, “bunlar seninle konuşmamı istiyorlar. Sakın arkadaşlarının ismini verme. Korkma, sana hiçbir şey yapamazlar. Şimdi söyleyeceklerin seni sonra utandırmasın, tamam mı?”

Şaşıyorum. Seviniyorum.

“Tamam” diyorum, “sen merak etme!” Sonra başlıyoruz konuşmaya. Bir Filistin kampında kaldığımı, Almanya’dan, akrabalarım tarafından gönderilen markları bozdurmak için bankaya gittiğimi, sahte denilen paraların sahte olduğunu bilmediğimi, yoksa banka yerine sokaktaki karaborsada bozdurabileceğimi, orada bana hiç bir şey yapamayacaklarını anlatıyorum. Adam tercüme ediyor. Bir iki detay daha soruyorlar ve ifade bitiyor. Tercümanım, bana geçmiş olsun dileklerini bildirerek dışarı çıkıyor. Adam çıktıktan hemen sonra apar topar kaldırıyorlar beni, aşağıya götürüp parmak izlerimi alıyor, fotoğrafımı çekiyorlar. Tekrar yukan çıkarıyorlar. Komiser “Kadıya çıkacaksın” diyor, “kadıya! Ondan sonra da, yallah Türkiye!”

Kadıya mı? Allah kahretsin, burada hâlâ kadılık sistemi mi var? Eli sopalı, başı sankli, sakallı birisi geliyor hemen gözümün önüne. Kızgın! Herkese ceza veriyor: Buna elli sopa! Şuna şu kadar hapis cezası, götürün! Bana dönüyor, “Seni zındık seni,

sahte para basıp, devleti-i alayı içeriden çökertmek istersin ha! Yallah Türkiye'ye!"

Sertçe kollarıma yapışan eller beni kadı rüyasından uzaklaştırıyor. Kalkıyorum. Hiç direnmeksizin, çektikleri yöne doğru hızla adımlarımı sıklaştırıyorum. Aşağı iniyoruz. Kapıda bekleyen beyaz bir arabaya hızla bindiriyorlar beni. Ve aynı hızla hareket ediyoruz. Kısa bir süre sonra adliye sarayının önünde duruyoruz. Bina adına yakışır biçimde, büyük ve muhteşem bir saray. Kolumdan tutup hızla içeri sürüklüyorlar. İlk kez bir saraya, kollarıma sıkıca sarılmış iki polisin eşliğinde giriyorum. İçerisi mahşer yeri kadar kalabalık. İçgüdüsel bir davranışla etrafıma bakıyorum. Hemen önümde Hasan'ı ve birkaç arkadaşı görüyorum. Bir şeyler söylemeye çalışıyorlar. Kalabalıktan ve gürültüden ne dediklerini tam olarak anlayamıyorum. Refakatçilerimle birlikte hızla önlerinden geçiyoruz. O hız içinde, biraz garip de olsa, ilk kez bir saray görmenin keyfini çıkartmaya çalışıyorum. Etrafımı inceliyorum. Binanın yapısını, sütunların kalınlığını ve yüksekliğini, pencerelerin biçimlerini ve kullanılan camların renklerini o arada görmeye çalışıyorum. Refakatçilerimin hızı beni, binanın mimarisi konusunda derinlemesine bir değerlendirme yapmaktan alıkoyuyor, ama her şeye karşın buranın gerçek bir saray olduğunu görebilecek kadar bir zamanı yakalıyorum. Blok demir bir kapının önünde duruyoruz. Kapının yanında bir zil düğmesi var ama, muhafızlarımdan birisi kapıya sertçe bir iki yumruk vurmaya düğmeye basmaya tercih ediyor. Sert yumruklar hemen etkisini gösteriyor. Önce kapının üst kısmında bir sürgü açılıyor, açılan bu yerden bir çift göz bize bakıyor ve hemen bu gözlerin kime ait olduğunu tümüyle gösterebilecek kadar aralanıyor kapı. Beni iteklemeyi tanıştığımız birkaç dakikadan beri alışkanlık haline getirmiş olan muhafızlarım gene aynı şeyi yapıp beni, hızla açılan kapı aralığından içeri itekliyorlar. Kafam daha aralıktan

içeri girer girmez gördüğüm manzara karşısında donup kalıyorum. Kurmaca filmlerde çokça kullanılan, bir başka boyuta geçme sahnelerinin tam bir örneğiyle karşı karşıyayım. Yalnızca bir kapının, bu kadar farklı iki dünyayı, bu kadar farklı iki çağı birbirinden ayırabileceğini daha önce asla düşünemezdim. Ama şimdi çok iyi anlıyorum ki nesnel gerçeklik, insanın düşüncesine gereksinim duymadan, kendi doğal işleyişini sürdürüyor.

Bana düşen, pırlıl pırlıl bir saraydan, yalnızca bir demir kapıyı aralayarak Ortaçağ zindanlarına geçmiş olmanın şaşkınlığından, hatta aptallığından bir an önce uzaklaşmak ve Ortaçağ bilgilerimi, hemen orada ayaküstü kafamda şöyle bir gözden geçirmek. Beni devralan yeni muhafızımın, öncekilerini aratmayacak kuvvette dürtüklemesiyle kafamdaki bilgi akışının hızı kesiliyor. Kapkara, pis bir merdivenden, kapkaranlık bir boşluğa doğru dikkatli adımlarla iniyorum. Bir koridora varıyoruz. Koridorun iki yanında, boyda boya demir parmaklıklarla kaplanmış büyük koğuş kapıları. Ve bu parmaklıklardan, parmak aralarında sıkıştırılan paralarla dışarı uzanmış onlarca, belki de yüzlerce el. Öyle ki, koridorun başında, yalnızca sağlı sollu uzanmış yüzlerce el ve ortada, elleri genellikle arkada olan, uzatılan ellerdeki paranın büyüklüğünü iyice görebilmek için, bir sağ tarafa bir sol tarafa yavaş hareketlerle bakıp yürüyen resmi elbiseli gardiyanlardan başka hiç bir şeyi görebilmek olanaklı değil. Yeni bir çağa geçmenin şaşkınlığını üzerimden atmaya çalışırken, hiçbir çağa uyduramadığım bu paralı eller karşısında iyiden iyiye aptallaşıyorum. Hareketlerim bile donuklaşıyor. Bereket arkamdaki gardiyan dürtükleyerek, beni yürümem gerektiği konusunda uyarıyor. O dürtüklüyor, ben yürüyorum. Kafam karmakarışık. Düşünce kayması oluyor. Bir yanda, içinde yaşadığım inanılmaz gerçekliğin görüntüleri kafamın bir yanında hissedilir bir biçimde depolanırken, diğer yanda, onun ters yönünde, depodan dışarı doğru

yayılan Ortaçağ film sahneleri. Abartmasız, Cüneyt Arkın'ın Malkoçoğlu filmlerindeki gibi bir sahnedeğim: Muhafızlar Malkoçoğlu'nu yakalamışlar, koridorlardan itekleyerek götürürken, yıllardır orada kapalı kalmış, bir deri bir kemik insanlar, ellerini demir parmaklıklardan uzatarak, artık dış kalmamış ağızlarıyla anlaşılmasız hırıltılar çıkarıyorlar. Malkoçoğlu onlara gururla, mağrur bakıyor. Çünkü biliyor ki, biraz sonra kendisini bağladıkları zincirleri çürük bir makara ipliği gibi kırıp parçalayacak, biraz önce aralarından ellerin uzandığı parmaklıkları bir tel gibi eğip bükecek, önüne çıkacak her türlü engeli atlayarak, zıplayarak, vurarak kırarak aşacak ve atına atlayıp yeni maceralara doğru ufukta kaybolacak.

Ben o kadar mağrur ve gururlu bakamıyorum etrafıma. Tam tersi, şaşkınlığın ve belirsizliğin etkisiyle, aptallık derecesinde bir afallamayla bakıyorum. Bilincine varmadan, otomatik olarak önüme çıkan bir kapının önünde duruyorum. Kapıyı açıyorlar muhafızlarım, içeri itiliyorum. İlk anda, hemen yakınımda olanların dışındakileri görmemi engelleyecek kadar karanlık bir odaya giriyorum. Kapı arkamdan kapanıyor. Önümde volta atanların bana aldırdığı yok. Öylece kapı önünde, bir yandan şaşkınlığımı atmaya, bir yandan gözlerimi karanlığa alıştırmaya çalışıyorum. Gözlerim karanlığa alışıyor ama şaşkınlığım bu alışmayla daha fazla artıyor. Çünkü benim karanlık bir oda diye tanımladığım yer, yukarıdaki sarayın alt hizasına düşen ve neredeyse onun yarısını kaplayacak kadar büyük olan bir hangar. Karanlık, pis, üzerinde oturulabilecek ya da yatılabilecek hiç bir şeyin bulunmadığı, onlarca insanın bulabildikleri gazete kağıtlarını sererek yan yana, üst üste yattıkları kocaman bir zindan. Bir yer bulup yere çömeliyorum. Aksilik bu ya! Müthiş uyku geliyor. Bu pis yere yatmak istemiyorum. Ama göz kapaklarım inanılmaz bir ağırlıkla aşağı sarkıyor. Kalkıp yürümenin daha yararlı olacağını

düşünüyorum. Daha birkaç adım atıyorum ki gardiyanlardan biri beni çağırıyor. Elinde gazete kâğıdına sarılmış bir paketle bana doğru geliyor ve çok fazla şey söylemeden paketi bana verip uzaklaşıyor. Bir battaniye! İnanılmaz bir şey! Hemen bir yer bulup seriyorum. Ortasında bir paket sigara ve bir kutu kibrit. Alıp cebime koymak istiyorum. Kibrit kutusunun ucunda beyaz bir kâğıt dışarı sarkıyor. Bir not! Merak etmemem, en kısa zamanda çıkacağım, biraz sonra bana yiyecek gönderileceği ve sık sık haberleşeceğimiz yazıyor kağıtta. Sevinçle katlayıp cebime koyuyorum. Uzanıp yatacağım, ama bir türlü uyku girmiyor gözüme. Hemen çıkacakmışım gibi bir umuda kapılıyorum. Sırtımı duvara verip oturuyor ve etrafı izlemek istiyorum. Ve o zaman görüyorum ki, koridorları geçerken parmaklıklardan uzatılan paralı eller aynı iştah ve gürültüyle bizde de uzatılıyor. Merakla, onları izlemeye ve bu paralı ellerin hikmetini çözmeye çalışıyorum. Bir saat kadar sonra anlıyorum ki, buradan yukarıya, yani kadının önüne çıkabilmek için, böyle paralı bir ele sahip olmak gerekiyor. Üstelik bu paranın seninle birlikte uzatılan başka ellerdeki paralardan daha fazla olması temel koşullardan biri.

Canım sıkılıyor. Paramın az olmasından değil; tam tersi, cebimde bir yığın mark var ama, hem böylesine açıkça rüşvet vermeyi kendime yediremiyorum, hem de örgütün parası olan bu markların tasarruf hakkını kendimde göremiyorum. Eğer yukarıdakiler bir şeyler yapmazsa, ya kıyamete kadar burada kadı efendinin önüne çıkmayı bekliyeceğim ya da sonunda pes edip Alınan markının nasıl güçlü olduğunu göstereceğim. Ama arkası arkasına gelen notlar bu ikinci olasılığın uzak olduğunu müjdeliyor bana. Biraz sonra çıkacağım! En yakın zamanda çıkacağım! Tek problem, bu “biraz sonra”nın ne kadar bir “biraz sonra olduğu!” Çünkü zaman epeyce hızlı geçiyor ve ben bu biraz sonraya hâlâ yaklaşıyorum. Yine kapı açılıyor, yine bana notları ve

battaniyeyi getiren gardiyan giriyor içeri ve bana naylon torba içinde bir paket uzatıyor.

“Yemeğin” diyor, hafif sırtarak. Sonra arkasını dönüp gidiyor. Paketi açıp battaniyenin üstüne seriyorum. Nar gibi kızarmış, mis gibi kokan bir piliç ve iki kutu karton meyve suyu. Ne kadar aç olduğumu anlıyorum. Tavuğun bir budunu koparıp tam ısıracağım sırada görünmez bir baskıyı üzerimde duyuyorum. Baskı o kadar yoğun ki elimdeki budu bir türlü ısırabiliyorum. Kafamı kaldırıyorum. İnanılmaz parlaklıkta bir çift gözün bana düşmanca baktığını görüyorum. 16-17 yaşlarında genç bir çocuk. Öylesine sert ve yabansı bakıyor ki bana, kanım çekiliyor.

“Benimle birlikte sen de yemek ister misin?” diyorum çocuğa. Birden gözlerindeki sertlik kırılıyor, yerini parlak bir sevinç ışıltısı alıyor. Ama kendini tutuyor.

“Hayır!” diyor, “Teşekkür ederim, sen ye!”

“Hadi gel” diyorum, “bir iki lokma ye!” .

Çocuk yıldırım hızıyla fırlıyor yerinden. Aynı hızla çömeliyor sofranın başına ve nefes bile almadan tavuğu yemeye başlıyor. Öyle hızlı ve seri yiyor ki insanın takip edebilmesi olanaksız. Elimde hâlâ bir türlü ısırmadığım butla donakalıyorum. Çocuk ağzının bir kenarından etleri koyuyor, diğer tarafından kemikleri fırlatıyor. Bu doldurma boşatma işini öylesine mükemmel bir hızda ve uyum içinde yapıyor ki şaşırmamak, afallamamak elde değil. Göz açıp kapayınca kadar, daha biraz önce mis gibi kokan, nar gibi kızarmış tavuk bir kemik yığınının dönüşüyor. Önümde duran meyve sularından birini de uzatıyorum. Aynı hızla kafasına dikip bitiriyor. Öyle şaşkınlıkla bakarken birden bir el çocuğun ensesine iniveriyor.

“Yeter, hayvan herif!” diyor, çocuğa vuran adam, “adama bir lokma bile yedirmedin! Utanmaz seni!”

Çocuk korkuyla geriliyor. Eliyle, sanki yediklerini geri alacaklarmış gibi ağzını kapatıyor. Sonra, “Ben mi istedim ya?” diyor. “Kendisi çağırdı!”

“Kendisi çağırdı diye böyle mi yapmak lazım, eşek sıpası! Deminden beri izliyorum, bir lokma yiyemedi çocukcağız!” diye azarlıyor öteki. Olayın şaşkınlığını üzerimden atıp müdahale ediyorum:

“Bırakın! Önemli değil. Gerçekten de ben çağırdım.”

“Tamam ama efendim, sen çağırdın diye böyle de yapılmaz ki! Arkadaşlarla deminden beri bakıyoruz, vallahi biz utandık. Bu yaptığı ahlaksızlık!”

“Önemli değil! Zaten çok fazla aç değildim!” Mecburen elimdeki butu da bırakıyorum. Adam beni yanlarına davet ediyor.

“Buyur gel, bir çayımızı iç!”

Kalkıp adamı takip ediyorum. Herkesin elindeki parayla sıra olduğu, demir parmaklıkların yanına serilmiş kalınca bir döşek üstünde oturan bir grubun yanına varıyoruz. Hoşbeş, tanışma merasiminden sonra, niye geldiğimi soruyorlar, kısaca anlatıyorum. Hepsi birden gülüyor. Ve başlıyorlar devletlerinin ne kadar komik, saçma işler yaptığını anlatmaya. Dilimin yettiğince kendilerinin niye geldiğini soruyorum.

“Biz yazarız!” diyorlar. “Devlete muhalefetten buradayız!” Sonra sohbeti koyulaştırıyoruz. Dilim döndüğünce konuşmaya çalışıyoruz. Oldukça geç saatlere kadar sürüyor bu sohbet. Sonra birisi kalkıp benim battaniyemi kendi yataklarının yanına getiriyor,

“Yanımızda yat bu gece!” diyor. İtiraz etmiyorum. Güzel ve temiz bir yastık uzatıyorlar. İyi geceler dileyip, yatıyorum.

Sabah, arkadaşların gönderdiği, artık sayısını unuttuğum, en yakın zamanda çıkacağımı müjdeleyen yeni bir notla başlıyor.

Artık umudumu iyice yitiriyorum. “En fazla bir gün daha kalırım” diyorum kendi kendime. Sonra mecburen, ben de elimde marklarla demir parmaklıklar arasında, önümüzde elleri arkada bir o tarafa bir bu tarafa gezip duran başgardiyanımıza, beni yukarıya, kadı efendiye çıkarması için rica edeceğim.

Zamanım ve sabrım hızla tükeniyor. Öğlen yemeğini de yiyoruz. Artık gelen notları okumak istemiyorum. İyiden iyiye sinirleniyorum. Benim halimi, hâlâ yanlarında sohbet etmeye çalıştığım muhalif yazarlar grubu da fark ediyor. Diğerlerine oranla daha az konuşan, ama konuştuğu zaman da diğerlerinin saygıyla dinlediği yaşlıca bir adam, sinirlice ama yine de ağır hareketlerle bir şeyler mırıldanarak kalkıyor ve kapıya yollanıyor. Kendinden umulmayacak gürlükte bir sesle başgardiyanı çağırıyor. Hem sesin yüksek ve tehditkar tonu, hem de çağırının bir yazar olması, geldiğimden bu yana şişinerek gezen başgardiyanın birdenbire bütün havasını alıyor. Biraz çekinerek yaklaşıyor kapıya.

“Bir şey mi dediniz?” diyor.

“Bak!” diyor bizimki, “bu adam yabancı. Yarın kendi ülkesine gidecek. Burada gördüğü bütün rezillikleri anlatacak. Burada kendi aranızda ne bok yerseniz yiyin ama, bari bu adamın önünde yapmayın!”

“Ne yapıyoruz ki biz?!” diye karşılık veriyor başgardiyan. Sesinde, o eziklik halinden kurtulma çabası var. Ama bizimki müt-hiş kızıyor bu karşı koyuşa:

“Daha ne yapacaksınız lan, rezil herifler!” diyor. “Şu insanların haline bak. Utanmaz adam! Bir de gelmiş karşıma ne yapıyoruz diyor. Çabuk bu adamı kadıya çıkarın!”

Hiç kimseden çıt çıkmıyor. Başgardiyan gözlerini, hâlâ paralı ellerini parmaklık aralarından dışarı sarkıtmış insanlara çeviriyor, sonra bana bakıyor, tekrar yere eğiyor. Ne yapacağını, ne diyeceğini bilemiyor. Bizimki sözlerinin etkisinden emin, arka-

sını dönerek yanımıza geliyor. Ancak ondan sonra başgardıyan hareket edebiliyor. Bir süre gözden kayboluyor. On-onbeş dakika sonra doğruca bana geliyor ve ismimi soruyor. İki günlük tecrübelerimden biliyorum ki bunun anlamı biraz sonra kadıya çıkmak demek. Öyle de oluyor. Yarım saat sonra kadıya çıkacağım söyleniyor. Muhalif yazarlar grubuna teşekkür ediyor, kapıyı açan gardıyanı takip etmeye başlıyorum. Artık burada bana yabancı gelen hiç bir şey yok. Ne aşağının Ortaçağ'lığıyla yukarının modernliğini çatıştırıyorum kafamda, ne de ellerini paralarıyla birlikte buldukları her aralıktan dışarı uzatan adamların ne yapmaya çalıştıklarını çözmeye çalışıyorum. Hepsi benim için tanıdık, bildik. Şimdi önümde bir tek Kadı Efendi etabı var. Ama hazırlıklıyım. Hiç bir şeye şaşırmayacağım artık. Bu pırıl pırıl sarayın altında böyle bir zindanla karşılaştıktan sonra, odalarında başı sarıklı, eli sopalı bir kadıyı görmem çok normal olacak. Gardıyanımın arkasında kararlı adımlarla yürüyorum. Yukarı çıkıyoruz, yeniden aydınlığa ve sarayın muhteşemliğine kavuşuyorum. Hemen karşıda arkadaşlar var. Beni görünce yanıma yaklaşıyorlar. Merak etmememi, biraz sonra çıkacağımı söylüyorlar Gülüyorum. Neden güldüğümü anlamadan katılıyorlar bana. Bir kapının önünde duruyoruz. Gardıyanım elindeki kâğıtları kapı önünde duran birine veriyor. Adam içeri giriyor, biraz sonra kapıyı açarak eliyle içeri girmemizi söylüyor. Gardıyan önde ben arkada, içeri giriyoruz. Ve yeniden bir şok yaşıyorum. Ben, başı sarıklı, sakallı bir kadı beklerken, karşımda son derece lüks bir masanın arkasında oturan, yine son derece modern giyimli bir adamla karşılaşıyorum. Oldukça güzel iki sekreter, masanın iki yanında ayakta duruyorlar. Adam dosyamı incelerken ben şaşkınlığımdan kurtulmaya çalışıyorum. Sonra bir iki ufak soru soruyor ve bir daha böyle yanlışlıkla da olsa karşısına gelmememi,

yoksa beni Türkiye'ye geri yollayacağını, şimdilik serbest olduğumu söylüyor. . .

Demokratik Cephe'nin dolmuşunda hızla ilerlerken...

Lübnan, baştanbaşa çiçek, çam ve bahar kokuyor. Bütün kış boyunca defalarca gidip geldiğim, her seferinde sanki ilk kez geliyormuşum gibi bakmaya doyamadığım şehirler, yollar, koca dağlar ve bu dağların kimi doruklarında, kimi eteklerinde kurulmuş kırmızı kiremitten çatılarıyla muhteşem villalar bu bahar ortamında daha bir güzel, daha bir anlamlı geliyorlar bana. Suriye'de baharın yavaş yavaş yaklaştığını müjdeleyen doğa Lübnan'da bir anda insanı içine alıyor, sarıp sarmalıyor. Oysa henüz Mart'ın başlarındayız. İnsanın doğanın bu kadar hızlı uyanışına tanık olup da şaşırması mümkün değil. Sanki birileri bir yerlerde her şeyi hazırlayıp bir gecede eskileriyle yerlerini değiştirmiş. Yoksa daha birkaç gün önce kuru birer dal parçası olan badem ağaçlarının, şeftali ağaçlarının tepeden tırnağa çiçek kesilmelerini nasıl açıklayabiliriz. Yeşilin her tonunu, en güzelini barındıran toprak örtüsü, sanki bu yetmezmiş gibi bir de saçlarına taktığı beyaz, sarı papatyalarıyla, insanı renk harmonisine boğup, içini gıcıklayan bu eşsiz doğa tablosunu bir iki gecede oluşturmasını nasıl adlandırabiliriz?

Bahar sarhoşluğu dedikleri bu olmalı. Sarhoşum, mutluyum! Demokratik Cephe'nin dolmuşunda hızla ilerlerken, bazen gözlerimi iyice açarak bu eşsiz tablonun zevkini çıkarmaya çalışıyorum, bazen de gözlerimi kapayıp dış dünya ile iç dünyam arasında bir denge kurmaya uğraşıyorum. Niçin gittiğim, nereye gittiğim şu anda çok önemli değil! İçinden geçtiğim her metrekaresinin zevkini yaşıyorum. Şu anda dolmuşu durdurup beni indirse-ler, ne neden durduğumuzu, ne de neden beni indirdiklerini sorabilirim. Yapabileceğim en güzel ve belki de tek şey, bu renk

harmonisinin içine uzanmak; uyanışın, yeniden doğuşun bir parçası olabilmek.

Oysa Beyrut'a neden gittiğim oldukça önemli. Yazla birlikte yoğunlaşacak olan sınır faaliyetlerinde kullanılması için bazı çok önemli araç gereçleri almam gerekiyor. Hem de hiç vakit geçirmeden. Çünkü doğa, Lübnan'da biraz daha hızlı ve görkemli olmakla birlikte, her yerde uyanmaya başlıyor.

Beyrut'a yaklaşırken neler yapacağımı bir kez daha kafamdan geçiriyorum. Bir an önce işlerimi bitirip, geri dönmek istiyorum. Bu nedenle, beni karşılayan arkadaşşa hemen buluşmam gereken insanlarla randevunun ayarlanıp ayarlanmadığını soruyorum. Randevunun ancak yarın olabileceğini öğrenmem biraz canımı sıkıyor. Ama yapılacak bir şey yok. Buluşmam gereken insan PKK'lı birisi. Alacağımız malzemeyi normal yollardan götürebilmemiz oldukça zor. Bu işi Lübnan-Suriye sınırına kadar PKK'liler halledecek, ben ondan sonra devreye gireceğim. Oradan aldıklarımı bizimkilere iletmek benim işim.

Canımın sıkılmasına rağmen önümdeki bir günü yine Beyrut'u gezerek, onun güzelliğini bir kez daha keşfederek geçiriyorum. Eve oldukça geç bir saatte dönüyorum. Arkadaşları uyandırmamaya çalışarak içeri giriyor ve yatağa uzanıyorum. Sabahın bunaltıcı sıcaklığının tersine hava gittikçe soğumaya başlıyor. Biraz sonra önce yavaş tıkırtılar halinde, sonra bardaktan boşanırcasına yağan yağmurun odamızın camını dövmesini dinleyerek uykuya dalıyorum.

Ertesi sabah, hiç durmadan yağan yağmurun ve bu yağmurdan ötürü meydana gelen gölcüklerin yarattığı zorluklara kızan insanların bağırtılarıyla uyanıyorum. Dışarı tam bir ana baba günü. Bir gün öncesiyle bir gün sonrası arasındaki büyük iklimsel fark insanları kötü yakalamışa benziyor. Bağırın, çağırın, araba-

larını hiç durmaksızın korna çalarak sürmeye çalışan insanların yarattığı büyük bir şamata.

Kahvaltımı yapıp bir şemsiye alarak dışarı çıkıyorum. Her şeye rağmen hava çok soğuk değil. Üzerimdeki çok kalın olmayan bir deri ceket ve altındaki bir gömlekle hiç üşümeden gezebiliyorum. Bir dolmuşu binip buluşma yerine gidiyorum. Kısa bir süre sonra, birlikte yolculuk yapacağım PKK'li arkadaşla tanışıyorum. Yusuf adında genç bir arkadaş. Üzerine, Beyrut'un havasına göre biraz kalın kaçan bir kazak giymiş. Oldukça güzel ve aksansız bir Türkçe konuşuyor. Bir yerde oturup çay içiyoruz. Ben acele etmek istiyorum. Bir an önce malzemeleri almak, Suriye'ye dönmek ve artık iyice yoğunlaşması gereken toparlanma ve bu toparlanmayla birlikte hız kazanması gereken tartışmalara daha aktif katılmak istiyorum. Hızlı hızlı, ağzımı yakarcasına çayımı içip, "Hadi kalkalım," diyorum Yusuf'a. "Daha çok yolumuz var!"

"Tamam!" diyor Yusuf ikiletmeden, çayından son ve büyük bir yudum alıp kalkıyor. Doğruca Şatura kentine kalkan dolmuşlara gidiyoruz. Yusuf, "Önce sormamız gerekir," diyor, "hangi güzergâhtan gittiklerini. Çünkü bazı dolmuşlar Falanjistlerin bölgesinden geçiyor. Başımıza iş almayalım."

Kafamı sallayarak onaylıyorum. Yusuf, kapılarını açmış, arabasının dolmasını bekleyen bir dolmuş şoförüne yaklaşıp, bana göre güzel bir Arapçayla hangi güzergâhtan geçtiğini soruyor. Adam karşılık olarak nereden gitmek istediğimizi soruyor. Yusuf, Ketaybların (Falanjistlerin) bölgesinden geçmek istemediğimizi, eğer kendisi oradan geçecekse başka bir dolmuşu beklediğimizi söylüyor.

"Tamam !" diyor adam, "oradan geçmiyorum, binebilirsiniz."

Hemen binmiyoruz dolmuşa. Birer sigara yakıyoruz. Şoförle birlikte biz de dolmuşun dolmasını dışarıda bekliyoruz. Ön sırada iki Lübnan'lı kız oturuyor. Birer manken kadar güzeller. Bü-

tün Arap kızlarının ortak özelliği olan inanılmaz güzellikte gözlerle sahipler. Üstlerinde taşıdıkları elbiseler yüz güzelliklerine uygun şıklıkta. Biri bana bakıyor, hafif gülümseyerek. Yusuf'a belli etmeden karşılık vermeye çalışıyorum bu gülümsemeye. Sigaramızı içtikten sonra içeri giriyoruz. Arka koltuklara oturuyoruz. Biraz ağır bir koku dolmuşu tümüyle sarmış. Kafamı kaldırıp dikiz aynasına bakıyorum. Bana gülümseyen kızın harika gözleriyle karşılaşıyorum. Yusuf fark edecek diye hemen indiriyorum gözlerimi. Ama kafamın içinde bir çift güzel göz. Birkaç kişi daha geliyor, doluyoruz. Hareket etmemiz benim aynaya daha cesurca bakmamı sağlıyor.

Dışarıda yağmur önce yavaştan atıştırıyor, sonra bütün şiddetiyle bastırıyor. Birbirine giren trafiğin, arabaların arasından koşarak kendilerine sığınacak bir yer aramaya çalışan insanların ve yağmur damlalarının dolmuşa vurarak çıkardığı seslerin ortasında ilerlemeye çalışıyoruz. İçeride, ön sırada oturan iki kızdan başka hepimiz erkeğiz. Herkeste gözle görülür biçimde, camların kapalı olması nedeniyle daha da ağırlaşan kokunun kaynağını keşfetme isteği var. Arada bir çaktırmadan bakıyorum dikiz aynasına. Hemen hemen hiç kaçırmadan kız sürekli bana bakıyor. Yüzümde bir gülümsemeye, izlendiğimin bilincinde Yusuf'la konuşuyorum. Dolmuş arada bir duruyor, kimlik kontrolü yapıyor. Üzerimde ayrı ayrı örgütlerden alınmış üç tane kimlik taşıyorum. Duruma göre onlardan birini gösteriyorum. Sonra yeniden, hiç durmadan şiddetle yağın yağmurun altında hareket ediyoruz. Birden Yusuf'un gözleri faltaşı gibi açılıyor.

“Eyyvah!” diyor, “burası Ketaybların bölgesi!”

“Ne?” diye soruyorum, korkuyla karışık. “Çabuk kimliklerini sakla!” diyor bana ve hemen kendi kimliğini çorabının içine koyuyor. Bende aynı şeyleri yapıyorum. Sonra çorabımın çok ince

olduğunu görüp, ayakkabımın içine atıyorum. Telaşla hareket ediyoruz. Herkes bize bakıyor, anlıyorlar bir şeyler olduğunu.

“Bak!” diyor Yusuf, “eğer kimlik sorarlarsa, kimliğimizin olmadığını, Mardinli Kürt olduğumuzu, buraya kaçak geldiğimizi söyleyeceğiz tamam mı?” Sonra daha ben sormadan ekliyor, “Burada böyle yaşayan çok sayıda Mardinli Kürt var. Belki kimliksiz olmamıza bu yüzden ses çıkarmazlar.”

Biraz sonra, siyah elbiseler içinde, ellerinde silahlarıyla bekleyen insanların gelen geçen arabaları durduğu ilk kontrol kapısına giriyoruz. Hızla yağan yağmurun altında bir kişi şoförün yanına gelerek arka bagajı açmasını söylüyor. Şoför iniyor, adamla birlikte arkaya geçiyor. Bir başkası ön taraftan önce içeri bakıyor, sonra kapıyı açıyor. Yüreğim yerinden fırlayacak kadar hızlı atıyor. Yusuf’un senaryosu ile şu anda içinde bulunduğumuz durumun tehlike derecesini eşit oranda göremiyorum. Eğer söylediklerimize inanmayıp da bizi indirip aramaya kalkarlarsa sonumuzun ne olacağını çok iyi biliyorum. Kurşuna dizilmek ve son zamanlarda çokça söylendiği gibi kokınayalım diye içimize tuz doldurulup, Beyrut’u ayıran Yeşil Hat’a atılıp, tuzak yemi olarak kullanılmak.

Ayağımın altındaki kimlikler iyice yükseliyor gibi geliyor bana. Şimdiye kadar Lübnan’ın her tarafını kolayca gezmemeden olan üç tane geçerli kimlik, biraz sonra belki de öldürülmemin yeterli nedenleri olacak. Yusuf’ garip bir sakinlik içinde ön tarafa bakıyor. Ben de kafamı çevirip Yusuf’un baktığı yöne bakıyorum.

Siyah elbiseler içindeki adam, hem yağın yağmurdan biraz olsun korunabilmek, hem de önde oturan kızlara olabildiğince yakın olmak için, yarı beline kadar dolmuşun içine girmiş, önde oturan kızların neredeyse ağzına düşecek kadar yakın, yüzünde yılışık bir gülümsemeyle kızlarla konuşuyor. Kızlar adamın ya-

kınlığından hiç şikâyetçi olmadan, resmen cilve yaparak karşılık veriyorlar adama. Adam öylesine kendinden geçmiş, yumuşamış durumda ki, başkalarıyla uğraşması hemen hemen olanaksız. Öyle ki, arka bagaja bakan adam bizimkini pantolonundan çekmek zorunda kalıyor. Hemen arkasından şoförümüz biniyor ve hareket ediyoruz. Rahat bir nefes alıyoruz. İç aynadan kıza bakıyorum. Kız gözlerini hafif kapatıp gülümsüyor. Yusuf'u düşünmeden benzer bir hareket yapıp, teşekkür etmek istiyorum. Dolmuşumuz yağın yağmurun altında hızla ilerliyor. Ara kontrol yerlerinin bir kısmında, ya şiddetli yağın yağmurdan ya da gerek görülmediğinden durulmadan geçiyoruz. İçimdeki korku biraz hafiflemiş durumda. Aynadaki harika bir çift göz bana korkmamamı söylüyor.

Durdurulduğumuz hemen hemen bütün kontrol noktalarında benzer şeyler oluyor. Ya kapıyı ilk açan muhafız kızların güzelliğine ve onların cilvelerine takılıyor ya da kızlar hemen oldukça tahrik edici kahkaha, cinsellik karışımı bir merhaba ile hemen dikkatleri çekiyorlar. Oltaya takılan her adamın hem hareketleri hem de yüz ifadeleri birbirine tıpa tıp benziyor. Değişen tek şey, bazı yerlerde, aynı yüz ifadesi ve yılışıklıkla kızların ağızına girmeye çalışan insan sayısı. Kimi yerlerde, onca yağmura rağmen, kafasını içeri sokarak kızlarla konuşmaya çalışan bir yığın siyah elbiseler içindeki adama öylece bakmak zorunda kalıyoruz. Kimse dolmuştaki geri kalanlarla ilgilenmiyor. Bazıları bize dönüp selam veriyor, ama kızlar anında kafasını bize döndürene bir laf atıyorlar, arkasından bir kıkırdeme, sonra bay bay'larla hareket ediyoruz. Artık kendi adıma fazlasıyla rahatım. Koruyucularım önde oturuyorlar ve bana korkmamam gerektiğini gözleriyle söylüyorlar. Aynı taraftan olmama rağmen, bütün erkeklerin güzel bir kız karşısında nasıl aptallaşıp yılışıklaştıklarına tanık olmaktan zevk alıyorum. . .

Kurtarıcılarım sayesinde kazasız belasız yeniden Suriye askerlerinin denetimindeki bölgeye giriyoruz. İlk kimlik yoklamasında kimliklerimi yeniden ayakkabımın içinden çıkarıyorum. Kurtarıcılara yol boyunca gösterilen ilgi Suriye askerleri tarafından da fazlasıyla sunuluyor. Ama onlar neredeyse ağızlarının içine girecek kadar yaklaşan askerlere bakmıyorlar bile. Her şeye rağmen, askerlerin yüzlerindeki o yol boyunca alıştığımız yılışık gülümsemeyle uğurlanıyoruz. Lübnan'ın içine doğru yol alıyoruz. Birden uzun süredir hiç konuşmadığımızı fark ediyorum. Yusuf'a dönüp:

“Ucuz atlattık!” diyorum

“Evet” diyor, “öndeki kızların sayesinde!” Hafif gülümseyip, kafamla onaylıyorum.

“Bu alçak şoför bizi öldürtecekti!” diye devam ediyor. “Bile-rek yaptı namussuz!”

“Belki de iyi anlamamıştır.”

“Nasıl iyi anlamaz. Bana Ketayblerin bölgesinden geçmeyeceğini kendisi söyledi.”

Sonra şoföre dönüp, “Sen bu bölgeden geçmeyeceğini söylememiş miydin?” diye soruyor. Şoför, eveleyip geveleyip bir şeyler söylüyor. Anlamamış bizim ne demek istediğimizi. Hem ne fark edermiş, ha orası ha burası. Gördüğümüz gibi hiç bir şey olmadan geçmiş gelmişiz. Yusuf, konuşma ilerledikçe iyice kızıyor. Şoförün, ciddiye almaz tavrı onu daha da köpürtüyor. Müdahale ederek Yusuf'u sakinleştiriyorum.

“Yakalansaydık senin hikâyene inanırlardı da benim kurtuluşum yoktu” diyorum.

“Orası belli olmazdı” diyor.

“Tabii, sonunda sen Kürtçe konuşarak gerçekten Mardinli kaçak bir Kürt olduğunu onlara inandırabilirdin. Ben Kürtçe

bilmediğim gibi, Mardin'in yerini bile doğru dürüst haritada gösteremezdim."

"Haklısın" diyor. "Belki benim Mardinli olduğuma inanırlardı da, "Elini belindeki kabanklığı gösterip, "bunu niye taşıdığımı anlatmam biraz zor olurdu!"

"Vay canına! Yanında tabanca mı var?"

Kazağını hafifçe kaldırıp tabancanın kabzasını göstererek, "Evet!" diyor, gülümseyerek.

Sonra eğer yakalansaydık, neler olabileceği üzerine konuşuyoruz. Bir tabancamızın var olmasının verdiği cesaretle bazen oldukça cüretli senaryolar yazıyoruz. . .

Dolmuşumuz yükseklerle tırmanıyor. Hemen hemen hiç durmadan yağan yağmur, içine kar tanelerini de katarak, bütün hissiyle camımıza iniyor ve havayı iyice soğutuyor. Giderek sulusepken kara, ardından da düpedüz lapa kara dönüşüyor. Biraz ilerleyince lapa karın yeni başlamadığını, uzun bir süredir yükseklerde karın yağdığını anlıyorum. Çünkü daha iki gün önce doğanın baharla birlikte kendini yeniden üretmenin en güzel örneklerini sunan yol kenarları, dağlar, toprak parçaları şimdi tamamen bembeyaz bir örtüyle kaplı durumda. Açtığı çiçeklerle beni düş alemlerine sürükleyen badem ağaçları, şimdi üzerindeki kar tepceklerinin ağırlığıyla, dallarını iyice aşağı sarkıtmış, öyle zavallica duruyorlar.

İlerledikçe yol iyice kötüleşiyor. Kar, rüzgârın da etkisiyle bütün gökyüzünü bulanık bir beyaza boyayıp görüş mesafesini iyiden iyiye kısaltıyor. Oldukça yavaş ilerliyoruz. Arada bir El Feth'in greyderlerinin yolu kardan temizleme çalışmalarına rastlıyoruz. Şatura'ya vardığımızda kar hızını kesiyor ama şiddetli de nebilecek bir rüzgar karşılıyor bizi. Gide gele artık iyice alıştığım kahve lokanta karışımı bir binaya koşarak giriyoruz. İçerisi tıklım tıklım dolu. Bunaltıcı ve gürültülü bir ortam.

“Ne yapalım?” diye soruyor Yusuf. “Bir ay içelim mi?”

“Hayır, burası çok kalabalık, biraz durup hemen yola koyulalım. Zaten geç kaldık.”

“Peki!”

Birden aklıma kızlar geliyor. Gözlerimi, bir Şeyler almak için, sıraya girmek yerine, neredeyse birbirlerinin üstüne çıkmayı deneyen insanlarla, dışarıdaki sert rzgrdan kurtulmak için hızla içeri dalanların oluşturduğu kalabalığa çeviriyorum. Kurtarıcılarımı onların arasında göremiyorum. Camdan dışarı bakmaya çalışıyorum ama dışarısı tam bir toz bulanıklık içinde. Camın çok yakınındakiler dışında hemen hemen hiç bir Şey görünmüyor.

“Hadi kalkalım” diyorum, “burası çok bunaltıcı.”

“Tamam!” diyor Yusuf, kalkıp dışarı ıkıyoruz. Dışarı gerçekten soğuk. Deri ceketimin nn iliklerken gözlerimle kurtarıcılarımı arıyorum. Yoklar! İçim burkuluyor. Yusuf’a belli etmeden, bir umutla etrafa bakıyorum. Yusuf kolumdan tutarak çekiyor beni.

“Hadi,” diyor, “arabaların kalktığı yere gidelim.”

Hiç ses çıkarmadan takip ediyorum. Daha önümüzde gitmemiz gereken yirmi kilometre yol var. Arabaların kalktığı binaya varıp içeri giriyor, orada oturan bir adama gideceğimiz yeri söyleyerek ilk arabanın ne zaman kalkacağını soruyoruz. Adam, nce Yusuf’a, ardından da bana alaycı bir gülümsemeyle bakarak,

“Valla bilmem” diyor, “yollar ne zaman açılırsa, ilk araba da o zaman kalkar.”

“Anlamadım” diyor Yusuf, “yollar kapalı mı?”

Adam, gözlerini benim elbiselere dikmiş, yüzündeki alaycı ifadeyi koruyarak, yolun dünden beri kapalı olduğunu, amaya çalışıldığını ama henüz kendilerine bir Şey söylenmediğini, bu yüzden de araba kaldıramadıklarını söylüyor. Kendi tahminine göre ne kadar süre sonra yolun aılabileceği yolundaki sorumuzu

Allaha havale ederek ancak onun bileceğini, kendisinin burada yalnızca çalıştığını, ne zaman yol hazır derlerse arabaları o zaman kaldıracabileceklerini söyleyerek dışarı yolluyor bizi.

Kafam iyice bozuluyor. Hiç konuşmuyorum dışarıda. Yusuf, bana bakıp,

“Hiç kafanı yorma heval” diyor, “öyle ya da böyle, bugün oraya gideceğiz.” “Umarım!” diyorum.

Yeniden kahve lokanta karışımı binaya giriyoruz. Yusuf orada çalışan birkaç kişiye gideceğimiz yönü söyleyerek o yöne giden birilerinden haberleri olup olmadığını soruyor. Aldığı yanıtlar olumsuz. Suratı asık, biraz da sinirli oturuyor masaya. Ne yapacağımızı konuşuyoruz. En mantıklı yol, belki de tek yapılacak şey yeniden Beyrut’a dönmek. İkimiz de böyle bir seçeneğin önümüzde tek alternatif olarak durmasından fazlasıyla hoşnutsuzuz.

Yusuf birdenbire gülererek, “Var mısın, yayan gidelim oraya!” diyor. Şaka yapıp yapmadığını anlamak için gözlerine iyice bakıyorum. Hayır, şaka değil. Oldukça ciddi. Daha ben yanıt vermeden, “Hem zaten kar durmuş durumda. Ben yolların öyle tümenden kapalı olduğuna inanmıyorum. Mutlaka yoldan bir araba geç o tarafa” diye ekliyor.

“Tamam, varım!” diyorum.

“Tamam, öyleyse!” diyor Yusuf, “birer çay içip hemen kalkalım.”

“Boş ver çayı şimdi, yolumuz uzun, daha fazla gecikmeden hemen kalkalım.”

“Hadi öyleyse!” diyor Yusuf ve kalkıyoruz...

Tepeye vardığımızda dönüp Şatura’ya bakıyorum. Bembeyaz gelinliği ve kızıl çatılardan kırmızı gülleriyle, öyle güzel ve sessiz duruyor ki! Kolumdan çekiyor Yusuf.

“Hadi” diyor, “oyalanmayalım. Yolumuz çok uzun ve zaman oldukça geç.”

“Ne zaman varırız tahminen” diyorum, hızla yukarıya doğru giden Yusuf’u takip ederken.

“Valla bilmiyorum! Daha gitmemiz gereken yaklaşık yirmi kilometre var. Normal zamanda bir saatte altı kilometre gidebiliriz ama şimdi ancak dört kilometre yol alabiliriz.”

“Öyleyse en fazla beş saatte varırız.”

“Beş saate kalmaz, biraz sonra bir araba geçer buradan. Bak-sana, yollar hiç de söylendiği kadar kötü değil.”

Hızlı adımlarla yürümeye çalışıyorum. Yusuf önde benden daha hızlı yürüyor. Hem giydiği ayakkabı böyle bir yerde daha hızlı yürümeye elverişli, hem de zaten dağ yaşamına ve kır yürüyüşüne benden daha alışık. Benim ayakkabılarım düpedüz kundura. Altı çok ince, üstelik giydiğim çorap yazlık bir çorap. Daha ilk kilometrelerde parmaklarım uyuşmaya başlıyor. Bunu Yusuf’a belli etmemeye çalışıyorum. Hızımı elimden geldiğince artırarak, ayaklarımı ısındırmaya uğraşıyorum. Yukarı doğru tırmandıkça hava iyiden iyiye soğuyor. Deri ceketimin yakasını kaldırarak nefesimi içeri vermeye çalışıyorum. Ve ilk kez atlet giymeme gibi bir alışkanlığım olduğu için kendime kızıyorum. Bir dağın yamacına açılmış bir yoldan ilerliyoruz. Sağ tarafımız tümüyle düz bir ova. Kar tamamen duruyor. Hava kış aylarını aratmayacak kadar erken kararmaya başlıyor. Karanlıkla birlikte sağ tarafımızdaki ovoidan önce yavaş, sonra gittikçe şiddetlenen bir rüzgâr başlıyor. Yusuf, arada bir dönüp beni kontrol ediyor. Başka bir hareketin insanı karşısında böyle tam bir şehirli çocuğu gibi kaldığım için kızıyorum kendime. Daha bir hırsla Yusuf’a yetişmeye çalışıyorum. Ama rüzgârın getirdiği soğuk yavaş yavaş kemiklerime işliyor. Elimdeki şemsiyeyi rüzgâra karşı tutarak kendime siper etmeye çalışıyorum. Şemsiye rüzgârın doğrudan bana

vurmasını engelliyor ama, bacaklarım, özellikle de ayaklarım buz kesiyor. Artık ayaklarımı hiç hissetmiyorum. Tamamen yılların kazandırdığı alışkanlıkla atıyorum adımlarımı. Biraz sonra Yusuf, büzülerek geliyor yanıma.

“Şu şemsiyeyi beraber kullanalım heval” diyor, “hava çok soğudu.”

Gülümsemeye çalışıyorum, ama beceremiyorum. Ağzımın çevresindeki kaslar kaskatı kesilmiş, bir türlü oynatamıyorum. Sesimi çıkarmadan kolumu biraz daha açarak Yusuf’un da şemsiyenin koruduğu alana girmesine yardımcı oluyorum. Artık birazda zorunluluktan, Yusuf ayaklarını bana uydurarak yürüyor.

“Hava çok soğudu heval, değil mi?” diye soruyor.

Güçlkle ağzımı açıp,

“Evet!” diyorum, “ayaklarım buz kesiti.”

Yusuf ayaklarıma bakıyor,

“Senin ayakkabıların da tam yazlık ayakkabı ha!” diyor.

“Nereden bilebilirdim ki yeniden kışın geleceğini! Daha iki gün önce buralarda bahar gelmişti!”

“Mart ayına güvenmeyeceksin! Boşuna Mart kapıdan baktırır, kazma kürek yaktırır dememişler.”

“Evet, haklısın!”

Birden, bu dağ başının tepeden tırnağa doğal olan ses cüm-büşünün içinde, doğal olmayan, tepeden tırnağa yapma, teknolojik bir ses duyuyorum. Yüreğim hoplayarak kulak kabartıyorum bu cânım teknolojik sese. Evet, yanılmıyorum bir araba sesi bu. Birden duruyorum.

“Bir araba geliyor galiba!” diyorum. Yusuf da kulak kabartıyor. Biraz sonra görüş mesafemizi kesen virajdan arabanın ışıklarını görüyoruz. İkimizde yolun ortasına gelerek arabayı bekliyoruz. Araba gittikçe yaklaşıyor. El sallıyoruz. Araba hızını kesiyor, gelip yanımızda duruyor. Sevinçle yana geçip kapıya yöneliyo-

ruz. Birden bire araba hızla hareket ediyor ve göz açıp kapayıncaya kadar kısa bir sürede kayboluyor. Uzunca sayılabilecek bir süre, hiç bir yorum yapmadan ellerimiz hâlâ arabanın kapısını açacakmış gibi öne doğru açık, öylece kalıyoruz. İlk uyanan Yusuf oluyor:

“Vay alçak, namussuz herif!” diyor. “Bak ne yaptı heval!”

Ağız kaslarımı yeterince çalıştırabilsem ve de Yusuf’un yanlış anlamayacağını bilsem katıla katıla güleceğim. Zor tutuyorum kendimi. Yusuf, artık bütün nezaket kurallarını bir kenara bırakmış; arabaya, arabacıya, rüzgâra, yola ana avrat küfrediyor.

Rüzgâr yerini kuru bir ayaza bırakıyor. Yüzümün kalın bir tabakayla kaplandığını hissediyorum. Yavaş yavaş bütün vücudum aynı kalın ama acı veren tabakayla kaplanıyor. Ne kadar geldik, daha ne kadar gitmemiz gerekir, düşünmüyorum bile. Tamamen bilinç dışı adımlarla yürümeye çalışıyorum. Yol, bir tepeye tırmanıyor, biz de tırmanıyoruz. Tepeden sonra oldukça düz bir yerde yürüyoruz. Karanlık iyice bastırmış durumda. Kuru bir ayaz altında artık hiç bir işe yaramayan, soğuktan elime yapışmış sapıyla şemsiyemizin duldasında yürümeye çalışıyoruz. Bir ışık, kısa bir süre için önümüzü aydınlatıp kayboluyor. Heyecanla çeviriyoruz kafalarımızı ama bir şey göremiyoruz. Biraz bekliyoruz. Birdenbire yine, bu kez tam gözümüze gelen, bir arabanın farlarını görüyoruz. Oldukça yavaş, bize doğru tırmanıyor. Yusuf birdenbire canlanıyor.

“Hadi heval” diyor, “boş durmayalım. Yol kenarından bulabildiğimiz kadar taş, kaya parçasını yola dizelim!”

Heyecanla atılıyorum kenardaki karlara. Karlar altında çıkarabildiğimiz büyüklükteki taşları getirip tam yolun ortasına diziyoruz. Araba gittikçe yaklaşıyor. Arabanın geçmesini engelleyecek kadar taş yığıyoruz yola. Bir iki tane küçük taşı da elime alıp yolun ortasında duruyorum. Yusuf, belindeki tabancayı çıkarıp

eline alıyor. Koltuğumun altında şemsiye, ellerimde taşla ben, elinde ondörtlüyle Yusuf, yolun ortasında, dizdiğimiz taşların arkasında duruyoruz.

Araba gittikçe yaklaşıyor, yaklaşık elli metre önümüzde duruyor. Akşamın karanlığında, bu karda kışta yolu kesen iki kişi belli ki arabadakileri korkutuyor. Kötü bir niyetimizin olmadığıni göstermek için, ellerimizi havaya kaldırıp yavaş adımlarla yaklaşıyoruz. Arabanın içinde yalnızca bir şoför var. Karanlığa rağmen, şoförün gözündeki soru dolu, korkulu bakışlarını görebiliyorum. Yusuf adama iyice yaklaşıp, kötü bir niyetimizin olmadığını, dağ başında kaldığımızı, Hilvi'ye gitmek istediğimizi ama, bu koşullarda oraya varmamızın olanaksız olduğunu, eğer mümkünse bizi arabasına almamızı söylüyor. Yusuf anlattıkça adamın gözlerindeki korku kayboluyor. Kaşlarını çatıyor. Bir yola, yol üstündeki taşlara, bir bana bakıyor ve oldukça kötü bir ses tonuyla Hilvi'ye kadar gitmediğini, zaten yolun o kısmının tamamen kapalı olduğunu, yakında bir köye gittiğini, eğer istersek bizi yol ayrımına kadar götürebileceğini söylüyor. Yusuf bana bakıyor. Ayakta durmakta zorlanıyorum.

“Tamam. Oraya kadar gidelim bari!” diyorum. “Hadi öyleyse” diyor, “taşları kaldıralım yoldan.” İkimiz de biraz önce iştahla yola döşediğimiz taşlara yöneliyoruz. Ellerimi kontrol etmekte zorlanıyorum. Taşlar ellerimin arasından kayıyor, yerinden bile kıpırdatamıyorum. Bir iki kere uğraşıyorum, sonra, “Sadece ortayı kaldırıp, arabanın geçebileceği kadar bir yer açalım” diyorum Yusuf'a. “Tamam heval!” diyor Yusuf.

Büyük bir çaba harcayarak, ellerimiz, ayaklarımız, hatta bütün vücudumuzla, kolayca getirdiğimiz taşları, binbir güçlükle yan tarafa yığıyoruz. Şoför kılını bile kıpırdatmadan, öylece bizim taşlarla boğuşmamızı izliyor.

Arabaya doğru sürünen adımlarla gidiyoruz. Yusuf kapıyı açıp binmem için yardım ediyor bana. Güçlkle atıyorum kendimi içeri. Elimi uzatıp Yusuf'u çekiyorum aynı güçlkle. Şoförde hâlâ hiçbir tepki yok. Oldukça sessiz, biraz da kızgın gözlerle izliyor bizi. İkimizin de içeri girmesinden sonra aynı sessizlik içinde hareket ediyor. Biraz sonra ikimiz de titreme krizine tutuluyoruz. Kemiklerimin birbirinden ayrılırcasına titrediğini duyumsuyorum. Titremeyle birlikte yavaş yavaş çözüüyor vücudumuz.

"Az kalsın donacaktık!" diyorum, hâlâ birbirine çarpan çenemi kontrol etmeye çalışarak. Yusuf sadece gülümseyerek onaylıyor söylediğimi. Araba oldukça yavaş ilerliyor. Gerçekten de ilerledikçe yol iyice bozuluyor. Yusuf bir iki kez şoförle konuşmaya çalışıyor ama sonra adamın tavırlarından dolayı vazgeçiyor bu girişiminden. Titrememiz hemen hemen geçiyor, içeriğin sıcaklığından olabildiğince yararlanmaya çalışıyorum. Araba birdenbire duruyor. Şoför bize dönüyor ve "Burada ayrılıyor!" diyor. "Bundan sonrasını yayan gitmeniz gerekiyor!"

Yanıtımızı bile beklemeden, arkasını dönüp dışarı çıkmamızı bekliyor. Yol ayrımına bu kadar çabuk geldiğimize inanamıyorum. İnanmak istemiyorum. Daha yeni yeni ısınmışken, yeniden buz gibi bir ayazın tam ortasında (hem de bu dağ başında) kalma düşüncesi korkutuyor beni. Ama yapılacak başka bir şey yok. Zorunlu olarak iniyoruz arabadan. Kapıdan başımı çıkarır çıkarmaz bıçak gibi keskin bir ayazla karşılaşıyorum. Yine de dönüp şoföre teşekkür ediyor, kapıyı kapıyorum çaresiz. Yanıt bile vermeden basıp gidiyor şoförümüz. Havanın soğukluğu hiçbir yorum yapmadan yola koyulmamızı sağlıyor. Yitirilecek bir saniiyemizin bile olmadığını ikimiz de çok iyi biliyoruz. Hızlı adımlarla, üstü karlarla kaplı yoldan yürüyoruz. Çok geçmeden hızım kesiliyor. Ayaklarımdaki uyuşma, hem de bu kez acı vererek, ye-

niden başlıyor. Kalın bir soğuk tabakasının yüzümden aşağılara doğru yayıldığını, her ulaştığı yerin kas katı kesildiğini yeniden duyumsuyorum. Her adımım acı veriyor artık. Hareketlerim acı içinde giderek yavaşlıyor. Yusuf bana göre daha canlı yürüyor. Ara sıra arkaya dönüp,

“Hadi heval az kaldı!” diyerek beni canlandırmaya çalışıyor. Ayaklarımı sürerek arkasından gitmeye çalışıyorum. Durumumun iyiden iyiye kötüleştiğinin farkındayım. Hemen hemen hiçbir yerimi kontrol edemiyorum. Yavaş yavaş acı, yerini bir uyuşukluğa bırakıyor. Yusuf, birden dönüp yanıma geliyor,

“Bak heval!” diyor, “bu gidişle biz Hilvi Kampına ulaşamaya-
cağız. Şu tepenin ardında başka bir kamp daha var. Orada da bizim arkadaşlar kalıyor. Eğer bu tepeyi aşabilirsek oraya varabiliriz. Hilvi’ye yarın gideriz ha? Ne dersin?” Kafamı kaldırıp Yusuf’un tepe diye gösterdiği yere bakıyorum. Koskoca bir dağ. Bu halimle orayı aşabileceğimi hiç sanmıyorum ama, hem başka bir seçeneğim yok, hem de şu anda durup başka şeyleri iddia edebilecek durumda değilim. Yanıt bile vermeden gösterdiği dağa yöneliyorum. Yusuf koluma giriyor, beni yukarı doğru iteleyerek yürütmeye çalışıyor. Uyuşma vücudumun hemen her yerini sarıyor. Neredeyse tatlı bir yorgunluk içindeyim. Artık üşümüyorum, burada öylece uzanıp yatabilirim. Yusuf’un dürtüklemesi ile yeniden hareketleniyorum. Kısa bir süre, hemen böyle bıraktığım için kendime kızıyorum. Biraz canlanır gibi oluyorum, ama sonra o tatlı uyuşukluğu yeniden vücudumun her zerresinde duyumsuyorum.

“Dayan heval az kaldı!” diyor Yusuf. “Sakın kendini bırakma!” Sesleri duyuyorum ama, anlamlarını kafamda betimleyemiyorum. Kafamın içinde bir uğultunun güçlenerek yükseldiğini duyumsuyorum. Uğultu yükseldikçe dış dünya ile bağlarım gevşiyor. Görüntü kayması oluyor. İki büklüm dağa tırmanmayla,

karlar üstüne yüzükoyun yatma birbirine giriyor. Beynimdeki uğultu giderek güçlenip, daha uzun süre canlı kalmaya başlıyor. Yusuf'un olduğunu sandığım, ama artık ne dediğini kesinlikle anlamadığım birtakım sesler duyuyorum. Anlamak da istemiyorum. Yatmak istiyorum. Kafamın içindeki uğultu bu kez en şiddetli haliyle yoğunlaşıyor.

“Tamam oğlum Veysel” diyorum, “buraya kadar! Artık gidiyorsun!”

Başka hiçbir şey düşünmeden karlar üstüne uzanıyorum. Artık Yusuf da müdahale etmiyor. Kısa bir süre karlar üstünde uzanıp yattığımı düşünüyorum, sonra o uğultu bütün benliğimi sararak büyüyor, yükseliyor...

Karışık sesler geliyor kulağıma. Hiç anlamadığım bir dilde, bir sürü insan habire bağırıyor. Sonra bir yığın hoyrat el, her yanıma sarıyor. Silkeliyorlar beni. Vuruyorlar.

Yakamdan paçamdan tutup sürüklüyorlar. Durmadan bağırıyorlar, o anlamadığım dilden bir şeyler söylüyorlar.

“Ne istiyorlar benden! Neden rahat bırakmıyorlar beni? Uyumak istiyorum! Niye vuruyorlar?”

Hızla, havada uçarak aşağı doğru sürüklüyorlar beni. Biraz sonra sesleri daha net algılamaya başlıyorum. Türkçe konuşuyorlar, zaman zaman Kürtçe.

“Tamam, heval” diyor yanımda yürüyen biri, “kurtuldun artık! Sakın kendini bırakma!”

“Az kaldı heval!” diyor başka biri, “neredeyse geldik. Dayan ha!”

Etrafımda hızla geçen insan karartıları görüyorum, bir ışık görünüp kayboluyor. Sonra evler, karanlık bir yer ve kafamda yeniden yükselen bir uğultu...

Karşımda acayip şekilleri olan dağlar, bu dağlar arasında yer almış, derin ve sonsuz gibi görünen ovalar duruyor. Yer yer dağ-

ların, tepelerin doruklarında ya da eteklerinde kar yığınları var. Görüntülere bakıyorum. Bir tek ağacın, bir tek yeşilin olmadığı, koyu kahverengi ve grinin hakim olduğu bu garip doğa parçasının neresi olabileceğini düşünüyorum. Kar yığınları beyaz ama, yine de insanı şaşırtan bir donukluğu, bir yapaylığı var. Kendimi toparlamaya çalışıyorum. Arkamda şelale sesine benzeyen gürültüler geliyor. Kafamı çevirip bakmak istiyorum ama kafamı kıpırdatamıyorum. Kulak kesiliyorum. Kısa bir süre sonra bu gürültünün su sesi değil, Kürtçe ve Türkçe konuşan insanların sesi olduğunun ayırımına varıyorum. Bütün gücümü toplayarak sırt üstü dönüyorum.

“Ooo! Heval uyanmış!” diyor biri. Gülerek yanıma yaklaşıyor. Doğrulmaya çalışıyorum. Hemen bir iki el uzanıp, beni yataкта oturur duruma getiriyor. Karşımda gülerek bakan bir yığın insan.

“Geçmiş olsun heval!” diyor ilk konuşan, “korkuttun bizi!”

Herkes bir yandan bir şeyler söylüyor. Gülümseyerek bakıyorum onlara.

“Sen de tam yazlık elbiseleri giyecek zamanı bulmuşsun heval ha!” diyor birisi.

Yanıt vermek için ağzımı açıyorum ama ses çıkarmayı başaramıyorum. Vazgeçip sadece gülümsüyorum. Biraz sonra bir çorba getiriyorlar. Arkama bir iki yastık koyup iyice dik oturtuyorlar beni. Çorbayı almak için elimi uzatıyorum. Sanki bir bıçak saplanmış gibi bir acı duyarak aşağı düşürüyorum kolumu.

“Sen dur heval!” diyor çorbayı getiren, “ben sana içiririm.”

Kaşık kaşık içiriyor çorbayı bana. Her kaşıқта kendime geldiğimi hissediyorum. Çorbanın ağzımdan mideme kadar izlediği yolu öyle bir belirginlikte izliyorum ki, çorba son durağına ulaştığında bilincimin daha bir açıklık kazandığını, gücümün daha da

yerine geldiğini fark ediyorum. Öyle ki, çorba bittiğinde kısık bir sesle de olsa teşekkür edebiliyorum.

“Bir şey değil!” diyorlar, “hadi sen biraz daha uyu, kendine gel, sonra gene konuşuruz!”

Hep birlikte dışarı çıkıyorlar. Etrafıma bakıyorum. Sağlı sollu tek katlı ranzaların dizildiği, küçücük, içeriyi pek fazla aydınlatmayan pencereleri bulunan küçük bir koğuş burası.

Birkaç yatak ötemde Yusuf’un yattığını görüyorum. Birden, ilk uyandığımda gördüğüm o garip şekilleri olan dağlar, ovalar geliyor aklıma. Burası küçük bir koğuş ve ben bir yatakta yatıyorum. Nasıl olur da bu küçük odanın içinde böyle bir görüntü olabilir. Etrafıma bakıyorum: yataklar, duvarlar, pencere, yer yer çivilere asılmış elbiseler; kirli bir tavan ve ortasında sarkıtılmış bir ampul. Uyandığımda karşılaştığım görüntüleri çağrıştıracak hiçbir şey bulamıyorum. Sonra ilk uyandığımdaki pozisyonda yeniden uzanıyorum. Birden yeniden aynı görüntülerle karşılaşıyorum. Kafamı kaldırıp dikkatlice bakıyorum. Benim dağlar ovalar diye gördüğüm şey, hemen yanı başımdaki yatakta öylesine atılmış kahverengi bir battaniyenin kıvrımları. Beyaza çalan bir çarşaf, bu kıvrımların arasında yer yer dışarı sarkmış. Gülüyorum kendi kendime. Yeniden yan yatıp manzaramı seyrediyorum. Sonra gözlerimi kapatıp uykuya dalıyorum.

Akşama doğru, kurtarılışımın hikâyesini öğreniyorum: Yusuf, benden umudunu kestikten sonra, beni orada bırakıp, tek başına dağa tırmanıyor. Tepeye varınca, gücünün yettiği oranda aşağıya bağırıyor. Kamp köpeklerinin tümünün birden havlamaya başlaması üzerine insanlar bir şeyler olduğunu anlayıp Yusuf’a ulaşıyorlar, sonra da beni buluyorlar...

Akşam, bir arabayla Hilvi’ye doğru yola çıkıyoruz. Tam hareket etmek üzereyken, “Heval bir dakika!” diyor birisi, “bir şey unuttunuz!”

Koşarak içeri giriyor ve bir kaç saniye sonra şemsiyemi birazda abartılı sallayarak bize uzatıyor.

Gözlerinde muzip bir gülümseme. Teşekkür ediyor, şemsiyemi alıyorum. Araba hareket ediyor. Yusuf'a bakıyorum, kafasını yere eğmiş bana bakmıyor. Bana gülüyormuş gibi geliyor...

"Hareketimizin durumu yenilgi değil, dağılma" diyebilmesinin anlamı ne?

Bahar iyiden iyiye kendini gösteriyor. Baharla birlikte sınır faaliyetlerimiz yoğunlaşarak hız kazanıyor. Hemen her gün, kimi gruplar halinde, kimi tek tek yeni arkadaşlar katılıyor aramıza. Gelen arkadaşlar coşkulu ve heyecanlılar. Bir an önce işe başlamak ve yeniden Türkiye'ye dönmek istiyor çoğu. Aynı istek bizde de var. Bir an önce başlamak, burada ne yapacaksak yapmak ve ülkeye geri dönüp, yeterince boş bırakılan siyasal alanı yeniden, hem de bu kez askeri ve siyasi olarak iyi donatılmış bir biçimde doldurmak. Arkadaşlarımız canla başla çalışıyorlar. Gecenin karanlığında yollara çıkıp, daha önce kurdukları ilişkilerden arkadaşlarımızla buluşup, tamamen kendilerinin çizdikleri bir güzergahtan onları güvenli bir şekilde buraya getirmek için her türlü özveride bulunuyorlar. Uyumak, yemek yemek ya da başkaca doğal gereksinimleri hemen hemen hiç düşünmeden, geceli gündüzlü sınır boylarında, düşmanın en tehlikeli, bilinmez pusuları içinde koşturup duruyorlar. Ülkeye her girişlerinde, bir daha geri dönmeme olasılığının yüksek olmasına rağmen, bayram yerine eğlenceye gider gibi şen ve şakrak hareket ediyorlar bilinmezlikler içine. Gözlerinde haklı bir sevinç, yeniden toparlanmaya verdikleri katkının mutluluğu var. Görevleri gereği bir yığın sorunları ve gereksinimleri olmasına rağmen, en az şey isteyen insanlar sınır bölgesindeki, özellikle de getir götür işlerini

yapan, yaşamları hemen her gün tehlikede olan insanlar. Azla yetinip, çok iş yapmanın tam ve güzel bir örneğini veriyorlar.

Maluli Kampı sakinlerinin sayısı hızla ve günden güne artıyor. Artık Hammuri Kampı'nı yalnızca doğruca Maluli Kampı'na gidemeyecek durumda olan arkadaşların geçici bir süre barınabilmeleri için uğrak yeri olarak kullanıyoruz. Sayımızın giderek artması, günlük yaşamımızdaki bir takım problemlerin artmasına, dolayısıyla zamanımın büyük bir çoğunluğunu bu problemlerin çözümü için yapmam gereken yolculuklara harcamama neden oluyor. Halep-Şam, Şam-Kamplar, Şam-Beyrut arasında mekik dokuyorum. Bunun gerekli olduğunu biliyorum. Ben yapmasam bile mutlaka bu mekiği birilerinin dokuması gerekiyor. Ama yine de (her şeyin içinde olmama rağmen) kendimi birçok şeyin, özellikle de toparlanmanın merkezi olan yoğun tartışma işinin dışında hissediyorum. Her seferinde gideceğim yere bir an önce gidip geri dönmek ve kendimi Maluli Kampına atmak istiyorum ama, her geri dönüşümde beni yeni bir yolculuk bekliyor ve yeniden yollara düşüyorum. Artık Şam-Beyrut arasındaki Filistinlilerin kullandığı yolun, gözüm kapalı her taşıyıcıyı ezberleyebilirim. Şam-Halep yolundaki her uğrak yeri beni bıktıracak kadar tanıdık. İlk gördüğümde hayran olduğum Maluli Köyü'nü şimdi çoğu zaman ayırımına bile varmadan geçip kampa gidiyorum. Şevkle başladığım bir iş giderek monoton ve sıkıcı olmaya başlıyor benim için. Sıkıntımı Rahmi'ye açıyorum. Rahmi, yakında bu geliş gidişlerin azalacağını, kendisi de dahil herkesin tartışmalara yoğun bir şekilde katılacağını, bunun için şu anda kurulabilmiş tüm ilişkilerin buraya gelmesini beklediklerini, Avrupa'dan da insanların katılacağını, bu yüzden biraz daha sabretmem gerektiğini söylüyor. Sıkıntım biraz dağılıyor ama, yakınlığın ne kadar bir yakınlıkta olduğunu bilmemem, rahatlamamın üstüne gölge düşürüyor.

Maluli Kampı'na her gidişimde, eğer çok acele değilse diğer işlerimi biraz askıya alarak, kalabildiğim kadar orada kalmaya çalışıyorum. Ne güzel bir yaşantı! Ne müthiş bir coşku! Sabahın erken saatlerinde başlayan, gönüllülük temelinde yapılan spor, neşeli bir kahvaltı, gruplar halinde okunan kitaplar, ateşli tartışmaları, kıran kırana geçen bir futbol ya da voleybol karşılaşması, yine kıran kırana geçen eleştiri toplantıları, ve akşamları, yat saatine kadar eğlenceler, türküler, şarkılar, fıkralar, marşlar. Sonra ikili üçlü sohbetler. Tadına doyum olmayan sohbetler. Gelecek üzerine yapılan tartışmalar, planlar, düşler. . .

Henüz yaşamı daha düzenli bir hale getirmek için gerekli bir takım görev bölüşümleri yapılmamış ama, bu insanları oraya öyle bir amaç toplamış ki hemen hemen hiçbir olumsuzluk yaşanmıyor. Sayıları giderek kabarmasına rağmen her şey gönüllülük temelinde, pür neşe içinde yapılıyor ve gittikçe yaklaştığı söylenen yoğun tartışmalara herkes kendini olağanüstü bir coşkuyla hazırlıyor. Bu coşku o kadar elle tutulur bir biçimde kendini gösteriyor ki, başka işlerimi biraz savsaklamayı tam bir gönül rahatlığı içinde kabulleniyorum.

Sabahlara kadar konuşuyorum, gülüyorum, şarkı söylüyorum, top oynuyorum, bana yazılan nöbeti neşe içinde tutuyorum. Buradaki yaşama gıpta ile bakıyor, kalabildiğim oranda uzun kalmaya çalışıyorum.

Aslında kampta uzun süre kalmak istememin kendime bile itiraf etmediğim, edemediğim başka ve özel bir nedeni daha var: Meral'e yakın olmak!

Sayımızın her geçen gün artmasına rağmen yazık ki yalnızca iki kız arkadaşımız var. Meral ve Naile. İlk bakışta ikisinin birbirinden oldukça farklı, hatta karşıt kişiliklere sahip olduğunu görmek olanaklı. Meral, ne kadar sıcak ve yakın ilişkiler kurmaya yatkın birisi olduğunu her davranışında belli ediyorsa, Naile o

kadar uzak ve yalnızca eski tanıdıklarıyla ilişki kuruyor. Kampa her gittiğimde bu aykırı davranış biçimlerini çok açık görebiliyorum. Biri kalabalık arkadaş toplulukları içinde, yüzünde her zaman müthiş bir sevecenlikle sohbet ederken, diğeri genellikle ayrı bir yerde ve hemen hemen aynı insanlarla, uzaktan oldukça ciddi konuları tartışıyormuş görünümünde, kaşları çatık, yüzü asık duruyor. Bu durum benim Meral'le daha sıkı ilişki kurmama neden oluyor. İlk görüşte insanı sarıp sarmalayan bir sıcaklığı, bir sevimliliği var Meral'in. Kısacık ama biçimli bir vücudu, Uzak-Doğuluları aratmayacak kadar çekik ama inanılmaz sıcaklıkta bakan gözleri ve hemen insanın gözünü alan uzun, parlak ve besili saçları var. Onu Şam'da ilk gördüğümde saçları o kadar dikkatimi çekmişti ki, uzanıp dokunmamak için kendimi zor tutmuştum. Türkiye'den çok iyi tanıdığım bir arkadaşın yanında, yukarı evde karşılaşıyorum ilk kez onunla. Arkadaşla hoş- beş ederken gözlerim sürekli onun saçlarında, davranışlarında. Benden habersiz, diğer arkadaşlarla konuşurken başını her oynattığında, saçlarındaki her parıltıyla, her dalgalanmayla uzayıp kısalıyorum. İçimden ayıp ettiğimi bilmeme rağmen, yıllardır görmediğim arkadaşı dinleyemiyorum. Yakaladığım bir-iki kesilme noktasında, sadece "evet" ya da "hayır", ya da "yaaa, öyle mi?" gibi kısa şeyler söylüyorum. Bir an önce onları kampa götürmek, böylece özel bir zaman yakalamak istiyorum. Ama Vehbi'den, Halep'teki arkadaşların biraz yüklüce bir miktar markı karaborsada, genel piyasadan daha pahalıya bozdurabileceğimiz bir yer bulduklarını, bu yüzden oraya gitmem gerektiğini öğreniyorum. İpe un serip gitmek istemiyorum ama, benim karşı argümanlarının gücü, çağımızın en yüksek değeri olan para karşısında yenik düşüyor ve çok istememe rağmen onları orada bırakıp Halep'e gitmek zorunda kalıyorum. Ancak birkaç gün sonra onu kampta görebiliyorum. Görür görmez de bir şok geçiriyorum. O

güzelin saçlarını neredeyse dipten kazdıracak kadar kısa kestirmiş. Tamamen istenç dışı, yıllardır tanıdık gibi, bir yakın arkadaş, bir sevgiliye, bir kız kardeşe kızar gibi bağıryorum ona, sözümü tartmadan, içimden geldiği gibi:

“Aman Tanrım! Kız sen saçlarını niye kestirdin?” diyorum yarı kızgınlık, yarı çığlık dolu bir sesle. Şaşıyor. Kaşları biraz merak dolu çatılıyor, ama yüzü tümüyle bir gülümseme, bir sevecenlikle doluyor.

“Kestirmese miydim?” diye soruyor.

“Tabii ki kestirmemeliydin!” diyorum. “İnsanın bu kadar güzel saçları olur da, böylesine kısa kestirir mi?”

“Haklısın aslında” diyor, “ama bu dağ başında yeterince bakamayacağımdan korktum. Bu yüzden kestirdim.”

Birden, yıllardır dostmuşuz gibi eliyle omzumu tutup, “Nasıl olsa kökü bende!” diyor, “Söz! Artık kestirmeyeceğim!”

Ardından aramızda koyu bir sohbet başlıyor. Yıllar önce başlamış, hâlâ bitmeyen ve daha uzun süre bitmeyecek olan bir sohbet. Nice zamandan sonra tanışmak aklıma geliyor.

“Benim adım Veysel!” diyorum elimi uzatarak, “ya seninki?”

“Meral!” diyor, biraz şaşırarak. “Benim adım Meral!”

Kampa her geldiğimde geri dönmek benim için zor olmuştur ama Meral’in gelmesinden sonra bu zorluk kendisini dayanılmaz bir boyuta çıkarıyor. Bu yüzden kendimce önemsiz saydığım işlerin listesini çoğaltıyor, kampa Meral’le konuşmayı daha çok tercih ediyorum. Konuştukça da anlıyorum ki yakında başlayacak olan tartışmalara kesinlikle hazır değilim. Gelecek hakkında hemen hemen herkesin söyleyecekleri dışında özel hiçbir düşüncem yok. Şimdiye kadar yalnızca tartışmalara katılmak, bitirmek ve geri dönmekten öte bir şey düşünmemişim. Tartışmalara katılacaktım ama, hangi düşüncelerle.

Ne sunacaktım insanlara? Bu bir eğitim çalışması olmayacaktı. Herkes gelecek, yenilgimizin nedenleri, kurmamız gereken yeni ilişkilerin nitelikleri üzerine kendi düşüncelerini ortaya koyacaktı. Peki, ama ben ne düşünüyordum bu konularda? Hemen hemen hiç! İçi boş, anlamsız ve tam bir edilgenlik örneği.

Yeniden toparlanacaktık ama nasıl? Var olan arkadaşların yeniden birbirleriyle ilişki kurması toparlanmamızı sağlayacak mıydı? Her şeyden önce yeniden örgütlenmenin iç ilişkileri nasıl olacaktı? Örgütsel demokrasi, hep söylediğimiz ama bir türlü gerçekleştiremediğimiz, belki de yeterince anlayamadığımız yeni toplum ilişkilerini bu kez kendi içimizde sağlayabilecek miydik? Ve çok daha pratik bir soru: Kimler yeniden toparlanmaya öncülük etmek isteyecekti? Böyle isteği olan arkadaşların hangi nitelikleri olmalıydı? Sonra, çok can alıcı olmaya başlayan cephe çalışmaları bu koşullarda nasıl yürütülecekti? Meral’le konuştukça soruların listesi uzuyor kafamda. Aslında soruların içerikleri onda da tam açık değil. İlk zamanlar, yalnızca soruları sıralayarak tartışıyoruz aramızda. Her soruda, hemen orada aklına gelenlerden çok fazla şey söylemiyor, ama yine de, benden birkaç adım ötede. Onunla konuşurken, sıcaklığının beni sarıp sarmalamasından öte, yakında katılacağım tartışmalara bana ait bir şeyler sunacak olmanın sevincini duyumsuyorum içimde.

Artık kafamda bir yığın soru ve bu sorulara yanıt arayan bir ruh haliyle geziyorum her yerde. Bulabildiğim herkesle tartışmaya çalışıyorum.

Nasıl bir demokrasi istiyoruz?

Yeniden toparlanma hangi kriterler ve kimler üzerinde olacak?

12 Eylül yalnızca bizim ülkeye özgü bir gelişme mi?

Özel olarak bizim, genel olarak da tüm Türkiye halklarının 12 Eylül karşısındaki tutumu ve bunun nedenleri?

Daha bir yığın soruyu kafamda sıralıyor, yanıtlar bulmaya çalışıyor, olanağını bulduğum herkesle tartışıyorum. Tartıştıkça da kendime kızıyorum. Çünkü vurdumduymazlıkları her halinden belli olan bir iki arkadaş dışında hemen herkes bu ya da benzeri soruları bana göre oldukça uzun bir zaman önce kendi kafalarında sıralamışlar ya da aralarında tartışmışlar. Neredeyse bir ben, ağzı açık ayran delisi gibi, hiçbir şey düşünmeden yalnızca bir an önce ülkeye geri dönme rüyasıyla oradan oraya koşturup durmuşum. Kendime kızıyorum, çünkü hareketimin yeniden toparlanmasına katkı yaptığımı sanıp bitmez tükenmez yolculuklara katlanır, dağ başlarında donup ölmeyi ertesi gün olağan bir şeymiş gibi kabullenirken, neredeyse (çok büyük amaçlarımın olduğunu sanmama rağmen) tamamen amaçsız uğraşıp durmuşum. . .

Yeniden, bu kez daha kararlı bir biçimde, Rahmi'ye kampta kalmak istediğimi söylüyorum.

“Tamam!” diyor, “kalabilirsin, zaten yakında Avrupa’dan bir grup gelecek ve tartışmalara başlayacağız. Sana ihtiyacımız olursa çağırırız.”

Hemen eşyalarımı topluyor, bu kez yalnız benim için kamp yolculuğuna başlıyorum. Büyük bir sevinç içinde varıyorum kampa. Arkadaşlar aynı sevinçle karşıyorlar beni. Özellikle de Meral.

“Benim yanımdaki ranza boş, oraya yerleş” diyor. Yüzümde geniş bir gülümsemeyle kabul ediyorum bu isteğini.

“Rahatladım!” diyor. “Hemen yanı başımda kimin yatacağını düşünmekten kurtuldum!”

Yol boyunca ona ne kadar yakın olabileceğim sorusunun stresinden kurtulduğum için ben de rahatlıyorum. Yatağımı düzenler, eşyalarımı özenle ranzaman altına yerleştirirken, insanların bana baktığı, hatta bıyık altından güldüğü sanısına kapılıyorum.

Meral yardım ediyor bana. Titizlikle arşafı geriyor yatağımın üstüne. Gerçekten sevinçli. Hiç durmadan, yüzündeki gülümsemeyi hiç eksiltmeden konuşuyor yardım ederken. Ben, daha çok dinlemeyi tercih ediyor, yüzüne bakıyorum. Yüzündeki gülümsemenin aydınlığına, sıcaklığına dalıp, şaşkınlıkla seyrediyorum. Birkaç kişi uzaktan laf atıyor:

“Düşman sahibi, ağır mahkumlar gibi koğuşun en dip tarafını aldın, bakıyorum da!” diyor birisi. Sesinde başka anlamları içeren bir tonlama mı var ne! Yanıt vermeden yalnızca gülümsüyorum.

“Ohh! Yerini hemen bulmuşsun!” diyor, koğuşa yeni giren başka birisi.

“Herkes bir yer bulmuş, ben niye bulmayayım?” diyorum.

“Tamam canım, bir şey demedik, yardımımıza ihtiyacın kalmamış yani!”

Kafamı kaldırıp Meral’e bakıyorum. Ya söylenilenlerden benim çıkardığım anlamları çıkarmıyor, ya da söylenilenlere aldırıyor. Yüzündeki gülümsemeyi hiç kaybetmeden battaniyemi düzeltmeme yardım ediyor.

Dışarı çıkıyoruz. Konuşuyoruz. Her konuda konuşuyoruz. Hiçbir sıra gözetmeksizin, hiçbir ağırlık noktası seçmeksizin, o anda aklımıza ne gelirse konuşuyoruz. Yemekten sonra yat saatine, yat saatinden gecenin üçüne beşine kadar yan yana fısıltıyla konuşuyoruz. Hareketimizden, toparlanma girişiminden, cephe çalışmalarından, kolektif yaşamdan, kamptaki günlük yaşamın örgütlendirilmesinden, her şeyden, her konudan konuşuyoruz.

Hemen hemen hiç yatmadan, sabahın erken bir saatinde tüm koğuşla birlikte kalkıyoruz yataktan.

“Spor yapacaklar lütfen biraz çabuk hazırlansın arkadaşlar!” diyor Nazım Hoca.

Herkes hazırlanmaya başlıyor. Dışarı çıkıp elimi yüzümü yıkamaya gidiyorum. Kampın tek çeşmesinin önünde sıraya giriyorum. Sabahın erken bir saati olmasına ve hemen hemen hiç yatmamama rağmen neşeliyim. Takılmak istiyorum:

“Günaydın!” diyorum arkadaşlara, “ne hissediyorsunuz bakalım sabahın bu erken saatinde ayağa kalkmaktan?”

“Bu sabah pek iyi değilim” diyor hemen önümdeki arkadaş, “gece geç saatlere kadar iki arkadaşın fiskoslu konuşmalarından bir türlü yatamadım!”

“Gerçekten mi?” diye soruyorum, birden ciddileşerek.

“Gerçekten!” diyor başka birisi. Yüzümün kızardığını fark ediyorum. Ne yapacağımı, ne söyleyeceğimi bilemiyorum. Sadece utanma duygusu değil, kızıyorum da kendime, daha ilk günde insanları hiç düşünmeden rahatsız ettiğimin farkına varmadığım için.

“Ya kusura bakmayın!” diyorum çaresiz, “neden uyarmadınız bizi? Ben kimsenin bizi duymadığını sanıyordum.”

“Hiç önemli değil” diyor ilk konuşan arkadaş,

“Konuşmanız o kadar güzel ve yararlıydı ki zevkle dinledim!”

“Kesinlikle katılıyorum!” diyor başka bir arkadaş, sonra devam ediyor: “Bana göre, aynı tartışmayı bütün arkadaşlar arasında yapmalıyız.”

“Gerçi hepimiz dinledik zaten, ama yine de bir kez daha tartışmakta yarar olduğuna ben de inanıyorum!” diyor bir arkadaş, muzip bir ses tonuyla. Yeniden özür dileyerek yüzümü yıkamaya yöneliyorum.

Spor yapmak isteyenler eğitim alanında, yapmak istemeyenler kenarlarda yerlerini almış, Nazım Hoca’nın başlama komutunu bekliyor. Ben de ilk gün yerimi izleyiciler topluluğu içinde seçiyor, Nazım Hoca’nın başlattığı sporu izliyorum. Nazım Hoca gerçekten de büyük bir şevkle ve beceriyle yaptırıyor sporu.

Bu işi çok iyi bildiği her halinden belli. Koşturuyor, oyun oynatıyor, gruplara bölüp yarışmalar yaptırıyor, sporu hem yapanlar hem de izleyenler için zevkli bir gösteriye dönüştürüyor.

“Ne kadar güzel bir spor!” diyorum yanımdaki arkadaş.

“Nazım Hoca yıllardır spor hocası,” diyor arkadaş, “bu iş onun yaşamı.”

Biraz sonra bitiyor gösteri. Kişisel sporlar başlıyor. Nazım Hoca onlarla da tek tek ilgileniyor. Kimi dört yüz metre koşuyor, kimi sekiz yüz metre. Hepsine bir şeyler söylüyor. Nasıl tempo tutacaklarını, nerede yavaş, nerede hızlanacaklarını bir yandan koşup bir yandan anlatıyor. Saat tutuyor, tempo tutuyor, yüreklendiriyor. Herkes bitirene kadar bekliyor ve en son gidiyor çeşme başına. Yaptırdığı sporu ne kadar beğendiğimi söylemek ve tebrik etmek istiyorum.

“Teşekkür ederim!” diyor, büyük bir alçakgönüllülükle ve ekliyor: “Asıl ben seni tebrik ederim!”

“Beni mi?” diye soruyorum şaşkınlıkla.

“Evet,” diyor gülümseyerek, “gece zevkle dinlediğim bir tartışma yaptınız. Nefis bir tartışmaydı. Ben kendi adıma çok yararlandım geceki konuşmalarınızdan.”

“Anlaşılan,” diyorum biraz utanarak, “herkes dinlemiş bizim konuşmalarımızı. Kusura bakma. Ben fısıltıyla konuştuğumuzu, kimseyi rahatsız etmediğimizi sanıyordum.”

“Hayır, hayır,” diye itiraz ediyor. “Başkaları ne diyor bilmem ama, bana göre gerçekten de çok yararlı bir tartışmaydı. İnan bana, böyle bir tartışmaya olan gereksinimiz uykudan daha fazla. Özellikle kolektif yaşam ve buradaki yaşamın nasıl örgütlenmesi gerektiği konusundaki düşüncelerinize hayran oldum. Bence bu konuyu gündüz, yüksek sesle, herkesin içinde açmalısınız.”

Teşekkür ederek ayrılıyor, Meral'in yanına gidiyorum. Yüzümde muzip bir gülümseme ile, "Gece herkes bizi dinlemiş!" diyorum. Boynunu içeri çekip biraz utanarak gülümsüyor.

"Evet biliyorum, sabah beni tebrik ettiler, konuşmalarımızı çok beğenmişler!" diyor. . .

Nihayet beklenen gün geliyor. Avrupa'dan gelen kalabalık bir grup arkadaşla birlikte artık daha fazla beklemenin fazla bir anlamı olmadığı kararına varılıyor. Önce, kamp içinde günlük yaşamı daha düzenli hale getirecek birtakım görev bölümleri yapılıyor. Birtakım arkadaşlar, ya kendileri adaylıklarını koyarak ya da birileri tarafından aday gösterilerek seçimle işbaşına getiriliyor. Haydar, genel olarak kamptaki günlük işleri ayarlamak, gece nöbetlerini belirlemek ve onları denetlemekle sorumlu seçiliyor. Nazım Hoca, geldiği günden bu yana yaptığı iş olan spor yaptırma işini üstleniyor. Tartışmaları yönlendirecek bir arkadaşın seçilmesine gerek görmüyoruz. Genel olarak tartışmalar toplu bir biçimde yapılacak, ancak tartışmaların dışında gönüllü oluşacak gruplar arasında dar tartışmalar ve eğitim çalışmaları yapılacaktır. Bu son karar ilk başta küçük karışıklıklara neden oluyor. Bazı gruplar birkaç kişi ile sınırlı kalırken, bazıları oldukça kalabalık sayılarda oluşuyor. Ama kısa bir süre sonra sayısı fazla olan gruplar, az olana dağılarak yaklaşık bir eşitlik sağlanıyor. Yapılan her şeyde, özellikle bir şeye çok dikkat ediliyor: Gönüllülük!

Bu, bizim çokça söylediğimiz ama bir türlü yaşama geçiremediğimiz, ya da geçirirken farklı bir biçimde yorumladığımız, içeriğini gerçek anlamda fazlaca kavrayamadığımız bir ilke. Ama görünen o ki, bu kez doğru bir yorumla, doğru bir biçimde yaşama geçireceğiz. Bu kolay olmayacak. Bunu biliyoruz. İlk günlerde görülen karışıklıklar bunu açık bir şekilde gösteriyor ama, zamanla her şeyin yerine oturacağına herkesin inancı tam.

Kamp yaşamı tam bir arı kovanı gibi işliyor. Herkesin coşkuya bir şeyler yaptığı, bir şeyler söylediği; toplu tartışmaların, spor karşılaşmalarının, akşam eğlencelerinin gırla gittiği tam bir yaşam cümbüşü: Barışık, üretken ve karışık bir yaşam.

Filistinliler, şaşkınlık ve hayranlıkla izliyorlar bizi. Anlayamıyorlar, anlam veremiyorlar, imreniyorlar ve bizi daha çok tanımak istiyorlar. Sorular soruyorlar, aldıkları yanıtlar karşısında hayretlerini gizlemiyorlar.

Yüze yakın insan neden böyle gruplar halinde araziye dağılıp habire kitap okuyor, bu kadar bağırıyla yapılan kalabalık futbol karşılaşmalarında nasıl oluyor da hiç kavga çıkmıyor; neden iki günde bir bütün battaniyeleri, yenilerini depolardan almak varken, silkeleyerek temizleme gereği duyuluyor? Hele birkaç günde bir, Allahın taşını toprağını temizlemeye neden gerek duyuluyor? Bu kadar insanın yemeği nasıl böyle hiç kavgasız dövüşsüz ayarlanabiliyor? Hepsinden önemlisi de, bu kadar erkeğin arasında iki kız, nasıl sorun olmadan bir dağ başında kalabiliyor. Soruyorlar, soruyorlar ve her seferinde şaşkınlıkla ayrılıyorlar yanımızdan. Buradaki yaşama böyle bakan yalnızca Filistinliler değil; ben de hayranlıkla ve büyük bir mutlulukla izliyorum her şeyi. Genel tartışmada insanların kendilerince bir şeyler ortaya koymaya çalışmalarını, gördükleri bir yanlısın, kim yaparsa yap-sın, hiç duraksamadan üzerine gidebilmelerini, tartışmadan sonra neşeyle yenilen yemeği, dinlenme anındaki doyumsuz sohbetleri, yukarıdan aşağı hoş bir meyil alarak koğuşumuza destek veren tepeyi, arkadaşların gruplar halinde oturarak beraberce bir şeyler okumalarını, akşamları yapılan şarkılı türkülü eğlenceleri, topluca dinlenen radyoyu, duyulanlar hakkında yapılan yorumları ve hepsinden önemlisi de herkesin gözündeki inanılmaz ışıltıyı kendimden geçerek izliyorum. Geleceğimizin parlaklığını, yeniden ayağa kalkabilmenin gururunu, hiç bir şey beklemeksi-

zin yaşamı güzel şeyler uğruna sunabilmeyi bu ışıltılarda görüyoruz. . .

İlk gün, Rahmi'nin bir konuşmasıyla başlıyoruz tartışmaya: Hareketimizin, teorik olarak doğru şeyler söylediğini, ancak bunun yaşama geçirilmesinde eksik kaldığını, bu eksik kalmada büyük sorumluluğun *bölge sorumluları* düzeyinde olan ve hareketimiz içinde bir bürokratik kast konumuna gelen kişilerde bulunduğunu, aslında merkezin bunu daha 1978 yılında tespit ettiğini, bu yüzden "Pembe Broşür"ü yayınladığını, ama bütün uğraşlarına rağmen bu bürokratik kastlaşmayı önleyemediğini, bugün yeniden toparlanmaya çalışırken bu deneyimimizi göz önünde bulundurmamız gerektiğini ve ancak böyle yapabilirsek yeniden yaşanabilecek olası bir bürokratikleşmeyi önleyebileceğimizi, bunun içinde öncelikle "nasıl bir demokrasi" istediğimizi çok iyi bilmemiz gerektiğini, ancak bu konuda kafamızın açık, ilişkilerimizin buna yönelik kurulabilmesi ile topluma gerçek anlamda sınıfsız bir toplum ilişkilerini sunabileceğimizi söylüyor ve tartışma konularımızın ilkini, "Nasıl Bir Demokrasi İstiyoruz"un oluşturmasını öneriyor. Bu öneriye hepimiz katılıyoruz. Konuşmasının ileriki bölümlerinde hareketimizin her şeye rağmen yenilmediğini, bugünkü durumun yenilgi değil, ancak genel olarak geçici bir dağılma olarak adlandırılabilirliğini söylüyor. Kısaca Cephe çalışmalarına da değinip, başka bir iki öneri ile konuşmasını bitiriyor.

Konuşmasının büyük bir kısmına aynen katılıyorum. Özellikle hareketimizin içindeki bürokratikleşmeye ait görüşleri, neredeyse sözcüğü sözcüğüne, benim uzun süredir kafamda taşıdığım düşünceler. Ama hareketimizin bugünkü durumunun yenilgi değil, bir dağılma olarak değerlendirilmesine pek katılamıyorum. Özellikle burada, yurt dışında genel olarak geldiğimiz yerin neresi olduğunu çok daha iyi görebiliyorum ve bu yer hiç de öyle

basit bir “dağılma” ile açıklanacak gibi değil. Ama benim gördüklerimi Rahmi görmüyor mu? Ben ancak, genel durumun bir kısmını görebiliyorum, oysa o bütün çalışmaların ilk eldeki adamı. Buna rağmen “yenilgi değil, dağılma” diyebilmesinin anlamı ne?

Bu konudaki kuşkularımı kafamda taşımama rağmen konuyu, genel durumu daha iyi bileceği için Rahmi’yle tartışmıyorum. Akşam Meral’le bir araya gelip Rahmi’nin konuşması üzerine tartışıyoruz. O, benim kadar iyimser değerlendirmiyor konuşmayı Özellikle hareketimiz içindeki bürokratlaşmanın, yalnızca bazı kesimlere yüklenmesine ve “bunu merkez gördü ama değiştiremedi” değerlendirmesine hem karşı çıkıyor, hem de özrünü kusurundan kabahatli buluyor. Ona göre bürokratlaşma, yalnızca orta bir tabakada değil, daha üstlerde ve sorumlulukları daha az olmakla birlikte daha altlarda, hareketimizin hemen hemen bütün sorumluluk düzeylerinde yaygındı ve bunun yükü bir tarafa yıkılarak diğerleri aklanamazdı.

“Hem böyle olsa bile, bugün ortalıkta dolaşan, bugünkü toparlanmayı pratik olarak yüklenmiş gibi görünen insanlar, geçmişte hangi grup içinde yer alıyorlardı?” diye soruyor ve “eğer orta bir tabakada böylesine hareketimizin yenilgisine neden olabilecek bir kastlaşma oluştursa, bu kastı meydana getiren esas unsurların tam bir hesaplaşmaya gitmeden, kendiliğinden, doğal olarak toparlanmayı yüklenmiş görünmeleri nasıl kabul edilebilir?” diye devam ediyor.

“Neden düşüncelerini toplantıda açmadın?” diye soruyorum. Yüzüme bakıp gülümsüyor:

“Birincisi, daha ilk günde böylesine bir çıkış yapmayı uygun görmüyorum. İkincisi de, belki böyle bir hesaplaşmaya gidilebileceği umudunu biraz taşıyor olmam. Hepsinden önemlisi de: Ben, burada ne konuşulursa konuşulsun, ne kararlar çıkarsa çık-

sın, sonuç olarak bu işin Türkiye’de kesin halini alacağına, orada gerçek tartışmanın ve toparlanmanın, ülkemiz koşullarına uygun olarak gelişeceğine inanıyorum. Bana göre, belki de bugün burada toparlanmayı fiili olarak üstlenmiş gibi görünen insanlardan birçoğu belki de bir daha asla ülkeye geri gitmeyecekler, ya da gitseler bile Türkiye’de bu işin hamallığını yapan insanlar tarafından kabul görmeyecekler. Bu yüzden yurtdışını toparlanmanın merkezi olarak görmüyorum. Geçici bir soluk almak, bazı konuları tartışmak için yararlı, ama bunun ötesinde çok büyük fonksiyonlar yüklenmemesi gereken bir yer olarak değerlendiriyorum burayı” diyor. Değerlendirmelerine genel olarak katıldığımı ama biraz sert bulduğumu söylüyorum.

“Evet!” diyor, “sert olduğunun farkındayım. Ama öyle bir noktadayız ki, burada gördüğünü sandığın ya da yanlış olduğuna inandığın bir şeyi sırf üslup yüzünden atlamak, evirip çevirmek, artık insan yaşamına mal oluyor, bir daha asla düzeltmeyeceğimiz yanlışlıkların doğmasına neden oluyor. Çektiklerimizi, çektiklerimizi bir daha yaşamak istemiyorum. . .”

“Haklısın!” diyorum kısaca.

Yabancı bir ülkenin zifiri karanlık bir yaz gecesinde, dışarıda, yıldızların altında, cırcır böceklerinin çıkardığı seslerden oluşan sessizliğin altında, ışıldayan gözlerini, parlayan dişlerini görebiliyorum. Bir an bir şeyler yükseliyor içimden, sonra başka yönlerle çekiyorum kendimi. Etrafıma bakıyorum.

Dünya ne kadar küçük görünüyor burada: Her tarafı pırıl pırıl parıldaayan yıldızlarla kaplı daracık bir gökyüzü, sonsuz bir zamandan beri orada duruyormuş gibi rahat ve alışıktır, ama zamanın sonsuzluğuna rağmen boyları bir buçuk metreyi geçmeyen birkaç ağacın çevrelediği, hemen yanı başımızda, hoş bir meyille yükselen, ama hızını alamadan hemen biten bir tepe;

ötesi koyu bir karanlıkla perdelenmiş, belli belirsiz görünebilen bir nizamiye kapısı. . .

Oysa içim ne kadar geniş! Meral'i dinlerken, bir şeyler anlatırken, yüzüne bakar, gözlerindeki ışıltıyı yakalarken, kafamda kurduğum uçsuz-bucaksız dünyalarla dopdoluyum. Acıların son bulunduğu, dayanışmanın, birlikte üretebilmenin, birlikte yaşamının, konuşabilmenin, dinleyebilmenin, yönetebilmenin hüküm sürdüğü; mutluluğun, aşkların, şiirlerin geçerli duygu ve dil olduğu gerçek dışı bir dünya!

Herşey güzel görünüyor bana. Gece, karanlık, bu karanlık içinde kampı bekleyen köpeklerin, birinin başlaması üzerine, anında diğerlerinin de bütün güçleriyle katılarak oluşturduğu koronun canhıraş ulumaları; her nöbet değişiminde, yeni geleenin, elindeki kaleşnikofun mekanizmasını çekerek çıkardığı iki aşamadan oluşan ritmik, ama gecenin karanlığını yırtan keskin sesi; yatmayıp, dışarıda yıldızlara bakarak, memleket, yar, eş-dost hasreti kokan, yüzyılların imbiğinden süzülerek gelmiş ama, yabancı bir ülkede, yanık bir seste daha farklı anlamlar yüklenmiş türküler söyleyen birinin duygu yüklü nağmeleri. Her şey, her şey güzel geliyor gözüme.

Hemen hemen hiç yatmadan kahvaltıya oturuyor, kahvaltı sonrası, bazı gereksinimlerimizi karşılamak için Rahmi'lerle birlikte Şam'a gidiyorum. Kamptan ayrılmak hoşuma gitmiyor ama, Rahmi'yle özel bir zaman yakalayacağım için bu kez özel olarak onlarla gitmek istiyorum. Dünkü konuşmasında kafama takılan bazı şeyleri onunla ayrı konuşmak istiyorum. Özellikle de hareketimizin "yenilmedi, dağıldı" değerlendirmesini ve toparlanmayı sağlayacak insanların nasıl bir hesaplaşmayla, var olduğu söylenen kastlaşmadan arınabileceği konusu. Çünkü görünen o ki, yalnızca teorik tartışmalar yapmayacağız, ondan öte, hatta ondan da önce, pratik olarak hem burada hem Türkiye' de to-

parlanma girişimine paralel olarak bir hiyerarşi oluşturulacak ve bu kastaşmanın içinde olan, onun tüm özelliklerini taşıdığı söylenen insanlar bu hiyerarşinin içinde yer alacak.

Şam'daki "yukarı ev"de sorularımı Rahmi'ye yöneltiyorum. Dikkatle dinledikten sonra birden yüzü bir gülümseme yayılıyor.

"Evet!" diyor, "bana göre de, özellikle bölge sorumluları düzeyindeki adamlarla bir hesaplaşmaya gidilmeli."

Geçmiş deneyimlerimi de düşünerek, bu tür "hesaplaşmaların" pek öyle verimli olamayacağını düşündüğümü söylüyorum.

"Ne olacak" diyorum, "hesaplaşmadan sonra, hareketin merkezinin bile değiştiremediği insanlar, birdenbire bürokratik eğitimlerinden vazmı geçecekler? Yanlışlıklarını görüp, tövbekâr mı olacaklar? Bunun yöntemi ne olacak?"

"Denetim!" diyor, "iç denetim! Aşağıdan yukarıya doğru Bir denetim ağı!"

Pek inanmadığımı belli eden bir yüz ifadesi ile gülümseyerek, "Bu iş öyle söylendiği kadar kolay olmaz!" diyorum.

"Evet, kolay değil ama, bunu yapmalıyız" diyor. Sonra biraz duraksayıp, "Bak," diye devam ediyor, "örneğin Güney Bölgesi'nden epeyce adam var. Neden bir araya gelip böyle bir hesaplaşmaya gitmiyorsunuz? Yaşadığın ya da başkalarının yaşadığı şeyleri duyduğun, yanlış gördüğün uygulamaları burada açıkça muhatabına, Cemal'e yöneltebilirsin." Sonra birden, bu fikri çok tuttuğunu belirtir bir coşkuyla, "Tamam, ben Cemal'le ve Şam'da kalan diğer Güneylilerle konuşup en yakın zamanda böyle bir toplantıyı ayarlayacağım. Sen de başka arkadaşlarla konuş. Bu işi bir an önce yapalım."

Sesimi çıkarmadan onaylıyorum. Çok fazla bir yararı olacağına inanmamama rağmen, en azından hesaplaşma denilen şeyin nasıl olacağını görebilmenin ilk deneyimi olması anlamında yapılabilir bir girişim olarak buluyorum. Sonra diğer sorularımı

yöneltiyorum. Hareketimizin “yenilmediği, dağıldığı” değerdendirilmesine ve “Cephe” çalışmalarının giderek önem kazanarak hızlanmasına.

Rahmi, “hesaplaşma” konusundaki coşkuyu, diğer konularda göstermiyor. Sorduğum diğer soruları çok fazla önemli bulmadığı her halinden belli. Yarım yamalak şeylerle geçiştirmeye çalışıyor. Lafı dolaştırıp döndürüp, hesaplaşmanın olabildiğince açık ve net olması gerektiğine, ancak böyle olursa, olabilirse bir anlamı olabileceğine getiriyor. Birkaç kez, yeniden diğer sorular üzerinde yoğunlaşmak için girişimde bulunuyorum ama, her seferinde garip bir biçimde Rahmi konuyu hafife alarak geçiştiriyor. Onun bu tavrını anlayamıyorum, ama bu soruların tartışılmasını zamana bırakmanın daha uygun olacağını düşünerek ayrılıyorum “yukan ev” den. . .

“Hesaplaşma” toplantısı, çok kısa bir süre sonra başlıyor. Koğuşumuzun hemen yanı başında yükselen tepenin orta yerindeki küçük bir düzlükte yaklaşık yirmi-yirmi beş kişi toplanıyoruz. Cemal’in heyecanlı olduğu her halinden belli. Oturuyoruz ama kimse ilk konuşmayı yaparak toplantının başlamasını sağlamıyor. Epeyce bir süre birbirimize bakarak öylece oturuyoruz. Aşağıda volta atan, birbirleriyle konuşan arkadaşlar merakla bize bakıyorlar.

“Ne oluyor yahu? Ayrı bir örgüt mü kuruluyor?” diyor biri, yarı şaka yarı ciddi.

Kimse yanıtlamıyor içimizden. Herkes heyecanlı görünüyor. İşe nereden ve nasıl başlayacağımızı bilemiyoruz. Nihayet ilk konuşan, sonradan aramıza katılarak kamptaki kız arkadaş sayısını üçe çıkartan Zeynep oluyor. Zeynep önce yavaş, sonra giderek güçlenen bir ses tonuyla konuşmasını açıyor. Başlar başlamaz öyle sert şeyler, öyle inanılmaz eleştiriler yağıdırıyor ki, Cemal kıpkırmızı oluyor. Ama buna rağmen sesini çıkarmadan din-

liyor. Zeynep, neredeyse ağzında köpükler saçarak bağıyor, zaman zaman hiddetinden ağlıyor. Söylediği şeyler inanılmaz ve etkileyici. Herkes Cemal'e bakıyor. Cemal kafasını yere eğmiş, öylece dinliyor. Zeynep'in konuşmasından sonra hemen herkes, o güne kadar gördüğü, yaşadığı, duyduğu bütün olumsuzlukları, biraz da Zeynep'in üslubundan etkilenererek, çok sert bir biçimde Cemal'e yüklüyor. Hesaplaşma tam bir suçlama salvosuna dönüşüyor. Herkes Cemal'i yerden yere vuruyor. Hepimizin hemen orada, suçlayabilmek için anılarımızı zorladığı açık bir biçimde belli. Yaşadığımızda çok küçük bir ayrıntıymış gibi gelen ufacık yanlışlıklar, şimdi kocaman birer hata oluyor ve doğrudan, ilgisi olsun ya da olmasın, Cemal'e yöneliyor. Cemal, ağzından zorla çıkardığı birkaç söz dışında, genellikle suskunluğu tercih ediyor. Onun suskunluğu, insanların daha bir hırsla saldırmalarına kolaylık sağlıyor. Toplantı bittiğinde herkesin gözünde delişmen bir parıltı, Cemal'inkinde derin bir hayal kırıklığı ve gözle görülür bir üzüntü var. Her zaman yapıldığı gibi, toplantının ikili-üçlü değerlendirilmesi bu kez yapılmıyor. Birkaç kişinin Zeynep'le bir köşeye çekilmesi dışında kimse bir araya gelmiyor. Aşağıdaki arkadaşlar merakla bekliyorlar bizi. Yüzlerimizdeki ifade, onların açıkça "Neler oluyor?" sorusunu sormalarını engelliyor.

Belki de iyi şeyler çıkar umuduyla katıldığım bir toplantının böyle bitmesi fena halde canımı sıkıyor. İçimde bir burukluk, bir suçluluk duygusu var. Kafam önde aşağıya doğru iniyorum. Meral karşılıyor beni.

"Ne oldu yaa?" diyor, "işler iyi gitmedi galiba, ha?"

Yüzüne bakmadan, "Hesaplaşma bu ise, Cemal'in işini bitirdik! Hep birlikte, hem de kötü bir biçimde ipini çektik!" diyorum.

“Biraz anlatsana neler oldu?” diyor. Toplantıyı ayrıntılarıyla, duygularımı da belirterek aktarıyorum. “Fazla düşünülmeden yapılan bir işten başka bir şey çıkmazdı zaten!” diyor. Sesindeki kızgın, biraz da suçlayıcı ton şaşırtıyor beni.

“Ne demek istiyorsun?” diye soruyorum.

“Ne demesi var mı?” diyor aynı kızgın tonla, “böyle hesaplama mı olur? Hesaplaşmanın böyle olacağını birisi söylüyor diye, hiç düşünmeden hemen onaylayıp harekete mi geçilir? Hem niye, ille de bu düzeyde bir hesaplama? Rahmi’nin hesaplaşması olacak mı örneğin? Olacaksa, kim yapacak bu hesaplaşmayı? Nasıl yapacak? Sen kendin, kendinle böyle bir hesaplaşma yaptın mı?”

Soruları arka arkaya sıralıyor. Resmen bağılıyor bana. Karşılık verecek hiçbir şey bulamıyorum.

“Bu işte seni bu kadar kızdıracak ne var anlamıyorum” diyorum. Yüzüme bu kez biraz hüzünlü bakarak, “Yaa Veysel, anlamıyor musun?” diyor. “Daha şimdiden burada bir hiyerarşi kurulmuş durumda. Bu hiyerarşinin başında Rahmi var. Rahmi ve diğerleri!”

Diğerleri sözcüğündeki vurgu dikkatimi çekiyor. Düşüncemi anlamış gibi, “Diğerlerinin” diyor, “ipi en yakın arkadaşları tarafından çekilen, hiyerarşideki diğerlerinin hiç bir ağırlığı olmayacak. Bu saatten sonra Cemal, ne söyleyebilir artık? Bırak Rahmi’ye bir şey söylemeyi, Güney’li herhangi birisine ne söyleyebilir, ne ağırlığı olabilir? Ama Cemal bu hiyerarşinin içinde yer alacak.” Sözünü kesiyorum:

“Dur bir dakika dur!” diyorum. “Evet, toplantı benim belediğim bir biçimde sonuçlanmadı, haklısın ama, bir hesaplaşmanın yapılması gerekiyordu. Bana göre de her düzeyde yapılmalı bu hesaplaşma ama, özellikle de bölge sorumluları düzeyinde olmalı bu. Her düzeydeki bürokratikleşme konusunda belki hak-

lının ama, orta yerlerdeki kastlaşma bana göre de hareketimizin yenilgisinde büyük rol oynadı ve bu nedenle önce oraya neşter vurulmalı. Hiyerarşi konusuna gelince, bu kadar kötü bir iktidar kavgasının, bizim içimizde, hem de şimdiden başlamış olmasına inanmıyorum. Hem buradaki insanların bazı görevleri üstlenmesini, öyle hareketimizin merkezi düzeyinde bir hiyerarşi olarak da alman hiçte doğru değil. Eğer insanlar, 'Bu sadece buradaki işleri yürütmenin bir organıdır' diyorlarsa, çok ters bir şeyi kesin olarak görmeden, birtakım yorumlar yapmak doğru değil. O zaman buraya toplanmamızın, birbirimize güvenmemizin anlamı kalmaz. Eğer herkes bir diğerine böyle kuşkuyla bakarsa, hiçbir şey yapamayız."

"Sence burada kurulan hiyerarşi sadece buradaki işleri kurtarmayı mı hedefliyor?" diye soruyor.

"Bunun tersini nasıl iddia edebilirsin? Eğer insanlar biz böyleyiz diyorlarsa, onlara 'hayır, siz böyle diyorsunuz ama, böyle olduğuna dair kuşkularım var' diyemezsin ki!"

"Bu ne bir kuşku, ne de bir iddia. Yalnızca yaşadıklarımın ve burada ki yapılanlardan çıkardığım bir sonuç. Hele hele senin de katıldığın bürokratikleşmenin böylesine yoğun olduğu bir grubun, ele geçirdiği bir erki, öyle basit işler için kullanmasını beklemem oldukça zor doğrusu."

"Bu bize bağlı, bizim yapacaklarımıza ve olaylar karşısında nasıl tavır alacağımıza!"

Aklına birden bir şey gelmiş gibi, yüzündeki sertlik kayboluyor, hafif kolumu sıkıp,

"Umarım öyle olur" diyor, "hem zaten bu işin bir de Türkiye tarafı var ki esas çözücü yer orası..."

Sözünün sonunu anlayamıyorum. Kolumdan beynime doğru bir sıcaklık yayılıyor. Bütün can sıkıcı sorulardan ve sorunlardan uzaklaştıran, sarhoş eden bir sıcaklık.

Tartışmalar yoğun bir biçimde devam ediyor. Aslında tartışmalarda yaptığımız çok fazla bir şey yok. Hemen hemen yaptığımız tek şey, o güne kadar yaşadığımız olumsuzlukların, kendi deneylerimizden çıkardığımız pratik, hatta bazen teknik eksikliklerin ya da yanlışlıkların teorisini yapmak. İlk günlerde başlayan herkesin yaşadığı yanlışlıkları anlatma işi neredeyse bir gelenek haline geliyor. Birbirine benzeyen, bazen birbirinin aynısı yüzlerce olay defalarca anlatılıyor. Kimse bir şey söylemiyor ama, görünen o ki, buradan kalkarak “nasıl bir ilişki kurmamız gerekir”e varmayı amaçlıyoruz. Herkes her şeyi, daha önce defalarca söylenmiş olmasına bakmaksızın, delişmen bir göz parıltısıyla yerlere çalıyor. Bazen öyle oluyor ki, aynı ya da benzer bir konuyu iki ya da üç kişi aynı anda birbirlerinin sözlerini bastırarak anlatıyor. Bu durum toplantıları konu bakımından zayıf, ama insanların katılımı ve içindeki her şeyi açığa vurmada gösterdiği atılganlık bakımından oldukça coşkulu geçmesini sağlıyor. “Nasıl bir demokrasi” sözü, “yeni bir demokrasi, yeni bir anlayış” biçimine çabucak dönüşüyor ve ne olduğu çok fazla tartışılmadan hemen herkesin, her şeyi istediği gibi aktarması biçiminde algılanıyor. Bu algılayış insanları atılgan ve coşkulu kılıyor. Bu coşku, toplantılara katılımdan yemek yiyişine, günlük yaşamdaki bütün ilişkilere elle tutulur bir biçimde yansıyor. “Yeni bir anlayış”tan herkes aynı sonuçları çıkarmıyor, ama herkes kendisine sunulan ilişki biçimini bu anlayışa uydurarak hiçbir sorun çıkarmadan kabulleniyor.

Özellikle hareketimizin günah keçileri ilan edilen, geçmişte bölge düzeyindeki sorumlulara karşı serzenişte bulunmak, herkesin yaptığı günlük işleri onların, daha bir gayretle, daha çok katılımla yapmalarını beklemek ya da bunun için bazen zorlamak, “yeni bir anlayış”ın en elle tutulur uygulama biçimi oluyor. Denilebilir ki, “yeni bir anlayış”tan ve bunun günlük sonuçların-

dan bu düzeydeki arkadaşlar dışında hemen herkes fazlasıyla memnun. Herkes Türkiye'ye döndüğünde kurulacak yeni ilişkilerle Hareketimizin çok daha fazla üretken olacağı ve "örgütsel" olarak da olsa bir daha yenilmeyeceği inancını taşıyor.

Ama bu inancın yoğunluğunu, örneğin bir Vehbi'de, bir İsmail'de ya da bir Cemal'de görmek pek mümkün değil. Hiçbiri bir şey demiyor ama, davranışlarından işlerin böyle gitmesinden rahatsız oldukları her hallerinden belli. Özellikle İsmail'de bu çok daha açık kendini gösteriyor. İnsanların davranışlarından, genel olarak rahatsız olmalarına karşın, Cemal ve Vehbi daha uyumlu davranmaya çalışıyorlar. Oysa İsmail'in her davranışından böyle bir uyuma zorlandığı için rahatsız olduğu belli oluyor.

Buraya gelişinin ilk günlerinden bu yana, özellikle de tartışmanın başlamasına kadar, insanlarla oldukça mesafeli ve biraz da kibirli bir ilişki kurmaya özen gösterdiğinden, şimdi sıradan insanların kendisiyle böyle bir ilişki kurmasını pek kabullenemiyor. Ama bu rahatsızlıktan kimsenin haberi yok görünüyor. Ya da kimse takmıyor. Herkesin her şeyi, ağzına geldiği bir biçimde söylediği bir ortamın kargaşası içinde kaynayıp gidiyor. Aslında bu durum, bu düzeydeki arkadaşların tümü için geçerli değil. Aynı düzeylerde olmasına rağmen örneğin bir Halil'e ya da biraz daha az olmakla birlikte bir Kadir'e aynı şey yapılamıyor. Bilinmeyen bir yerlerden çıkan bazı haberler insanların onlara karşı davranışlarını engelliyor ya da belirliyor. Kadir'in, özellikle de Halil'in, Türkiye'de ilişkileri olduğu, onları 12 Eylül'ün zor koşullarına rağmen sakladığı haberi kendiliğinden bütün kampa yayılıyor ve bu haber onlara karşı daha bir saygılı davranılmasına neden oluyor. Onlar da bunun bilincinde, güçlerinin farkında olduklarını, gerek kamp içindeki davranışlardan, gerek tartışmalardaki konuşmalarından ve gerekse özellikle ikili ilişkilerdeki takındıkları tavırlardan oldukça açık belli ediyorlar.

Bu durum beni açıkça rahatsız ediyor. Kadir'in ya da Halil'in, ağır sorumlu pozlarında insanlarla ilişki kurmaları, onlara her türlü soruyu hiç sakinmadan sormaları, üstüne üstlük sordukları soruların yanıtını vermek zorunda olduklarını onlara bir biçimde hissettirmeleri ya da bunu açıkça söylemeleri hiç hoşuma gitmiyor. Eğitim sahasında, tartışma zamanının dışındaki süreleri, insanları sorguya çektikleri her halinden açık olan voltalı konuşmaları kaygıyla izliyorum. Kaygılıyım çünkü, tartışmalarda, her şeyi, her eski davranış biçimini yerden yere vururken, bunun yalnızca ve her nedense bazı insanlar için geçerli olduğunu görüyorum. İşin kötüsü, genel olarak herkesin kabul ettiği görülen bu durumu, muhataplarıyla tartışmadığım, tartışamadığım için Meral de dahil, hiç kimseye açamıyorum.

Ama bu uzun sürmüyor. Kısa bir süre sonra voltalı sorguya Kadir tarafından ben de davet ediliyorum. Birlikte aşağı, eğitim sahasına iniyoruz. Kadir, bir iki ısınma konuşmasından sonra doğrudan konuya giriyor. Bana burada bir toparlanma işine girdiklerini, bunun için de herkesin ilişkilerini bilmeleri gerektiğini, bu yüzden de benden bir kâğıt bir kalem alarak her ilişkiyi ayrıntılarına kadar, hatta isim isim ve nerede nasıl bulacaklarını yazmamı beklediğini söylüyor. Konuşurken, dikkat ediyorum bir komite, bir organizasyon ya da bir hiyerarşi adına konuşmuyor. Ya da buna gerek duymuyor. Ben'li konuşuyor. "Bekliyoruz" demiyor, "bekliyorum" diyor.

"Kusura bakma ama" diyorum, "seni tanımıyorum, sen kimisin? Ne adına böyle bana, senden 'şunu, şunu' istiyorum diyebiliyorsun?" Sonra ekliyorum: "Hem sen beni tanıyor musun ki, bu kadar açık benden ilişki, hem de ad vererek yazmamı istiyorsun?"

Şaşıyor, kaşlarını hafif çatıp kızdığını ama bunun o kadar önemli olmadığını belirtir bir gülümsemeyle, “Ne demek ben kimim?” diye soruyor. “Kimliğimi mi söylememi istiyorsun?”

“Hayır! Kimliğin beni ilgilendirmiyor, ne adına demek istiyorum. Konuşurken ben’li konuştuğun için sen kimsin dedim, eğer ‘biz’ deseydin siz ne adına, hangi fonksiyonla böyle bir soruyu soruyorsunuz, derdim.”

Gözlerimin içine bakıyor. Bir süre konuşmadan duruyor. Sonra gözlerini yere çevirerek tekrar yürümeye başlıyor.

“Bak Veysel,” diyor, “birbirimizi az çok tanıyoruz. Bu yüzden ne adına ve hangi fonksiyonla konuştuğumu bilmen gerek. Böyle bir soruyu şahsen çok anlamsız budum.”

“Evet, bence de az çok birbirimizi tanıyoruz, ama yine de ne adına böyle bir soruyu sorduğunu gerçekten bilmiyorum.”

Yine durup yüzüme bakıyor, tekrar yürüyerek konuşmaya başlıyor. Sesi biraz daha yumuşak. Beni iknâ etmeye çalışıyor:

“Bak,” diyor, “belki de haklısın böyle bir soruyu sormakta. Yaşadığımız kötü şeyler bizi daha temkinli davranmaya zorluyor. Ama bunun, yani bir toparlanma işinin, bugün görünen kadarıyla bundan başka bir biçimi de yok. Deminki soruları sorarken, senin anladığın anlamda bir fonksiyon yüklenerek sormadım. Yurt içinde ulaşabileceğimiz bütün noktalara ulaşabilmek için her yolu denememiz gerekiyor. Yoksa Hareketimizin yeniden toparlanmasını nasıl sağlarız. Hemen hemen bütün bölgelerde, bu yöntemle arkadaşlara ulaştık ya da ulaşmak üzereyiz. Bir Güney Bölgesi’ndeki arkadaşlarla ilişkilerimiz pek fazla yok. Bu nedenle o bölgenin bir insanı olarak sana böyle bir şeyi sordum. Eğer başka bir yolunu biliyorsan, söyle öyle yapalım.”

“Bak,” diyorum, “toparlanabilmemiz için, ulaşabileceğimiz bütün noktalara ulaşmamız gerektiğine kesinlikle ben de katılıyorum. Bence önemli olan, bu ilişkileri kimler ve nasıl yapacak?

Hele hele burada ki tartişmalardan sonra bu ‘kim’ ve ‘nasıl’ sorusu çok daha can alıcı hale geliyor.”

Sesini çıkarmadan beni dinliyor. Biraz soluklanıp devam ediyorum: “Madem ki burada, herkesin bir hesaplaşmadan geçmesi, kendi hesabını açıkça vermesi gerektiğı konusunda üç aşağı beş yukarı hemfikiriz, öyleyse bu hesaplaşmanın buradaki hemen herkes için geçerli olması gerekir. Bu hesaplaşma yapılmadan, kimsenin kimseye, hele Türkiye’deki ilişkilerin adlarını ve nasıl bulunacaklarını sormaya hakkı olmaması gerekir. Eğer çok gerekliyse -ki gerekli olduğuna inanıyorum- ben Türkiye’ye geri gider onlarla ilişkileri sağlayabilirim. Bunun dışında, bu aşamada kusura bakma ama, kimseye ne isim ne de ilişki verebilirim.”

Gözlerini attığı adımlardan ayırmadan dinliyor beni. Sonunda kafasını kaldırıp çevresine bakınıyor. Bana hiç bakmadan, “Peki,” diyor, “ben senin söylediklerini Rahmi’ye aktaracağım, sen de benim söylediklerimi biraz düşün.”

“Olur, düşünürüm!” diyorum. Elini hafifçe omzuma dokundurup ayrılıyor benden. Rahatlıyorum. İnsanların voltalarda sorguya çekilmelerindeki rahatsızlığımı, işin muhataplarından birine aktardığım için kendimi rahat hissediyorum. Artık başkalarıyla da bu konudaki düşüncelerimi tartışabilirim. Yukarı doğru çıkıyorum. Bir ağaç gölgesinde, yürüyüş boyunca koltuğumun altında tuttuğum kitabı okumak istiyorum. Daha birkaç sayfa okumadan Meral’in sesini duyuyorum.

“Nasıl gitti konuşmanız?”

Gülerek toparlanıp, kitabı kapatıyorum.

“Fena sayılmaz!”

“Biraz anlat sana, neler oldu?” diyor sabırsızlıkla.

Kısaca olanları aktarıyorum. Yüzü gülüyor:

“Vallahi ‘bunlar aralarında anlaşmışlar, teşkilat kuruyorlar’ diyecekler şimdi!” diyor.

“Ne demek şimdi bu?” diyorum, kaşlarımı indirerek.

“Ne demeği var mı? Hemen hemen aynı şeyleri ben de Halil’e söyledim. Benim çıkışım biraz daha sert oldu ama içerik olarak hemen hemen aynı şeyler. Bizi çok sık konuşuyor gördükleri için böyle bir tepkiyi beraber düşündüğümüzü sanacaklar” diyor. Ne düşüneceklerine pek fazla önem vermiyorum. Şu anda benim için önemli olan Meral’in de benim gibi düşünüyor olması. Ona yakın olabildiğim her nokta, beni şeytani, yasak duygulara kaydırıyor.

“Şimdi bizi birlikte hareket ediyorlar mı zannedecekler diyorsun?” diye, sorunun meramını aşan bir ses tonuyla ve *birlikte* sözcüğünü vurgulayarak soruyorum. Gözlerimin içine, ta derinliklerine bakarak gülümsüyor: “Evet,” diyor, “sanıyorum bunu yakında duyacağız!..”

Devrimci Yol militanlarına *Birikim* okutmak...

Tartışmalar hızla devam ediyor. Genel olarak tartışmalarımızın ağırlığı “nasıl bir toplum istiyoruz” olmasına karşın, zaman zaman başka konular da gündemimizde ağırlık kazanıyor. Yaşamakta olan petrol ve buna bağlı olarak ekonomik kriz, geri kalmış ülkelerdeki ekonomik sistem değişiklikleri, bunun yaratacağı sonuçlar, Amerika’nın “kızıl tehlikeye” karşı oluşturmaya çalıştığı “yeşil kuşak” projesi, “nasıl bir toplum istiyoruz”a bağlı olarak, SSCB ve onun Bağlaşıkları, Doğu Bloku ülkeleri, öte yandan Çin ve Arnavutluk. . .

Tartışmaların dışındaki zamanda bol bol *Birikim* dergisini okuyoruz. Ortaya konan programda *Birikim* ve aynı doğrultudaki yazı veya konular dışında hemen hemen hiçbir şey yok. Bu durum kafama epeyce takılıyor. Elimizde Devrimci Yol ciltleri olmasına rağmen, kişisel istekli olanlar dışında hiçbir grup açıp okumuyor. Oysa varılmak istenen yer Devrimci Yol’u iyice kav-

ramak, “teorimiz tümüyle doğruydu ama bunu yeterince kavrayamadık, bu yüzden de pratikte yanlışlıklar yaptık”ı aşabilmek, teorimizi iyice öğrenmek. *Birikim* dergilerinden kalkarak nasıl Devrimci yol’u öğreneceğimizi bir türlü kavrayamıyorum. İşin doğrusu böyle bir yolu kabullenemiyorum. Yaşamın kendisinden kalkarak, onu yaşayarak teori yapmak gerekir diyen bir hareketi, yaşamın pratiğinden tamamen kopuk, sınıf mücadelesinin pratik gereksinimlerini hiç düşünmeden ya da ona aldırmadan bir akademisyen gibi sosyalist teori üreten bir dergiden, ya da bu dergide yazı yazan aynı kafa yapısına sahip insanlardan öğrenmenin hem olanaksız, hem de bunca uğraşa, çekilen onca şeye bir hak-sızlık olacağını düşünüyorum.

Şehirden sık sık daktiloya çekilmiş birkaç sayfalık, hepimizin Rahmi’ye ait olduğunu sandığımız, bizim için yeni, bu yüzden de ilginç olan yazılar, ya da adlarını daha önce pek hatırla anmadığımız, Avrupa komünizmi teorisyenlerinden olan insanların yazılarından çeviriler geliyor kampa. Grup çalışmalarında bu yazılar ve özellikle *Birikim* dergisi temel kaynak olarak kullanılıyor. Herkeste özgür düşünmenin yolunun ancak *Birikim* dergisiyle olanaklı olacağı gibi bir eğilim var. Bunu anlamakta zorluk çekiyorum. İnsanlarla tartışıyorum. *Birikim*’den kalkarak kendi birikimimizi öğrenemeyeceğimizi açıkça herkese, özellikle de Rahmi’ye, ya da Cemal’e söylüyorum. Rahmi, *Birikim*’i yanlış tanıdığımı, son dönemler bizimkilerle Birikimciler arasında iyi ilişkiler oluştuğunu, Birikim’in bizimkiler’le birlikte hareket ettiğini, hatta bu birlikteliğin eğer 12 Eylül gelmeseydi gerçek bir birlikteliğe dönüşeceğini, şimdi kendilerinin Birikim’le 12 Eylül’le yarım kalan ilişkileri daha da ileri düzeyde sürdürdüklerini söylüyor. Söylenen şeyler beni ikna etmiyor. Adını anlamlarına verdiği, -bence- iki apayrı dünya görüşünü politika yapma tarzının birlikteliğinin Rahmi’nin söylediği bir biçimde olacağına inana-

bilmem olanak dışı. Binlerce militanı, on binler, yüz binlerce taraftarı olan bir hareketin, sayıları bir elin parmaklarını pek fazla geçmeyen bir fikir kulübü ile bu düzeyde, hele burada şu anda algıladığımız ve uyguladığımız bir düzeyde ilişkiye gireceğine inanmıyorum. Bu düzey öyle bir yerde ki genel tartışmalarımızda bile açıkça görülen bir *Birikim* ağzı var. Nasıl Bir Toplum, Nasıl Bir Demokrasi tartışmaları bile *Birikim* yazarlarının düşünce biçimi içinde sürmeye başlıyor. Deyim yerinde ise *Birikim* yiyor, *Birikim* içiyoruz. Okunacak, bilinen klasik bir kitap mı var, önce varsa -ki genellikle onlar seçiliyor- *Birikim* dergisinde bu kitapla ilgili bir eleştiri ya da çözümlemeyi okuyor, sonra kitaba geçiyoruz.

Oldukça etkileyici bir yöntem. *Birikim* hakkında kuşkulu davranan ben bile, örneğin bir *Ne Yapmalı*'yı, *Birikim*'deki Ö. Laçiner'in eleştirisini okuduktan sonra, oldukça değişik anlamlar çıkararak yeniden keşfedebildim.

Genel olarak *Birikim* dergisinin okunmasına karşı değilim. Ancak buradaki temel okuma materyalimizin *Birikim* olmasını da kabullenemiyorum. Bana göre ya, "Teorimiz doğrudu, pratikte onu anlamakta zorluk çektik, bu nedenle de burada Devrimci Yol'u iyice öğrenmemiz gerekir" tespitinden vazgeçilip, "Yeni bir teori ve yeni bir dünya görüşüyle ortaya çıkmalıyız" denmeli, ya da gerçekten denilene uygun bir yol izlenmeli. Yaptığımızın, tespitimizle uyumlu olduğunu söyleyenlere kesinlikle katılmıyorum.

Bu yüzdendir ki, doğrudan yüzüme karşı olmasa da, bazı insanların bana karşı davranışlarından anlıyorum ki, eleştiri alıyorum. Şaka yollu söylense de bazı kişiler tarafından *Birikim* düşmanı, daha kötüsü "bilim düşmanı" olarak anlıyorum. Böyle yakıştırmalara aldırmiyorum. Ne bilimin, *Birikim* dergisi ile eşdeğerde olduğuna inanıyorum, ne de gerçekten *Birikim* dergisinin

kamplarda okutulmasına karşıyım. İşin tuhaf tarafı, *Birikim* dergisinde okuduğum birçok yazı gerçekten de hoşuma gidiyor. Bunu söylüyorum, ama bu *Birikim* düşmanlığı damgasından kurtulmama yetmiyor. Karşı çıktığım ya da dışarıda dillendirdiğim (çünkü bazı konuları kabul etmeyen, ya da bir şeyler kafasına yatmayan çok insan var, ama genellikle dillendirmek istemiyorlar) yalnızca *Birikim* dergisi konusu değil. Başka konularda da kafama yatmayan, yanlış gördüğüm şeyler var: Devrimci Yol'un parti anlayışı üzerine söylenenler, belki de buna bağlı olarak buradaki toparlanma süreci üzerine yapılan pratik çalışmalar ve hızla gelişen, oldukça önemli bir konuma gelen "cephe" çalışmalarındaki davranışlarımız vb.

Eleştirilerimin karşılığını, az sayıda da olsa bazı arkadaşların soğuk davranışlarıyla alıyorum. Beni görünce yüz asmalar, kısa, sert ve ancak ben konuşursam konuşmalar artık alışmaya başladığım davranış biçimleri. İşin en çarpıcı yanı böyle davranışları en kaba biçimiyle belli edenler, genellikle eleştiriye yönelttiğim insanlar değil, kampta birlikte kaldığım, sabah akşam beraberce zaman geçirdiğim başkaları. Tavır alması gerekenler daha yumuşak, çoğunlukla üstü kapalı serzenişlerde bulunurken, hiç alakası olmayanların böyle sert davranması bana komik geliyor. Bu yüzden de çok fazla ciddiye almıyorum. Buna rağmen kamp içinde alttan alta benim hakkımda, özellikle bu insanlar tarafından bir şeyler döndürüldüğünü, hatta (Meral'le benim ilişkilerim hakkında) dedikodular çıkarıldığını duymam canımı fena halde sıkıyor. Arkadaşların çoğunluğu içinde bunların çok fazla ağırlığı olmamasına rağmen, yine de mide bulandırmaya yetiyor. Açıkça, yüzüme karşı bir şey denmediği için kimseyle neden böyle yaptıkları hakkında konuşamıyorum da.

Gizli ya da açık, şu andaki yönetim tarafından belli bir tavırla karşılaşmam beni bir karar almaya itiyor: Buraya geldikten çok

kısa bir süre sonra üstlendiğim, çok fazla bir fonksiyonu olmasa da hâlâ yürüttüğüm, dolayısıyla da şu andaki yönetimle bağları olan görevimi bırakmam gerekiyor. Bu kararımı ilk şehre indiğimde Rahmi'ye açıklıyorum. Rahmi, yarım ağızla neden böyle bir karar verdiğimi soruyor benden. Sık sık şehre inmemin tartışmalarda ve eğitim çalışmalarında yoğunluğu düşürdüğünü söylüyorum. Başka bir şey söylemeden kabul ediyor görevimi bırakmamı. Böyle bir şeye hazır olduklarını, hatta (belki de) kendilerinin teklif edebileceklerini Rahmi'nin davranışlarından anlıyorum. Onlar teklif etmeden ben bu kararı verdiğim için seviniyorum.

“İyi o zaman, ben arkadaşların bazı gereksinimlerini aldıktan sonra yeniden kampa gidiyorum” diyorum ayağa kalkarak.

“Tamam!” diyor, “biz de en kısa zamanda, belki yarın, kampa gelecektik zaten, orada görüşürüz!”

El sıkışıp kapıya yöneliyorum.

“Bir dakika Veysel!” diyor Rahmi, “bir dosya var, onu da yanında götürür müsün?”

“Tabii!” diyorum.

Rahmi bir odaya giriyor, biraz sonra bir dosyayla dışarı çıkarak bana uzatıyor.

Maluli Köyü ile Kamp arasındaki yolu yalnız başına yürümek artık iyice sıkıcı geliyor bana. Boş, تنها ve oldukça uzun bir yol. Yürürken, Rahmi'nin bana verdiği dosyadan da bir şeyler çıkarıp okumak istiyorum. Gözüme Devrimci Yol Bildirgesi çarpıyor. Bildirgeyi elime alıp garip bir görüntü sergileyerek ilerliyorum. Sırtımdaki çantanın ağırlığıyla yokuş yukarı çıkarken hafif biçimde eğilmiş, yüzlerce kez gidip geldiğim bu yolda elimde bir kitapçıkla, yola hemen hemen hiç bakmadan ilerliyorum. Bildirge içindeki sayfalarda, tükenmez kalemle çizilen yerler ister istemez dikkatimi çekiyor. Kırmızı, mavi çizgiler ve aşağıda koca-

man soru işaretleriyle süslenmiş, el yazısı dipnotlar. Devrimci Yol'un parti logosunda yazılanların hemen hemen hepsi iki renkle çizilmiş, sonrada paragrafın tümü büyükçe bir parantez içine alınmış, parantezin önüne büyük bir soru işareti ve bir not, "zilleri kim çalacak?" ibaresi konulmuş. Nota bakıp gülüyorum. Kısa bir süre önce bir rastlantı sonucu Haydar'la benim keşfettiğimiz, var olan insanlarla, bizim parti anlayışından tümüyle farklı, yeni bir parti girişiminin burada başlatıldığının inkar edilmesini yalanlayan ya da bizim iddiamızı doğrulayan ne güzel ve ne kadar açık bir not! .

İki hafta önce Haydar'la yine aynı yoldan kampa gidiyoruz. Son günlerde bazı işler için Haydar sık sık "yukarı ev"de kalıyor. Bu yüzden bazı şeylerin insanlardan saklanarak, gizli işler çevrildiğine inanıyor.

"Vallahi ortak," diyor, "bunlar gizlice bir şeyler yapıyorlar, ama ne olduğunu bir türlü çıkaramadım."

"Nereden çıkarttın bunu?"

"Yahu kaç gündür, sabahtan akşama kadar, evdeki diğer insanlara da hemen hemen hiçbir şey söylemeden çok hareketli toplantılar yapıyorlar."

"Eee! Ne var bunda! Büyük adamlar kendi aralarında toplantı yapıyorlar! Önemli kararlar alıyorlar! Aldıkları bu önemli kararları sıradan, önemsiz insanlara söyleyecek değiller ya!"

"Yok, ortak yok! Bence bu kez kesin başka işler çeviriyor bunlar. Davranışlarını bir görseydin sen de katılırdın bu kanıma."

Sesimi çıkarmıyorum. Havanın, yukarıda büyük ve yakıcı bir tepsi gibi asılı duran güneşin delici etkisiyle, dayanılmaz boğuculuğun altında, yokuş yukarı çıkarken daha fazla varsayımlar üzerinde konuşmak gelmiyor içimden. Neredeyse erimeye yüz tutmuş kapkara bir asfaltın ayakkaabılarımıza yapışarak ses çıkarttığı

adımlarıma bakarak yürüyorum. Haydar birden koluma giriyor. Yüzüne bakıyorum. Garip, muzip bir gülümseme asılı.

“Ortak!” diyor yavaşça. Onu iyi tanıyorum. Bir şeyler var aklımda.

“Ne var?”

“Bu çanta var ya?” diyor, “yukarı ev”den beri elinde taşıdığı çantayı göstererek. “İçindekiler, evde kendi aralarındaki tartışmalarda hep yanında taşıdıkları kâğıtlarla dolu!”

Niyetini anlıyorum. Aslında, en az Haydar kadar merak etmeme rağmen, çantayı açıp bakmanın doğru bir hareket olmayacağına düşünüyorum

“Hayır, olmaz ortak. Çantayı açamayız. Böyle bir şeyi yapmak hem doğru değil, hem de hesabını veremeyeceğim bir kozu kimseye vermek istemiyorum!”

“Lan, onlar bizden gizli bir yığın şey yapıyorlar. Bizim bu çantayı açmamız mı suç olacak?” Gözlerinde hâlâ şeytani parıltıları koruyarak, “Gel bakalım şuna ortak!” diyor, “hem kim bilecek baktığımızı? Bakalım ne dolaplar dönüyor.” Sonra, biraz da benim sessiz kalışından cesaret alarak, “Ben bakıyorum” diyor, sonra çantayı açıp içindeki kâğıtları karıştırıyor. Çanta açıldıktan sonra, Haydar’ı tek başına bırakmak istemiyorum! İştah ve merakla ben de eline kimi el yazısıyla, kimi daktiloyla yazılı kâğıtları alıyorum. İlk anda, yukarıdan aşağıya doğru bir piramide benzeyen, tükenmez kalemle çizilmiş bir çerçeveler inşası dikkatimi çekiyor. Bu, bir örgüt şeması! Oldukça açık ve net. En üstte bir başlık: TÜRKiYE DEMOKRATİK HALK (burası biraz silinmiş) PARTİSİ ! Altta, partinin hiyerarşik şemaları. Duruyorum. Elimde şemalı kâğıt, öylece bakıyorum. Haydar bir bana, bir elimdeki kâğıda bakıyor.

“Ne oldu ortak? Ne buldun?”

“Vay canına! Bunlar parti kuruyorlar lan!”

Yanıma gelip, kâğıda bakıyor. Diğer kâğıtlara bakıyorum. Özellikle parti sözcüğünün geçtiği yazıları okumaya çalışıyorum. Ama kâğıtlar (belki biz yaptık!) oldukça karışık bir biçimde tomarlanmış. Bu yüzden yeterli bir sonuç çıkaramıyorum. Okuduklarımızdan çıkarabildiğimiz, Devrimci Yol'un parti anlayışının, genel olarak "ideolojik birlik" anlamında da doğru olduğu, ancak bunun pratikteki yapılanmasının belirsiz ve sürece yayılan, ne zaman ve nasıl kurulacağı belli olmayan, başı sonu belirsiz bir anlayışa tekabül ettiği, bunun bugün giderilebileceği, ideolojik birliğin artık var olduğu ve kalan insanların da bir parti kurmak için yeterli sayıda ve güçte bulunduğu. . .

"Ben demedim mi sana?" diyor Haydar. Sesimi çıkarmıyorum. Meral'in haklı olduğunu, burada kurulan hiyerarşinin yalnızca burayı içeren bir anlam taşımadığını, ta başında kurdukları hiyerarşiyi Devrimci Yol Merkezi olarak kabul ettiklerini, ondan da öte, bizim binlerce militanımızla kuramadığımız partiyi, haklarında bir yığın şey söylenen, hareketimiz içindeki yerleri, yine burada hareketimizin insanları tarafından mahkûm edilen üç-beş kişi ile kurmaya kalktıklarını çok daha iyi anlıyorum.

Haydar'la, gördüğümüz (okuduğumuz) şeyleri, insanlarla hemen konuşmanın doğru olmayacağını, öncelikle böyle bir şeyin var olup olmadığını "onlara" sormanın daha doğru olacağını kararlaştırıyoruz. İnkâr edileceğini bildiğimiz halde, böyle bir davranışın daha dürüst olacağını düşünüyoruz.

Kampa geldiklerinde Rahmi'ye böyle bir şeyin var olup olmadığını soruyorum. Yüzünde gözle görülür bir renk değişmesi oluyor. Hiçbir şey söylemeden yere bakıyor. Ne, "Nereden çıkardın bunu" diyor, ne de niye böyle bir soruyu sormaya gereksinim duyulduğunu soruyor. Alnının tam orta yerinde bir damar belirliyor. Yüzü kızarıyor ve yere bakıp epeyce uzun bir süre sessiz kalıyor. Sonra, tanıştığım günden bu yana Rahmi'de hiç gör-

mediğim bir göz pırlıtsıyla bana bakıyor. Dişlerinin arasından konuşuyor. Tehditkâr bir ses tonuyla, böyle bir şeyin olmadığını, iki de bir böyle, birtakım kuşkularla hareket etmemin hiç de doğru olmadığını söylüyor. Söyledikleri, benim sorumun yanıtından çok, çenemi tutmamı, burnumu öyle her işe sokmamamı anlatan tehditvari nasihatler.

İyice kıstığı gözlerinin içine dik bakıp, eğer bir şey kafama takılırsa bunu soracağımı, bunun yanlış olmadığını, üstelik bundan sonra da böyle davranacağımı kesin ve kararlı bir ses tonuyla belirtiyorum. Hâlâ sinirli halini koruyarak, kendisinin yalnızca her şeyden kuşkulananmanın doğru olmadığını söylemek istediğini bildiriyor. Benzer şeyleri benzer ses tonlarımızla karşılıklı belirterek konuşmamız bitiyoruz. . .

Şimdi elimdeki Bildirge üzerine yazılanlar, o gün söylenilenleri nasıl da yalanlıyor. Fazla bir şey okumak istemiyorum. Çevreme bakıyorum. Yolun, dik bir tepeyi aşarak düzleştiği yerde, iki tarafa kurulan küçük üzüm bağlarının yeşilliği gözlerimi alıyor. Tamamen bozkır, kavrulmuş sarı bir arazinin üstünde iki yakaya karşılıklı kurulmuş küçük, yeşil ada lekecikleri. Üzüm mevsimi olup olmadığını bilmiyorum. Ama yine de bu bozkırın ortasında boy veren yeşilliğin sıkıntımı dağıtacağını düşünüyorum. Yoldan çıkıp bağlara doğru yöneliyorum. Güneş hızı gittikçe yükselen bir burgu gibi tepemi deliyor. Korunabilecek tek bir ağaç gölgesi yok etrafta. Tek kurtuluş, yeşilliğin yarattığı serinlik. Oraya varmalıyım. Ne insanların yüzüne bakıp başka işler yapılmasını, ne hevesle her söyleneni kabul eden coşkulu arkadaşları düşünmeliyim. Üzüm bağlarına girmeli, onun yerden bir karış yükseklikteki yeşilliği içinde kaybolmalıyım.

Bağa ulaşıyor, hiç duraksamadan ilerliyorum. Küçücük bir bağın en orta yerine, yeşilliğin en koyusuna ulaşıyorum. Toprak sıcak, kuru. Güneş, kanımı damarlarımda hissedeceğim oranda

kaynatıyor. Diz çöküp yere oturuyorum. Sonra kafamı bir asma gölgesine denk getirip uzanıyorum yere. Toprağın verdiği sıcaklığı kemiklerimde duyumsuyorum.

“Oğlum dikkat et!” diyor annem. “Bağlarda çok sayıda yılan olur! Zehirli yılanlar!”

Birden sıçrayıp uyanıyorum. Etrafıma boş, anlamaz gözlerle bakıyorum. Ne kadar uyudum acaba? Hava neredeyse kararmak üzere. Aceleyle çantayı yeniden sırtıma atıp ayrılıyorum yeşil adacıktan.

Kampta, bütün geceyi suskunluk içinde geçiriyorum. Kafamdakileri Meral’le paylaşıp paylaşmamakta tereddütlüyüm.

“Bir şey mi var?” diyor Meral.

“Yok, bir şey!” diye yanıtlıyorum. Suskunluğu tercih ediyorum. Meral, uğraşlarında sonuç alamayınca vazgeçip ayrılıyor yanımdan.

Bir kez daha aynı konuyla Rahmi’nin karşısına çıkmak ilişkileri iyice gerecek biliyorum ama, kafamdaki sorularla hiçbir şey olmamış gibi davranamayacağımı da biliyorum. Meral’in bir sözü aklıma geliyor: Burada yapılacak bir hata ileride onarılması güç bir tahribat haline gelebilir! Böyle bir şeye (susarak da olsa) asla izin vermemeliyim. Tersine, arkadaşlarımdan çoğunun ağzı açık, her söylenileni tam bir edilgenlikle dinledikleri, büyük bir coşkuyla yapılan her şeyi toparlanma için mutlak gerekli koşullar olarak algıladıkları için, bu konuda daha fazla duyarlı olmalıyım. Karşı çıkışlarımla belki burada oluşabilecek yanlışları engelleyemeyeceğim ama, en azından vicdanen kendimi daha rahat hissedeceğim.

Öncelikle bize söylenenin tersine, buradaki yapının hiç de yalnızca Yurtdışı Toparlanma Komitesi olmadığının açık yüreklilikle herkese söylenmesini, insanların “Bir hiyerarşi ancak pratik içinde yoğrularak çıkar” denilerek daha fazla kandırılmama-

sını sağlamak istiyorum. Söylenenle yapılanın, hemen hemen işin başından bu yana aynı olmadığını göstermek istiyorum.

Ne, Cephe çalışmalarının yalnızca bir araya gelebilme alışkanlığı yaratma amacı taşıdığı, ne “teorimiz doğrudu ama pratikte yanlışlar yaptık, teorimizi öğrenmemiz gerekir” derken ortaya atılan programın, özellikle de *Birikim* dergisinin okutulmasının gerçekte söylenilen gibi olduğu ne de demokrasi, demokratik ilişkiler denirken, gerçekte en ufak bir itirazda bile baskı kurarak, bazen tehdit ederek, ya da Adnan’ da olduğu gibi, herhangi bir dağa gerillacılığa yollanmak suretiyle susturmaya çalışmanın, gözdağı vererek susturulmaya çalışılmanın demokratikle, demokratik ilişkilerle nasıl bağdaştırılabileceğini önce konunun muhatabına, sonra da herkese, yapabildiğimce aktarmak istiyorum. Şu anda, konunun muhatapları gelmeden, kimseyle konuşamam. Yapılan hara güre şakalara katılamam, katlanamam. Gece boyunca süren şarkılı türkölü sohbetlere (yüreğim burkularak da olsa) ilgi duyamam. Sabırsızlıkla bekliyorum. İki gün geçmesine rağmen kimse gelmiyor. Huzursuzum. Huzursuzluğum huysuzlanmama neden oluyor. Meral de dahil insanlarla iletişim kurmakta zorluk çekiyorum. Sabahları neşe içinde geçen spora katılamıyor, üstelik neden katılmadığımı, Nazım Hoca’nın soru dolu bakışlarına rağmen, açıklayamıyorum. Sonunda umudu kesip, benim şehre gitmemin daha doğru olduğuna karar veriyorum. Haydar’a nedenini söylemeden şehre gideceğimi bildirip ayrılıyorum kamptan. Ayrılırken beni kötü gözlerle izleyen bir iki kişinin bakışlarına hiç aldırmıyorum, ama Meral’in uzaktan hüznle beni gözlemesini içim burkularak sessiz karşılıyorum.

“Aa!” diyor kapıyı açan Rahmi, beni görünce. “Hayrola, bir şey mi var kampta?”

“Hayır, yok!” diyorum içeri girerken. “İlle de bir şey olunca mı buraya gelinir?”

Yanıtımı gülerek karşılıyor.

“Yine iyiliklerin üstünde bakıyorum da!”

“Ben her zaman iyiyim!” diyorum.

Bir iki söz düellosundan sonra giriyoruz içeri. Salona geliş güzel bir göz atıyorum. İlk defa bu kadar yabancı, bu kadar ayrı hissediyorum kendimi. Bu, daha önceki yabancısamadan oldukça farklı. Beni bu eve ve bu evdekilere bağlayan hiçbir şeyin olmadığı duygusuna kapılıyorum. Salonun ortasındaki masa, rastgele atılmış kâğıt ve kitap yığınlarıyla dolu. Halil, Vehbi ve Cemal masa başında belli ki bir şeyler tartışıyorlar. Ellerinde birbirine benzeyen kâğıt parçalarıyla sesimizin geldiği yöne dönüyorlar. Hemen hemen Rahmi’nin tepkisiyle karşılıyorlar beni.

“Aa! Sen de nereden çıktın?”

Odalardan başkaları çıkıyor. Herkeste yaklaşık aynı tepki, aynı meraklı soru:

“Aa! Sen nerden çıktın?”

Sonra soru dolu bakışlarla buyur ediyorlar. Soru faslından sonra net bir sessizlik oluşuyor. Herkeste hazırlıksız yakalanmanın belirgin bir telaşı çarpıyor gözüme. Ya da haber vermeden gelmiş olmamdan duyulan huzursuzluğun sessiz anlatılış biçimi. Birbirlerine bakıyorlar. Sonra (özellikle) Vehbi takılmak istiyor bana. Bir iki denemeden sonra vazgeçiyor. Yeniden sessizlik. Rahmi oturduğu koltuktan bana bakıyor. Bir süre benim gibi o da olanları izliyor, sonra yeniden bana dönüp gerçekten bir şey olup olmadığını soruyor.

“Yok, bir şey!” diyorum yeniden. “Seninle konuşmak istediğim bazı şeyler vardı, gelmediğinizi görünce kendim gelmek istedim.”

Rahmi gözlerini yere indirerek dinliyor beni. Sonra kafasını kaldırıp, hâlâ masa başında oturmakta olan Cemal ve Halil’e bakıyor. Bakışlarını onlardan ayırmadan,

“Dün gelecektik ama işlerimiz uzun sürdü, bitiremedik, bu yüzden de gelemedik” diyor. Sonra yeniden gözlerini yere çevirip kısa bir süre sessiz kalıyor, tekrar masaya doğru bakarak, “aslında gelmen iyi oldu” diyor, “biz de seninle konuşmak için birini gönderecektik.”

Gözleriyle söylediklerini, Halil’e ve Cemal’e onaylatmasından böyle bir kararın olmadığını, şimdi Rahmi tarafından düşünüldüğünü, Halil’in ve Cemal’in de bunu onayladığını anlıyorum. Ne konuşacaklarını merak etmeme rağmen bunu belli etmek istemiyorum.

“İyi o zaman” diyorum, “iyi bir rastlantı olmuş.”

“Evet!” diyor Rahmi. Ayağa kalkarak masaya yanaşıyor, gelişigüzel atılmış bir yığın kâğıdın içinden birini eline alarak bana yöneliyor.

“Şunu okur musun?” diyor. “Bu konudaki düşüncelerini öğrenmek istiyorum.”

Kâğıdı eline alıp bir göz atıyorum.

İlk anda büyük harflerle yazılmış Devrimci Yol Militanlarına diye bir başlık ve en altta yine büyük harflerle atılan Devrimci Yol imzası dikkatimi çekiyor. Birden rengimin sarardığını hissediyorum. Herhangi bir yazıda ilk kez Devrimci Yol imzasını kullanıyorlar. Bugüne kadar, yapılan tersi olmasına rağmen, yine de söylemde kendilerinin Devrimci Yol Merkezi olmadıklarını, bunun ancak pratik içinde çıkabileceğini söylüyorlardı. Oysa şimdi düpedüz Devrimci Yol imzası atarak, bu söylemi tümüyle terk ettiklerini ilan ediyorlar. Fazla bir şey okumak istemiyorum. Okumadan, kâğıda öylesine boş gözlerle bakıyorum. Sessizim, kızgınım, tetikteyim. Bir süre sonra Rahmi elinde iki kahve fincanıyla geliyor yanıma.

“Gel içeri geçelim” diyor, fincanın birini bana uzatarak. Sesimi çıkarmadan, uzatılan fincanı alıyor, Rahmi’nin arkasından,

onun açtığı kapıdan ilk odaya giriyorum. Rahmi, kapıyı kapatıp, bana oturmam için bir yer gösteriyor.

Elimde hâlâ biraz önce Rahmi'nin bana verdiği kâğıt, gösterilen yere oturuyorum. Bir süre konuşmadan, ikimiz de yere bakarak duruyoruz.

"Yazıyı okudun mu?" diye soruyor sonunda Rahmi.

"Hayır, okumadım! Okumak da istemiyorum."

"Neden?" diye şaşırılmış bir ses tonuyla soruyor Rahmi.

"Çünkü benim için yazının içeriğinden çok altındaki imza önem taşıyor!" diyorum. Anlamamış gibi yapıyor:

"Ne demek şimdi bu?"

Kafamı kaldırıp, gözlerinin içine bakıyorum:

"Artık Devrimci Yol imzasını kullanıyorsunuz ha?"

"Bunun ne önemi var?" diyor Rahmi, "ben seninle yazının içeriği konusunda tartışmak istiyorum."

"Yazının içeriği, başlıkla imzada toplanıyor zaten." diyorum. "Devrimci Yol Militanlarına Devrimci Yol Merkez Komitesi tarafından yazılmış bir bildiri."

"Diyelim ki öyle" diyor Rahmi, "ne dediğine bakmadan neden karşı çıkıyorsun, anlamıyorum!"

"Burada ne dendiğinin ne önemi var? Denilebilecekler konusunda üç aşağı, beş yukarı anlarız. Önemli olan, Devrimci Yol militanlarına, buradaki yapının, bir Devrimci Yol Merkez Komitesi olarak kabul ettirilmek istenmesi."

Hiç karşılık vermeden dinliyor Rahmi.

"Kendi ağzınla, hareketimizin yenilgisinde büyük payı var dediğin ve mutlaka bir hesaplasmadan geçilmesi gerekir diye önemle belirttiğin bu insanlar tarafından kurulan bir Merkez Komiteyi, hem de 'bizim gerçek hiyerarşimiz ancak pratik içinde oluşacaktır' söylemine karşın, kim kabul eder?" diye soruyorum. "Ne oldu?" diye ekliyorum: "Bu insanlar söylenilen hesaplasm-

dan geçti de bizim haberimiz mi olmadı? Daha birkaç gün önce, (bir anlamda) hareketi batırmakla sorumlu tutulan bu insanlara bugün kim, 'artık bu yükten kurtuldunuz!' diyor? Düne kadar, buradaki oluşumu 'toparlanmayı yüklenen bir komite' olarak adlandırırken, bugün ne oldu da Devrimci Yol diye sunuluyor bize? Her şey bir yana, buradaki herkes, ama herkes gerçek bir hesaplaşmadan geçmeden, kamplardaki insanlar tarafından bu hesaplaşma kabul görmeden, hiç kimsenin, ama hiçbir kimsenin kendine her hangi bir fonksiyon yüklemesini kesinlikle kabul etmiyorum."

Özellikle "hiçbir kimsenin" sözünün üzerine basarak söylüyorum. Rahmi, gözle görülür bir renk değişimine uğruyor.

"Bak Veysel," diyor, "artık toparlanmanın belli bir aşamasına geldik. Bu aşamada senin söylediklerinin hiçbir anlamı yok. Artık sadece konuşmaktan bir şeyler yapmaya geçmeliyiz. Bu bildiri, bir şeyler yapmaya geçmenin bir ifadesi. Bir takım sorunlar olabilir, ya da senin sorun olarak gördüğün bir takım şeyler hâlâ var olabilir ama bunları bu kadar abartarak bu boyutta ele almak gerekir."

"Abarttığımı sanmıyorum!" diyorum. "Bence burada olmaması gerekenler oluyor, söylenmemesi gerekenler söyleniyor, yapılmaması gerekenler, bilerek yapılıyor. Burada oluşacak her şey, bir daha belki de düzelmeden, gelecekte oluşacağı söylenen Hareketimizin mayasını meydana getirecek. Yanlış mayalanmış bir oluşumun yeniden düzelmesi olanaksızdır."

"Yanlış mayalanan bir şey yok!"

"Var!"

"Yok! Yok!"

"Var! Var!"

Tartışma zaman zaman sertleşerek uzuyor. Rahmi ısrarla içinde yazılanlar konusunda beni tartışmaya ikna etmeye çalışı-

yor. Ben, bunun doğru olmadığını, içindekilerin hepsini benim düşüncelerim oluştursa bile, altındaki imza nedeniyle kabul etmeyeceğimi söylüyorum.

“Bak Veysel!” diyor. “Bu saatten sonra bu tür şeylerle uğraşmak istemiyorum. Bu bildiriye en kısa zamanda kamptaki arkadaşlarla tartışıp tam bir şekil verdikten sonra Türkiye’ye göndereceğiz. Senin de bu doğrultuda hareket etmeni istiyorum.”

“Kesinlikle!” diyorum, “bildirinin içeriğini asla tartışmam. Bana artık Devrimci Yol imzası atacak insanların hakkıyla var olduğunu, daha önce söylenilenlerin şimdi geçerli olmadığını bir anlatan çıkmadıkça bu bildiriye asla, bu biçimiyle tartışmam!”

“Ne anlamı var böyle davranmanın? İnsanlar -normal olarak- bildiriye tartışırken, senin böyle bir tavır takınmanın ne yararı var?”

“Başkaları da benim gibi düşünür mü bilmem! Ama eğer ben, bu tartışmada bulunursam, içeriğini değil, neden ve hangi yetkiyle ve de kimler adına Devrimci Yol imzası atıldığını tartışırım.”

Uzunca sayılabilecek bir süre sessizlik oluyor. Rahmi, çokça yaptığı gibi, yere bakarak eliyle birkaç günlük sakalını sıvazlıyor. Sonra gözlerini ve kafasını yavaş devinimlerle kaldırarak bana bakıp, “Bu durumda senden, bu tartışmaya katılmamanı istiyorum.” diyor. Bir süre duralıyorum. Ne diyeceğimi bilemiyorum

“Hayır, gitmek ve tartışmaya benim dediğim biçimde katılmak istiyorum!” demekle, “Nasıl isterseniz! Benim için fark etmez, ben böyle düşünüyorum!” demek arasında kararsız kalıyorum.

“Yanlış anlama!” diyor Rahmi. “Böyle bir şeyi söylemeyi hiç istemezdim, ama artık bazı şeylere tam başlayacakken, yeni baştan eskilere gidecek bir tartışma içine girmek istemiyorum.”

“Siz bilirsiniz,” diyorum, “katılmamı istemiyorsanız katılmam, ama katılırsam düşüncelerimi belirtirim.”

Meral geliyor aklıma...

Sabah kahvaltısından sonra, kampa gelen Mazlum’dan, Rahmi tarafından yukarı eve çağırıldığımı öğreniyorum. Pek iyiye alamet değil! Son günlerdeki çıkışlarımın gerek Rahmi, gerekse artık resmileştirdikleri Merkez Komite tarafından hiç de hoş karşılanmadığı açıkça belli oluyor. Davranışlarından benim, çok büyük bir sorun olarak görünmese bile, küçük bir çıbanbaşı olarak algılandığım belli oluyor. Oysa ne çıbanbaşı ne de sorun olmak istiyorum. Yaptığım tek şey birçok kişinin düşündüğü ama kendilerine göre nedenlerle dile getirmediği, bir başka yerde, bir başka biçimde hesaplaşmalara bıraktığı şeyleri olduğu gibi konunun muhataplarına açmak, tartışmaya çalışmak; kesin olarak yanlış olduğuna inandığım şeylere karşı, kendimce neden yanlış bulduğumu da açıklamaya çalışarak karşı çıkmak. Yaptığım şeyin benim aldığım siyasal kültüre uygun ve doğru bir yöntem olduğuna inanıyorum. Hele bugünkü ortamda, herkesin demokrasi, katılımcılık sözcüğünü ağızından düşürmediği bir yerde, tam da buna uygun davranmanın özellikle de bu tartışmayı başlatanlar tarafından uygun görülmediğini anlayabilmek olanak dışı.

Akşam şehre giderken Mazlum’dan neden çağırıldığının ipuçlarını yakalamaya çalışıyorum. Ya bilmiyor, ya da susmayı tercih ediyor. Aslında ikinci olasılığın daha güçlü olduğunu sanıyorum. Bilinen insanların dışında, bana karşı en olumsuz tavrı, hem de hiçbir nedeni, karşılıklı hiçbir konuşmamız yokken Mazlum takınıyor. Hemen hemen her zaman yüzü asık ve ancak ben konuşursam ve konuştuğum kadarıyla karşılık veriyor bana. Onu anlıyorum. Onu ve onun gibilerini iyi tanıyorum. Bu yüzden Mazlum’un tavırlarından evdekilerin benim hakkımda, yüzüme

karşı söylemedikleri, ama insanlara bir biçimiyle aktardıkları düşüncelerini çıkarabiliyorum.

Susuyor Mazlum. Yaklaşık bir saatlik yolculuğumuz Mazlum'un çatık kaşlarının sağladığı bir sükûnet içinde geçiyor. Hiç aldırmıyorum. Hızla giden arabanın yarattığı hareketli çizgilerden oluşan, koşarcasına yaklaşan ve aynı hızla bizden uzaklaşarak kaybolan manzarayı izliyorum. Hareketli bir dış dünya yanılsaması düşüncelerime de vuruyor. Geldiğim günden bugüne geçen zaman dilimleri, bir film şeridi, kafamın içinde hızla akıp giden bir yol gibi kayıp gidiyor: Ne umutlarla gelmiştim buraya! Büyük umutlarla gelen arkadaşları gördükçe ne kadar mutlu olmuştum! Her şeye hayranlıkla baktığım, her şeyi büyük bir mutlulukla ve neredeyse sorgusuzca kabul ettiğim günler; hareketimizin toparlanmasına katkıda bulunduğunu sandığım bitmez tükenmez yolculuklar, görüşmeler, Türkiye ve orada gelecekte yapacaklarımız hakkında yapılan hoş, baş döndürücü sohbetler; sonra Meral! Gülen gözleri, insanı alıp götüren sıcaklığıyla dünyanın büyük bir kısmını kaplayan Tatar kızı! Ardından, galiba değişiyor bazı şeyler diye düşünmeye başlamam, sonra bunların çok da değişmediğini görüp, "Hayır değişmedi, neden böyle oluyor?" diye sormam ve çatık kaşlarla karşılaşmam. Çatık kaşlar ve zaman zaman tehditkâr bakışlar. Açıklanmayan, açıkça söylenmeyen, serzenişler düzeyinde kalan, "Kendine gel, yoksa"lar; hepsinden önemlisi de, yurtdışına çıktığım gün doğan, hızla büyüyen ve bugünlerde yüreğimi bir kor ateş gibi yakıp kavuran Türkiye özlemi! Bir an önce Türkiye'ye dönme düşüncesi zaman geçtikçe yakıcı bir Türkiye özlemine dönüşüyor. Türkçe radyo dinlemek, oradan gelen arkadaşların yanlarında getirdiği, günü geçmiş gazete ve dergileri okumak, benim için eski bir sevgiliye yeniden ulaşma, ondan yeniden haber alma sevinci yaratıyor. Bir dağın başında, yalnızca Türkçe konuşulan bir yerde, bizim dışı-

mızda Türkçe bir sözcük duyabilme isteğinin delice içimde kıpıranması anlatılır gibi değil.

Mazlum'la sessizlik içinde yol alırken, kafamda akıp giden film şeridi Türkiye sahnesine geldiğinde, yönetmenin gösterdiği büyük beceriyle sonuçta seyrine doyum olmayan yakıcı, etkileyici, insanı alıp taa içine kadar götüren bir eser meydana geliyor. Buradan sıyrılabilmek ancak silah zoruyla olabiliyor. Şam girişinde ellerindeki kaleşnikofları üzerimize doğrultarak bizi durduran, kimliklerimizi soran Suriye askerleri beni yeniden arabanın içine, sessizlik ortamına döndürüyor. Dolayısıyla da “neden çağrıldığım” sorusu yeniden kafama takılıyor. Uzak bir olasılık ama, belki ufak, sıradan bir iş içindir diye düşünüyorum.

Son günlerde dikkatimi çeken bir şey var aslında: Ne zaman benim kampta kalmam istenmiyorsa, mutlaka basit, çoğunlukla saçma nedenleri olan bir iş yaratıp beni oraya buraya gönderiyorlar.

“Halep'teki arkadaşların birkaç kuruş daha fazla mark bozdurabilecekleri bir yer bulmaları” en öne çıkan bir iş, örneğin. Bazen bu bir kaç kuruşluk fark, bozduracağım mark miktarına göre, Halep-Şam arasındaki otobüs bilet paramı bile karşılamayacak miktarda oluyor ama, iş iştir deyip sesimi çıkarmadan gönderilen yere itirazsız gidiyorum. Ses çıkarmamamın kendimce ikili bir nedeni var aslında: Birincisi, böyle yaparak bir yandan pasif de olsa bir direnişi sürdürdüğümü ve bana verilebilecek her türlü işi düşüncelerimden taviz vermeden yapabileceğimi göstermek; ikincisi, söylenilen iş ne kadar saçma olursa olsun kabul etmenin işten kaçma şeklinde algılanmasını ve hakkımda kötü bir veri olarak kullanılabilme olasılığını ortadan kaldırmak. Özellikle bütün yaşamı tam bir şehir çocuğu olarak geçmiş, devrimci mücadeleye sendikal ya da meslek odasının çalışmalarıyla başlamış ve bugüne kadar bu biçimde gelmiş Adnan adlı bir arkadaşın,

birkaç sivri çıkışından sonra kendisine teklif edilen “Tunceli Dağlarında gerillacılığı” kabul etmemesini kampın içinde oldukça ağır bir biçimde “görevden kaçtı!” diye ilan etmelerinden; Adnan’ın, herkesin gözünde görev kaçkını durumuna düşmesinden sonra, verilecek işe karşı alınacak tavır karşısında daha tedbirli davranıyorum.

Nihayet ünlü yukarı evin önünde duruyoruz. Tüm yol boyunca tam bir sessizlik içinde olan Mazlum sonunda ağzını açıyor.

“Sen yukarı çık, ben arabayı park edip geliyorum!” diyor.

“Olur!” deyip, dışarı çıkarak arabanın kapısını kapatıyorum. Asansöre binip yukarı çıkıyorum. Kapıyı Vehbi açıyor. Şaşıyor, ya da şaşmış gibi yapıyor beni görünce. Yine o, “Aa! Sen de nereden çıktın?” tekerlemesiyle karşılaşıyorum. Yanıt yerine, “Merhaba! Ne haber!” diyorum. İçeri giriyoruz. Henüz ayakbılarımı çıkarmamışken, mutfak kapısından Rahmi’nin başı görünüyor.

“Hoş geldin Veysel!” diyor. “Gel, hazır kahve var. Bir kahve al.”

Mutfağa giriyorum. Bir türlü alışmadığım Avrupa usulü kahveden bir fincan alıp, bulaşıkları yıkamakta olan Rahmi ile bir tek sözcük konuşmadan salona geçiyorum. Salonda, Vehbi’den başka Cemal ve Halil var. Selam verip bir sandalyeye yöneliyorum. Cemal içten, Halil ne dediği duyulmayan bir sesle karşılık veriyor. Birkaç günlük bir gazete alıyorum. Rahat davranmak istiyorum. Cemal kampı soruyor. Kafamı gazeteden kaldırmadan yanıtlar veriyorum. Göz ucuyla Halil’i izliyorum. Her zamanki gibi sert bakışlar, ağır oturushlarla elinde (kampta çokça okuduğumuz) bir çeviri yazısını okuyup, önündeki deftere bir şeyler karalıyor. Biraz sonra Rahmi geliyor. Yüzünde bir gülümsemeyle yeniden “Hoş geldin!” deyip Cemal’inkilere benzeyen sorular

soruyor. Yanıtlıyorum sorulanları. Halil, konuşulanları hiç duymuyormuş gibi yapmaya devam ediyor. Ciddi, ağır ve üretken!

Kapı yeniden çalıyor. Mazlum, biraz önceki sessizliğinin öcünü alırcasına -benim tarafıma hiç bakmadan- gümbür gümbür bir sesle giriyor içeriye. Girişte Vehbi'yle, sonra Cemal'le ve Rahmi'yle şakalaşiyor. Ardından, birden ciddileşerek Halil'e dönüp,

“Yaa, abi yaa! Sana bir şey soracaktım!” deyip ona doğru yöneliyor. Halil, aynı yüz ifadesini koruyarak bakıyor Mazlum'a:

“Neymiş o?”

Mazlum elini kaldırıp, “Bir dakika abi!” diyor ve bir odaya girip, elinde bir tomar kâğıtla geri geliyor. Mazlumu izliyorum. Yüz ifadesini, konuşmasındaki abartılı ses tonunu, tümüyle gösteriymiş gibi duran davranış biçimlerini. Birkaç dakika önce benim yanımdaki Mazlum'la buradaki Mazlum'u kıyaslıyorum. İster istemez gülümsüyorum.

“Biraz konuşalım mı Veysel?” diyor Cemal. Kafamı ona çevirip, “Tabii!” diyorum. Kalkıp bir odaya geçiyoruz. Anlıyorum ki, bu kez birkaç kuruşluk fazlalık için Halep'e gitmekten daha önemli bir iş için çağırılmışım. Aklıma hemen Türkiye'ye gönderilmek geliyor. Yüreğim yerinden oynuyor. Kalbimin hızla çarpmasını çok canlı hissediyorum. Cemal, önce kampla ilgili bir iki (geçişirme) soru daha soruyor. Aynı (geçişirme) yanıtlar veriyorum.

Sonunda biraz duralayıp konuya giriyor: Artık toparlanmanın belli bir aşamasına geldiğimizi, burada (her şeyin çok iyi gitmese de) bir yerlere vardığımızı, bundan sonra daha değişik ve daha üst bir çalışmanın kaçınılmaz olduğunu; insanlarımızın, yalnızca teorik eğitimle yetinmeyip, Türkiye'de bizi bekleyen sıcak mücadeleye askeri eğitim anlamında da hazır olmaları, bunun İçin adımların şimdiden atılması gerektiğini düşündüklerini, düşün-

mekten de öte bunun bağlantılarını kurduklarını anlatıyor Cemal. Sabırla, hiç sesimi çıkarmadan dinliyorum. İşin renginin yavaş yavaş ortaya çıkmasına rağmen, neden özel olarak buraya çağrıldığımı hâlâ anlamış değilim. Cemal biraz duraksayıp devam ediyor: Özellikle askeri eğitimin (benim de bildiğim gibi!) burada, Suriye içindeki Filistin Kamplarında yapılmasının hemen hemen olanaksız olduğunu, yapılsa bile (yine benim de çok iyi bildiğim gibi!) bunun çok yetersiz olduğunu; gerçek anlamda askeri eğitimin ancak Lübnan'da, savaş koşulları içinde gerçekleştirileceğini, bu yüzden de artık yavaş yavaş, oraya taşınmayı düşündüklerini söylüyor.

Anlıyorum: Lübnan' a gönderileceğim. Türkiye'ye geri gitme umutları suya düşüyor.

"Kaç kişi gidiyoruz?" diye soruyorum. Cemal, yüzüme bakıp biraz bekliyor.

"Aslında," diyor, "senin oraya gitmeni, hem oraları iyi tanıdığın, hem de biraz Arapça bildiğin için istiyoruz." Yine duraklıyor. Biraz düşünüp devam ediyor:

"Gerçi, sonuçta hemen herkes bu eğitimden geçecek, ama ilk grup oldukça önemli. İlk ilişkilerimizi, sonradan gelecek insanlarımıza elverişli bir ortamı onlar sağlayacaklar. Bu yüzden hem askeri eğitime yatkın, hem de Arapça bilen biri olarak senin bu ilk grupta olmanı istiyoruz."

"Tamam!" diyorum. "Önemli değil! Sonuçta Türkiye'ye dönmenin bir koşulu bu eğitim ise, bir an önce yapılmasından yanayım. Burada kalma işi bana göre çok uzadı ve de gördüğüm kadarıyla çok daha iyiye de gitmeyecek." Son sözümü duymazlıktan geliyor Cemal.

"İlk grupta 15-20 kişi olacak" diyor. "İlk grup yerleştikten hemen sonra, yaklaşık aynı sayıda ikinci grup gelecek. Daha sonra, duruma göre, bütün arkadaşları oraya göndereceğiz." Yine

duraksıyor. Genellikle yere bakarak konuşuyor. Onu rahatlatmak için söylediklerine katıldığını, Lübnan'a gitmeye dünden razı olduğunu gösteren konuşmalar yapıyorum. Oysa o da, ben de biliyoruz ki, benim oraya gitmemin adı düpedüz buradan uzaklaştırılmak! Devam ediyor Cemal:

“Ben de sizinle geleceğim. Gerekli ilişkileri kurduktan sonra geri döneceğim. Şu anda oraya gideceklerin tamamı belli değil. Kesin olan sen, Ensar, Apo, İlhan ve Kürt İsa. Diğerlerini sonra tespit edip, onlarla konuştuktan sonra bilebileceğiz ancak.”

“Tamam! Ne zaman yola çıkıyoruz?”

“En kısa zamanda!” diyor Cemal. Kapı çalınıyor, ardından Rahmi giriyor içeriye. Bir bana, bir Cemal'e bakarak genel havayı yokluyor. İşlerin yolunda olduğuna, bir sorun çıkmadığına kanaat getiriyor, gevşiyor.

“Kahven bitti mi?” diye soruyor. “Hayır!” diyorum, “bu kahveye henüz alışmadım. Doğru dürüst içemiyorum.”

“Bense Türk kahvesini ağır buluyorum,” diyor, “bunu tercih ediyorum.”

Susuyorum. Kahve muhabbetini çok daha fazla uzatmak istemiyorum. Yüzüme bakıyor. Son zamanlarda sıkça karşılaştığım bir soruyu bu kez Rahmi soruyor:

“Eee! Daha ne var, ne yok! Nasılsın, iyi misin?”

Bu “ne var ne yok”un “hâlâ kafan karışık mı, ikna olmadın mı?” anlamına geldiğini biliyorum. Gülümseyerek yanıtlıyorum:

“İyilik! Değişen pek bir şey yok! Her günkü normal kamp yaşamı işte!” Kapının yanındaki duvar boyunca uzanmış bir yatağa oturup, gözlerime bakarak,

“Herhalde Cemal'le konuşmuşsundur ama ben de duymak isterdim,” diyor. “Askeri eğitim hakkında ne düşünüyorsun?”

“Valla!” diyorum, “Eğer Türkiye'ye gitmeyi ciddi olarak düşünüyorsak, eğer cunta ile savaşmayı önümüze koymuşsak ve

eğer bu işi bir an önce yapmamız gerekiyorsa, askeri bir eğitimden geçmemiz hem yararlı hem de bana göre zorunlu.” Eğercilerin üzerlerine basarak konuşuyorum. Niye bu kadar “eğer” sözcüğünü kullanıyorsun diye sormasını bekliyorum.

Ama o, “Neden askeri eğitimi zorunlu görüyorsun ki?” diye soruyor.

“Türkiye’deyken, askeri olarak çok şey bildiğimizi, çok şey yaptığımızı sanıyorduk. Oysa burada anladık ki, bu konuda hiç bir şey bilmiyormuşuz! Yaptıklarımızda el yordamıyla yapılan işlermiş! Bu nedenle burada gerçek bir eğitimden geçmemiz gerekiyor!”

Bir eliyle hafifçe uzamış sakalını sıvazlayarak yere bakıyor. Söylediklerimi tartıyormuş gibi bir süre düşünüyor, sonra Birden ayağa kalkıyor.

“İyi!” diyor. “Başka bir isteğin, bir diyeceğin var mı?”

“Yok!”

Kısa bir sessizlik oluşuyor, ardından kapıyı açıp dışarı çıkıyor.

Askeri eğitimin, savaş koşullarında yapılması daha kıymetli ise, öyle görünüyor ki, biz bu işin en değerlisini yapacağız. Çünkü Lübnan’ın geleneksel savaş koşulları dışında, gerçek anlamda bir savaşın, İsrail-Filistin savaşının kısa bir zaman içinde başlaması kaçınılmaz bir hale geliyor. Radyolardan, televizyonlardan ve de aralarında yaşadığımız Filistinlilerden edindiğimiz bilgiler ve gözlemlerden hareketle, kaçınılmaz bir savaşın Ortadoğu’nun eşiğine dayandığını tespit edebiliyoruz. Tek dileğim, orada henüz hiçbir hazırlık yapmadan, tamamen çaresiz, böyle bir savaşa yakalanmamak.

Lübnan’a gitme işi iyice hızlanıyor. Artık kimlerin gideceğini hemen hemen biliyoruz. Lübnan’a gidecek olan herkeste, kısa bir zaman sonra herkesin Lübnan’a taşınacağı söylenmesine rağmen, kamptaki arkadaşlardan ayrılma zorunluluğunun buruk-

luğu var. Gece sohbetleri, eğlenceleri daha bir hüzünlü, daha bir duygulu geçiyor. Kalanlarda, bizi oraya, çıktı çıkacak gözüyle bakılan bir savaşın ortasına yalnız göndermenin belirgin bir mahzunluğu; gidenlerde, arkadaşlarından kısa bir süre de olsa ayrılmanın hüznü var. Ve bende, her şeyden öte Meral'den ayrılmanın kahredici kederi. Artık, salkım saçak yıldız gecelerinde onunla baş başa verip sabahlara kadar, içinde en anlatımsız duyguları saklayan bitmez tükenmez sohbetleri yapamayacağız. Her bakışımızda yüzlerce kez birbirimize anlattığımız, ama bir türlü seslendiremediğimiz duygularımızı yine içimizde saklayarak, belki bir daha asla karşılaşmadan yanımızda, bir bilinmezlik içine götüreceğiz. Belki bir daha asla, adlandırmadığımız, adlandırmadığımız duygu yoğunluğunun etkilediğı, sarıp sarmaladığı masal dünyalarına özgü zaman dilimlerinde bulunamayacağız. Bizim için cırcır böcekleri bir daha asla bu kadar hüzünlü, kuşlar bu kadar neşeli ötmeyecek. Renklerin, seslerin, rüzgârın, güneşin, etrafımızda devingen, durağan, var olan her şeyin, yalnızca bize geldiğı biçimiyle değıl, başka boyutlarının da var olduğunu bize gösteren ortamları bir daha asla yakalayamayacağız. Ayrılacağız! Sormadan, sorulmadan, karşılıklı sözler verilmeden, “bekle beni”lerimizi birbirimize bildirmeden ayrılacağız! .

Sabahın erken bir saatinde, hemen hemen hiç yatmayan kamp sakinleri, nizamiye kapısından giren otobüsü, eğitim sahasında ayakta karşılıyor. Gidecek olan bizler, eşyalarımızı üst üste yığıp, aynı hüzünlü gözlerle, ama pek belli etmemeye çalışarak, bize doğru yaklaşan otobüsü izliyoruz. Otobüs, hafif kıvrılarak gelen yol üzerinde, bizim hüznümüzü anlamış gibi olağanın dışında bir yavaşlıkla yanımıza geliyor. Filistinliler de bizi uğurlamak için çıkmış dışarı. Canlı varlıkların cansızlara uyum sağladığı durgun, yoğun, ama hüzünlü bir ortam var.

İlk hamleyi gidecek olanlardan birisi yapıyor. Çantasını eline alıp arkadaşlara dönerek kısa, ama duygulu bir iki söz söyleyip otobüse çıkıyor. Sonra herkes aynı şeyi yaparak sırayla biniyor otobüse. Ben hiçbir şey söylemeden, genel olarak arkadaşlara, özel olarak Meral'e bakarak binyorum otobüse. Dışarıda birisi şiir okuyor. Yüzlerce kez duyduğum bir şiir. Ama bu kez her zamankinden daha duygulu. Dokunsalar ağlayacağım. Kafamı yere eğiyor, kimseye bakmıyorum. Filistinliler bir şarjör silah atıyor. Arkasından bizimkiler aynı şeyi yapıyor. Otobüsümüz hareket ediyor. Tekerleklerin dönüşünü, kat ettiğimiz her metreyi içim ezilerek duyumsuyorum. Kafamı kaldırıp, kampın etrafını saran küçük tepelere, nizamiye kapısındaki Filistin bayrağını temsil eden renklere, kapıdaki Filistinli askerin selam verişine bakıyorum. Arkama dönüp, geride kalanlara bakma cesareti gösteremiyorum. Oysa herkes otobüsün arkasına yığılıp arkadaşlara el sallıyor. Bir ben öne, ön tarafa bakıyorum.

Otobüsümüz, Lübnan'a doğru akın akın giden Suriye tanklarının eşliğinde, bu kez her zaman gittiğimiz güzergâhtan farklı olarak, ana gümrük kapısına doğru ilerliyor. Askerlere ve askeri araçlara alışık olan bizlerin bile yadırgayacağı kadar çok tank, top ve asker var etrafta.

Tankların, askeri konvoyların yanından süzülerek geçen otobüsün içinde, dışarıdaki olağanüstü hareketliliği hemen hemen hiçbir sesli yorum yapmadan büyük bir merak ve ilgiyle izliyoruz. Hepimiz bir savaşın sanılandan daha yakın olduğunu biliyoruz. Savaşa doğru gittiğimizi, dünyanın teknik olarak en gelişmiş ordularından birine sahip olan ülkelerden İsrail'le bir biçimde yakında karşılaşacağımızı biliyoruz. Bunu bilmek bizi ve yolculuğumuzu daha da hüzünlü yapıyor. Dışarı bakmaktan başka yaptığımız hiçbir şey yok. Dışarı bakıp, geride bıraktığımız arka-

daşları, bizi uğurlayışlarını, gözlerindeki, yüzlerindeki duygulu ifadeleri düşünüyoruz.

Gümrük kapısındaki olağanüstü önlemleri, tel örgüleri, çapraz olarak birbirine kaynaklanmış kalın demir çubukların yola barikat olarak yerleştirilmiş olmasını, otobüsümüzün durdurulup sorgudan geçirilmemizi; tankları, askeri kamyonları, bağırarak birbirlerine bir şeyler söyleyen askerler arasında yeniden yollara düşmemizi duygusuz gözlerle, geriye ve geride bıraktıklarımızı düşünerek izliyorum. Dalgınım. Gördüğüm şeyleri, ne anlama geldiğini düşünmeden yalnızca bir görüntü olarak algılıyorum. Her gördüğüm parçasında beni büyüleyen Lübnan bu kez bu tılsımını kaybediyor. Hissiz, duygusuz, etkilenimsiz, tepkisiz gözlerle izliyorum dışarıyı.

Otobüsümüz, yol boyunca yaşanan kargaşalığın etkisiyle oldukça yavaş ilerliyor. Normalde birkaç saat içinde alacağımız Şatura kenti, zamanın iyice ilerlemesine rağmen henüz bize çok uzak. Askeri araçların kirli yeşiliyle Baalbek Vadisinin doğal renklerini bozduğu bir güzergâhta, olağanüstü bir hareketlilik içinde yol alıyoruz.

Bir sonbahar mevsiminin ölgün, soluk ışıklarına inat koyuluktaki Baalbek Yeşilliği, pis yeşil renkleriyle askeri araçlar, askeri potinler tarafından hoyratça ezilerek harap edilmesine hiç ses çıkarmadan, bağrında açtığı asfalt bir yol ile bize, hüznünlü yolculuğumuz için geçit veriyor. Zaman geçtikçe, önce yavaş sonra giderek şiddetlenen yoğunlukta Filistin askeri araçları, tıka basa içleriyle bizim ters yönümüzde, Suriye istikametine doğru akın etmeye başlıyorlar. Ardından, her tarafları kir pas içinde yayan gerillalar. Yüzlerinde tam bir şaşkınlık ve panik havası, telaşla Suriye'ye doğru gidiyorlar. Artık savaşın başladığını ve bu insanların telaşla Suriye'ye doğru kaçmaya çalıştığını hepimiz anlıyoruz. Peki, biz ne yapacağız? Yüzlerce insanın, arabanın, jipin,

hem de ağır silahlarıyla geri çekildiği, daha doğrusu geri kaçtığı bir ortamda, bir tek çakı bıçağının bile olmadığı bizler herkesin ters yönü istikamette nereye gidiyoruz? Kimse bir şey sormuyor ama herkes Cemal'e ve onun vereceği bir karara bakıyor. Cemal tam bir suskunluk içinde, dışarıyı, dışarının curcunasını, kargaşasını ve belirsizliğini, yüzündeki belirsiz ifadelerle izliyor. Herkesin Cemal'den bir şeyler beklediğini ama sormaya cesaret edemediğini biliyorum. Yerimden kalkarak Cemal'in yanına gidiyorum.

"Ne oluyor böyle dışarıda yaa?" diye soruyorum. Başını bana döndürüp, hafifçe gülümsüyor,

"Ne oluyor tam bilmiyorum ama, belli ki iyi şeyler olmuyor!" diyor.

"Bence savaş başladı ve bunlar savaştan kaçıyorlar!" diyorum.

"Öyle görünüyor!" diyor, yeniden kafasını dışarıya, gittikçe sayıları kabaran ve artık tam bir bozguna uğramış görüntüsü veren askerlere çeviriyor.

"Peki, biz ne yapacağız?" diye soruyorum. Sorduğum soruya şaşırmış gibi bakıyor.

"Bak" diyorum, "dışarıda olağan olmayan bir şeylerin döndüğü besbelli. Böyle bir durumda ben de dahil, -bence- otobüsteki herkes senden ya ne olduğuna ya da ne yapacağımıza dair bir şeyler söylememi bekliyor."

"Yapacağımız bir şey yok!" diyor. "Mecburen gideceğimiz yere kadar gidip ne olup bittiğini öğrendikten sonra ancak bir karar verebiliriz."

Yeniden yerime dönüyorum. Arkadaşlar yüzüme bakıp benden bir şeyler söylememi bekliyorlar. Bana bakan gözlerden hiçbirine takılmadan kafamı cama, dışarının hayhuyuna çeviriyorum.

Tam bir sessizlik içinde varıyoruz El-Fetih'in irtibat bürosuna. Bir su kenarına kurulmuş, salkım söğütlerle neredeyse her yanı çevrelenmiş irtibat bürosu, doğanın yarattığı dinginliğin tersine, tam bir curcunayla karşılıyor bizi.

İçeri girenler, dışarı koşarcasına çıkanlar, birbirilerine bağırarak bir şeyler anlatmaya çalışan insanlar, gruplar halinde öbek öbek toplaşanlarla düzensiz bir miting alanına benzeyen binanın önünden, kimseye takılmadan ve de kimse bizim ayrımımıza varmadan, arkadaşları aynı kalabalığın içine daha sessiz bir grup olarak bırakıp, ben, Cemal ve adı Haydar olan Mihri Belli'ci bir arkadaşla içeri giriyoruz. Binanın içi, dışını aratmayacak kadar kalabalık ve gürültülü. Önümüzde uzun olduğu belli olan, ama tıklım tıklım insanla dolu, karanlık bir koridor uzanıyor. Üçümüz de kapı önünde, konuşmamız gereken adamı kime sorabileceğimizi kestiremememizin şaşkınlığıyla bir süre birbirimize bakarak bekliyoruz.

Haydar, gözüne kestirdiği birine yaklaşıp, bizim Türkiye'li bir grup olduğumuzu, Suriye'den yeni geldiğimizi, birileriyle görüşmemiz gerektiğini, aradığımız adamın ismini söyleyerek, onu nerede bulabileceğimizi soruyor. Adam, Haydar'ı dinlemiyor bile. İsrail'in uçakları ve toplarıyla baskın yaptığını, arkadaşlarının kahramanca direnmeye çalıştığını, ama uçaklara karşı ne yapabileceklerini, Suriye'nin niye savaşa hâlâ katılmadığını anlamadığını, eğer Suriye uçaklarını gönderirse gerisinin daha kolay olacağını, ama Suriye'nin bilerek işi geciktirdiğini tam bir panik havasında ve bağırarak anlatıyor. Haydar, kendilerini anladığını, ama bizim falanca adamla mutlaka konuşmamız gerektiğini, Suriye'den yeni geldiğimizi, daha nerede kalacağımızı bile ayarlayamadığımızı, eğer adamı tanıyorsa lütfen yerini bize göstermesini söylüyor ona

“Ah!” diyor adam, “Ah! Şu uçaklar olmasa, görecek o zaman İsrail gününü, ama uçaklara karşı ne yapabiliriz ki?”

“Gel!” diyor Cemal kolumdan çekerek, “bunlardan bir hayır yok. Odalara bakalım, bu kalabalık içinde kimseyi bulamayız.” Haydar’ı kolundan tutup kalabalığın içine dalıyorum. Koridorun sağlı sollu iki yanına dizilmiş odaların genellikle kapıları açık ve her yer gibi, bağıra çağıra konuşan insanlarla dolu. En sakın olan, küçük bir odadaki yaklaşık on kişinin içine girip, aradığımız adamın adını soruyoruz. Kimse bizimle ilgilenmiyor. Cemal, daha rütbeli olduğunu sandığımız, insanların nerdeyse üstüne çıkarak doldurdıkları bir masanın arkasında, insanlara yüzü dönük duran, herkese bir söz yetiştirmeye çalışan birine yaklaşıp, kendinden beklenmeyecek yüksek bir sesle, İngilizce olarak durumumuzu anlatıyor ve aradığımız adamın adını soruyor.

Hayret! Adam dikkatle dinliyor. Kafasını bir iki sallayıp, durumumuzun vahimliğini anladığını belirtiyor ve Cemal’e İngilizce, oldukça sakın, biraz beklememizi, biraz sonra kendisinin bizi aradığımız adamın yanına götürebileceğini söylüyor. Bize ne İsrail’in uçaklarından, ne baskın hareketinden bahsediyor ve ne de sanki sorumlusu bizmişiz gibi niye hâlâ Suriye’nin uçaklarını göndermediğini soruyor.

“Bekleyin, şimdi sizi beyefendinin yanına götüreceğim!” diyor.

Gerçekten de biraz sonra beyefendinin yanına gidiyoruz. Bütün binanın, bütün Şatura’nın hatta bana göre bütün Lübnan’ın tersine -büyükçe bir odada- sessiz ve sakın bir ortamda karşılıyor bizi beyefendi. Uzun boylu, esmer, taşıdığı top sakalındaki kırışmalara rağmen, yaşına göre oldukça genç duran ve Filistinlilerle tanıştığım günden bu yana gördüğüm en temiz askeri üniformayı giymiş beyefendi, kısa bir hoş geldiniz faslından sonra, bizim şimdi gitmemiz gereken yere gidemeyeceğimizi, oraların

şimdi çok karışık olduğunu, karışıklıktan da öte oranın şu anda cephenin en kızışik yeri olduğunu, eğitimsiz olan bizlerin oraya asla gidemeyeceğini, başka da bir yere hemen (ne yazık ki) gönderemeyeceğini, üstelik ne yapmamız konusunda bir fikrinin olmadığını, en iyisinin bizim Suriye'ye geri dönmemiz olduğunu, ama bunun da nasıl olacağını bilmediğini, bu konuda da (üzgün olmasına karşın) bir şey yapamayacağını, zaten işlerinin çok yoğun olduğunu ve bundan ötürü (yine üzülererek) bu görüşmeyi kesmek zorunda olduğunu söylüyor.

Direniyoruz. Öyle hemen gitmeyeceğimizi, oraya kendilerinin bağlantısıyla geldiğimizi, elimizde El-Fetih'in kâğıtları olduğunu, bu konuda kendilerinin sorumlu olduğunu, geri gideceksek bile -ki gitmeyi düşünmüyoruz- bunu kendilerinin ayarlaması gerektiğini, bizi böyle ne yaparsanız yapın diyerek savamayacaklarını, hem sonra savaşın ne boyutta olduğunu, en yetkili kişi olarak bize aktarması gerektiğini söylüyor.

Beyefendi, biraz önce söylediklerine ek olarak savaşın iyi gitmediğini, uçaklara karşı bir şey yapamadıklarını, Suriye'nin, kendilerinin yenilmesini istediğini, ama eğer uçaklarını gönderirse bu işin tersine dönebileceğini, aksi takdirde yenilenin yalnızca Filistinliler olmayacağını, bütün Arapların İsrail Siyonizmine karşı yenilmiş olacağını, ama Allahın yardımıyla bunu da her koşulda atlatacaklarını, her şeye karşın bize yardım etme konusunda yine de şu anda elinden bir şey gelmeyeceğini söylüyor. Beyefendi ile aramızda uzun bir tartışma çıkıyor.

"Bakın," diyoruz, "on yedi adamız ve ne nerede kalacağımızı, ne de nasıl geriye döneceğimizi biliyoruz. Bu kargaşa içinde bu kadar adamı böylece bırakamazsınız. Biz buraya sizin sorumluluğunuz altında geldik. İçimizde askeri eğitim görmüş birkaç arkadaş var, istiyorsanız onları cepheye gönderebiliriz, ama diğerleri için sağlam bir yer ayarlamak zorundasınız."

“Kusura bakmayın!” diyor Beyefendi. “Şu anda hiç bir şey yapabilecek durumda değilim.”

Fazlaca üstelemenin hiçbir anlamı olmadığını anlıyor, çaresiz dışarı çıkıyoruz. Hâlâ, birbirilerine İsrail’in baskın hareketini, görebildiği ya da duyabildiği kadarıyla bağırarak anlatmaya çalışan, odalardan koridorlara, koridorlardan dışarılara taşmış insan kalabalığının arasından geçip arkadaşların yanına gidiyoruz. Aramızda kısa bir tartışma yapıyoruz. Geri dönüşten başka bir seçeneğimiz yok. Ben,

“Filistinlilerin her zaman kullandıkları yolu gözüm kapalı biliyorum” diyorum. “O yoldan geri Suriye’ye gidebiliriz.” Kimse-den ses çıkmıyor. Özellikle Apo’nun yüz hatları geriliyor. Tamamen benim kontrolümde bir işin zorunluluk haline gelmesinin hiç hoşuna gitmediğini açıkça belli ediyor. Apo’nun, isimlendirilmemekle birlikte, eğer kamplara yerleşebilseydik, grubun komutanı olacağını herkes gibi ben de biliyorum. Dolayısıyla kendi egemenlik alanı olarak gördüğü Lübnan’da, daha işin başında hemen hemen hiç bir şey yapamaz duruma gelmesine, üstelik -büyük bir olasılıkla- denetlenmesi gereken biri olarak bilinen benim, şu anda yaşamsal önemde bir iş durumuna gelen bir hareketi yönlendirme girişimime -doğal olarak- canı sıkılıyor. Başka bir yol bulmaya çalışıyor.

“Nasıl olur,” diyor, “bizi nasıl böyle yapa yalnız bırakabilirler! Bana kalırsa yeniden görüşüp geri gitmeyeceğimizi bir kez daha bildirelim.” Cemal, sessizliğini bozup, bunun hiçbir yararının olmayacağını, insanların tam bir şokta olduğunu, yapacaksa ancak bizim bir şeyler yapmamız gerektiğini söylüyor. Zaten, geri dönüş umuduyla içine düştüğümüz kargaşa durumundan kurtulma düşüncesi grup içinde belli bir sevinç dalgası yaratıyor. Birkaç arkadaş, Cemal’le Apo’nun konuşmalarının sonucunu dinlemeden etrafımı sarıp, gerçekten yolu iyi bilip bilmediğimi,

gülen yüzlerle soruyorlar. Onlara, bu yolu yüzlerce kez -bir kere- sinde yayan olarak- geçtiğimi, her taşını tanıdığımı, eğer başka bir engel yoksa Suriye'ye geri dönmenin benim için çocuk oyuncacı olacağını söylüyorum. Etrafımı saran grup kalabalıklaşıyor. Gülen yüzler ve aynı yüz ifadesini koruyarak sorulan sorular çoğalıyor.

"Tamam!" diyor Cemal, "ben bir araç bulmaya çalışacağım. Geri dönüyoruz!" Sonra bir iki arkadaşı yanına alarak uzaklaşıyor yanımızdan.

Arkası açık bir pikapa eşyalarımızla birlikte arkadaşlar sıkışarak biniyorlar. Geri dönüşün en "yetkili" kılavuzu olarak, ön tarafta yerimi alıyorum. Dışarıda kargaşa etkisini yitirmişe benziyor. Etrafta gelişigüzel hareketlerle dikkati çeken hatırı sayılır bir kalabalık olmasına rağmen, birkaç saat önceki hayhuy, yerini daha anlaşılabilir bir kargaşaya bırakmış. Hiç kuşkusuz bunda, Şatura şehrinin, Suriye ve ünlü SAM füzelerinin kontrolünde ve korumasında olması etkili oluyor. Gerek konuştuklarımızdan, gerekse kalabalığın Şatura kentindeki genel davranışından çıkar-dığımız sonuç, Filistinlilerin, daha şimdiden, yenilgiyi bu boyutta (Şatura sınırlarına kadar) kabullenmiş oldukları biçiminde. Tam bir bozgun halinde Şatura'ya varan Filistin gerillaları, burada toparlanarak (Suriye'nin ve SAM füzelerinin koruyucu şemsiyesi altında), ödlerinin koptuğu hava saldırısından uzak bir savunma hattı oluşturmaya çalışıyorlar. Yol kenarında öbek öbek toplanmış Filistin gerillaları, biraz zorlama bir tanımlamayla, neredeyse düzenli bir gruplaşma içinde görünüyor. Güzelim Şatura kenti, her zamankinden farklı olarak bağrında gezen, koşuşturan binlerce yorgun, yılgın askerlerle etrafına hüznün saçıyor. Asker ve insan kalabalığı, Şatura'yı, yeşil bahçelerini ve güzel mimari yapılarını sergilemekten alıkoyuyor.

Kentin dışına yaklaştığımızda Filistinli askerlerin yerini daha düzenli ve temiz giyinmiş, daha iyi donanımlı Suriye askerleri alıyor. Gözle görülür bir telaş onlarda da var, ama Filistinlilere oranla daha güvenli ve disiplinli davrandıkları her hallerinden belli oluyor. Şehrin bittiği yerde, İsrail askerlerinin geliş yönünde, bir ay biçiminde dizi dizi sıralanarak bir cephe oluşturmuş Suriye tanklarını ve bulabildikleri her tepeye diktikleri, orta boyda bir cami minaresini andıran SAM füzelerini izleyerek (benim kılavuzluğumda!) yol alıyoruz. Artık sabahki düzensiz geri kaçıştan eser yok. Tek tük rastladığımız Filistin jiplerinden başka, ortalıkta neredeyse tamamen Suriye askerleri var. Tankların, topların üstüne oturmuş, bir ilkbaharı andıran, sıcak bir sonbahar güneşinden yararlanmaya çalışan sakin Suriye askerleri ile karşılaşıyoruz bol bol. Yolumuz tenha. Bu nedenle epey hızlı ilerliyoruz. Bu hızla gidersek, yarım saate kalmaz yeniden Suriye topraklarına ulaşırız. Önümüze bir viraj çıkıyor. Şoförümüz virajı alabilmek için hızını kesip dikkatlice dönüyor ve zınk diye fren yapıp duruyor. Virajın hemen arkasında Filistinlilerin bir barikadı ile karşılaşıyoruz. Elllerinde kaleşnikoflarla, İsrail askerlerini yakalamış kadar sevinç ve heyecanla koşuyorlar bize doğru. Bir yandan da bağırlıyorlar:

“Çabuk inin aşağı!”

“Demek öyle ha! Savaşta kaçırırsunuz ha!?”

“Şimdi göreceksiniz gününüzü!”

“Çabuk inin, çabuk, çabuk!”

Filistinlilerin gösterisine ve abartısına alışık olan bizler, tüm çabalarına karşı telaş etmeden, hatta biraz kızarak, arabadan inmeden cevap veriyoruz. Onlar aynı korku vermeye çalışan ses tonları ve gülünç hareketleriyle bizi indirmeye çalışıyor, biz bağırarak yolumuzdan çekilmelerini söylüyoruz. Bir iki dakikalık bir cebelleşmeden sonra Filistinliler birkaç adım geri çekilip,

mekanizmalarını hep birlikte çekerek silahlarına mermi sürüyorlar. Önde oturan ben ve Haydar dışarı çıkarak, yaptıklarının hiç de doğru olmadığını söylüyoruz. Filistinlilerin elleri tetikte. Ortada gözle görülür bir gerginlik var.

“Bizim kaçak olmadığımız, her halimizden belli!” diyor Haydar bağırarak. Oldukça sinirlenmiş görünüyor.

“Eğer savaş kaçını arıyorsanız, silahları bize değil, binlercesi şu anda başka yollardan Suriye’ye kaçan kendi arkadaşlarınıza çevirin! Onlar bizim gibi valizleri yanında olan siviller değil! Elllerinde savaşmak için aldıkları, ama düşmanı ilk gördüklerinde tek mermi atmadan kaçarak yanında götürdükleri kaleşnikoflar var. Bunu sizde iyi biliyorsunuz değil mi?” Kolundan tutup çekiyorum Haydar’ı.

“Sakin ol!” diyorum, “görmüyor musun, bu geri zekâlıların ne yapacakları belli olmaz!”

“Kim?” diyor, yüksek sesle ve Türkçe konuşarak. “Bunların mı ne yapacakları belli olmaz? Hiçbir bok yapamaz bunlar. Kendi utançlarını, sözüm ona bizden çıkıyorlar.” Sonra yeniden Filistinlilere dönüp hiddetle bağırıyor:

“Çabuk çekilin yolumuzdan!”

Filistinlilerin komutanı görünümündeki genç biri, elleri tetikte Haydar’ın hiddetli bağırımlarıyla iyice gergin duruma gelen diğer Filistinlilere gaz veriyor.

“Bunlar savaş kaçını!” diyor. “Savaşta kaçanların cezası ölümdür!”

Haydar’ın davranışları daha da gerginleştiriyor ortamı. Hepimiz aşağıdayız şimdi. Haydar’ı kolundan çekip kenara iteliyoruz. Birkaç kişi, daha sakın, asker kaçağı olmadığımızı, eğitim için bugün Suriye’den geldiğimizi ama, savaş nedeniyle oraya gidemediğimizi; üstelik geri dönmemiz gerektiğini Şatura’daki beyefendinin önerdiğini, aslında bizim geri dönmeye hiç niyetli

olmadığımızı söylüyoruz. Zaten böyle valizlerle ve sivil bir biçimde savaş kaçağı olamayacağımızı, daha yetkili biriyle konuşarak bu işi tatlıya bağlamak istediğimizi bildiriyoruz. Ufak bir yumuşama beliriyor genç adamda.

“Geri dönün!” diyor, “Suriye’ye gidemezsiniz!”

Yeniden, başka bir seçeneğimizin kalmadığı için döndüğümüzü, Lübnan’da ne yatacak, ne de barınacak bir yerimizin olmadığını, üstelik kendi arkadaşlarının da bize en ufak bir yardımda bulunmadığını, bu yüzden geriye dönmemizin mümkün olamayacağını söylüyoruz. Hava yeniden geriliyor. Eller yeniden tetiklere gidiyor.

“Savaşta kaçanların cezası ölümdür!” diyor komutan, “siz savaştan kaçıyorsunuz! Çabuk geri dönün, yoksa sonunuz kötü olacak!”

Konuşmasını bitirdikten hemen sonra, idam mangasına komut vermiş gibi birkaç adım gerileyerek yana çekiliyor. Filistinlilerin bize ateş açmasının an meselesi olduğunu hepimiz anlıyoruz. Zorunlu olarak, içimizde müthiş bir kızgınlıkla pikapa binip, yeniden Şatura’ya dönüyoruz.

Şatura’ya dönüşümüz tam bir sessizlik içinde gerçekleşiyor. Öfke, ne yapılacağının bilinmemesi ve çaresizlik genel havamıza hakim durumda. Şehrin merkezinde bir yerde pikaptan inip ne yapacağımızı kararlaştırıyoruz. Kısa bir tartışmadan sonra yeniden el-Fetih’le ilişki kurmamızın doğru olmadığını, başka bir örgütle bağlantı kurmamızın daha doğru olacağını kararlaştırıyoruz. Cemal, daha önceki ilişkilerini kullanarak, Demokratik Cephe’nin Filistin mahallelerindeki bir irtibat bürosuna götürüyor bizi. Cemal içeride konuşurken, Ankara’nın gecekondu mahallelerine benzeyen, tepeden aşağıya doğru yayılan ve Şatura’nın genel mimari yapısına hiç uymayan bu semte ve koşuşan insanlara bakıyorum. Çoğunluğumuz yere oturmuş ya da

uzanmış, aşağıyı şehri izliyoruz. Birdenbire büyük bir gürültüyle doğruluyoruz yerimizden. Tepemizden, oldukça alçak bir seviyede arka arkaya dört savaş uçağı geçiyor. İlk önce anlayamıyoruz kimin uçakları olduğunu. Ama hemen arkasından Filistinlilerin sevinç ve savaş naralarından anlıyoruz ki bu uçaklar Suriye uçakları. Bir oh çekiyoruz doğal olarak. Savaşın kaderinin değişip değişmeyeceğı değil, ama Filistinlilerin sorularından kurtulacağımız olasılığı rahatlatıyor bizi.

Herkeste bir bayram havası var. Şaşkın şaşkın Filistinlileri izliyoruz. Bir halkın, tüm umutlarını başka bir devletin uçaklarına bağlamalarına, bundan ötürü abartılı bir biçimde sevinç gösterisi yapmalarına acıyoruz aslında.

Sonunda Cemal birkaç Filistinliyle birlikte, ellerinde ekmek ve paketler içinde yiyeceklerle geri geliyor. Ve hemen haberi veriyor: Şu anda bizi yerleştirecekleri bir yer yok ama yardım edecekler! Bu haber rahatlatıyor bizi ve rahatlık ne kadar aç olduğumuzu anımsatıyor. Hışım la saldırıyoruz paketler içindeki kı-zarmış tavuklara.

Henüz daha tam karnımız doymadan, kulaklarımızı sağır eden bir patlama sesiyle irkiliyoruz hepimiz. Ne olduğunu anlamaya çalışıyoruz. Gözle görülen pek bir şey yok ortalıkta. Çok uzaklarda tahminen bir SAM füze rampasının bulunduğu bir yerden gökyüzüne ulaşan kalın ama beyaz bir bulut görüyoruz yalnızca. Sesin oradan gelip gelmediğini tartışmaya çalışırken, kulakları sağır eden uçak sesleriyle ister istemez yerlere yatıyoruz. Her yandan bağırtılar geliyor:

“Yere sırt üstü yatın ve ağzınızı açarak bakın!” komutu en çok duyulan. Anlayanlar hemen ters dönüp denileni yapıyor ve arkadaşları uyarıyor. Üstümüzde, hem de tam üstümüzde İsrail ve Suriye uçakları çatışıyor. Bazen birkaç, bazen onlarca uçağın karşılıklı iniş çıkışları, birbirlerine füzeler fırlatışları öylesine bü-

yük bir gürültü yaratıyor ki, gerçekten de eğer ağzımızı açmazsak kulak zarlarımızı patlatabilecek bir düzeye ulaşıyor.

Biz, hangi uçağın dost, hangisinin düşman olduğunu ilk başlarda pek seçemiyoruz. Kanımızca Filistinliler de pek seçemiyor. Çünkü hangi uçak düşerse düşsün büyük bir sevinç gösterisi yapıp, düşen uçaktan paraşütle atlayan pilota binlerce mermi sıkıyorlar. Kısa bir süre sonra düşenin İsrail uçağı olmadığı, dolayısıyla atlayan pilotun da düşman değil dost olduğu ve büyük bir olasılıkla Filistinlilerin uzun menzilli silahlarla gönderdikleri binlerce mermi yüzünden öldüğü haberi geldiğinde hepsi hayıflanarak çok üzülüyor, ama hemen arkasından düşen başka bir uçağa hemen hemen aynı tepkiyi göstermekten de geri kalmıyorlar.

Biz daha çabuk öğreniyoruz, hangi uçağın kime ait olduğunu. Aslında çok basit: Düşen uçak Suriye, yani dost uçağı, ne yazık ki düşüren ve her vurucu atışı yaptıktan sonra hışımla aşağılara kadar düşürdüğü uçağı takip eden uçak İsrail, yani düşman uçağı.

Tam tepemizde, bir sinema perdesinde oynar gibi, onlarca savaş uçağı birbirlerine roket atıp duruyor ve biz çok kısa bir süre sonra, olayın şokundan kurtulup, uçakların dalışları, roket atışları, ya da geri kaçışları üzerinde bağıra çağıra yorumlar yapmaya başlıyoruz. Çok kısa bir sürede, büyük bir çoğunluğumuz burada korkunun ecele gerçekten de fayda etmeyeceğini kavırıyor, buna göre davranıyoruz.

Suriye uçakları İsrail uçakları karşısında kesinlikle tutunamıyor. Öyle korkakça davranıyorlar ki bunu aşağıda ağzı açık bir şekilde izleyen bizler bütün çıplaklığıyla görebiliyoruz. Bir Suriye uçağı karşılaştığı bir İsrail uçağına karşı elindeki bir füzeyi tam bir telaş içinde fırlatıyor ve hemen arkasını dönüp kaçmaya çalışıyor. İsrail uçakları hemen hemen bütün uçakları, arkasın-

dan, onlar kaçmaya çalışırken vuruyor. Onlardan atlayan pilotları da anlaşılmaz bir aymazlıkla Filistinliler havada delik deşik ediyorlar.

Her düşen uçağın arkasından, vurulduğu kilometrelerce öteden belli olan pilotun yere düşüşünü de hüznle izliyoruz. Zaman ilerledikçe uçaklar, uçakların dalışları, düşüş biçimleri konusunda neredeyse uzman oluyoruz. Suriye o kadar uçak kaybediyor ki, İkinci Dünya Savaşı'nı anlatan filmlerdeki çoğu maket olan pırpır uçak sayısını bile geçiyor. Bizim görebildiğimiz kadarıyla tek bir uçağı bile düşüremiyorlar. İlk saatlerde, birkaç tane İsrail uçağını, adı çok duyulan, ünlü SAM Füzeleri düşürebiliyor sadece.

Akşama doğru ortalıkta hiçbir Suriye uçağı görünmüyor. İsrail uçakları o kadar pervazsızca geziyorlar ki uçuş yükseklikleri neredeyse tek katlı evlerin boyuna iniyor. Ortalıkta görünmeyen yalnızca Suriye uçakları değil, Filistinlilerin de uçaksavar tarakaları neredeyse tümüyle susmuş durumda. Ara sıra, İsrail uçaklarının bu kadar yakından uçmalarına belli ki dayanamayan bir ya da iki uçaksavar, anında dört beş uçak tarafından yerle bir ediliyor. Bu görüntü diğerlerini iyice sindirmeye fazlasıyla yetiyor görünüyor.

Grup olarak bizim yaptığımız çok fazla bir şey yok. Yaptığımız en önemli şey, Türkiye radyolarını ve BBC'in Türkçe yayınına dinlemek, buradan değerlendirmeler yapıp sonuçlar çıkarmak. Bir de beklemek! Filistinlilerin verdikleri sözü yerine getirmelerini beklemek. Kalacak bir yer ummak! Ancak görünen o ki, Filistinlilerin bizi değil kendilerini bile düşünecek halleri yok. Suriye uçaklarının bir günde ortadan yok olmaları, görebildiğimiz kadarıyla, ünlü ve çok şey umulan Sam füzelerinin aynı gün içinde, çoğu zaman nereden geldiği bile belli olmayan füzelerle vurulmaları, üstüne üstlük İsrail uçaklarının neredeyse bir taş

atımı yükseklikte, böylesine korkusuzca uçmaları Filistinlileri iyiden iyiye yıkmış görünüyor.

Cemal yanıma yaklaşarak, benimle bir şey konuşmak istediğini bildiriyor. İçimden “Hayırdır inşallah” diyerek yanına gidiyorum.

Hemen hemen hepimizin kolayca ulaştığı, “Filistinlilerden hayır gelmeyecek!” tespiti yaptıktan sonra, bunun böyle olmaması gerektiği, Beyrut’a, FKÖ’nün merkezine gitmemiz gerektiğini söylüyor.

“Ancak oradan bir emir alırlarsa bunlar bir şeyler yaparlar” diyor ve hemen ekliyor:

“Durum hiç iyi görünmüyor, İsrail’in nereye kadar, ne kadar zamanda geleceği hiç de belli değil. Her an buralarda görünebilirler. En iyisi biz elimizi çabuk tutup Beyrut’a gidelim.”

“Evet” diye onaylıyorum düşüncesini. “Gerçekten de durum hiç iyi değil.”

Sonra ekliyorum: “Eğer benim Beyrut’a gitmemi istiyorsan bunu kabul eder, gerekirse hemen yola koyulurum.”

“Tamam” diyor Cemal, “zaten Beyrut’u senden ve benden başka şu anda gruptan kimse bilmiyor. Bu yüzden ya sen ya ben gideceğiz. Ben grubu bu haliyle burada bırakmak istemiyorum.”

“Tamam” diyorum yeniden ve Cemal’dan ayrılıp İlhan’ın yanına gidip durumu anlatıyorum. Cemal de Apo ve Ensar’a bir şeyler anlatıyor. Uzaktan izliyorum. O cephede durum biraz karışıyor. Apo, sert tavırlarla el kol hareketleri yapıyor. Ensar, çok kötü bir yüz ifadesiyle arkasını dönerek ayrılıyor Cemal’dan. Cemal’le Apo bir süre daha tartışıyorlar.

Birden arkamızda bir pikap beliriyor. Arapça, “Hadi binin sizi yatacağınız yere götüreceğiz” diyorlar. Arkadaşların artık neredeyse yerleştikleri toprak zeminden kalkıp pikaba doğru gitmesi Apo’yla Cemal arasındaki tartışmayı kesiyor. Hepimiz doluşuyo-

ruz pikaba. Uçak ve bomba seslerinin ortalığı kasıp kavurduğu bir sonbahar akşamında, bilmediğimiz bir yere kaç gün ve ne kadar güven içinde kalacağımızı bile soramadan, sessizlik içinde yol alıyoruz. Hava iyiden iyiye kararmak üzere.. Karanlığın koyuluğu, tepemizde dolaşan İsrail uçaklarını, dolayısıyla da ürküntü veren, kulak zarını yırtan korkunç gürültüyü azaltıyor. Kaldığımız yer bir okul.

Bize Demokratik Cephe yer buluyor, ama bulunan yer onların değil. Suriye'nin tümüyle etkisinde olan, amaçlarını Suriye'nin öncülüğünde Büyük Arap Devleti kurmak olarak betimleyen, solcu olmaktan çok milliyetçi olarak bilinen bir örgütün denetiminde bir yer. Ortalığın ve bizim durumumuzun karışıklığı, kaldığımız yerin sahipleri hakkında çok fazla soru sormamızı engelliyor.

İçerisi ana baba günü. Kimin ne dediği, kimin girip kimin çıktığı belli değil. Askeri elbiseli insanlar, tümüyle bağımsız, hatta tümüyle başıboş geziyor gibi bir görüntü var. Biz daha derli toplu bir grup olarak büyükçe bir salonun bir köşesinde duruyoruz. Teker teker insanları izliyorum. Bizim arkadaşları, Filistinlileri, içeri girip çıkan sivil giyimli insanları. Diyebilirim ki bizimkilerde diğerlerinde bulunmayan bir rahatlık, bir alışmışlık var. O kargaşada fıkralar anlatıp gülebilen arkadaşımızın sayısı hiç de az değil. Bu bütün arkadaşlar için geçerli değil, ama yine de, şu anda burada bulunan kalabalığın içinde en sakin, hatta en neşeli grup biziz. Bir ara Cemal'le göz göze geliyoruz. Kaçamak yapıp gözlerini benden kaçırıyor. Bir şeylerin olduğunu biliyorum, ama ne?

"Cemal, Beyrut'a gitme işi ne oldu?" diyorum yüksek sesle, "vaz mı geçtik?"

"Hayır, vazgeçmedik. Nasıl vazgeçeriz?"

"Tamam, o zaman. Ne zaman yola çıkıyoruz?"

Apo düşmanca bakıyor bana. Görmemezlikten gelip Cemal’le konuşmamı sürdürüyorum Birkaç kişi, kulak kabartıp ne konuştuğumuzu anlamaya çalışıyor. Cemal dışarı yönelip beni de yanına çağırıyor. Apo’nun keskin bakışlarını hâlâ üzerimde duyarak, kalkıp dışarı çıkmış olan Cemal’in yanına gidiyorum.

Kolumdan tutarak yürüyor. Sıkıntısı olduğu her halinden belli. Aslında kolumdan tutulmasından nefret ederim, ama Cemal’in sıkıntılı halini kolay atlatması için sesimi çıkarmadan, adımlarımı Cemal’in sürüklediği yere doğru atıyorum.

“Bak Veysel!” diyor. “Beyrut’a gitmekten vazgeçmedim ama senin yerine benim gitmemin daha doğru olacağını düşünüyorum. Hem ben Beyrut’u ve Beyrut’takileri senden daha iyi tanıyorum, hem de sen burayı, buranın arazisini benden iyi tanıyorsun. Bu durumda, herkes daha tanıdığı yere gitse ya da kalsa daha uygun olur, değil mi?”

Sesimi çıkarmadan, sadece kafamla söylediklerini onaylıyorum, daha doğrusu karşı çıkmadığımı gösteren bir baş hareketi yapıyorum.

“İşte böyle!” diyor gülerek, “biraz sonra yola çıkıyorum.”

“İyi! Fazla geç kalmadan bir an önce yola çıkmalısın.”

“Evet haklısın! Fazla geç kalmamalıyım, bir an önce gidip geri gelmeliyim.” Duruyor. Arkası gelecek. Biraz önce suratında beliren rahatlık, yerini yeniden bir sıkıntıya bırakıyor. Kolumu yeniden tutuyor. Yeniden cinler tepeme fırlıyor, ama sessizliğimi bozmuyorum. Birden hızlı bir adım atarak önüme geçip duruyor.

“Bak Veysel!” diyor. “Ben burada yokken lütfen durumu idare et.”

“Nasıl yani? Ne demek bu şimdi?”

“Bak! Pis bir savaşın tam ortasında oldukça kötü bir pozisyonunda kaldık. Hepimizin sinirleri bozuk durumda. Bu durumda

bir tatsızlık çıkmaması için hepimizin çok fazla gayret göstermesi lazım.”

Ne demek istediğini çok iyi anlıyorum ama anlamamazlıktan gelerek, “Haklısın” diyorum, “pis bir durumdayız ama şahsen benim sinirlerim bozuk falan değil. Gördüğüm kadarıyla kimse-nin sinifleri öyle sorun olacak kadar bozulmadı. Hem Beyrut dediğin ne ki, bir kaç saatlik yol!” Cemal, rahatlamış, bana bakıyor. Elimle hafif iteleyip yürüyerek, “Merak etme bir şey olmaz!” diyorum. Cemal’in yeniden koluma uzanan elini belli etmeden itiyorum, sonra içeri yürüyoruz. Karanlık iyice çöküyor. Radyo-dan haberleri dinliyoruz. Benim kişisel çıkarımım, dünyanın Fi-listin sorunu gibi bir sorunu gündemden çıkarmak için işbirliği etmiş olduğu yolunda. İran dışında hemen hemen hiçbir ülke, buna Arap ülkeleri de dahil, sert bir çıkış yapmıyor. İran’ın çıkışı da fazla abartılı ve daha çok ajitatif. Radyonun söylediğine göre İran 12 tane tankı yardım için göndermiş.

Bunun dışında, Ürdün’den binlerce Filistinli savaşmak için Lübnan’a doğru yola çıkmış. Bu iki şey dışında hemen herkesin yaptığı şey sadece kuru karşı çıkış.

Haberlerden sonra İlhan ve ben arkadaşları içerde bırakıp dışarı çıkıyoruz.

“Ne oldu?” diyor İlhan her zamanki gülüşüyle, “ne konuştunuz Cemal’le.”

“Bir şey yok. Cemal kendisi gitmek istiyor Beyrut’a”

“Niye ne oldu ki?”

“Boş ver! Ne fark eder, kimin gittiği?”

Tam o sırada bir parlaklık ikimizin de kafamızı gökyüzüne çevirmemize neden oluyor. Gökyüzünde onlarca güneş beliriyor bir anda. Ne yapacağımızı bilemiyoruz. Ortalık neredeyse gündüz kadar aydınlık. Şimdi geçer diye bekliyorum ama hemen yandırdığını anlıyorum. Kalıcı oldukları o kadar açık ki.. Tepemizde

öylece asılı durmaya ve bizi aydınlatmaya devam ediyorlar. Karanlıktan ötürü iyice rahatlayıp güvenle gezen Filistinliler, yenisinden bir panik yaşayarak oraya buraya kaçıyorlar. Aslında ürkmemek elde değil. Karanlık içinde güvendeyken birden açığa çıkıyorsun. Biz de bir kenara sinip havada giderek büyükçe bir lambaya dönüşen ve yavaş yavaş aşağıya doğru süzülen ışık kümelerini izliyoruz. İşi hemen teknik olarak çözüyoruz: Bunlar uçaklardan atılan, bir paraşüt aracılığıyla havada belli bir süre kalabilen oldukça güçlü fenerler. Çok geçmeden kulakları sağır eden uçak seslerini ve onların bombaladığı yerlerden çıkan du-manları görüyor, duyuyoruz. Yine çok geçmeden anlıyoruz ki fener, kimin ya da neyin, nerenin üzerine atılıyorsa biraz sonra orası uçaklar tarafından bombalanıyor.

Gece boyunca süren bombalamaya rağmen üst üste, birbirimize sokularak yatıyoruz. Sabahın erken saatleri bizi geceden daha bir hareketli karşılıyor. Uzaklardan, özellikle de geri kaçabileceğimiz yön diye düşündüğümüz bir taraftan çok yoğun top ve tank sesleri geliyor. Hepimiz dışarı fırlıyoruz. Gözle görülen bir şey yok, yalnızca çok yoğun olduğu belli olan ve çok uzaklardan gelmesine rağmen kulaklarımızı sağır eden şiddetli patlamalar. Bizim gibi Filistinliler ve Araplar da dışarı çıkarak neler olduğunu anlamaya çalışıyorlar. Herkes bir yorumda bulunuyor. Benim ilk aklıma gelen, İsrail'in tek kaçış yolumuzu da tutmuş olduğu. Yanımda İlhan var. Düşüncemi ona açıyorum.

Yüzündeki gülümsemeyi bozmadan,

“O zaman boku yedik!” diyor.

“Gel gidip, soralım şunu!” diyorum, kolundan çekerek. İki günlük gözlemlerimize dayanarak, sorumlulardan olduğunu sandığımız bir adama durumun ne olduğunu soruyoruz. Önce bir şeyin olmadığını söyleyerek bizi başından savmak istiyor ama diretiyoruz.

“Nasıl bir şey yok?” diyoruz, “bir şey yoksa kulaklarımızı sağır eden bu gürültü ne peki?”

Adam biraz eveleyip geveliyor, sonra Suriye yönünde büyük bir kibrit fabrikasının olduğunu, bu fabrikanın ateş aldığını söylüyor. Adamın anlattıkları hiç de inandırıcı gelmiyor bize ama, tüm ısrarımıza rağmen adam aynı şeyleri tekrarlıyor. Zorunlu olarak arkadaşların yanına gidip bize söyleneni aynen aktarıyoruz. Kimse inanmıyor ama çok kötü bir şeyin olduğunu da kimse düşünmüyor. Biz de katılıyoruz bu düşünceye. Çünkü bize kibrit fabrikası yanıyor diyen adamın yüz ifadesi, üzgün olmasına rağmen, bir panik havasında değil. İlhan’la birlikte arkadaşları içeride bırakıp, sıkça yaptığımız gibi, yeniden dışarı çıkıyoruz. Dışarıdaki gürültü şiddetini artırarak devam ediyor. Kulaklarımız gürültüde yorumlar yaparken, biraz önce soru sorduğumuz adamın bize seslendiğini, el işaretleri yaptığını görüyoruz.

“Refik,” diyor, “biraz yardım eder misiniz bize? Taşınması gereken biraz cephane var da!”

“Cephane mi?” diyoruz ikimiz birden. “Ne cephanesi? Nerede?”

“Hemen şurada” diyor adam, eliyle kaldığımız okulun arkasını göstererek. İlhan’la bir an bakışıp “Buranın cephane olduğunu bize daha önce neden söylemediniz?” diye çıkışıyorum adama.

Yanıtını alamamış bir insanın şaşkınlığıyla bakıyor bize. “Neye söyleyecekmışız ki?” diyor. Sonra kendini toplayarak, biraz da tehditkâr bir yüz ifadesiyle, “Şimdi siz bize yardım edecek misiniz, etmeyecek misiniz?” diye sorusunu yineliyor.

Adama yanıt bile vermeden doğruca arkadaşların yanına koşuyoruz. Kısa bir tartışmadan sonra buradan bir an önce çıkmamız gerektiği sonucuna ulaşıyoruz. Çünkü biliyoruz ki İsrail önce cephanelikleri vuruyor. Savaş başladığından bu yana çevremizde en az beş yer cephanelik olduğu için yerle bir edildi. Hem

de birkaç katlı binalardı bunlar. Tek bir kat olan kaldığımız binanın şimdiye kadar ayakta kalması bizim açımızdan gerçekten de bir mucize. Pulumuzu pırtımızı toplayıp, cephaneliğin epeyce uzağındaki bir hurma bahçesine taşınıyoruz.

Hurma bahçesi tıklım tıklım insan dolu. Bizim dışımızdaki hemen herkes üniformalı. Kendimize bir yer bulup battaniyeleri sererek yere oturuyoruz. Suriye tarafındaki "kibrit fabrikasından" gelen sesler giderek şiddetleniyor. Bir süre sonra kafamızın üstünden top mermilerinin vınlamalarını duymaya başlıyoruz. Sesler önce yukarıdan, sonra da giderek daha aşağıdan gelmeye başlıyor. Vınlamaların azalmasını bekliyoruz, ama durum gittikçe kötüleşiyor. Hepimiz tam siper yere yatmak zorunda kalıyoruz. Buna rağmen şarapnel parçaları neredeyse başımızı yalayarak geçiyor. Hemen yanı başımızdaki ağaçların dalları şarapnel parçaları yüzünden çatırdayarak yerlere düşüyor. İlhan neredeyse sürünerek yanıma gelip, "Gel şu işin aslını öğrenelim lan!" diyor. İki büklüm kalkıp, bahçenin bitimindeki yola çıkıyoruz. Biraz ileride bize "kibrit fabrikası" masalını anlatan adamı görüyoruz.

"Ya Refik" diyorum, "neler oluyor, niye bize gerçeği anlatmıyorsunuz?"

Daha lafımı bitirmeden, her vınlamayla başını korumaya çalışan adam, o gürültü içinde bize sesini duyurmaya çalışarak, "Size dedik ya, kibrit fabrikası ateş aldı işte!" diye bağıyor. Tam o sırada koca bir şarapnel parçası İlhan'ın biraz ilerisine, yolun ortasına büyük bir gürültüyle düşüyor. İlhan koşarak şarapnel parçasını eline almaya çalışıyor, sonra vazgeçip ayağıyla sürükleyerek adama küfür ediyor.

"Bu ne biçim kibrit lan!" diyor.

Havada uçuşan demir parçacıklarından kendini korumaya çalışarak nihayet bize gerçeği anlatıyor adam: Kibrit fabrikası de-

diğı şey, meğerse koca bir cephaneymiş. İsrail sabaha karşı bu cephaneyi vurmuş, patlamalar buradan geliyormuş. Böyle büyük bir cephanenin vurulması morallerimizi bozacağından bize öyle demişmiş. İlhan köpürüyor. Küfürlerine devam ediyor.

“Ulan moral kazanacak neyiniz var ki, bu moral bozsun?” diye bağıırıyor adama.

İki büküm bir biçimde yukarıdan gelecek düşmana karşı gözlerini dikmiş olan adam sesini çıkarmadan dinliyor bizi. Sonunda biz pes edip, şarapnel parçasını da yanımıza alarak yeniden arkadaşların yanına dönüyoruz. Patlamalar abartmasız akşama kadar sürüyor. Akşam, fırtına sonrası sessizliği yaşıyoruz. Bir süre yerimizden kalkmadan tehlikenin geçip geçmediğini bekliyoruz. İyice emin olduktan sonra ancak, ayağa kalkıp çevremizle ilgilenmeye başlıyoruz. Hemen herkes bizim gibi rahatlamış görünüyor. Uzun süredir çıt çıkmayan tarlada bir anda yüzlerce ağız konuşmaya başlıyor.

Önce kendi aramızda, sonra başka gruplarla konuşmaya dalıyoruz. Hemen her gruptan insan var, hurma ağaçlarıyla donatılmış korunağımızda. Bizim dışımızdaki herkes askeri kayafetli. Bu nedenle dikkat çekiyoruz.

“Burada ne anyorsunuz?” diyor genç bir Demokratik Cephe’li. Dilimin döndüğünce anlatıyorum başımıza gelenleri. Gü-lüyor.

“Tam da El-Fetih’e yaraşır bir davranış” diyor. Sonra ekliyor:

“Burada Türkiye’den gelen başka gruplar da var. Onlarla bir konuşun, belki onlar size yardımcı olabilir.”

“Başka gruplar mı, nerede ?” diyorum heyecanla.

“Buralarda bir yerdeler. Biraz ararsan mutlaka bulursun.”

Adama teşekkür edip hızla dalıyorum kalabalığın içine. Üzerlerinde taşıdıkları askeri üniformalar nedeniyle birbirlerine tıpatıp benzeyen yüzlerce adam arasında Türkçe konuşan birileri-

ni bulmak için herkesin ağzına bakarak yürüyorum. Şarapnel parçalarından kurtulabilmek için uzun süredir yatık kalmış insanlar, şimdi geçen zamanın hıncını alırcasına ayakta ve inanılmaz gürültülü sohbet ediyorlar.

Yüzlerce adamın çıkardığı ses armonisinde tanıdık bir sözcük yakalayabilmek hemen hemen olanaksız gibi. Umudumu yitirmeden dolaşıyorum insanlar arasında. Koca hurma bahçesinin yaklaşık orta yerlerindeki bir alanda, 20-30 kişilik bir grubu, diğer tüm insanların tersine, yerde otururken buluyorum. Hem oturuş biçimlerinden, hem de yüzlerindeki sakinlikten bu grubun Filistinli bir grup olmadığını anlıyorum. Yanlarına yaklaşıp selam veriyorum. Yanılmamışım. PKK'li bir grup. Hemen ilgiyle karşılıyorlar beni. Kısa sürede kaynaşıp karşılıklı başımızdan geçenleri anlatıyoruz birbirimize. Beni dinledikçe Filistinlilere kızıp bağıyorlar.

“Bu adamlara asla güven olmaz” diyor biri.

“Yalnız sizi mi ortada bıraktılar heval?” diye devam ediyor si-temli bir sesle. “Daha düşmanı görmeden bizi de bırakıp kaçtılar. Bizi de ortada bıraktılar! Sırf bu yüzden kaç arkadaşımız şehit oldu, kaç düşmanın eline esir düştü, sayısını bile bilemiyoruz. Yine siz kayıp vermeden kalabilmişsiniz. Biz cephenin en önündeydik ve birdenbire yalnız başımıza kaldık.”

Grup çok kızgın. Her yerden, herkes bir şeyler anlatıyor. Anlatılanlara bakılırsa oldukça fazla sayıda arkadaşlarını kaybetmişler. Ama arkadaşlarının kaybolmasından çok, Filistinlilerin kendilerini daha ilk ateşle birlikte terk etmelerine içerliyorlar.

“Ah!” diyor birisi, “ah keşke bizim önümüze çıksalar bu adamlar. Onlara kimin kaçtığını, kimin savaştığını anlatmasını bilirdik biz!” Sonra devam ediyor:

“Sen hiç merak etme heval, biz sizin grubun sağ salım Hilvi kampına ulaşmasını sağlarız.”

Biraz daha sohbet ettikten sonra haberi bizim gruba ulaştırmak için ayrılıyorrum oradan. Grubu her zamanki gibi en neşeli grup olarak buluyorum. Kafalar biraz da, “neredeydin?” merakıyla bana dönüyor. Ensar’a yaklaşıyorum.

“Cemal nerede?” diye soruyorum.

“Cemal Beirut’a gitti” diyor Ensar. “Ne oldu bir şey mi var?”

“Hadi ya?” diyorum, Ensar’ın bir şey mi var sorusuna aldırmadan.

“Ne zaman gitti?”

“Biraz önce !”

“Tüh! Keşke biraz daha bekleseydi!”

“Neden? Bir şey mi oldu?”

“PKK’lı bir grupla karşılaştım biraz önce. Bizi Hilvi Kampı’na kadar götürebileceklerini söylüyorlar.”

“Hilvi Kampı nerede?”

“Suriye sınırında bir yerde. Oradan öteye birkaç metre yürümek kalıyor sadece.”

“Ne yapacağız şimdi? Cemal yola çıktı. Söylediğine göre bir saat içinde orada olurmuş. Zorunlu olarak onu beklemeliyiz.”

“Tamam! Yine de aklında olsun, arkadaşlar bize yardım etmeye hazırlar.

Ensar yanımdan ayrılıp Apo’ya gidiyor. O tarafla ilgilenmeden, arkadaşlara PKK’lilerle yaptığım konuşmayı aktarıyorum. Kayıplarını, Filistinlilerin davranışlarını, nasıl kızgın olduklarını ve de bize yardım edebileceklerini. Hiç şaşırmıyorlar.

“Filistinlilerin daha ilk saatlerde buralara kadar gelebilmiş olmalarından zaten durumu kavramıştık” diyorlar.

Hepimize en çok koyan da bizim, savaş kaçkını diye geri gönderilmemiz.

“Ulan!” diyor bir arkadaş, “daha doğru dürüst savaş başlama-dan, yüzlerce Filistinliyi Suriye sınır kapısı önünde gördük. On-

lar nasıl geçip gitmişler oralara kadar kimseyle karşılaşmadan? Bu adamların numaraları yalnız bize mi?”

“Bize tabi!” diyor Haydar. “Hiç bir şey yapamazlardı onlar. Numara çektiler ve biz de yedik numaralarını. Bana kalsaydı kesinlikle dönmezdim geriye.” Biraz durup sonra kendi kendine konuşur gibi devam ediyor:

“Ama bunun hesabını soracağım onlardan. Göreceksiniz!.. Göreceksiniz!”

Hava iyice kararıyor. Karanlıkla birlikte İsrail uçaklarından atılan onlarca fener gökyüzündeki yerlerini alıyorlar.

Bu kez uzaktalar ama yine de içinde bulunduğumuz alanı aydınlatmaya yetiyor. Sırtımı bir ağaca dayayıp, fenerlerin yavaş yavaş aşağı süzülüşlerini izliyorum. Yanıma Fahri gelip oturuyor.

“Bu fenerlerin bir yeri bombalamak için atıldığını bilmesem, bayağı güzel bir manzara oluşturduğunu düşüneceğim” diyor.

“Evet, haklısın! Gerçekten de güzel bir görünüm!” İkimiz de susup kafamızı gökyüzüne çeviriyoruz. Uzaktan gelen bir iki bomba sesini küçük yorumlarla geçiştirip, aşağı doğru düşen fenerleri ve bu fenerlerin yarattığı görüntüleri kaçırmamaya çalışıyoruz.

Sabahın erken saatleri İsrail uçaklarının kulak zarını yırtan sesleriyle doluyor. Ardından çok yakınla düştüğü belli olan bombaların gümbürtüsü. Hemen yatış vaziyetimizi alıyoruz. Ağzlarımız açık, sırtüstü yere uzanıp gökyüzüne bakıyoruz. İsrail uçakları abartmasız bir kol gücünün atabileceği taş erimi yüksekliğinde uçuyorlar. Pervazsızca ve gürültülü. Her taraftan geliyorlar. Üç dört uçak Güney’den gelip Kuzey’e uçuyor, bu arada üstündeki tüm bombaları boşaltıyor, daha henüz onların yarattığı ses cümbüşü kaybolmadan bu kez aynı şey Batı’dan Doğu’ya doğru gerçekleşiyor. Sanki üzerimizde bir oyun oynuyorlar. Çaprazlar çiziyorlar, daireler yapıyorlar, inişler ve yeniden nere-

deyse 90 derecelik çıkışlar yaparak, daha önceden belirlediklerini sandığımız hedefleri yerle bir ediyorlar. Gecenin karanlığında emin gibi görünen hurma ağaçlarından oluşan barınağımız, şimdi hiç de güven vermiyor. Birbirimize bakışarak daha emin bir yer aramamız gerektiğini kararlaştırıyoruz. Sürüne sürüne, eğile kalka bahçenin kenarına gelip hızla evlerin arasına dalıyoruz. İsrail uçakları üzerimizden, kulaklarımızı sağır ederek geçiyorlar. En önde koşan bir arkadaş bizi, dört katlı, henüz tamamlanmış bir binaya götürüyor. Koşarak içeri girip bombanın yetişemeyeceğini sandığımız bir derinliğe eşyalarımızı yığıyoruz. Hepimiz korkudan, heyecandan ve yorgunluktan nefes nefeseyiz. Eşyaların üstüne oturup biraz dinlendikten sonra ancak, dışarıdaki bize hiç de uzak olmayan gümbürtüleri merak edip yukarı katlara çıkıyoruz. O güzelim Şatura dumanlar içinde. Bombanın türüne göre kalın, bazen simsiyah, bazen bir pamuk kadar beyaz bulut kuleleri hemen her tarafta yükseliyor. Bombalama kesintisiz öğlen saatlerine kadar sürüyor. Öğlen sessizliğini, İsraili pilotların da acıkarak yemek yemek için ara vermesine yoruyoruz. Kulaklarımız Türkiye'nin Sesi Radyosu'nda, gelişmeleri dinliyoruz. Suriye, kaybettiği uçakların ardında ilk günkü gibi yüksek sesli konuşamıyor. Filistin sorununu bir tarafa bırakmış gibi. Zaten, savaşa bir zahmet katılmış gibi duruyor. Savaşın ancak, Lübnan sınırlarında kalması koşuluyla kabul edilebilir olduğunu, bu savaşın kendilerinin değil Filistinlilerin savaşı olduğunu daha ilk gündeki tavırlarında açıkça belli etmişti. Bu nedenle, savaşın hiç değilse bu boyutta çok fazla uzun sürmeyeceğini tahmin ediyoruz. Bize göre çoktan bitmiş olan Filistin davası bu kez resmen bütün dünyanın gözleri önünde bitmiş görünüyor. Radyoyu kapatıp yorumlar yapıyoruz. Birden kulaklarımıza, kağı arabası sesine benzeyen, ama bir paletten çıktığı belli olan gürültüler geliyor. Yeniden hızla yukarılara doğru çıkıyoruz. Beş ya da altı ta-

ne, İran bayrağı taşıyan, Nuh nebiden kalmış, büyük gürültü ve cızırtı çıkaran, neredeyse sürünen tankın Şatura'dan Beyrut'a giden ince yol üzerinde yol almaya çalıştığını görüyoruz. Tanklar tam hepsini en iyi görebileceğimiz bir açıklığa geldiğinde, havada bir İsrail uçağı beliriyor. Uçak, havada tankların üstünde önce birkaç daire çiziyor, sonra oldukça yavaş ve emin bir biçimde pike yapıp en arkadaki tankın tam tepesine bir roket fırlatıyor. Önce bir gürültü duyuyor, ardından kara bir duman tabakasının yükseldiğini, uçağın yeniden havalanarak daireler çizdiğini hayretle izliyoruz. Öndeki tanklar sanki hiç bir şey olmamış gibi kaplumbağa adımlarıyla gitmeye devam ediyorlar. Uçak yeniden bir dalış yapıp yine en arkadaki tankı havaya uçuruyor. Yeniden havalanıyor, yeniden dalış yapıp aynı şeyi yapıyor. Bir tek tank, rotasından bir milim bile ayrılmadan inanılmaz bir biçimde, tümüyle imha oluyor. İşin en ilginç tarafı, her tankın üstünde bir asker var ve elleri tankların üstüne monte edilmiş uçaksavar silahlarının üstünde. Buna rağmen, ne bir tek kurşun atıyorlar ve de ne arkalarına dönüp neler olduğuna bakıyorlar. Öylece, donmuş gibi hiç kıpırdamadan ileri bakıp, tam bir kabullenmişlikle ölümlerini bekliyorlar.

Ve yukarıdaki, demirden kanatlı ölüm meleği hiçbir direnişle karşılaşmadan bütün tankları yol üstüne, ancak filmlerde görülebilecek bir düzenlilikle imha ederek diziyor. Son eserinin üstünde bir iki tur atıyor, sonra aynı rahatlıkla uçup gözden kayboluyor.

Biraz önce yaşananın gerçek olduğuna bir türlü inanamıyorum. Olanları izleyen gruptaki arkadaşların da inanmadıkları, hepsinin de donmuş gibi öylece kalakalmalarından belli.

“Vay canına” diyor nice sonra bir arkadaş, “gördünüz mü, adamlar kendilerini nasıl ölüme götürdüler?”

“İnanılmaz bir şey” diyor başka bir arkadaş. Sonra kendi kendisiyle konuşur gibi devam ediyor:

“Bence bunlar, buraya gelmeden önce düşüncede kendilerini öldürmüşlerdi. Başka türlü açıklaması yok bunun. Bir kez olsun arkalarına bakmadan, sessizce kabullendiler ölümü.

“Kurbanlık koyunlar bile kesileceğini anladıklarında ölüme direnmeye çalışırlar” diyor başka bir arkadaş.

Herkes şaşkınlık içinde bir şeyler söylüyor. Benim kanım çekilmiş, hâlâ tank yığınlarına bakıyorum. İçindeki insanların biraz önce tam bir tevekkülle ölüme koşmalarını, sıranın kendilerine geldiği telaşını yaşamadan paramparça olmalarını düşünüyorum. Kendimce açıklamalar yapmaya çalışıyorum. Nasıl olur da bir insan böylesine yaşarken ölüme hazırlanır? Hazırlanmaktan da öte ölür? İranlıların Filistin davasına bu kadar bağlı olabileceğine, ölümü hiç ses çıkarmadan böylesine kabulleneceğine inanmıyorum. Bir tek neden bulabiliyorum kendi kendime: Din!

İslam'ın can düşmanı sayılan bir Yahudi eliyle ölüme gitmek cennetin kapılarını aralayacaktı onlara. Çok iyi biliyorlardı ki buraya çarpışmaya değil, şehit olmaya gelmiştiler. Belki de elleriyle sıkı sıkıya sarıldıkları uçaksavarlar çalışmıyordu bile. Belki o tanklar yirmi yıldan bu yana ilk kez hareket etmişlerdi. Belki tevekkülle ölenler asker bile değildi. Buraya bir din düşmanının elinde ölmeye, dolayısıyla cennete gitmeye gelmiş gönüllülerdi. Hatta belki tanklar arası iletişimde, askeri birtakım terimler yerine sadece dualar okunuyordu.

Kafam karmakarışık, bir sigara yakıp arkadaşları orada bırakıyor, aşağıya inip dışarı çıkıyorum.

Biraz önce iki buklüm koşarak geçtiğimiz yolu yavaş adımlarla aşıp yeniden hurma bahçesine dalıyorum. Sandığımızın tersine uçaklar burayı bombalamamış. Belki artık tek tek askerlerin, ya da gerillaların tehlike olmaktan çıktığını düşünüyorlardır.

Belki de hurma ağaçları benzer renkte elbise taşıyan askerleri ve gerillaları gerçekten de iyi saklayabilmişti. Her koşulda, bıraktığımız yeri, aynı kalabalık içinde buluyorum. Hemen gözlerim PKK'li grubu arıyor. Aynı sessizlik ve aynı duruş içinde buluyorum onları. Onlar da beni görüyorlar. Biri gülerek yaklaşıyor yanıma:

“Biz de sizi arıyorduk heval!” diyor.

“Hayırdır?”

“Bir arkadaşınız gelmiş, sizi arıyor.”

Birden içimi, sevinç ve merak duygusu sarıyor. Bu savaş bana, geride bıraktıklarımızı bir daha göstermeyecek diye düşünüyordum. Birkaç gün olmasına rağmen, savaş koşulu sanki benim yaşamın uzun bir parçası olmuştu ve savaş öncesi bana milat öncesi gibi geliyordu. Suriye'yi, orada bulunan arkadaşlarımı, hatta Meral'i neredeyse unutmuştum. Demek biri gelmişti, bizi arıyordu. Peki, ama kim gelmişti?

“Nerde şimdi?”

“Valla, sizin nerede olduğunuzu bilmediğimiz için, bir arkadaşla birlikte bahçeyi gezmeye gitti. Biz kendisine sizin biraz sonra gelebileceğinizi söyledik, ama o beklemek istemedi.”

“Ne zaman gelirler ki acaba?”

“Gelirler şimdi merak etme! Gel otur, bir çay iç.”

Fazla ısrar etmeden yanlarına diz kırıp oturuyorum. Arkadaşın bana uzattığı şerbet gibi, Arap usulü pişirilmiş çayı ağzım yarak çabucak bitiriyorum. Bu arada sohbeta dalıyoruz. PKK'li arkadaş, bizim geri gitme işimizin ne olduğunu soruyor. Kendisine kısaca durumu açıklayıp, Beyrut'a giden arkadaş mecburen bekleyeceğimizi söylüyorum. Yüzüme garip garip bakıyor ve,

“Siz bilmiyor musunuz?” diyor, “Beyrut tümüyle kuşatılmış durumda.”

“Kuşatılmış mı? Ne zaman oldu bu?” diyorum şaşkınlıkla.

“Bugün sabahtan beri. Biraz önce haberler söyledi!”

“Haberleri ben de dinledim. Ama bu konuda hiçbir şey duymadım ben.”

“Türkiye Radyosu söylemedi, ben Arap Radyosu’nda dinledim. Buradaki Filistinliler de doğruladılar. İsrail, Beyrut’u karadan ve denizden kuşatmış durumda. Filistinliler de (bence kaçacak yerleri olmadığından) sokaklarda direniyormuş.”

“Eyyvah!” diyorum içimden. Yüzümdeki endişeli ifadeyi görmüş olacak ki, “Merak etme!” diyor arkadaş, “orada binlerce insan var, sokak savaşı arazi savaşına benzemez. Uçakla bombalama dışında bir şey yapabileceklerini sanmıyorum.”

“Haklısın!”

Ama içimde onlarca soru var. Acaba Cemal zamanında Beyrut’a ulaşabildi mi? Ulaşsa bile bu kargaşada aradıklarını bulabilirdi mi? Yoksa İsrail’in eline esir mi düştü? Esir düşse ne yaparlardı acaba? Kafamdaki soruları dillendirmeden bizim için gelen arkadaş bekliyorum. Biraz sonra, iri gövdesiyle Kadir’in bir PKK’linin yanında gruba doğru geldiğini görüyorum. Hemen ayağa kalkıp ona doğru yürüyorum. Beni görünce yüzünde kocaman bir gülümseme belirliyor. Neredeyse koşarak yanıma gelip, kemiklerimi acıtırçasına sıkarak sarılyor bana.

“Neredesiniz yahu?” diyor. “Dağ taş demeden aradım sizi. İki gündür yollardayım. Ödümüz koptu! Nasılsınız? İyi misiniz? Bir yaramazlık, kötü bir durum yok değil mi?”

Yüzündeki o kocaman gülüşü kaybolmadan arka arkaya soruyor soruları. Kadir’in beni, benim de Kadir’i gördüğümde bu kadar sevinebileceğimiz aklıma gelmezdi doğrusu. Özellikle son günlerde kaçamak konuşmalar ve uzaktan selamlaşmalar dışında aramızda yakın sayılabilecek hiçbir şey olmamıştı. Bana karşı takındığı yüz ifadesi, genel olarak beni çıbanbaşı olarak görenlerin

yüz ifadesiyle aynıydı. Anlaşılan bu birkaç gün bazı şeyleri unut-turmuştu. En azından inceltmiş görünüyordu.

“Diğer arkadaşlar nerede?” diye soruyor.

“Şehirdeyiz. Bir inşaata kalıyoruz. Orasının buradan daha gü-venilir olduğunu düşündük!” Anlattıklarımı neredeyse dinleme-den “Hadi gidelim oraya!” diyor.

PKK’lilerle vedalaşıp ayrılıyorruz oradan. Yolda Cemal’den ve Beyrut’un durumundan bahsediyorum. Ateş püskürüyor Kadir. El Fetih’e küfürler ediyor. Başımıza böyle bir şeyin geleceğini tahmin ettiklerini, bu yüzden kendisinin duramadığını, yollara düştüğünü, bizi bulmak için çok uğraştığını, kızgın bir biçimde anlatıyor.

Arkadaşlar Kadir’i sevinçle karşılıyorlar. Herkes yeniden Su-riye’yi ve Suriye’dekileri hatırlıyor. Sorular soruyorlar. Bir çırpı-da başımızdan geçenleri anlatıyorlar. Bir cephaneliğin yanında yattığımızı, oysa İsrail’in cephaneliklerin tümünü havaya uçur-duğunu, tesadüfen kurtulduklarını, sonra sabah başlayıp akşama kadar süren “kibrit fabrikası” hikâyesini, Filistinlilerin az kalsın bizi savaş kaçağı diye kurşuna dizeceklerini, Cemal’in zorunlu olarak Beyrut’a gittiğini, ama biraz önce haberlerde Beyrut’un İsrail tarafından kuşatıldığını... Kadir hepsini dinliyor. Yeniden arkadaşlarına kavuşmuş olmanın verdiği keyifle herkese bir şey-ler söylüyor. Öyle bir sevinç yumağı oluşuyor ki yeniden başla-yan bombalamalara kimse aldırılmıyor bile. Çok yakına düşen birkaç bomba ancak kısa bir süre engelliyor konuşmaları. Karşı-lıklı konuşma akşam karanlığına kadar sürüyor. Kadir’in anlattık-larından öğreniyoruz ki Suriye’deki arkadaşlar tam bir merak içinde. Hatta “Ya biz de oraya gidelim, ya da arkadaşlarımız bu-raya yeniden getirilsin!” diyen bir grubu zorla sakinleştirmişler. Kadir kişisel olarak inisiyatif alıp, el-Fetih’le yürütülecek olan

bürokratik işlemleri beklemeden yola koyulmuş ve gerçekten de hiç bilmediği bir yerde günlerce taban tepmiş.

Akşam iyice çöküyor karanlık binamıza. Yeniden hurma bahçesine gitme kararı alıyoruz. Eşyalarımızı toplayıp, İsrail'in zaman geçirmeden havaya astığı fenerlerin ışığında yola koyuluyoruz.

Herkes yerlere uzanmış, oldukça stresli geçen bir günün yorgunluğunu atmaya çalışıyor bahçede. Bir boş alan bulup yerleşiyoruz. Biraz sonra akşam nevaiesini getiriyor birkaç arkadaş. Şatura'daki açık dükkânlardan satın alıyoruz yiyeceğimizi. Sessizlik içinde, Ensar'ın dağıttığı şeyleri yiyoruz. Sonra yemek üstüne yakılan sigaralar ve yanık bir Anadolu türküsü. Sonra bir başkası, sonra bir Kürtçe ağıt. . .

Meral geliyor aklıma. Çekik gözleri. Güler yüzü, kısacık boyuyla karşımda beliriveriyor. Ve başka her şey yok oluveriyor birden. Sanal bir duvarla çeviriyorum etrafımı. Gerçek dünyadan bir tek ağıt ve yanık türkü sesi ulaşabiliyor bana. Yanıma geliyor. Güler bakıyor, sonra sırtını bana dayayarak oturuyor arkama, tıpkı eskiden olduğu gibi, gökyüzüne bakıyoruz. Sırtımda onun sıcaklığını duyuyorum. Konuşmadan, "Ne kadar özlemişim seni!" diyorum. "Sıcaklığını!"

"Ben de!" diyor hiç konuşmadan. "Ben de çok özlemişim seni. Neredeydin bunca zaman? Artık akşamlar yeterince karanlık değil biliyor musun? Yıldızlar eskisi kadar parlak değil!"

"Evet! Burada da öyle. Zaten burada artık yıldız da yok. Bu fenerler aldı yerini. Çok parlaklar ama hiçbir şey anlatamıyorlar!"

"Ne güzel söylüyor değil mi?"

"Ne?"

"Türkü, ne güzel değil mi?"

"Türkü mü?"

“Evet!”

“Haklısın! Buradaki her şey zaten o kadar güzel ki!”

Hiç konuşmadan öylece sırt sırta verip fenerleri izliyoruz...

“Veysel!” diyor birisi, “Veysel!”

Gözlerimi açıyorum. Bir süre nerede olduğumu algılayamıyorum. Sonra toparlanıp, gelen arkadaşın elindeki kaleşnikofu alıp ayağa kalkıyorum.

“Öylece dalmışım!” diyorum, “saat kaç oldu?”

“Saat üç! Nöbet sıran geldi!”

“Tamam!” deyip, çevreme bir göz atıyorum. Arkadaşlar yerlere sere serpe yatmış durumdalar. Bir sigara yakıp, “Tamam, sen yat artık!” diyorum.

“Hadi iyi nöbetler!” diyor arkadaş, “saat beşte herkesi kaldırmayı unutma! Özellikle Ensar’ı biraz erken kaldır. Kahvaltılık hazırlayacak.”

“Olur, unutmam, hadi sana da iyi uykular!”

Daha sabah ışımadan İsrail uçakları bombalarını yağdırmaya geliyorlar. Hem de bütün hışımlarıyla. Her geçen gün bir öncekini aratırcasına saldırıyorlar. Her yerden gelerek, sanki hedef gözetmeden, her tarafı inanılmaz bir yoğunlukta bombalıyorlar. Sabah kahvaltısından sonra yeniden sığındığımız dört katlı inşaat, hiç durmadan süren bu bombardıman karşısında yıkılacak gibi sallanıyor.

Her zamankinden farklı olarak, bu kez bombalar epey yakınımıza düşüyor. Daha önce yükselen dumanları görmek için pencere boşluklarından dışarı bakabilirken, şimdi burnumuzu bile çıkaramıyoruz. Öylesine yoğun bir bombardıman içindeyiz ki nefes almakta zorlanıyoruz. Saniye boşluk bırakmadan dalışlar yapıyor uçaklar. Bağırarak neler olduğunu soruyoruz birbirimizi. Ne ne olduğu, ne de bu cehennemî gürültünün ne zaman sona ereceğini tahmin bile edemiyoruz. Uçaklar o kadar yakınımızı

vuruyor ki topraklar, zemin katta, bir köşede toplanmış olan grubumuzun üstüne geliyor.

“Çıkalım buradan, fare gibi kapana kısıldık!” diyor arkadaşın biri. Yüzü dehşet içinde. Tam bir panik havasında söylüyor ve birkaç arkadaş engellemese, fırlayıp dışarı, bombaların tam ortasına koşacak. Daha sakin olanlar, bağırarak, sakin olmamız gerektiğini, hiçbir yerin şu anda buradan daha emin olmadığını anlatmaya çalışıyor. Hepimiz korkunç gerginiz. Kazara ya da bile-rek binamıza bir bomba düşse, hepimizin ne yapacağı belli değil.

“Ulan bir dakika durmaz mı bu alçaklar!” diyor başka bir arkadaş.

Arkadaşın yüzüne bakıyorum. Gözleri faltaşı gibi açılmış. Sorduğu sorunun yanıtını alamamanın, kendi içinde ne yapacağını bilememenin verdiği aptallık derecesindeki şaşkınlık ve korkuyu yaşıyor. Birden kulaklarımızı sağır eden bir gürültü ve ardından gözle görülmeyen bir devin gücüyle hepimiz bir tarafa savruluyoruz. Önce kimse anlamıyor ne olduğunu. Üstümüz toz toprak içinde. Bir süre sonra ancak bir arkadaş,

“Binayı vurdular galiba!” diye bağırıyor.

“Hayır, bina değil çok yakınımız isabet aldı sanıyorum!” diyor başka birisi.

“Baksana üstümüz toprak içinde kaldı.”

İlk toparlananlardan biri oluyorum.

“Ben gidip bakacağım!” diyorum ve Kadir’in arkamdan bağırmasına aldırmadan iki büklüm eğilerek pencereye doğru koşuyorum. Dışarısı tam bir cehennem karanlığı içinde. Her yer toz duman. Öyle kalın bir duman tabakası içindeyiz ki uzakta neler olduğunu göremiyorum. Tam penceremizin önünde, en az üç-dört metre derinliğinde kocaman bir çukur görüyorum.

“Vay canına, çukurun büyüklüğüne bak!” diyorum bağırarak. İlhan da koşarak gelip çukura bakıyor.

“Ulan, beş metre beriye düşseymiş boku yemiştik! Çukurda su çıkmış baksana!” diyor. Yüzünde hemen hemen hiç eksiltmediği gülümseme var.

“Su mu? Hani nerede?” diye soruyorum.

“Bak görmüyor musun, ortada!” diye eliyle çukuru gösteriyor. Oraya bakmaya yelteniyorum. Birden gözle görünmeyen bir dalga beni havaya kaldırıp ta içeri fırlatıyor. Sırt üstü düşünüyorum yere ama kendimi hiç kaybetmiyorum. Sadece biraz önce üstümden geçen dev silindiri düşünüyorum. Arkadaşların bir kısmı bana, bir kısmı karşı duvara yapışmış olan İlhan’a koşuyorlar. Ardı arkasına patlayan bombaların ve gökten yağan toprağın altında ikimizi de en kuytu köşe olarak belirlediğimiz yere çekiyorlar.

“Bir şeyiniz yok ya?!” diye bağırarak soruyor Kadir.

“Hayır, yok !” diye yanıtlıyorum, kızgın bakan Kadir’i. İlhan da bir şeyi olmadığını söylüyor.

“Sakın yerinizden ayrılmayın bir daha!” diyor, biraz sertçe. Sesimi çıkarmadan, hâlâ üzerimden hem beni havaya kaldıran, hem de yere indirmek için görünmez bir silindir gibi geçerek aşağı çeken gücün kuvvetini ve acımasızlığını düşünüyorum. Ama arka arkaya düşen birkaç bomba hemen uyandırıyor beni. Sonra birkaç tane daha, birkaç tane daha...

Artık “Tamam, sonumuz geldi!” diye düşündüğüm bir sırada, bıçakla kesilmiş gibi gürültü kesiliveriyor.

Cehennemi bir gürültünün ardından öyle bir sessizlik sarıp sarmalıyor ki, neler olup bittiğini merak eden grubumuzun nefes alış verişleri, saklandığımız köşeyi hissedilir bir biçimde dolduruyor.

“Radyoyu açın!” diyebiliyor nihayet bir arkadaş. Geldiği günden bu yana, radyo ile ilgilenmeyi doğal bir görev olarak kabul eden, bu yüzden kendisine BBC lakabı takılan Bedri, onca

kargaşaya rağmen elinden bırakmadığı radyosunu açıyor. Saat 12. İlk haber olarak Suriye ile İsrail'in ateşkes anlaşması yaptıklarını ve bu ateşkesin saat 12'den itibaren yürürlüğe gireceğini söylüyor spiker.

"Vay alçaklar!" diye düşünüyorum, "birkaç dakika önce ölebilirdik! Savaşın bitmesine birkaç dakika kala ölmek ne büyük bir şanssızlık olurdu!"

"Şimdi anlaşılıyor, bu namussuzların neden bu kadar yoğun saldırdıkları!" diyor bir arkadaş.

"Anlaşma süresinin son saniyesine kadar yapabileceklerini yaptı adamlar!" diye devam ediyor başka biri.

"Anlamıştım zaten değişik bir şeyler olduğunu!"

"Sabahtan bu yana nefes aldırmadılar. Sonumuzun geldiğini ciddi ciddi düşünmeye başlamıştım artık!.. "

Gruptan herkes bir şeyler söyleyip, içinde bulunduğumuz durumu açıklamaya çalışıyor. Bir önce söyleyenin tekrarı olduğuna aldırmadan, aynı şeyleri insanlar birbirlerine anlatmaya çabalyorlar.

"Arkadaşlar!" diyor, yüksek sayılabilecek bir sesle Kadir. "Savaşın en azından burada bitmesi bizim yeniden Suriye'ye dönüşümüzü daha da kolaylaştıracaktır. Zaman geçirmeden, PKK'li arkadaşlarla konuşup yola koyulmaya çalışalım."

Hemen hepimizden onayladığımızı belirten mırıltılar çıkıyor. Kadir bir iki şey daha söyleyip Apo'yu da yanına alarak dışarı çıkıyor. Hepimizin içinde yeniden arkadaşları görebileceğimiz duygusunun yarattığı, gözle görülür, dizginlenemez bir coşku var. Şakalar yapıp duruyoruz. Savaşın bitiminden bir kaç dakika önce nasıl ölüp gidebileceğimizi kahkahalarla birbirimize anlatıp dalga geçiyoruz. Her şey bize komik geliyor artık. İran tanklarının sessiz sedasız yok oluşlarını bile komik bir hikâye gibi anlatıp gülmekten kırılıyoruz. Gülme krizimiz epey sürüyor. Nice sonra

bir arkadaş, “Hadi dışarı çıkıp bir bakalım, neler olmuş!” diyebiliyor. Hâlâ kahkahaya yakın gülüşlerle hep birlikte dışarı çıkıyoruz. Dışarı çıkar çıkmaz gülüşlerimiz ağızlarımızda donakalıyor. Abartmasız, bizim içinde bulunduğumuz bina hariç, hemen her yer tam bir harabe içinde. İlk gözümüze çarpan, ilk gün kaldığımız binanın, yalnızca bir tek yan duvarıyla tamamen çökmüş olduğu. Herkes bir yerleri gösterip durumun ne kadar vahim olduğunu anlatıyor.

“Üüüüf!!! Şu evi görüyor musunuz?!”

“Ya şurayı?”

“Her tarafı yerle bir etmişler!”

“Şu bizim binanın yanındaki çukuru görüyor musunuz?”

O zamana kadar, gösterilen yerlere yalnızca bakmakla yetinen grup, kaldığımız yerin hemen altında görünen kara bir deliğe doğru yöneliyor. Kocaman bir çukur gerçekten de. Birkaç metre daha öteye düşse şimdi yaşıyor olamazdık belki de Çukur o kadar derin ki gerçektende ortasında su çıkmış! Hepimiz, çukuru çepeçevreleyip, ortasındaki suya sessizce bakıyoruz. Ortalık ne kadar sakın görünüyor! Oysa çok değil birkaç dakika önce burada tam bir cehennem kargaşası ve gürültüsü vardı. Şimdi mutlulukla bakabildiğimiz, beyaz bulutlarla yer yer süslenmiş masmavi gökyüzü, biraz önce üzerlerindeki bombaları bir an önce aşağı atmak için çırpınıp duran onlarca, belki de yüzlerce uçak tarafından tümüyle işgal edilmişti.

Biraz önce yaşadığımız inanılmaz gürültünün yanında, şimdi insanların, hayvanların, hatta arabaların yarattığı ses cümbüşü ne kadar zararsız, ne kadar melodik geliyor bana. Binamızın hemen yanında açılan çukurun biriktirdiği toprağın üstüne oturup çevreme bakıyorum.

Yıllardır savaş koşullarında yaşamalarına rağmen insanlar, ilk kez yürümeye çalışan bir bebek gibi, adımlarını ne kadar ürkek,

ne kadar korkak atıyorlar. Bu kadar yıldır savaşıyan Lübnan halkının ve Filistinlilerin neden uçaklardan böylesine ödleri koptuğunu şimdi biraz daha iyi anlıyorum. Tümüyle kalles bir savaş bu savaş. Bir tek düşman görmeden, bir tek kurşun atamadan, nereden geldiğini bile bilemediğin, uçan demir kuşlar bir anda yok ediveriyor seni. Uçaktan atılan bir tek bombanın yaptığı tahribatı yüz adam bir araya gelse ve ellerindeki bütün tahrip malzemelerini beraberce fırlatsa yine de gerçekleştirilemez. Eğer uçaklar kafanın üzerindeyse yapabileceğin çok fazla şey yok gibi. Ya İranlılar gibi ölümü tam bir tevekkülle kabul edip öbür dünyada hiç değilse cennet umut edeceksin, ya da yapabiliyorsan, ardına bakmadan ve gücünün yettiğinde daha emin bir yere doğru kaçacaksın. Çünkü birkaç günlük deneyimimden biliyorum ki, eğer uçakların vuruş menzilindeysen, saklanabileceğin güvenli bir yer bulabilmek hemen hemen olanaksız. Ancak bizimki gibi şans eseri kurtulabilmek, sevinilebilecek en iyi durum. Böyle bir savaşta yapılması gereken, savaşmanın yerine ancak “yırtmak” olabiliyor. Delikli demiri gördükten sonra mertliğin bozulduğunu söyleyen Köroğlu’nun, sestten daha hızlı gelip ortalığı kasıp kavuran uçakları gördüğünde ne kadar erken konuşmuş olduğunu düşünceğini söylemek kehanet olmasa gerek! Evet! Şimdi daha iyi anlıyorum, karşılaştığımız her Filistinlinin neden bize, “Ah şu tayyareler olamasaydı, görürdün İsrail gününü!” dediklerini. Şimdi daha iyi anlıyorum, neden dört gözle Suriye uçaklarının gelişlerini beklediklerini!

Şimdi daha masumane geliyor bana, karşılaştığımız her gerillanın gözlerindeki, “Ne yapabildik ki!” bakışlarını. Ne yapsınlardı, nasıl yapsınlardı ki! Mertlik on milyon kere bozulmuştu!

Bir iki saat sonra yeniden, bizim küçük kazalarla sağ salim ayakta kalmamızı sağlayan binamızda toplanıyoruz. Kadir, bizim

akşama doğru PKK'lilerin ayarladığı bir dolmuşla Hilvi kampına doğru yola çıkabileceğimizi söylüyor.

"Yolda yine başımıza iş açmayalım?" diyor bir arkadaş.

"Yok yok, bir şey olmaz!" diyor Kadir. "PKK'lilerin kendi izin belgeleri var. Hepimiz için birer tane verecekler. Zaten komutanları da bizimle birlikte gelecek. Bu kez bir şey olmadan varacağız Hilvi'ye!"

"Ya, geçen sefer de bir şey yapamazlardı onlar abi!" diyor, hâlâ savaş kaçkını olarak geri çevrilmeyi yediremeyen Haydar. "Hepsi artistlik yaptı bize!"

"Neyse!" diyor Kadir, "olan olmuş artık, akşama yeniden yola çıkıyoruz."

Kafasını biraz yere eğip düşünüyor ve sonra devam ediyor:

"Yalnız sizden bir şey isteyeceğim!" Sorudan sonra hepimizin gözüne bakıp bir süre sessiz kalıyor. Sonra bir iki öksürüp boğazını temizliyor.

"Bakın arkadaşlar! Şimdi söyleyeceğim şeye karşı çıkabilirsiniz, böyle bir şeyi sizden istediğim için bana kızabilirsiniz ama bilmenizi isterim ki, ben de sizden isteyeceğim şeye aslında karşıyım!"

Kadir, söyleyeceği ya da bizden isteyeceği şeyi bir türlü söyleyemiyor. Ağzında geveleyip duruyor. Kadir bocalarken Apo, yaramaz bir çocuk gibi, iki büklüm duruyor. Hiçbirimiz neler oluyor diye sormadan öylece Kadir'e bakıyoruz. Nice sonra Kadir söyleyeceklerini toplıyor.

"Demek istediğim şey şu arkadaşlar! Biliyorsunuz gideceğimiz kamp bizim kampımız değil. PKK'lilerin kampı. Dolayısıyla orada ister istemez onların kurallarına uyacağız!"

Hâlâ bekliyoruz Kadir'i.

"Onların bir kuralı da" diye devam ediyor Kadir, "bir toplantı ya da tartışma sırasında sorumlularından başka kimsenin ko-

nuşmaması!” Yine boğazını temizliyor. “Şimdi bizde oraya gittiğimizde, doğal olarak tartışma yapacağız. Sizden bir ricam, karşı olmama rağmen, benden başka hiç kimse söze karışmasın!”

Tüylerim diken diken oluyor. İlk karşı çıkan ben olmak istemiyorum. Gruba bakıyorum. Herkes kafasını öne eğmiş. Sadece Mihri Belli’ci, arkadaş gözlerime bakıyor.

“Kusura bakma ama Kadir, bu söylediğinin hiç bir anlamı yok!” diyorum.

“Ben de biliyorum ama. . .”

“Hayır!” diye kesiyorum sözünü. “Bilmek yetmiyor.. PKK’lilerin kuralı böyle olabilir. Bu, bizim de yanlış yapmamıza neden değil. Aylardır onlara demokrasi öğreteceğimizi övünerek söylüyoruz, böyle mi öğreteceğiz? Kim başka bir hareketin iç işleyişi konusunda bir başkasını zorlayabilir ki?”

“Yaa tamam haklısın, ama...” diye sözümü kesmek istiyor.

“Haklısını maklısını yok bunun!” diyorum çok sert bir sesle. “Hem senin her zaman en doğruyu söyleyeceğinin garantisini kim verecek? Belki o anda ben ya da başka bir arkadaş daha doğru bir şey düşünüyoruz. Ne olacak o zaman? Başkasını bilmem ama hiç kimse benim konuşacaklarımı böyle bir gerekçeyle kısıtlayamaz. Konuşmamın gerektiğine inandığım bir durum olursa kesinlikle konuşurum!”

“Bak Veysel!” diyor, biraz tehdit dolu bir sesle. “Söylediğim şeyin doğru olmadığını ben de biliyorum. Bu yüzden tartışmak istemiyorum. Ama bir kez daha söylüyorum, yanlış olmasına rağmen, eğer bir tartışma olursa benden başka hiç kimse konuşmayacak! Bunu daha fazla uzatmaya gerek yok!”

“Ben konuşurum!” diyorum, kararlı bir sesle.

“Konuşamazsın!” diyor Kadir.

“Kusura bakma ama ne sen nede bir başkası beni konuşmaktan alıkoymaz!”

“Ben de konuşurum!” diyor birden İlhan.

Kadir gözlerini inanmamış bir biçimde açıyor. Şaşkınlık içinde, “Sen de mi?” diye soruyor İlhan’a.

“Evet!” diyor İlhan, “Veysel haklı! PKK’liler böyle yapıyor diye bizim de aynısını yapmamız bize hiç bir şey kazandırmaz. Aksine çok şey kaybettirir.”

Kadir, kıpkırmızı oluyor.

“Size son kez söylüyorum, böyle bir şeyi sakın yapmayın!” diyor ve arkasını dönüp dışarıya yöneliyor.

“Ben yaparım!” diyorum Kadir’in duyabileceği bir sesle.

“Ben de!” diyor İlhan.

Kadir duymazlıktan gelip dışarı çıkıyor. . .

Akşamüzeri yola çıkıyoruz. Minibüsümüz daha önce savaş kaçağı diye çevrildiğimiz yol güzergâhında yavaş sayılabilecek bir hızla gidiyor. Birkaç kişinin kendi aralarında yaptığı şakalar dışında minibüste oldukça gergin bir hava var. Sinirlerimin kas-katı kesildiğini duyumsuyorum. Aynı kasılma karın kaslarıma vuruyor. Ne yol güzergâhına bakıyorum, ne de daha önce nerdeyse bizi kurşuna dizecekleri kontrol noktasından kolayca geçişimize aldırıyorum. En önde oturan PKK’li komutan, sanki minibüsteki havayı biliyormuşçasına, hiç konuşmadan yalnızca yola bakıyor. Nihayet varıyoruz Hilvi kampına. Ya PKK’liler bizim geleceğimizi daha önceden haber almışlar, ya da tesadüfen kapı önünde toplanmış durumdalar. Bizi beklediğimizden sıcak karşılıyorlar. Bu sıcak karşılama bizdeki gergin havayı bir anda dağıtıyor. Geleneksel Kürt misafirperverliğinin bir örneğini sunuyorlar bize. Neredeyse her arkadaşına bir refakatçi vererek bizimle sohbet ediyorlar. Daha önce birkaç kez bu kampa geldiğim için diyebilirim ki Kadir’den sonra en itibarlı misafir benim. Bana karşı çok saygılı davranıyorlar. Bu durum bazı arkadaşların canını sıkıyor besbelli. Ama yapılabilecek pek bir şey yok. Kamptan tek bir

ışık huzmesi dışarı sızıyor. İsrail'in geldiği yer, bize anlatılana bakılırsa, Hilvi kampına oldukça yakınmış. Bu yüzden böyle bir tedbiri zorunlu görüyorlar. Mümkün olduğu kadar dağınık durmaya çalışıyoruz. PKK'lilerde, bir yandan tek direnenlerinin kendileri olduğu inancı ve dolayısıyla da gururu, bir yandan da bu direnme sırasında birçok arkadaşlarını kaybetmenin üzüntüsü var. Biraz sonra bir PKK'li dolaşarak, bizim için yemek çıkardıklarını, bunun için yemekhaneye inmemiz gerektiğini hemen her arkadaşına anlatıyor.

Refakatçilerimiz yemek almaya giderken bile bizi yalnız bırakmıyorlar. Yine bir tedbir olarak yemeklerimizi ayrı ayrı ve dışarıda yememiz öneriliyor. Dediklerini sessizlik içinde yapıyoruz. Yemek sonrası sohbet ve yakılan ama ateşi görülmesin diye avuç içinde saklanarak içilen sigaralardan sonra, atış alanında ortak bir sohbet olacağı haberi iletiliyor bize. Ayaklarımı sürüye sürüye, istemeye istemeye gidiyorum alana. Çünkü biliyorum ki biraz sonra dananın kuyruğu kopacak. Aslında bu koşullarda böyle çıkıntılıklar yapmayı gerçekten istemiyorum. Ama birilerinin bana, "yalnızca ben konuşurum, sen konuşamazsın!" demesini bir türlü içime sindiremiyorum. Kafam karmakarışık bir biçimde gidiyorum sohbete. Kendime ilk fırsatta konuşmayacağım telkininde bulunuyor, konuşmama gerek kalmayacağı bir sohbetin olmasını umarak oturuyorum çember biçimindeki topluluğun içine. Çemberin biraz sivrice tarafında, diğerlerine oranla daha yüksekçe bir yere oturmuş, her halinden oradaki en üst sorumlu olduğu belli olan biri bize kısa bir hoş geldiniz konuşmasından sonra savaşı anlatmaya başlıyor. Kendilerinin nasıl direndiklerini, Filistinlilerin nasıl daha düşmanı görmeden her şeyi bırakarak kaçtıklarını, bunun zaten böyle olacağını bildiklerini, daha önceden Filistinlilere bunu anlattıklarını, ama kendilerini dinlemediklerini, zaman zaman kızarak, zaman zaman sesini al-

çaltarak, bazen de basbayağı bağırarak ve çoğu zaman bir sıra gözetmeksizin, savruk bir biçimde anlatıyor bize. Tek bir ses çıkarmadan, neredeyse nefesler tutulmuş bir biçimde dinliyor topluluk. Ay ışığında adamı net olarak görebilecek bir yakınlıkta oturuyorum. İlk tepkim adamın ses tonuna oluyor. Adam ince, ufak tefek sayılabilecek birisi olmasına rağmen, ses tonu, tıpkısının aynısı, Apo'nun ses tonu. Yalnızca ses tonu değil benzer olan; vurguları, iniş çıkışları, el hareketleri...

O kadar Apo'ya benziyor ki Apo'yu dinlemiş biri gözlerini kapatsa ya da adamı seçemeyecek kadar uzakta olsa, onun konuştuğuna kesinlikle inanır. O da bu tavırlarının insanlar üzerindeki etkisinden oldukça emin bir biçimde, ağzına geldiği gibi, konuştukça konuşuyor. Ses benzerliğinin yarattığı şok yerini adamın anlattıklarının boş içeriğine ve neredeyse beş altı kez aynı sözcükleri kullanarak tekrar edip durmasına bırakıyor. O kadar emin konuşuyor ki, biraz önce anlattıklarının aynısını, "Ne demiştim biraz önce ben?" diye kendi kendine sormakta ve sorduğu soruyu biraz önceki cümlelerle yeniden, yeniden yanıtlamakta hiç sakınca görmüyor.

"Ya sabır!" çekiyorum. "Tamam oğlum Veysel, şimdi geçer, bir sen misin bunları dinleyen? Bırak başkaları bir şeyler söylesin!" diyorum içimden. Dişlerimi sıkıyorum. Ama adam susmak bilmiyor bir türlü. Direniyorum. Adam anlatıyor, ben direniyorum. Sonunda kazanan ben oluyorum. Adam son bir kez daha, abartmasız, hemen hemen başından beri söylediklerini tekrarlayıp susuyor. PKK'lileri bilmem ama bizimkilerin sessiz ama bizden herkesin güçlü bir biçimde duyabileceği bir oh çektiğini kemiklerime kadar hissediyorum! Adamın susuşundan sonra kesin bir sessizlik hüküm sürüyor ortalıkta. Ama biraz sonra, havanın karanlık olmasına rağmen, gözlerin Kadir'e çevrildiğini hepimiz görüyoruz. Bizim gördüğümüzü Kadir de görmüş olacak ki bo-

ğazını bir iki temizleyip konuşmaya başlıyor. O da savaşta PKK'lilerin inkâr edilemeyecek bir biçimde ne kadar direndiğinden, Filistinlilerin hiç direnmediğinden bahsediyor. Konuşukları neredeyse adamın onlarca defa anlattıklarının bire bir tekrarı. Ne adamın, ne de Kadir'in anlattıkları suya sabuna dokunan cinsten şeyler değil. Evet, bir savaş olmuştu ve bu savaşta Filistinliler hiç direnmemişlerdi, ama bunu radyo dinleyen herkes zaten bilebilirdi. Kaldı ki savaşın orta yerinden gelen bizlere bunu defalarca anlatmanın hiç anlamı yoktu. Neden Filistin hareketi bu kadar çabuk, bu kadar direnmesiz bir biçimde yenildi? sorusunun üzerinde ikisi de hemen hemen hiç durmuyordu. Konuşmak ve bu biçimdi çıkıntı yapıyormuş gibi görünmek istemiyorum, ama dersini dinlemeye gelen, öğretmenin anlattıklarından, kafasındaki soruya bir türlü yanıt bulamadan ayrılan, üstelik "Anladınız mı?" diye sorulduğunda "Anladık!" diyerek dersi atlatan öğrenci konumuna düşmek istemiyorum. İçimden bir yandan "Yapma oğlum Veysel!" diyor, bir yandan da "Ama böyle de olmaz ki!" diye isyan ediyorum. Sonunda ikincisine yenik düşüp, "Bir şey sorabilir miyim?" diyorum.

Adam da dahil herkes birden irkiliyor mu, yoksa bana mı öyle geliyor, ayırt edemiyorum. Söz ağzımdan çıkıyor bir kere! Kimseye aldırış etmeden, o karanlık içinde adamın gözlerinin içine bakmaya çalışıyorum. Kısa bir aralıktan sonra, tuhaftır, adam hafif gülümseyip,

"Tabii heval!" diyor. "Buyur sor!"

Gülümsemesi, bir başka birisinin de konuşmak istemesinden hoşnut kaldığından mı, yoksa ben biliyordum zaten, bu Türk Solu'nda mutlaka bir çıkıntılık yapan olur inanışından mı, çıkaramıyorum.

"Sizce, Filistin hareketi neden bu kadar çabuk yeniliverdi? Ta buradan Filistin içlerine kadar bir zamanlar intihar eylemleriyle

İsrail'e kök söktürenler, neden şimdi bir tek düşmanla karşılaşmadan pılsını pırtısını toplayarak buralara kadar kaçabildi?" diye soruyorum.

Adam hiç duraksamaksızın, biraz önce anlattıklarının aynısını yeniden tekrar ederek, bu sonu kendilerinin bildiğini söylüyor ve soruya verilen yanıtın yeterli olduğundan emin, daha da başka soru istemediğini açıkça belli eden bir ses tonuyla konuşmasını bitiriyor.

Bu isteğini o kadar açık belli ediyor ki adam, neredeyse arkasını bana dönüyor. "Bir kere konuşmuşsun, beş kere konuşmuşsun, ne fark eder oğlum Veysel!" diyorum kendi kendime, "Konuş!"

"Bence" diyorum ve adamın yeniden bana bakmasını sağlıyorum. "Bence, sizin anlattıklarınız, tümüyle birer gerçek!" Adam tümüyle dönüyor bana. Devam ediyorum:

"Ama bu gerçekler bana göre yalnızca sonuçlar! Filistin Hareketi'nin yozlaştığını söylemek yetmiyor. Neden yozlaştığını da anlatmak gerek. Artık intihar eylemine gidecek adam bulmakta zorlandıklarını herkes biliyor, önemli olan bu noktaya Filistinliler nasıl geldiler?"

"Haklısın tabii heval!" diyor adam, "biz zaten. . ."

Yeniden aynı şeyleri tekrar edeceğinden korkarak hemen atıyorum:

"Bana göre Filistinliler bu savaşta yenilmediler aslında!" diyorum. Kimse ses çıkarmıyor.

"Çünkü Filistin hareketi, bu savaşa gelmeden yıllar önce yenilmişti. Bugün olan, gerçeğin su yüzüne çıkmış olmasıdır. Bu güne kadar Filistinlileri yakından tanıyanların bildiğini bugün bütün dünya biliyor artık. Bugün olan yalnızca bu!" Adam da dahil kimseden çıt çıkmıyor.

“Peki, ama neden böyle oldu?” diye soruyorum. Sonra yanıtını kimseyi beklemeden veriyorum:

“Bana göre bunun bir ve esas nedeni: Filistinlilerin topraklarından kopmuş bir halk durumuna getirilmeleri ve bu duruma Filistinlilerin fazlasıyla alışmalarıdır. Bir hareket, eğer kendi toprakları dışında bir yeri temel alan seçip oradan mücadele yürütmeye başlamışsa, bugün gördüğümüz gibi sonu gelmiş demektir. Bugün birçok Filistin gerillası için Filistin, yalnızca babaları tarafından anlatılan bir masal ülke konumundadır. Büyük bir kısmı Lübnan’da, Ürdün’de, Suriye’de doğmuş, orada büyümüş, orada evlenmiş; Filistin için mücadeleyi yalnızca zamanı gelince, o da çoğunlukla maaş alarak doğdukları ülkelerin içinde, annelerine babalarına yakın bir biçimde askere gitmek olarak algılamışlardır. Filistin için mücadele ettiğini söyleyen bir hareket eylem yapabilmek için Filistin topraklarında birini bulmakta zorlanıyor, ya da daha kötüsü, buna gerek bile duymadan, kilometrelerce uzaktaki bir yerden, Lübnan’dan bir kişi bulup, uğruna mücadele ettiğini söylediği topraklara gönderiyor. Böylesine topraklarından kopmuş, başka bir yeri temel mücadele alanı seçmiş bir hareketin adamları ne kadar davaya inanabilirler ki?”

Hiç kimseden çıt çıkmıyor. Yenilginin, hepimizin daha önceden şahit olduğumuz kokuşmuşluğun temel nedeninin bu kopuştan geldiğini anlatıyorum. Son olarak:

“Peki, biz ne yapacağız?” diye soruyorum. Sorduğum soruya yine benim yanıt vereceğimi düşündüğünden olacak, kimse yanıt vermeye kalkmıyor. Ben de fazlaca beklemeden devam ediyorum:

“Olan olmuş!” diyorum. “Filistin Hareketinin ne kokuşmuşluğuna ne de yenilgisine engel olabilmemiz mümkün değil. Buna katkıda da bulunmadık. Ancak burada bana göre çıkarmamız gereken, bizim açımızdan yaşamsal öneme sahip dersler var. Şu

anda biz de yurtdışında, kendi topraklarımızdan uzakta yaşıyoruz. Bir an önce ne yapacaksak yapıp en kısa zamanda ülkemize dönmek, mücadeleyi orada sürdürmek zorundayız. Geçen her gün, Filistin hareketinde olduğu gibi, aleyhimize işlemektedir,” deyip sözümü bitiriyorum.

Aradan geçen bir kaç saniyelik sessizlikten sonra,

“Haklısın heval!” diyor adam, “gerçekten de adamlar, buraya o kadar yerleşmişlerdi ki, artık düzenli bir ordu kurup, burada geniş bir cephe tutmayı düşünüyorlardı.”

Sonra zaten kendisinin de anlattıklarının bu anlamda anlaşılması gerektiğini, bunu anlatmak istediğini, ama benim de sohbete katılmamın daha da verimli olduğunu, bu yüzden bana teşekkür ettiğini söylüyor. Arkasından İlhan söz alıp, benim eksik kaldığım konularda, kendi düşüncelerini açıklıyor. İlhan konuşurken, yalnızca ay ışığının aydınlattığı topluluğun yüzlerine bakmaya, yüz hatlarını görmeye çalışıyorum. Bizimkilerden olduğunu sandığım birkaç kişinin, avuçları içinde içtikleri sigara ateşinden başka bir hareket göremiyorum. Sohbet öyle bir aşmaya geliyor ki dairenin başköşesinde oturan adam, ben ve İlhan dışında hiç kimse konuşmuyor. Yan gözle Kadir’e bakıyorum. Ama o, kıpırtısız herkes gibi sadece konuşulanları dinlemekle yetiniyor. Sohbetin sonuna kadar tek bir söz söylemiyor.

Nihayet, sadece üç kişinin konuştuğu sohbet toplantısı bitiyor. Ayağa kalkacağımız anda bir PKK’li arkadaş arazide yatacağımızı, gerekli battaniye ve diğer malzemeleri yemekhane olarak kullanılan binanın önünde bizi bekleyen bir arkadaştan alabileceğimizi söylüyor. Avuç içlerinde yeniden yakılan sigaraların eşliğinde, söylenilen yere doğru yürüyoruz.

“Veysel, bir dakika, beni bekler misin?” diyor Kadir. Yanıma iyice yaklaşip gözlerime bakmaya çalışıyor.

“Neden, her zaman böyle şeyler yapıyorsun Veysel?” diyor. Sesi kızgın ama sert değil.

“Nasıl şeyler?” diye karşılık veriyorum.

“Mutlaka bir şeylere karşı çıkmak zorunda mısınız? Niye başkaları değil de hep sen? Böyle yaparak ne elde edebileceğini sanıyorsun?”

“Bak Kadir!” diyorum, “ister inan ister inanma, ille de karşı çıkmak gibi bir niyetim kesinlikle yok. Ama herhangi birisinin karşıma çıkıp, sen konuşmayacaksın demesini de kaldıramazdım doğrusu. Aynı şey sana yapılsaydı, eminim ki sende böyle bir şeyin doğru olmadığına ısrar ederdin. Değil mi?”

“Kimse sana sen konuşamazsın demedi!” diyor Kadir. “Bu sadece bugün için ve yalnızca burası için özel olarak istenmişti. Bunu anlamayan bir tek sen mi varsın?”

“Başkalarını bilmem! Ama ben, böyle bir şeyin hiç de gerekli olmadığını biliyordum. Konuştum diye de ne ayıplayan oldu, ne de kıyamet koptu.”

“Bak Veysel!” diyor Kadir, “inatçılığını, inandığın şeyi yapmak için harcadığın çabayı takdir ediyorum, inan bana; ama her koşulda ille de karşı çıkmak için bir şeyler bulmaya çalışman sana hiç de iyi şeyler kazandırmayacak!” Ses tonunda hafif bir tehdit sezinliyorum. “Ben söyleyeceğimi söylemiştim, sen de yapacağını yaptın, ama bunu ileride daha uygun bir yerde konuşacağız, unutma!”

“Olur, konuşalım” diyorum. “Bence de, konuşmamız gerekli.”

“Tamam, öyleyse!” diyor Kadir.

“Tamam!” diye karşılık verip hızlanarak ayrılıyorum yanından.

PKK'liler ilk karşıladıkları gibi yine birer refakatçi ile nereelerde yatabileceğimizi gösteriyorlar bize. Benim refakatçim zayıf,

uzun boylu ve çok efendi biri. Hemen hemen aynı yaşta olmamıza rağmen, zaman zaman “heval” yerine, “abi” diyor bana. O kadar saygılı konuşuyor ki bir şey söylemeye çekiniyorum. Altları düz, kocaman iki kayanın birbirine yaslanmasıyla oluşmuş, doğal bir çadırın altına seriyoruz elimizdeki battaniyeleri.

PKK’li arkadaş burasının kamptaki en güzel yer olduğunu anlatıyor. Savaş tehlikesinden bu yana, ondan da önce tatbikatları sırasında kendisi, eğer boş ise mutlaka burayı seçmiş. Doğal çadırımızın içi iyice karanlık olduğu için pek bir şey göremiyorum, ama gerçekten de en azından insana güven veren bir havasının var olduğunu sezinleyebiliyorum.

Sabah güneşi ile birlikte uyanıyoruz. Akşamkine benzer biçimde kahvaltılarımızı alıp araziye dağılıyoruz. Her PKK’li yanındakine, kendilerinin bir programı olduğunu ve biraz sonra bizden ayrılarak gideceklerini anlatıyor. Biraz sonra arazide yalnızca bizim grup kalıyor. Üç beş kişiyle konuştuktan sonra doğal çadırıma gidiyorum. Doğal çadırımız gerçekten de çok güzel bir yer. Bu dağ başında insana garip bir romantizm duygusu veriyor. Yalnızlık, Meral’e bu kadar yakın olmam ve romantizm, bir anda renkli duygulara sürüklüyor beni. Lübnan’a giderken yanıma aldığım not defterini çıkarıp bir şeyler yazmaya başlıyorum. Bir anda sözcükler su gibi diziliyor deftere. Savaşı anlatıyorum. Savaşı ve Meral’i. Nasıl birbirilerine hiç benzemediklerini; ama biri başladı mı nasıl diğerini yürek yakarcasına hatırlattığını yazıyorum. Duygularımı, düşüncelerimi; onu sevdiğimi, bunu kendisine söyleyemediğim için ne kadar pişman olduğumu; zaman zaman bir daha asla söyleyebilme olanağı yakalayamayacağım korkusuna kapılıp nasıl kahrolduğumu aktarıyorum. Ona bu kadar yakinken, o gülen gözlerini, o sevecen baş sallayışlarını göremeden, kahkahalarını, Veysel derken içimi bir yara gibi saran sesini t duyamadan bu dağ başında bir belirsizlik içinde beklemenin ne

kadar zor geldiğini aktarıyorum defterime. Tam bir trans halinde yazıyorum. Öyle ki çadır arkadaşımın uzun bir süredir beni izlediğini fark etmiyorum bile.

“Rahatsız etmek istemezdim ama Heval, yemeklerimizi almamız gerekiyor!” diyor birden çadır arkadaşım. O zaman fark ediyorum onun geldiğini ve zamanın bu kadar hızla akıp gittiğini. Trans halim yavaş yavaş kayboluyor. Saçlarımın diken gibi dikleşmişken yavaş yavaş yumuşadığı duygusuna kapılıyorum. Defteri katlayıp özenle çantaya yerleştiriyorum. Yemek sonrası yeniden aynı duyguları yakalayıp, akşam karanlığı çökene kadar yazmayı sürdürüyorum. Akşam nevalemi çadır arkadaşım getiriyor.

“Seni rahatsız etmek istemedim” diyor, “yazıya çok fazla dalmıştın, bu yüzden ben senin yiyeceklerini de aldım.” Teşekkür edip getirdiklerini yiyorum. PKK’li arkadaş kendilerinin okuyup yazma konusunda çok fazla ileri olmadıklarını anlatıyor. Birçoğunun, kendisi de dahil, okumaktan sıkıntı duyduğunu, biraz okuyunca gözlerinin hemen yorulduğunu, bu konuda bizim daha şanslı olduğumuzu, ama kendilerinin bu eksikliği bildiklerini bunu gidermeye çalıştıklarını söylüyor. Aramızda güzel bir sohbet başlıyor. Akşamki çekingenlik biraz olsun dağılıyor. Birden BBC Bedri’nin sesini duyuyorum.

“Veysel!” diye bağıyor. “Kadir seni çağırıyor! Aşağıya gelebilir misin?”

Arkadaştan izin isteyip, daha yüksekçe bir yerde bulunan doğal çadırımdan çıkıp aşağıya, bir gün önce sohbet yaptığımız alana iniyorum. Havanın karanlık olmasına rağmen alanın ortasında bizim beyaz Peuquet marka arabayı görüyorum. İlk önce Rahmî’nin gelmiş olabileceğini sanıyorum ama yaklaşıncaya yalnızca Mazlum’un geldiğini, dolayısıyla da bu gelişin pek hayra

alamet olmadığını kavıyorum. Kadir, yüzü asık bir biçimde karşılıyor beni:

“Eşyalarını topla, sen ve İlhan biraz sonra Şam’a gidiyorsunuz!” diyor. Bu “gidiyorsunuz”un hiç de iyi bir gidiş olmadığını biliyorum, ama Şam sözü bana inanılmaz tatlı geliyor. Şam’a gideceğim. Şam demek Meral demek! Şam demek gülen gözler, parlayan yıldızlar, tarifi olmayan iç çekmeler demek. Şam demek sevgi, sevgili, yar, eş, dost demek.

O akşam karanlığını delip geçen gözlerimdeki parıltıyı Kadir görebildi mi bilemiyorum ama, eminim o asık suratla ve katı sözlerle benim nasıl sevinçle “Hemen toparlanıyorum!” diyerek yanından koşarcasına ayrıldığıma pek anlam verememiştir.

Fırtına gibi dalıyorum doğal çadıra, zaten çok dağınık olmayan eşyalarımı kaşla göz arasında toplayıp çadır arkadaşşıma veda ediyor, sırt çantamla birlikte daha alanın sonuna bile yetişmemiş Kadir’e ulaşıyorum.

“Ben hazırım!” diyorum, sesimdeki sevinci gizlemeye çalışarak. Kadir, şaşkınlık içinde bana bakıyor. Ne olduğunu pek kavrayamıyor. Nihayet,

“Tamam, Mazlum da hazır olduğunda yola çıkarsınız!” diyor.

Bir taşın üstüne oturup Mazlum’u gözlüyorum. Arkadaşlarını yeniden görmenin verdiği keyifle kahkahalar atıp şakalaşıyor, Şam’dakilerin nasıl merak ettiklerini anlatıyor.

“Hadi be kardeşim!” diyorum içimden, “Şam beni bekliyor! İlhan geliyor yanıma. O benim kadar heyecanlı değil. Sadece merak ediyor.

“Niye yalnız ikimizi çağırdılar acaba?” diye soruyor.

“Niye olduğunun ne önemi var! Orada Meral var ya!” diye düşünüyorum.

“Niye olduğunu bilmiyor musun?” diyorum, “toplantıda konuştuk diye kulağımızı çekecekler!”

“Öyle bir şey yapamazlar!” diyor İlhan, kızgın bir sesle. “Savaştan korktular falan demesinler de!”

“Merak etme! Çok şey yapabilirler ama böyle bir şeyi yapamazlar!”

Biraz sonra Mazlum geliyor yanıma. Beklediğimden sıcak davranıyor. Biraz önce arkadaşlara anlattığını bana da anlatmaya başlıyor.

“Arabada konuşuruz, geç oldu. Haydi, yola koyulalım!” diyerek kesiyorum sözünü.

“Haklısın valla! Çok geç oldu!” diyerek, beni şaşırtıyor. Arkasından, arkadaşlara topluca veda edip yola koyuluyoruz. Tüm yol boyunca konuşuyor Mazlum. Kahkahalar atıyor, arkadaşlardan haberler veriyor. Fıkralar anlatıyor! Ya ben Mazlum’u yanlış hatırlıyorum ya da son birkaç gün içinde Mazlum epeyce değişmiş.

“Haa!” diyor Mazlum, İlhan’a dönerek, “biliyor musun kim geldi?”

“Kim?’ diye merakla soruyor İlhan.

Mazlum yanıt yerine,

“Bir şefimiz daha oldu!” diyor.

“Kim geldi lan?!” diye soruyor, daha da meraklanan İlhan. Mazlum kimin geldiğini anlatıyor. Yeni geldiğini, ama şimdi, büyük şeflerden olduğunu, Rahmi’nin sağ kolu durumunda bulunduğunu söylüyor. İlhan sevinç içinde kalıyor. Bana dönüp “Korkma artık bize hiç kimse bir şey söyleyemez!” diyor.

Mazlum’un anlattığı kişiyi, şahsen olmasa da ben de tanıyorum. Ama benim İlhan gibi sevinebilmem olanaksız. Çünkü onu geçmişte, hakkında çok fazla olumsuz şey söylenen, adı geçtiğinde dalga geçilen biri olarak tanıdım ben.

“Niye bu kadar seviniyorsun anlamıyorum?” diyorum İlhan’a. “Ben bu adam hakkında hiç de iyi şeyler duymadım.”

“Eskiden öyleydi ama 12 Eylül sonrası çok değişti” diyor İlhan. “Diyebilirim ki 12 Eylül sonrasında var olan örgütlülüğümüz onun sayesinde ayakta kalabildi. O olmasaydı şimdi birçoğumuz belki de yaşamıyor olacaktı.”

“Haklısın!” diyorum. “12 Eylül bir sürü insanı inanılmayacak bir biçimde değiştirdi. Umarım dediğin gibidir.”

“Sen merak etme!” diyor İlhan. “Ona çok güveniyorum. Eminim çok yakında var olan sorunların çoğu ortadan kalkacak!”

“İnşallah!”

“Öyle, öyle! Sen de tanısın hak verirsin bu söylediklerime. Bildiğin gibi değil!”

Yol boyunca, yeni gelen üzerinde konuşuluyor. Adının Osman olduğunu, o geldikten sonra Rahmi’nin çok rahatladığını, artık işleri bir düzene koyduklarını ve daha birçok şeyi öğreniyorum Mazlum’dan.

“Peki, Meral ne yapıyor? Beni özlemiş mi?” diye sormak geliyor içimden. Susuyorum. Mazlum anlatıyor, ben yalnızca dinliyorum.

Nihayet, bana yıllarmış gibi gelen günlerden sonra yeniden yukarı evin önünde duruyoruz.

Kapıyı Rahmi açıyor. Seven, ama buna rağmen fırça atmak zorunda kalan bir babanın yüz ifadesi ile karşılıyor bizi:

“Ooo! Hoş geldiniz çocuklar!” diyor babamız, “gelin bakalım, girin içeriye!”

“Hoş bulduk!” diyoruz ikimiz birden. Rahmi’nin çekilmesiyle boşalan koridordan salona giriyoruz. Daha eşyalarımızı bırakmadan Rahmi,

“Gene ne yaramazlıklar yaptınız böyle?” diyor, yarı şakayla

Rahmi’yi gördüğüm andan itibaren bir şeylerin olacağının beklentisiyle zaten tetikte olan sınırlarım birden ayaklanıyor.

“Ne demek bu şimdi?!” diye çok sert bir sesle çıkışıyorum.
”Ne biçim bir soru bu?”

Rahmi birden alttan alıyor. Gülerek elini iki yana açıp,

“Kızma yahu, şaka yaptık!” diyor. Yeniden benim konuşmamı engellemek için olduğu çok belli olan bir çabuklukla devam ediyor.

“Benim odada biraz çalışmam lazım” diyor, “siz ister yatın, ister bir şeyler okuyun. Yarın uzun uzun konuşuruz. Oldu mu?”

Sesimizi çıkarmıyoruz. Rahmi arkasını dönüp odaya giriyor ve kapıyı kapatıyor. İlhan’la bakışıyoruz. Gözlerimdeki, her an atlamaya hazır ışıltıları elle tutulacak kadar canlı hissediyorum.

Türkiye’nin Sesi Radyosundan gelişmeleri dinliyoruz...

Hemen hemen on beş gündür buradayım. Ne geldiğimin ertesi günü, ne de daha sonra kimse benimle doğru dürüst konuşmuyor. Zorunlu birkaç şey dışında neredeyse yokmuşum gibi davranılıyor. Ancak ben sıkıştırdığımda, yalnızca benim sorduğum soruya yanıt veriliyor, o kadar. Yemek masasına bile, çoğunlukla Rahmi tarafından, o da bir zahmet olduğunu göstere göstere, çağırılıyorum. İlk birkaç günden sonra İlhan’ı kampa gönderiyorlar. Oysa hemen ertesi gün, kampa gitmek için can atan bendim. Nedense benim biraz daha burada kalmamı uygun görüp oraya gitme konusunda benden daha az istekli olan İlhan’ı yolluyorlar. İlhan’ın gidişinden sonra iyice yalnız kalıyorum. Buraya gelirken bir umut diye sözünü ettiğimiz Osman, beni tanımamasına, aramızda hiçbir şeyin geçmemesine rağmen, daha ilk günde, ev sakinlerinin genel tavrını takınıyor bana. İlk tanışma dışında bir tek kelime konuşmuyor benimle. Bir tek Cemal’in İsrail kuşatması altındaki Beyrut’tan kurtulup Şam’a geldiği gece bu hava bozulur gibi oluyor, ama hemen ertesi gün yeniden ben yokmuşum gibi davranılmaya devam ediliyor. Bütün Şam’ı karış karış

geziyorum. Akşama kadar dolaşıyorum dışarlarda. Akşam geldiğinde, eğer fırsatını bulursam, kampa gitmek için Rahmi'yi sıktırıyorum.

“Biraz daha bekle” diyor Rahmi, “burada yapmamız gereken, senin de içinde olacağın bazı şeyler düşünüyoruz. O zamana kadar bekle lütfen! Sonra yine gidersin.”

“Nasıl şeyler?” sorusuna, “Bekle, zamanı geldiğinde konuşacağız!” diye yanıt veriyor Rahmi. Bekliyorum. Başka yapılacak bir şey de yok gibi görünüyor şimdilik. Neler olduğunu tam olarak kestiremiyorum aslında. Yalnızca Kadir'e karşı geldiğim için, böylesine, tüm ev halkının bana tavır almasını, sanki ben yokmuşum gibi davranmasını bir türlü anlamıyorum. Hemen her sabah yeni bir şeyler olacak beklentisiyle uyanıyorum. Sinirlerim tetikte geziyorum ama sonuçta hiçbir şey olmadan, bir önceki günün aynısı gibi yatağa, bir sonraki sabahın bir şeylere gebe olacağı beklentisiyle, sinirlerim gergin gidiyorum.

Çok fazla zorlamalarım karşısında beni bir iki kere Halep'e, yine para bozdurmaya göndererek yanıt veriyorlar. Evde oturup kalmak, dolayısıyla da suskun yüzlerle tüm gün birlikte olmaktan ya da başıboş, anlamsız, her yerde Meral'le karşılaşacağım beklentisiyle koca Şam'ın sokaklarını arşınlamaktan daha iyidir diyip, söylenileni itirazsız yapıyorum. Gidişimin hiçbir anlamı olmadığını biliyorum. Akli sıra beni cezalandırdıklarını sanıyorlar, bunu da biliyorum ama yine de itiraz etmeden, saatler süren otobüs yolculuğuna razı oluyorum.

Günler geçtikçe evde oturmalar, suskun suratlar çekilmez olmaya başlıyor. İlk günler, bana takınlan bu tavra karşı ben de, en azından aldırmyormuşum gibi görünerek, tepkisel bir tavır geliştirdiğimi düşünüyordum ama, artık neden Kamp'a gönderilmek istenmediğim sorusu ve dayanılmaz bir hal almaya başlayan Meral'i görme arzusu beynimin içini bir burgu gibi sabahtan

akşama kadar delip duruyor. Artık yalnızca sıkıştırmıyorum, bağıcıyorum Rahmi'ye:

“Ne yapmaya çalışıyorsunuz?” diyorum. “Beni neden kampa göndermek istemiyorsunuz? Burada, öylece anlamsızca durmak, başıboş sokaklarda gezmek, üç kuruş fazla para için saçma sapan yolculuklara çıkmak istemiyorum artık!”

Her zamanki gibi kaçamak yanıtlar veriyor Rahmi.

“Tamam!” diyor, “seni anlıyorum, ama ne olur biraz daha sabret. Yakında istediğin yere gideceksin. Şimdilik seninle işimiz var!”

“Ne işi bu?” diye sıkıştırmaya çalışıyorum ama hep, “Biraz daha bekle, halledeceğiz” yanıtı alıyorum.

Bu yanıtın beni rahatlatmadığını, artık beklemek istemediğimi, ne olacaksa bir an önce olmasını istediğimi yineliyorum ve benimle neredeyse konuşulmayan bir evde yeniden sorularım ve yalnızlığım la baş başa kalıyorum. Bu diyalog hemen her gün benimle Rahmi ya da bazen Osman arasında tekrarlanıp duruyor. O kadar tekrarlanıyor ki hem Rahmi, hem de Osman benimle karşılaşmamak için neredeyse kaçıyorlar ev içinde.

Gülmeyi neredeyse unuttum. Geldiğim günden bu yana, bir tek Cemal'in geldiği gün hariç, yüzümü güldürecek, içimi rahatlatacak tek bir şey olmuyor evde. Çile hücrem odamda, artık girinti ve çıkıntılarını bile ezberlediğim tavana bakarken düşünüyorum:

“Tanrım!” diyorum, “biz ne kadar şen, neşeli bir gruptuk. Savaşta bile espri yapmaktan geri kalmazdık. Nasıl oldu da böyle somurtkan, espri yeteneğinden uzak, duygusuz insanlar haline geldik? Bizim burada olmadığımız bu birkaç gün içinde neler oldu da böylesine boş bakabilen, duygusuz insanlar oluşabildi?”

Beni derin çaresizlik duyguları içine sürükleyen düşüncelerden kapı sesi uyandırıyor. İçeri Halil giriyor. Hayret, yüzünde bir gülümseme var!

“Veysel, biraz konuşabilir miyiz?” diyor. Önce şaşırıyorum. Uzandığım yataktan doğrulurken, sözcükleri çok iyi duymama rağmen ne demek istediğini kavrayamamanın verdiği şaşkınlıkla, kırışan çarşafı düzeltmeye kalkıyorum. Sonra yaptığım şeyin saçmalığının farkına varıp doğruluyor, ama yine de anlamaz gözlerle Halil’le bakıyorum.

Kendime bile yabancı gelen bir sesle, “Efendim?!” diyorum.

“Seninle konuşmak istediğim bir şey var da!” diyor, Halil. “Biraz dışarı çıkıp, dolaşalım mı?”

“Olur!”

Halil, sırtını dönüp kapıyı örttüğünde ben, hâlâ ne yapacağını bilmez bir biçimde, ayakta duruyorum. Yaklaşık bir, bir buçuk yıldır, ancak birkaç kez, o da her zaman asık bir surat ve bir zahmet benimle konuşan Halil, birdenbire, hem de artık kimsenin konuşmak istemediği bir yerde, üstelik yüzünde bir gülümsemeyle benimle konuşmak istiyor! Anlaşılır, inanılır gibi değil! İlk şoku üzerimden atıp kendime geliyorum. Olabildiğince çabuk giyiniyorum, sonra beni salonda beklemekte olan Halil’le birlikte dışarı çıkıyoruz. Halil’in yüzünde hâlâ sevecen bir ifade var.

“İsterse böyle de olabilirmiş!” diyorum kendi kendime. Asansörle aşağı iniyoruz. Dışarı çıkıp yürümeye başlıyoruz. “Şimdi konuşacak!” diye bekliyorum ama Halil (yüzündeki gülümseme hariç) yalnızca yürüyor. Sokak aralarından geçip otobüs ve dolmuşların geçtiği ana yola çıkıyoruz. Halil hâlâ susuyor.

Bir otobüs durağında bekliyoruz.

“Herhalde beni bir yere götüreceksin!” diyorum içimden. Yüzündeki gülümseme olmasa kolundan çekip durduracağım ama, yüz ifadesi iyi bir şeylerin olacağını müjdelediğinden sıkboğazlık

yaparak olacak şeyleri engellemek istemiyorum. Otobüs durağında önümüzde duran ilk otobüse biniyoruz. Şam'ın merkezine kadar hiç konuşmadan, o elindeki bir haftalık gazeteyi okuyarak, bense dışarıyı seyrederek yolculuk ediyoruz. Nihayet, Şam'a geldiğimin ikinci günü Cemal'le birlikte geldiğimiz, sonraları bizim uğrak yerimiz olan, ünlü yazarların ve aydınların da sık sık geldiği bir kahvehaneye oturuyoruz. Ismarladığı kahveyi yudumladıktan sonra ancak Halil konuşmaya başlıyor.

“Biliyorsun Veysel,” diyor, “toparlanmanın epeyce bir kısmını geride bıraktık. Bugün artık yalnızca arkadaşlarımızla haberleşmekle kalmıyor, ama aynı zamanda oralara kadar gidip örgütlenme içine girebiliyoruz!” Hiç yanıt vermeden dinliyorum.

“Oldukça yaygın bir ilişki alanımız oluştu. Artık eskisi gibi insanlarımızı buraya getirmekten çok, burada eğitilmiş arkadaşları, hem de yalnızca kendi olanaklarımızla, kurulan ilişkilere göndermeyi temel alıyoruz. Bu nedenle, askeri eğitime fazlaca ağırlık veriyoruz. Kamptaki arkadaşlar harıl harıl askeri eğitim yapıyorlar şimdi.”

Zaten kesik kesik ve yavaş konuşmayı alışkanlık eden Halil, bana anlattıklarıyla iyice uzatıyor. Her anlattığında bir şey geliyor aklıma. Bir türlü ne demek istediğini çıkaramıyorum.

“Ne istiyor benden? Kampa gideceğimi, orada askeri eğitim alacağımı mı söylemek istiyor? Öyleyse, neden buralara kadar geldik?” Dayanamayıp soruyorum:

“Peki, benden istediğin ne?”

Halil sorumu duymamış gibi, yine kesik kesik ve yavaş yavaş anlatmaya devam ediyor:

“Anlayacağın, her bölgede memnunluk verecek kadar bir ilişkiyi yeniden kurduk. İç Anadolu, Karadeniz, Ege, hatta Kürdistan'da bile geniş bir hareket alanı oluşturduk. Bir tek Akdeniz bölgesinde yeterli ilişki bulamadık.”

“Ahha! Tamam!” diyorum kendi kendime. “Yine eski hikâye! Benden ilişki, isim isteyecekler!”

Halil, sanki son cümlesini anlamamışım gibi yineleyerek devam ediyor:

“Evet, bir tek Akdeniz Bölgesi’nde yeterli bir alan yaratamadık. Bu yüzden seninle konuşmak istiyorum.”

Umutları kırılmış bir biçimde arkaya yaslanarak, “Ne yapmamı istiyorsun benden?” diyorum. Halil, gözlerimin içine bakarak, ağır ağır konuşuyor:

“Sormak istediğim şey şu” diyor “Seninle birlikte Akdeniz bölgesine gitsek, beni saklayacağın, orada rahatça kalabileceğimiz ilişkilerin var mı?”

Oturduğum yerde şöyle bir sendeliyorum. Kendimi toparlamaya çalışıyorum. İçimde dizginlenemez bir sevinç duygusu oluşuyor. Daha ortada hiçbir şey yokken neredeyse kalkıp Halil’in boynuna sarılacağım.

“Tabii!” diyorum coşkuyla, “tabii ki seni barındıracak ilişkiler bulabilirim. Yalnız seni değil, daha birçok arkadaşı barındıracak ilişkileri çok çabuk yeniden sağlayabilirim. Yeter ki bir an önce ulaşalım oraya!”

“Gerçekten mi?” diye soruyor Halil.

“Gerçekten!” diyorum, çığlığa yakın bir sesle.

“İyi o zaman! Bugünden tezi yok hazırlan. Ben sana haber verdiğimde hemen yola çıkabilmeliyiz.”

“Tamam! Ben zaten hazırım!”

“Peki! Bir kaç gün içinde yola çıkarız.”

Elinin altında birkaç kez katlayarak sakladığı gazeteyi açarak şöyle bir göz gezdiliyor, sonra yapılacak başka bir şeyin kalmadığını anlatan bir sesle, “Hadi artık eve gidelim!” diyor.

Eve gidiyoruz ama o günden sonra Halil’i yeniden görmek nasip olmuyor. Kampa gittiği, orada ayarlaması gereken işleri

olduğu söyleniyor bana. İlk günlerin heyecanıyla sık sık soruyorum Halil'i.

Sonra giderek heyecan yerini acı bir kuşkuya bırakıyor.

“Bunlar beni denemeye kalktılar!” diye düşünüyorum. “Adnan gibi benim de gitmek istemeyeceğimi düşündüler! Ona da Tunceli’de gerillacılığı Halil teklif etmişti. Aynı senaryo benim üzerimde de oynanmak istendi! Hem de aynı kahraman tarafından.”

Gün geçtikçe şüphelerim daha da doğrulanır olmaya başlıyor. İlk günler Rahmi, Türkiye laflarını, Halil’inkine benzer sözcüklerle benimle konuşurken, artık her Türkiye lafından ısrarla kaçır oluyor. Türkiye işinin bir blöf olduğunu iyice anladıktan sonra daha güçlü bastırıyorum. “Ya Türkiye, ya da kamp!” diyorum. “Burada artık daha fazla kalmak istemiyorum!”

Garip bir suçluluk duygusu içinde yanıtlamaya çalışıyorlar beni.

“Tamam!” diyorlar. “En kısa zamanda istediğin yere gideceksin!” Türkiye yeminden sonra Rahmi ve Osman pek yüzüme bakamıyorlar, bu yüzden benimle konuşma işini genellikle Cemal yapıyor. Cemal’in, özellikle bizim meşhur hesaplaşmadan sonra, çok fazla bir şey yapacak halinin kalmadığını biliyorum, ama yine de, eski bir tanıdık olmasından ötürü, daha açık konuşabiliyorum. Ona Türkiye’ye gitme işinin bir tuzak olduğunu, böyle bir niyetlerinin bulunmadığını, benim kabul etmeme umudu taşıdıkları için böyle bir yola gittiklerini, bunun böyle olması halinde aynı Adnan’a yaptıkları gibi kullanmayı planladıklarını düşündüğümü açıkça anlatıyorum. Cemal gülerek, “Çok fazla kuşku bir senaryo bu” diyerek yanıtlıyor. Bir aksilik çıktığını, bu yüzden gidemediklerini belirtiyor, ama ben düşüncemde diretiyorum. Konuşulanların Rahmi’ye ve Osman’a, ondan da öte tüm ev halkına aktarıldığını adım gibi biliyorum, ama herkes fazlaca

sırıtan bir “üç maymunu” oynamakta ısrar ediyor. Görmüyorlar, duymuyorlar ve özellikle de konuşmuyorlar!

İlişkilerin artık gerginlikten öte giderek saygısızlaşmaya başladığı bir dönemde Cemal, birdenbire, “Eşyalarını hazırla, kampa gidiyorsun!” diyor.

Yüzünde, benim istediğim bir şeyi yapmış olmanın hoşnutluğu var. Bir an “Bu da mı atılan bir yem acaba!” diye düşünüyorum, ama sonra Cemal’in bir iş kotarmış halinden, bunun bir blöf olmadığını hemen anlıyorum. Cemal’e sarılmamak için kendimi zor tutuyorum.

“Ciddi misin?” diye sormaktan kendimi alamıyorum.

“Tabii ki ciddiylim! Hazırlan, istediğin zaman yola çık!” diyor Cemal.

İşi daha fazla uzatmadan, hızla eşyalarımı toplamak için odaya dalıyorum.

“Tanrım, kampa gidiyorum!” diyorum kendi kendime. “Meral’e gidiyorum! Onu yeniden göreceğim, yeniden sabahlara kadar onunla bitmez tükenmez sohbetler yapacağım!” Telaştan bir türlü toparlanamıyorum. Çantam bir kaç parçadan oluşan eşyaları almakta zorlanıyor. Koyduklarımı çıkarıp yeniden düzmeye çalışıyorum. Elimdekiler yerlere dökülüyor, onları toplamaya çalışırken başkaları düşüyor bu kez.

“Sakin ol oğlum Veysel! Sakin ol!” diyerek, telaşımı engellemeye çalışıyorum, ama kalbim bir kuş yüreği gibi çarpıyor, bir türlü sükûneti sağlayamıyorum. Eşyalarımı düzenlemek için belki beşinci kez uğraştığım bir sırada kapı açılıyor, içeri Rahmi giriyor.

“Eyyvah!” diyorum, “gene bir şeyler çıktı!” Bir an için, Rahmi’nin ne söyleyeceğini merak etmekten öte, neden elimi çabuk tutup dışarı çıkmadığıma kızıyorum. Doğrulup Rahmi’ye biraz kuşkulu, biraz da sanırım tehditkâr bir bakış atıyorum.

“Hazırlanıyor musun?” diye soruyor.

“Evet! Çalışıyorum!” diyorum. Suratı asık. Bir şeyler olduğu besbelli!

“Yalnız bir şeyi bilmeni istiyorum” diyor.

Bir şey söylemeden, gözlerinin içine bakarak iyice dikleniyorum. Atlamaya hazır bir kaplan gibi hissediyorum kendimi. O anda kendiliğinden bir karar alıyorum: Eğer yeniden gitmemi engellemeye kalkışarlarsa, bedeli ne olursa olsun, büyük cıngar çıkaracağım!

“Gideceğin kamp artık senin bildiğin kamp değil” diyor Rahmi.

“Nasıl yani?” diyorum, sert bir sesle.

“Eskisi gibi, kimin ne yaptığı belli olmayan bir düzensizlik yok artık! Şimdi daha düzenli bir yaşam var. Bu yüzden daha disiplinli bir kamp haline geldi Maluli Kampı.” Tetikte, ama susarak dinliyorum.

“Biliyorsun” diyor, “artık askeri eğitim ağırlıklı bir yaşam sürüyor herkes. Tam bir askeri eğitim alınmasa da Maluli Kampında bu verilmeye çalışılıyor. Bu yüzden kendilerine biraz daha düzenli bir yaşantı kurdu arkadaşlar.”

“İyi ya!” diyorum kısaca, konuşmanın arkasını bekleyerek.

“Senden istediğim...” diyerek biraz susuyor Rahmi. Gene sakalını sıvazlamaya başlıyor. Belli ki zor olan bir şeyler söyleyecek. Sonra devam ediyor:

“Senden istediğim, bu yaşantıya uyum sağlaman! Bir sorun olursa, başkalarıyla değil, benimle bu sorunu konuşman.”

Susuyor. Söylediği şeylere benim vereceğim tepkiyi bekliyor.

“Daha disiplinli bir yaşantıya karşı değilim!” diyorum. “Oradaki arkadaşlar böyle bir yaşantı kurmuşlarsa, buna neden karşı çıkayım! Ayrıca merak etme sen, oradaki arkadaşlarla aramda herhangi bir sorunun çıkacağını sanmıyorum!”

“Peki, o zaman!” diyor Rahmi. “Anlaştık demektir bu!” Ama yüzü hâlâ gergin, “Unutma!” diyor dışarı çıkarken, “eğer bir sorun olursa, benimle konuşacaksın!”

“Tamam, merak etme!”

Rahmi dışarı çıkıyor. Kafam karışık bir şekilde, biraz duralayıp yeniden toparlanma işine başlıyorum. Kafa karışıklığı ve yanıtsız sorular bir süre dolaşıyor beynimde, sonra yeniden Meral’in yüzü çıkıyor ortaya. Gevşiyorum birden. Ve ne kadar çok zaman harcadığımın farkına varıyorum.

Meral’i dinledikçe kanım çekiliyor

Maluli yolundaki dolmuşun içinde zaman bir türlü geçmek bilmiyor. Sabırsızlıktan neredeyse çatlayacağım. Maluli kampının bu kadar uzak olduğunu ilk kez fark ediyorum. Kafamı iyice kaldırıp ana yoldan Maluli köyüne sapan kavşağı görmeye çalışıyorum. Bir süre “Ben yanlış dolmuşa mı bindim acaba?” kuşkusunu yaşıyorum. Sonra, her kavşakta, “Maluli! Maluli!” diye bağırان muavini görüp rahatlıyorum. Gözlerimi kapayıp, kampa vardığımda Meral’le nasıl karşılaşacağımı hayal ediyorum. Tam onun yüzünü yakaladığım anda, yeniden “Neden hâlâ gelmedik?” sorusu kafamda belirliyor ve yeniden bir telaşın içine giriyorum.

Nihayet bana asırlar kadar uzun gelen bir sürenin sonunda varabiliyoruz Maluli köyüne. Her zaman hayranlıkla izlediğim yeşillik, evler, o muhteşem kilise, ortalıkta dolaşan “hacı” turistler bu kez dikkatimi bile çekmiyor. Sonbahar olmasına rağmen bunaltıcı bir sıcak altında, yukarı doğru kıvrılan yolu neredeyse koşturarak çıkıyorum. Düzlüğe vardığımda nefes nefese kalıyorum. Kendi kendime gaz veriyorum: Hadi oğlum Veysel! Az kaldı! Aç bacaklarını! Kamp yaklaştıkça kalbim yerinden oynayacakmış gibi çarpmaya başlıyor. Gözlerim çatal görüyor artık. Heyecanımı dindirmek için kendi kendime şarkılar söylüyorum,

bağıra bağıra konuşuyorum, havaya zıplıyorum. Kenarda gördüğüm bir kertenkeleyi kahkahalarla kovalıyorum. Kuru toprak üstünde tozu dumana katarak koşan kertenkelenin arkasından avaz avaz bağırp, ardından ısılk çalarak iyice korkutuyorum hayvanı. Nizamiye kapısındaki Filistin bayrağı görüldüğünde bayılacak gibi oluyorum. Bütün özlemime rağmen arkadaşların, özellikle de Meral'in karşısına bu halde çıkmak istemiyorum. Bu yüzden kapıya yakın bir yede oturup bir sigara yakarak biraz zaman geçiriyorum. Gözlerimi kapatıp kendimi teskin ediyorum. Kalkıp yavaş adımlarla nizamiye kapısından içeri giriyorum. Kapıdaki nöbetçi hemen tanıyor beni. Koşarak gelip boynuma sarılıyor.

"Vay, Refik!" diyor. "Neredeydin sen yahu!" Nöbetçinin sıcak karşılaması duygulandırıyor beni.

"Lübnan'daydım. Yeni geldim!" diyorum.

"Hoş geldin, sefalar getirdin!" diyor içten bir coşkuyla. Sıkıca sıkıp sarstığı kolumu bırakarak içeri girmemi işaret ediyor. Dönüp arkadaşlara bakıyorum. Yatakhane olarak kullandığımız binanın önünde bir grup toplanmış, öylece bana bakıyor.

El sallıyorum. Yerimde duramıyorum. Ama kimse karşılık vermiyor bana. Neredeyse zıplayarak el sallamama rağmen hiç kimse yerinden bile kımıldamıyor. Sanki hepsi donmuş gibi, kıpırtısız bakıyorlar bana. Neler olduğunu anlamıyorum ama içim burkuluyor. Tarifsiz bir acı duyuyorum içimde. Bir iki denemeden sonra el sallamaktan vazgeçiyor, donmuş gibi bana bakan arkadaşlara doğru yürüyorum. İyice aptallaşmış bir biçimde etrafa bakıyorum. Öyle garip bir hava seziyorum ki yalnızca arkadaş grubunun değil, ağaçların, yaprakların, o anda doğadaki tüm canlı varlıkların donduğunu, kıpırdamadığını sanıyorum. Sonra o donmuş ortamın içinden, yatakhanenin kapısından birinin çıktığını ve ağır adımlarla bana doğru geldiğini boş gözlerle izliyorum. Koca bir tabloda hareket eden tek canlı olan Yalçın'a değil,

diğer arkadaşlara bakıyorum. Neler oluyor? Meral nerede? Haydar nerede? Şu kapıda donmuş gibi duran İlhan değil mi? Neden koşup yanıma gelmiyorlar? Neden onca zamandır görmedikleri canciğer arkadaşlarına bir hoş geldin demiyorlar?

Yalçın, iyice yanıma yaklaşıp, şimdiye kadar hiç duymadığım bir ses tonuyla,

“Merhaba Veysel arkadaş!” diyor. “Hoş geldin!”

Niye bu ses tonuyla konuşuyor sorusunu bile düşünmeden, en son konuşmak istediğim, beni karşılamasını en son beklediğim Yalçın’a yarım ağızla bir “Hoş bulduk!” diyor, yanından geçerek arkadaşlara doğru yürüyorum. Yalçın, aynı ses tonuyla, ama bu kez daha sertçe, sesleniyor

“Bir dakika Veysel arkadaş! Seninle konuşmam lazım!”

Ses tonu bu kez dikkatimi çekiyor. Dönüp sert sert bakıyorum.

“Sonra konuşuruz Yalçın! Şimdi olmaz!”

“Bir dakikaaa!” diye bağıyor. O an cinlerim tepeme çıkıyor. Ne cesaretle benimle böyle konuşur diye düşünüyorum. Elimdeki çantayı yere koyup Yalçın’a yaklaşıyorum. Gözlerinin içine bakarak dişlerimin arasından “Bir daha sakın bana böyle bağırma!” diyorum. Kendisine doğru uzanmış olan işaret parmağımı bir süre gözleriyle takip ediyor, sonra iki elini beline koyup iyice dik durarak, yine aynı ses tonuyla ama bu kez ünlülerin tümünü uzatıp dişlerinin arasında ezerek konuşuyor:

“Veysel arkadaş! Bilmeni isterim ki, buradaaa artıkk ben ne derseeem ooo oluyooor! Beeen, yat derseeem yatılıır, kalk derseeem kalkılıır!..”

“Sen kimsin lan!” diyorum, “ne cesaretle benimle böyle konuşuyorsun!”

Birden gözleri dönüyor Yalçın’ın. Bu kez ünlüleri uzatmadan, üstüme doğru yürüyerek, “Benimle böyle konuşamazsın!” diyor.

Ben de ona doğru yürüyorum, sinirden tir tir titriyorum. Bir anlam veremiyorum olanlara.

“Sen kimsin lan?” diyorum yeniden, “mafya babası mısın?”

Hırsla atılıyor üstüme. Birden arkadaşların araya girdiğini fark ediyorum. Bir iki kişi Yalçın’ı tutuyor, diğerleri de bana, ezik bakışlarla, Yalçın’ın davranışlarına aldırmamamı, olanları sonra bana anlatacaklarını söylüyorlar. Durumu hâlâ kavramış değilim.

“Duydunuz mu?” diye soruyorum. “Bu adam benimle nasıl böyle konuşmaya cesaret edebilir!”

Öbür taraftan Yalçın’ın bağırışları geliyor:

“Sen benimle böyle konuşamazsın!”

“Kes lan!” diyorum. “Sen de kimsin!”

Adnan geliyor yanıma,

“Gel Veysel, boş ver şimdi! Sonra konuşuruz!” diyor. Kolumdan çekerek uzaklaştırıyor beni.

Yalçın’ın yine ünlülere basarak çıkarttığı ses kulaklarıma kadar geliyor.

“Arkadaşlaaar! Bu akşaaam toplantı vaaar!”

Bir sigara yakıp uzatıyor Adnan.

“İç şunu!”

“Neler oluyor burada?!” diyorum merakla.

“Gel otur şuraya!”

Gösterdiği yere oturuyorum. Adnan’a bakıyorum.

“Çok şey değiştirdiler burada!” diyor.

“Kim değiştirdi? Neyi değiştirdiler?”

“Kim olacak, Rahmi’ler! Akşam toplantıda anlarsın hepsini! Şimdi biraz dinlen!”

Donakalıyorum. Adnan’ın, benimle konuşmasına rağmen, gözlerindeki korku gözümün önünde donup kalıyor. Kafam önde, neler olup bittiğini anlamamanın şaşkınlığı ve Yalçın’ın küs-

tahça davranışının kızgınlığıyla derin derin duman çekiyorum içime.

“Hoş geldin Veysel!”

Yüreğim yerinden oynuyor. Ayağa fırlıyorum.

“Hoş bulduk!” Kekeliyorum, “Ne haber, nasılsın?” Sarılmamak için zor tutuyorum kendimi. Sonra Yalçın aklıma geliyor:

“Duydun mu Yalçın’ın bana söylediklerini?”

Meral’in başı yerde. Bana bakmıyor. Yüzünde derin bir keder var. Hiç sesini çıkarmıyor.

Yalvarırcasına soruyorum:

“Meral, neler oluyor? Bu adam hangi cesaretle benimle böyle konuşabildi. İnsanlar neden bu kadar suskun görünüyorlar?”

Yüzüme bakıyor Meral. Bir an düşünüyor. Sonra günlerdir hasret kaldığım, hasretini çektiğim, beni alıp götüren o gülüşü yayılıyor yüzüne.

“Gel dışarı çıkıp biraz yürüyelim!” diyor. Büyülenmiş gibi doğrulurken, elimi tutup hafifçe sıkıyor:

“Her şeyi anlatacağım sana!”

Başım dönüyor. Elinden koluma, oradan da beynime doğru kızgın bir demir çubuk uzanıyor sanıyorum. Bir an için ayaklarımın havada kaldığını düşünüyorum. Elini bırakmak istemiyorum. O sıcaklığı bir daha kaybetmek korkusu sarıyor içimi. Bir anda her şeyi, Yalçın’ı, Adnan’ın gözlerindeki korkuyu, arkadaşların korku filmlerine has donukluğunu, karanlık yatakhane, hiç kimsenin bir hoş geldin bile dememesini... evet her şeyi unutuyorum.

Hipnotize olmuş gibi Meral’in arkasından yürüyorum. Beraberce dışarı çıkıp, arkadaşların ve Yalçın’ın donuk bakışları altında, tepeye doğru tırmanıyoruz. Yatakhane uzaklaştıkça Meral’in yüzü asılıyor. Onun iç dünyasına göre de benim ruh halim şekil değiştiriyor. Gülünce dünyam açılıyor, kaşlarını çattığında

kötü bir şeyler olacak sıkıntısını yaşıyorum. Kampın iyice uzak bir noktasında, bodur bir ağacın altına oturuyoruz. Buram buram hasret kokan bakışlar fırlatıyoruz birbirimize. İlk başlayan Meral oluyor:

“Siz Lübnan’a gittikten kısa bir süre sonra Rahmi’ler geldi kampa” diyor. Bir yandan konuşulanları kaçırmamaya çalışıyorum, bir yandan her ağzını açtığı anda inip kalkan dudaklarının kıvrımlarını kendimden geçerek izliyorum.

“Yalnız Rahmi değil, aklına gelebilecek herkes buradaydı. Bir toplantı yaptılar. Rahmi, artık eskisi gibi, kimin ne yaptığının belli olmadığı bir yaşantıyı sürdürmemizin olanaksız olduğunu, bundan sonra çok sıkı bir disiplin kurulacağını, bu disiplinin askeri bir disipline sahip olacağını, bu nedenle artık bir askeri kamp gibi yaşamamız gerektiğini söyledi.” Meral konuştukça, kaşları iyice çatılıyor. Biraz duraladıktan sonra kafasını yana çevirip uzaklara bakarak devam ediyor.

“Bunları söylerken, aslında bizim demokrasiyi anlamadığımızı, söylenilenleri yanlış yorumladığımızı, bu yüzden de kötüye kullandığımızı, her şeyi söyleme adına saygısızlık yaptığımızı da ekleyerek, bugün kurdukları yaşama gerekçe göstermeyi de unutmadı. Artık seçimle değil atamayla sorumluların belirleneceğini, bu yüzden bizim seçtiğimiz kişilerin artık fonksiyonlarının kalmadığını, yerine Yalçın’ın atandığını, bundan sonra onun direktifleri doğrultusunda bir yaşantı kuracağımızı söyledi.”

Meral’i dinledikçe kanım çekiliyor. Rahmi’den böyle bir şeyi beklemediğimden değil, ama arkadaşların bunu kabul etmesini içime sindiremediğimden.

“Peki, karşı çıkan olmadı mı?” diye soruyorum.

Meral, yüzüme bakıp, biraz kırgın gülümsüyor:

“Yaa! Veysel” diyor, “sen ne zaman burayı, buradakileri gerçek olarak anlayacaksın?”

“Ne demek şimdi bu yani?”

“Kim karşı çıkacaktı? Hem sonra nasıl karşı çıkacaklar ki. Her şey onların elinde. Güç onlarda ve onlar da bu gücü en acımasız bir biçimde kullanacaklarını bu geçen zamanda çok iyi gösterdiler.”

“Peki sen?”

Gözlerinin içine bakarak soruyorum bu soruyu. Meral, yüzüme bakmadan bir süre düşünüyor. Sonra yine kafasını uzaklara çevirip, “Benim için...” deyip, duralıyor. Bir süre ne konuşacağına kafasında tartıyor.

“Benim için, sen de biliyorsun ki burada yapılan, söylenilen hiçbir şeyin bir anlamı yok. Ne Rahmi’nin ne Osman’ın, ne de başka birinin benim için hiçbir anlamı yok. Benim açımdan esas konuşulacak, hesap sorulacak yer, Türkiye. Oraya bir gün gittiğimde, burada yapılanların da, ileride yapılmak istenenlerin de hesabını soracağım!”

“Neden burada yanlış gördüğün şeylere karşı çıkmayı Türkiye’ye erteliyorsun ki?”

“Buna ertelemek denir mi bilmem! Burada söylenebilecek her türlü şeyin onları ciddiye almak anlamına gelir diye düşünüyorum.”

“Saçma!” diyerek karşı çıkıyorum. Sonra sesimi biraz da gereğinden fazla yükselterek, “Hangi gerekçe gösterilirse gösterilsin, hemen yanı başında olan bitenlere ses çıkarmamak benim açımdan, olaylardan kaçmak, daha da öte korkmak anlamını taşır” diyorum. Sesimin fazlaca sert olduğunu biliyorum. Aslında söylediğim anda pişman oluyorum ama laf ağzımdan çıkıyor bir kez!

Meral kaşlarını çatıp dik dik bakıyor bana. Sonra yumuşatıyor yüzünü:

“Anlamıyor musun Veysel?” diyor. “Burada artık iyice zıvanadan çıkmış bir oyun oynanıyor. Bir deliler tiyatrosu. Herkes bu tiyatrodaki rolünü gerçek sanıp garip hareketler yapıyor, oyuna katıldığını sanarak saçmalıyor. Bekle biraz. Yalçın’ı gör. İzle! Elini beline dayayıp, kendini yüz binleri idare eden komutan sanıyor. Etrafındakileri gözle! Hepsi Yalçın’ın etrafında, kendilerine biçilen rolleri oynayarak ne gülünçlükler yaptıklarının farkında bile değiller. Normal insan halleri mi bunlar? Burada yapacağın her şey bu gülünç oyuna katılmak demek değil midir?”

“Hayır, değildir!” diyorum. Sesimin hâlâ sert olduğunun farkındayım.

“Biliyor musun Meral, esas anlamayan sensin! Burada kişiliği ezilmiş birinin ne Türkiye’de ne de başka bir yerde yapabileceği bir şeyin olabileceğine inanmıyorum. Onlar sana bir rol çizmiş olabilirler, bu, senin de bu çizgide hareket edeceğin anlamına gelmez. Sen kendine, kendin için ve sana özgü bir çizgi çizebilirsin, bu da aptallık diye nitelendirdiğin komediye ortaklık anlamını taşımaz!” Konuştukça sinirleniyorum. Epeyce ağır sözler söylüyorum. Meral kâh yüzüme, kâh yere bakarak sessizce dinliyor.

“Aslında, anlattıklarına bakarsak, hepiniz, bu arada sen de dahil, size verilen rolün bir santim dışına çıkmış değilsiniz. Size ne söylenirse yapılacak! Karşı çıkan olmayacak! Sen susarak bu rolü en iyi yerine getirenlerden biri olmuyor musun?”

O güzelim kafası eğiliyor Meral’in. Sesini çıkarmıyor. Orada bulduğu bir çöple yeri eşeliyor.

“Hem sonra, nasıl olursa olsun, sana ya da başkasına yapılan bir haksızlığı gördüğün halde, nasıl olur da sesini çıkarmadan durabilirsin? Geceleri nasıl rahat uyuyabilirsin?”

Birden kaldırıyor kafasını, “Rahat uyuduğumu mu sanıyorsun?” diyor. Gözlerinin dolu dolu olduğunu görüyorum. Neredeyse ağlayacak, ama yumuşamıyorum

“Ne yapıyorsun peki? Rahat uyuyamamanın ne anlamı oluyor ki?”

“Ne yapabilirim ki!” diyor. Yalvarır gibi konuşuyor “Her şey onların ellerinde. Üstümüzdeki giysiden, yiyeceğimiz yemeğe kadar onlar veriyor. Çık git deseler nereye gideriz? Yol bilmeyiz, dil bilmeyiz!”

Daha da sinirleniyorum. Biz mi devrim yapmaya geldik buraya? Biz mi ölümü göze alacaktık! Bir kat elbisenin, bir tas yemeğin bile karşısına duramadan bu söylenenleri nasıl yapacağız!

“Nasıl böyle konuşabiliyorsun?” diyorum, “bu kadar küçük şeyler nasıl engeller bizi?”

“Haklısın!” diyor Meral, “aslında geceleri sabahlara kadar bir çıkış yolu arıyorum. Birkaç kez Türkiye’ye gitmek istedim, göndermediler. Sonraları üzerine düşmenin, onlara bir koz vermek olduğunu düşündüğüm için vazgeçtim ısrar etmekten. Susarak, zamanı bir an önce geçirip Türkiye’ye dönme saatini bekledim. İnatlaşmaktan korktum aslında. Beni bir daha Türkiye’ye yollamazlar diye. O yüzden söylenenleri, ses çıkarmadan yaptım hep.”

Bir süre susuyor Meral. Elindeki çubukla sinirli sinirli yeri deşeliyor hâlâ. Sonra yüzüme boynunu kırarak bakıyor:

“Bir şey daha söyleyeceğim ama ne olur bana kızma! Biraz önce söylediklerimi düşün tamam mı?”

“Neymiş o?” diyorum, sert, soğuk bir sesle.

“Ama kızmayacaksın!” diyor yeniden Meral. İyice sinirleniyorum. Bağırarak tekrarlıyorum sorumu:

“Söyle şunu artık, neymiş o?”

“Yalçın’ın yardımcısıyım!” diyor, zor duyulan bir sesle.

“Nee!” diyorum. Sesim bir çığlık gibi çıkıyor. “Yardımcısı mısın?”

“Evet!” diyor ve susuyor. İnanamıyorum. Hem karşıma geçmiş her şeyin bir oyun olduğunu söylüyor, buna katılmanın bir aptallık olacağını belirtiyor, sonra da...

“Kimyadan anladığım için böyle bir şeyi teklif ettiler. Ben de sesimi çıkarmadım!” diyor yeniden.

“Anlaşıldı!” diyorum.

Sinirimden bir boğa gibi soluyorum. Çok kötü şeyler söylememek için kendimi zor tutuyorum.

“Biraz yalnız kalmak istiyorum!” diyorum.

“Veysel!” diyor, yalvarır bir sesle. Başka zaman olsa beni pembe dünyalara götürebilecek bu ses şimdi sinirlerimi iyice ayaklandırıyor.

“Lütfen!” diyorum. “Daha fazla konuşmak istemiyorum! Yalnız bırak beni!”

Meral çaresiz, boynu eğik kalkarak uzaklaşıyor yanımdan. Meral gittikten sonra uzun bir süre o ağacın altında kalakalıyorum! Ne yapacağımı, ne diyeceğimi bilemiyorum. “Hadi hazırlan!” dediklerinde, yüreğim nasıl da çarpmıştı! Belki bin kere ilk karşılaşma anının senaryosunu değişik biçimlerde yazarak nasıl da rüyalar âlemine dalmıştım! Kampa yaklaştıkça nasıl da ellerim, ayaklarım titremiş, başım dönmüştü! Bin yıl düşünseydim şu anda karşılaştıklarım asla aklıma gelmezdi. Ne olmuştu? Nasıl bir ortamda, o her şeyi araştırmak isteyen, her şeyi masaya yatırmak gerekir diyen capcanlı bir topluluğu bir anda suskunlar ordusuna çevirebilmişler? Hele Meral! Günlerdir hayalimden gitmeyen Tatar kızı! Böyle bir şeye nasıl karşı çıkmaz?! Ondan da öte, yapılanlara bir ucundan nasıl kendisi de katılır?!

Kafam karmakarışık. Hiçbir şey gerçekmiş gibi gelmiyor bana. Sanki biraz sonra arkadaşlar, saklandıkları tepenin arkasından çıkacaklar ve "Şaka yaptık!" diyecekler!

Bir an, bu düşünceye öyle inanıyorum ki, dönüp tepeye bakıyorum. Sonra çaresizliğime kendim de gülüp içimden epey sunuturlu küfürler savuruyorum. Ne olacak şimdi? Meral de yoksa kimle katlanacağım bu sıkıntıya! İçimde tarifsiz sıkıntılarla ne yapacağımı bilmez bir halde iyice bunalmışken, "Ortaak!" diye bir ses duyuyorum. Kafamı kaldırıp bakıyorum. Haydar, kollarını beni kucaklamaya hazır açmış, koşarak ve kaba kaba gülerek yanıma geliyor. Meral'den sonra böyle gülerek yanıma gelen biriyle karşılaşmak beni bir anda içinde bulunduğum sıkıntılı halimden kurtarıyor.

"Heyy!" diyorum. Ayağa kalkıp, kollarımı açarak, Haydar'ı bekliyorum. Haydar yanıma gelip büyük bir coşku ile sarılıyor bana.

"Şimdi öğrendim geldiğini!" diyor. "Sabahtan bu yana, dağ taş dolaşıyordum. Bu manyakların arasında kafayı yememek için, deliler gibi dolaşıp duruyorum her gün!"

Haydar'ın canlılığı beni bir anda coşturuyor. Kaba kaba gülüyor Haydar. Kaba kaba küfürler ediyor. Beni gördüğüne ne kadar sevindiğini anlatıyor, burada yapılanlara nasıl kızdığını haykırıyor.

"Ama takmıyorum, hiçbirini!" diyor. "İlk günler, yani Rahmi'nin bana artık senin görevini Yalçın devralacak dedikten sonra, dur bakalım deyip söylenenleri yapmaya çalıştım ama, adam öyle aptalca şeyler yapıyor ki katlanmak elde değil."

"Neler yapıyor?" diye soruyorum.

"Yav adam, başa getirildikten sonra bir değişti ki inanamazsın!" diyor. "O eski, masum Yalçın yerini kendini geneltirmey başkanı sanan bir psikopata bıraktı. Adam bize güya koşu yaptı-

ıyor, sonra nerede bir çamur ya da dikenli bir çalı görse ‘Yaaat!’ diye emir veriyor. Herkes yatmak zorunda. Bunun adına da askeri eğitim diyorlar.

“Bir iki kere, yana yatarak durumu idare etmek istedim ama, ne zaman dikenler benim önüme gelse, Yalçın bey ‘Yaat!’ diye bağıyor. En son baktım olmayacak, ‘Yatmıyorum lan!’ dedim. ‘Yatacaksın, mecbursun!’ diye bas bas bağırdı! ‘Yatmıyorum, ne yapacaksan yap! Bundan sonra da yapmayacağım!’ diyip ayrıldım! Arkamdan bağırp çağırdı. Bakmadım bile. Ondan sonra da pek kampta kalmıyorum. Sen geldiğinde de dışarı, gezmeye çıkmıştım.”

Haydar anlattıkça, burada, bizim arkadaşların arasında böyle bir şeyin olacağına inanasım gelmiyor. Ağzım hayretten açılıyor.

“Nasıl olur lan bu!” diyorum, “nasıl kimse karşı çıkmaz bu yapılanlara!”

“Siktir et yahu!” diye kanıksar bir sesle yanıt veriyor. “Kim karşı çıkacak? Nasıl karşı çıkacak? Mecburen herkes, askeri bir kampta böyle şeyler olur deyip, kendini ikna ediyor!”

Birer sigara yakıyoruz. Haydar’ı gördüğüme o kadar seviniyorum ki elimi boynuna dolayıp kafasını karıştırıyorum.

“Demek askeri bir eğitimde yat denildi, yatmadın ha!” diye takılıyorum.

“Si. . . m askeri eğitimini” diyor. “Biliyor musun, Yalçın efendi, neyle askeri eğitim vermeye çalışıyor?”

“Neyle?”

“Hani, Hammuri kampında senin defterini alıp, ben de çalışacağım diye kopye etmişti ya?”

“Eee?”

“Şimdi o defteri, sanki kendisi askeri eğitim görürken tutmuş gibi kullanıyor. Herkes de, bu yüzden onun askeri eğitim yaptığını sanıyor.”

“Hadi ya!? Desene, esas komutan bizim defter olmuş!”

“Defterinin Allah’ını. . .” diyor Haydar, yerden bir taş alıp hınçla havaya fırlatıyor. “Ben de gerçeği kimseye söylemedim! Müstahak bunlara!”

“Meral de Yalçın’ın yardımcısı olmuş ha?” diye soruyorum.

“Ne yardımcısı lan!” diyor Haydar, “Yalçın’dan başka hiç kimsenin bir fonksiyonu yok burada! O ne derse, o oluyor. Bir de büyük şeflerin tabii ki! Onları bir göreceksin ortak, hele Osman’ı! Öyle bir kasılıyorlar ki Yalçın dışındakilerin neredeyse yüzüne bile bakmıyorlar. Bir de birkaç şaklabanın! O eskiden gelip bizimle şarkılar söyleyen Rahmi, şimdi bazen bir zahmet gelip, yüzü bir karış hemen geri gidiyor!”

Akşama kadar konuşuyoruz Haydar’la. Kimse yanıma gelip, hoş geldin demiyor. Ona Hilvi kampındayken yazdığım günlüğü okutuyorum. Bir solukta okuyor.

“Bunu saklamalısın ortak!” diyor, “çok güzel!”

“Hayır!” diyorum, “sen okuduktan sonra yırtacağım onu!”

“Niye lan?” diye şaşkınlıkla soruyor.

“Onu aslında başka birisi için yazmıştım ama artık bir anlamı kalmadı!” diyorum.

“Yapma be ortak !” diyor Haydar, “yazık olur valla! Bence herkese ver, okusunlar!”

Yeniden “Hayır!” diyorum. Defteri Haydar’ın elinden alıp, büyük bir hınçla ama yüreğim kan ağlayarak, Haydar’ın yakarmalarına aldırmadan yırtmaya başlıyorum. Bütün sayfaları parçaladıktan sonra ayağa kalkıp, parçaları havaya fırlatıyorum. Haydar yere doğru süzülerek inen parçacıklara üzgün gözlerle bakıyor.

“Haydi, kalkalım!” diyor sonra, “neredeyse karavana gelecek!”

Sesimi çıkarmadan tepeye doğru yöneliyorum. İçim parçalanıyor. Çok kötü bir şey yapmışım duygusu içimi kemiriyor. Dönüp, geniş bir alana yayılmış, beyaz kâğıt parçacıklarına bakıyorum. Haydar koluma girip beni yatakhaneye götürüyor.

İlk geldiğimden daha canlı bir ortamda yemek yiyoruz. Bunda Yalçın'ın yemeğe gelmemesinin büyük rolü var. Arkadaşların çoğu biraz mahcup, biraz da suçluluk duygusu içindeler. Buna rağmen, ellerinden geldiğince, ilk karşılaşma anındaki kusurlarını telafi etmeye çalışıyorlar. Ama bu kez ben pek pas vermiyorum. Yüzüm asık, sorulan soruları isteksizce yanıtlıyorum. Meral tüm dikkatiyle beni izliyor. O tarafa bakmadan konuşmaya çalışıyorum.

“Diğer arkadaşlar nasıllar?” diye soruyor arkadaşlar.

“İyiler!” diyorum kısaca.

“Savaş sırasında çok zorluk çektiniz mi?”

“Eh işte biraz!” Sorulan tüm sorulara kesik kesik yanıtlar veriyorum. Bir süre sonra vazgeçiyorlar bana soru sormaktan. Boş kaplar toplanıp aşağı çeşmeye bulaşık yıkamaya götürülüyor. Haydar'la birlikte dışarıda sigara içerek konuşuyoruz. Birkaç kişi yanımıza gelmek için girişimde bulunuyor ama çok soğuk davranarak bunu engelliyorum. Eskisi gibi olmasa da arkadaşlar ilk geldiğimden daha canlı sohbetler ediyorlar. Hatta kısa bir süre şakalaşıyorlar. Birden yemekhanenin (ya da yatakhanenin!) arkasından Yalçın ve birkaç arkadaş beliriyor. Bir anda tüm sohbetler, giderek daha çok duyulmaya başlayan gülüşmeler, bir bıçak gibi kesiliyor. Beraberindekiler, Yalçın'ın durmasıyla hemen etrafını sarıyorlar. Yalçın onlara alçak sesle bir şeyler söylüyor, sonra onları orada bırakıp içeri giriyor. Ben ve Haydar'ın sesinden başka çıt çıkmıyor dışarıda. Biraz sonra Naile'nin tiz sesi, kendinden beklenmeyecek bir güçlülükte karanlığı yırtarak bize ulaşıyor:

“Arkadaşlar, toplantı başlıyor! Herkes içeri girsin!”

Önce kısa bir sessizlik oluyor, sonra herkes, hiç ses çıkarmadan, süzülürcesine içeri girerek gözden kayboluyor. En son ve epeyce bir zaman sonra biz giriyoruz içeri. Büyükçe bir koğuşun, pek fazla aydınlatmayan florasan lambasının ölgün ışığına rağmen, içeri girerken iki şey gözümden kaçmıyor: birincisi, herkes belli bir düzende yataklar üstünde oturup beklerken, Yalçın’ın koğuştaki tek iki katlı ranzanın ikinci katında oturuyor olması ve bana delice, hatta düşmanca bakması. İkincisi, birkaç kişinin dışında hemen hemen bütün arkadaşların, biz içeri girerken, sanki bir komut altında yapıyorlarmış gibi, neredeyse aynı anda başlarını öne eğerek bize bakmamaları.

Yalçın’ın bakışlarını hâlâ çok canlı hissederek, kafalarını aşağı eğmiş arkadaşların arasından geçerek, onların oluşturdukları yarım ayın dışında, arka ranzalardan birine oturuyorum. Bizim oturmamızın ardından kısa ama kesin bir sessizlik oluyor. Şimdi, Yalçın da dahil, herkes başını öne eğmiş, öylece sessiz oturuyor. Üst ranzada herkese yukarıdan bakan Yalçın’a bakıyorum. Yüzünde çok sert bir ifade var. Kalın ve siyah kaşlarını neredeyse kaba bıyıklarına kavuşturacak kadar aşağı indirmiş. İlk geldiği günkü Yalçın’la şu anda izlediğim Yalçın arasında ne kadar fark var! Çok zorluklar çekerek, kendi olanaklarıyla Suriye’ye gelmiş, ne yapacağını bilemediği için Suriye polisi tarafından gözaltına alınmış, sonra tesadüfen El-Fetih’ten biri ona sahip çıkmış ve polisten kurtararak yanımıza getirmişti. İlk beni gördüğünde boynuma sarılarak ağlamıştı.

“Bir daha bir Devrimci Yol’cuyla karşılaşacağımı hiç sanmıyordum!” diyerek uzun süre boynuma sarılı kalmıştı. Çok konuşkan biri değildi, yüzünde her zaman ağlamaklı bir ifade vardı.

Bir keresinde bana, karısının poliste işkencede sakat kaldığını, onu orada bu haliyle bırakmak zorunda olduğu için çok üzül-

düğünü anlatmıştı. Bu yüzden, Hammuri kampında hepimiz, özel bir itina gösterirdik kendisine. Gerçi hiçbir zaman iyi bir ilişkimiz olmadı ama sessiz, üzgün fakat sevecen birisi olarak görürdüm Yalçın'ı. Oysa şu anda, hepimizden yüksekte oturan Yalçın, her an ağlamaya hazırmış gibi duran eski yüzüne korkunç bir ifade vererek, etrafına nefret dolu bakışlar fırlatıyor. Sessizlik, Yalçın'ın yine seslileri ezerek ve uzatarak konuşmasıyla bozuluyor:

“Arkadaşlaaar! Bu günnnn, Veysel arkadaşşş banaaa, çoktandırır hiiiç alışıık olmadığımızzz bir biçimdeee, bağıraraaak karşı gelldi!”

Gözleri hâlâ yerde, kimseye bakmaya tenezzül etmiyormuş gibi bir havası var. Hiç kimseden çıt çıkmıyor. Ya sabır çekerek, Yalçın'ı dinlemeye çalışıyorum. Yalçın, aynı bıktırıcı ve gülünç konuşma tarzı ile devam ediyor:

“Ooo, buranın hâlâaa eskisi gibiii, kimin ne yaptığını bilmediğiii, ciddiyet yerineee, laçkalığın, saygı yerine saygısızlığın geçerli olduğuuu bir yer sanıyooor. Oysaaa Veysel arkadaşşş bilmelidir kiii, buradaa artıık her şeyyy değıştiii! Artıık buradaaa, beeen ne derseeem o oluuur. . .” Daha fazla dayanamıyorum,

“Bana baksana sen!” diyorum. “Herkes alt ranzaya oturmuşken, sen neden yukarılarda oturuyorsun?”

Birden fal taşı gibi açılıyor gözleri Yalçın'ın. Yapabilse, gözlelerinden ateş fırlatacak bana.

“Oturrr yerrrinee!” diye, çığlık atıyor. “Ben izin veririm ancak konuşabilirsinnn!”

Hiç duymamış gibi devam ediyorum,

“Hem sonra neden, böyle sözcükleri uzata uzata konuşuyorsun ki ?”

İyice çıldırıyor Yalçın:

“Sana oturrr dedimmın!”

Yine hiç aldırış etmeden, bu kez arkadaşlara dönerek devam ediyorum: “Peki, siz nasıl katlanıyorsunuz bu adamın böyle sizden yüksekte oturarak, kelimeleri çeke çeke konuşmasına!”

“Otuuur yerineee!”

“Nasıl olur da bu adam, burada ben ne dersem o olur diyebiliyor. Siz buna nasıl ses çıkarmadan oturabiliyorsunuz? Hem sonra kim seçti bu adamı?”

“Sana son kez söylüyorum. . .”

“Nasıl izin verirsiniz sizin seçtiğiniz birinin başkaları tarafından alınıp, yerine birini atamasına? Eskiden, sizin seçtiğiniz sorumlu bir battaniyeyi temizletebilmek için hepinize yalvarıyordu! Hepiniz kırk dereden su getirerek yan çiziyordunuz. Şimdi nasıl olur da, tepeden atanmış biri, ben yat dersem yatılır, kalk dersem kalkılır, diyebiliyor ve siz hiç sesinizi çıkarmadan buna uyabiliyorsunuz ?”

Yalçın aşağı atlıyor.

“Bak Veysel arkadaş sonra kötü olur!” diyor. Elini bana doğru uzatıp, işaret parmağını bana doğru sallayarak tehdit ediyor. “İyilikle otur, yoksa. . .”

Birden Meral’in sesi geliyor kulağıma,

“Veysel doğru söylüyor!” diyor. “Hepimiz, bu güne kadar söylediklerimizi hiçe sayıp, kendi seçtiğimiz bir kişinin, bize danışılmadan alınmasına hiç sesimizi çıkarmadık!”

Yalçın donakalıyor. Beni bırakıp, hışım la Meral’e doğru dönüyor,

“Sen ne konuşuyorsun ?”

Bir başka arkadaş ayağa kalkıp konuşmaya başlıyor:

“Yalçın arkadaş!” diyor, “böyle herkese bağırarak, hiçbir şeyi halledemezsin! Onların söyledikleri doğru şeyler. Hepimiz, ay-

lardır savunduklarımızı bir anda unutarak anlamsız bir yaşantıya razı olduk. Bu yanlış hepimizin! Senin de Yalçın arkadaş.”

Ortalık bir anda karışıyor. Yalçın kime bağıracağını şaşırıyor. O zamana kadar sessiz duran ve bana en az Yalçın kadar kötü bakan birkaç kişiden biri olan Naile söze karışıyor:

“Arkadaşlar, sakın olalım!” diyor, “böyle bağırarak, çağırarak bir yere varamayız. Eğer bir sorun varsa, bunu daha uygun bir zamanda ve daha sessiz bir ortamda konuşarak halletmeliyiz.” Yalçın da dahil hiçbirimiz karşı çıkmıyoruz bu isteğe. Naile, sözlerinin etkisinden emin olunca konuşmasına devam ediyor: “Sonuçta hepimiz, daha iyi şeyler yapmaya çalışıyoruz. Bunu yaparken bazı yanlışlar yapmış olabiliriz. Bu yanlışları yapanlar bizleriz, dolayısıyla düzelterek olanlar da biziz. Gerekirse Şam’daki arkadaşları da çağırarak yaşantımız konusunda bir toplantı yapmayı öneriyorum. Ne dersiniz?” diyerek, sözlerini tamamlıyor.

“Tamam!” diyorum, “bence de yeniden oturulup konuşulması gereken bir yığın şey var.”

Koğuştta, olumlu mırıltılar çıkıyor. Yalçın, çaresiz, boynunu büküp yeniden yerine dönüyor. Bu kez yukarı çıkmadan, aşağıya oturarak konuşuyor:

“Peki, öyleyse!” diyor. Yüzü, inanılmayacak kadar üzgün görünüyor. Sözcükler ağzından duyulmayacak kadar yavaş bir sesle dışarı çıkıyor.

“En kısa bir zamanda, Şam’daki arkadaşların da katıldığı bir toplantı yapacağız!” Küçük değişikliklerle de olsa, yeniden eski Yalçın’ın tınlarını yakalıyorum. Artık seslileri uzatıp çiğneyerek konuşmuyor.

“Toplantıyı bitirmeden önce, yarın yapacağımız tatbikat için herkesin hazır olması gerektiğini bir kez daha hatırlatmak istiyorum.”

Sözünü bitirir bitirmez ayağa kalkıyor ve dışarı çıkıyor. Hemen birkaç kişi peşinden koşarak gözden kayboluyor.

Kalın gözlük camlarının altında daha da küçük görünen gözlerini iyice kısarak yanıma gelen Necdet Hoca,

“Ne yaptın böyle be Veysel!” diyor, “bu ne sert bir çıkıştı öyle!”

“Sert mi? Neresi sert bunun?” diye, sitem dolu bir sesle karşılık veriyorum. “Sert olan Yalçın’dı, ben değil!” Necdet Hoca kolumu samimi bir şekilde sıkarak, “Şaka yaptım, şaka!” diyor. “Aslında bu tartışmayı daha önce biz yapmalıydık. Geç kaldık!”

Yeniden kolumu dostça sıkıp ayrılıyor yanımdan. Ben de çıkıyorum. Arkadaşlar bir anda eskisi gibi hararetili hararetili konuşmalara dalıyorlar. Sırtıma elleriyle dokunuyorlar, kolumu sıkıyorlar, hal hatır soruyorlar.

Çelişkili duygular içindeyim. Bir yandan arkadaşlarımın yeniden canlanması beni sevindiriyor, öte yandan bu kadar çabuk teslim oldukları, kendi söylediklerinden bu kadar çabuk vazgeçebildikleri için sinirleniyorum. Bir süre sohbet ediyoruz ama bir türlü içten olamıyorum. Meral, nereye gidersem gideyim, hep yanıma geliyor ama bir tek sözcük söylemiyor. Onun varlığını, hemen yanı başımdaki sıcaklığını hissetmeme rağmen, ben de bir tek söz etmiyorum onunla.

Haydar’ın söylediğine göre, bir anda her şey birbirine giriyor. Normal zamanda herkesin yatması gerektiği saatlerin çok ötesinde insanlar hâlâ koyu sohbetler ediyorlar. Uzunca bir süre benden savaşı ve savaşta bizim başımızdan geçenleri dinliyorlar. Kendilerinin burada nasıl çaresizlik içinde kıvrandıklarını anlatıyorlar. Sonra gruplar halinde, gecenin karanlığına dalarak, çoktandır yapmadıkları sohbetleri yapıyorlar. Yalçın, kendine göre işleri ayarladıktan hemen sonra, daha önce Naile’ye ait olan ikinci kattaki yerine geçerek derin bir uykuya geçiyor ya da öyle

görünmeye çalışıyor. Benim için tanıdık, diğerleri için yeniden hatırlanmış olan bir atmosferi ciğerlerime dolu dolu çekerek, gecenin tadını çıkarmak için her zaman Meral'le doyumsuz sohbetler yaptığımız tepeye, biraz da içimde Meral'in de biraz sonra oraya geleceği umuduyla, yavaş adımlarla yöneliyorum. Anlatımsız iç çekmelerimizin, bitmez tükenmez bakışmalarımızın, karşılıklı söylenemeyen ama her sözcüğünde bas bas bağırان gizli sevgimizin tek ve gerçek tanığı olan, görünüşte sıska ve cılız, ama benim gözümde ulvi bir yere sahip olan bizim ağacımızın pek kalın olmayan gövdesine sırtımı dayayarak oturuyorum. Gözlerimi kapatarak, onun ayak seslerini bekliyorum. Biliyorum, biraz sonra yanıma gelecek. Beni bu ağaç altında yalnız bırakmayacak. Bundan eminim. Bunca eziyete, bunca badireye, ben bu an için katlanmıştım. Gelmesini istiyorum. Zaman geçtikçe iyice sinirleniyorum. Kendi kendime kararlar alıyorum. Kararlar bozuyorum. Neden gelmemiş olabildiğinin gerekçelerini, bazen onun lehinde bazen aleyhinde kullanarak bulmaya çalışıyorum. Zifiri karanlığı delen gözler, geç kalmış ağustos böceklerinin yer değiştirmelerini bile duyan keskin kulaklarla ortalığı kesmeye çalışıyorum. Zaman kavramının geçerli olmadığı bu ortamda, bilinmeyen, ama uzunluğu dayanılmaz olan bir birim ölçeği ile bitmez tükenmez dakikalar geçiriyorum. Böylesine yoğun bir duygunun yanılmış olabileceğine inanamıyorum.

“Gelmeliydi!” diyorum kendi kendime. “Neden gelmedi? Benim buraya kendisi için geldiğimi bilmiyor mu?”

Yapabilsem ve don paça dışarı fırlayacak olan insanlara neler olduğunu açıklayabilsem, boğazım yırtıluncaya kadar haykırmak, bağırarak istiyorum. Ama bağıraramıyorum. Üstelik tüm hayal kırıklığına rağmen, Meral'i gördüğümde neden gelmediğinin hesabını bile soramayacağımı biliyorum. Yoğun bir sıkıntının içim-

de bir sır olarak kalacağını bilmem beni daha da karamsarlaştırıyor.

Artık yenilgiyi kabul ettiğim bir anda, onun olduğunu kesin olarak bildiğim ayak sesleri duyuyorum. Kalbim yerinden fırlayacakmış gibi çarpmaya başlıyor. Gözlerimi iyice açarak, ayak seslerinin sahibini görmeye çalışıyorum. Yanılmıyorum, biraz sonra karanlığa rağmen, vücudunun her hattını görebildiğim ya da hayal edebildiğim karartısı beliriyor.

“Veysel! Orada mısın?” diye sesleniyor.

“Evet, buradayım” diyeceğim ama sesim çıkmıyor. Ancak bir hırıltı çıkararak ayağa kalkabiliyorum. Yeniden sesleniyor Meral: “Veysel?”

“Buradayım!” diyorum güçlkle. O karanlıkta, sesimi duyduğunda yüzündeki gülümsemeyi görebiliyorum. Yanıma gelip, iç gıcıklayıcı, baştan çıkarıcı bir ses tonuyla, “Yalnız mısın?” diye fısıldıyor.

“Evet!” diyorum, “yalnızım!” Bir süre, karanlıkta öylece konuşmadan bakışıyoruz. İlk konuşan yine Meral oluyor:

“Oturalım mı?”

Sesimi çıkarmadan söylenileni yapıyorum. Bodur ağacımızın pek kalın olmayan gövdesi, bizi daha yakın oturmaya zorluyor. Sıcaklığının, sırtımdan vücudumun her tarafına yayıldığını hissediyorum.

Giderek soğuyan bir sonbahar gecesinde, zaten çok fazla koku alma yeteneği bulunmayan burnum, inanılmaz derecede yoğun bir biçimde Meral’in kokusunu alıyor. Konuşmaya cesaret edemiyorum. Konuşursam yeniden sert şeyler söyleyeceğim ve bu sıcaklığı, bu kokuyu kaybedeceğim korkusuna kapılıyorum.

“Yazdığın şeyleri neden yırttın Veysel?” diyor Meral.

Hemen yanıt vermiyorum. Bu kokuyu ve bu sıcaklığı kaçırmak istemiyorum. Susuyorum.

“Bana kızdığın için mi yaptın bunu?”

Büyüyü bozmak istemiyorum. Yalnızca kafamla “evet” anlamına gelen bir işaret yapıyorum.

“Ama neden?” diye soruyor, “benimle ne ilgisi var? Haydar’ın söylediğine göre çok güzel yazmışsın! Niye bana kızdığın için yırttın onları”

Meral de susuyor. Bir süre konuşmadan oturuyoruz. Meral’in suskunluğu, benim sorularına yanıt vermemin gerekliliğini ortaya çıkarıyor.

“Artık bir anlamı kalmamıştı onların” diyorum, fısıltıyla kaçan bir sesle.

“Neden?” diye soruyor Meral.

“Nedenini boş ver! Bir anlamı var diye düşündüğüm için yazmıştım onları. Bir anlamı kalmadığına inandığım için de yırttım.” Sesim ilk konuştuğumdan daha gür çıkıyor şimdi.

“Ama neden?” diye yineliyor sorusunu Meral, “neden, artık bir anlamı kalmadığına inanıyorsun?”

Daha fazla konuşmak istemiyorum. Kendi ses tonumu beğenmiyorum. İkinci kez konuştuğumda fazlaca kavgaya hazır bir ton yakalıyorum. Yeniden kavga etmek istemiyorum.

“Boş ver, yırtıldı bir kere! Sonradan ben de üzüldüm ama bir kere oldu işte!” diyorum. Sesime daha yumuşak bir hava vermeye çalışıyorum. “Bugünkü toplantıyı nasıl buldun?” diyerek konuyu değiştiriyorum.

“Harikaydı!” diyor, “çok iyi oldu. İnsanların sevincini görmedin mi? Aylardır ilk kez böylesine mutlu görünüyorlar!” Meral birden ayırıyor sırtını benden. Sıcaklığının yerinden garip bir üşüme, bir ürperti dağılıyor vücuduma. Önüme gelip, karanlığı delen bakışlarla gözlerime bakıyor.

“Dikkat et Veysel!” diyor, “bu kadar basit, her şeyin çabucak değişeceğini sanma!”

Daha sıcak bir konuya geçiş yapabildiğimiz için seviniyorum. Yüzümü iyice yaklaştırıp gözlerini görmeye çalışıyorum.

“Toplantıdan sonra, Yalçın’la konuştum” diye devam ediyor, “ona, senin söylediklerine tümüyle katıldığımı, bu nedenle, burada yapılanlara artık ortak olmak istemediğimi, bana verilen görevi bırakmak istediğimi söyledim. Kafası çok bozuktu Yalçın’ın. ‘Bu böyle gitmeyecek! Bunun hesabını mutlaka verecek!’ dedi, yanımdan ayrılırken. Bu yüzden biraz dikkatli ol! En azından Rahmi’ler gelinceye kadar biraz sabret!”

Karanlığı yarıp gelen baştan çıkarıcı bir müzik gibi dinliyorum Meral’in sesini. O bana biraz dikkatli olmam gerektiğini söylüyor, ama ben, bana gelen sestten başkasını ciddiye almıyorum.

“Merak etme sen, bir şey olmaz!” diyorum umursamaz bir sesle.

Birbirimize o kadar yakın duruyoruz ki Meral konuşurken nefesinin sıcaklığını tüm canlılığı ile yüzümde duyuyorum. Karanlık delikleri oluşturun ışık kümeleri gibi ikimizin de içindeki yoğun istek birbirimize sarılmamızı engelliyor. Bir türlü kendimizi serbest bırakamıyoruz. Aynı kutuplara sahip iki mıknatıs gibi, aramızdaki yakın mesafeyi kapatmamızı engelleyen görünmeyen bir kuvvetin varlığını hissediyorum. Bu görünmeyen güçle olan mücadelemizi Haydar’ın sesi bitiriyor:

“Ortak? Siz misiniz?” diye sesleniyor, Haydar’a yakışmayacak yumuşak bir sesle.

Soğuğa rağmen terleyecek kadar sıcaklaşan vücudum birden yeniden soğumaya başlıyor.

“Gelsene Haydar!” diye karşılık veriyorum. Haydar yanıma gelip, ayakta duruyor.

“Neredesin lan! Her yerde seni aradım!”

Alçak bir sesle, “Biraz konuşuyorduk Meral’le” diye yanıtlıyorum.

“Daha sonra konuşursunuz oğlum” diyor Haydar, yeniden bulduğu gerçek ses tonuyla. “Daha ilk günde kaybolmanın âlemi ne! Biz de özledik seni!”

Gölüşüyoruz birlikte. Sonra sohbete dalyoruz. Haydar’ın sayesinde kakhahalarla sürüyor konuşmalarımız. Sabaha doğru nöbetçinin gülümser bakışları altında yatakhaneye giriyoruz.

Daha uykuya dalmadan Yalçın’ın sesini duyuyorum.

“Hadi arkadaşlar, spora!”

Kafamı kaldırmadan etrafımdaki sesleri dinliyorum. Tam bir sessizlik içinde, arkadaşların neredeyse tümü sanki tetikteymiş gibi ayaklanıyorlar. Gürültü yapmadan, yüzlerini yıkamak için çeşmeye doğru gidiyorlar. Yalçın hâlâ içerde. Zaman zaman, insanları hareketlendirmek için verdiği emirleri duyuyorum. Koğuş tam bir sessizlik içine giriyor. Yalçın bana olduğu belli olan emrini tekrarlıyor.

“Arkadaşlar spora çıkıyoruz!”

Hiç aldırmadan yatıyorum. Yalçın bir süre daha bekliyor. Sonra yeniden ama bu kez biraz yüksek sesle, “Sabah sporuna, arkadaşlar!” diye bağırıyor. Benden başka içerde kimse var mı bilmiyorum ama, bu emirlerin benim için verildiğini, kulağıma eğilip söylenmişçesine biliyorum. Buna rağmen, hiç sesimi çıkarmadan yatmaya devam ediyorum. Ne yapacağını bilemiyor Yalçın. Benim inatla yatmamın ardından, artık “spora” diye bağırıyor ama koğuşun içinde bir ileri bir geri giderek kalmayı sürdürüyor. Epeyce bir süre, varlığını hissediyorum Yalçın’ın, sonra iyice mahmurlaşan göz kapaklarımı serbest bırakıyorum.

Bir Devrimci Yol'cu başka bir Devrimci Yol'cuya...

Yalçın'ın eski otoritesinin pek kalmadığı, herkesin Rahmi'lerin de katılacağı toplantıyı beklediği, bu yüzden de gözle görülür, elle tutulur bir gerginliğin yaşandığı bir ortamdayız. Yapılanlara pek karışmamaya çalışıyorum. Sabahla birlikte, genellikle yeni keşfettiğimiz, kampa biraz uzak, çöl içinde bir vahaya benzeyen, yemyeşil çayırların ve türlü meyvelerin bulunduğu küçük bir arazi parçasına gidip saatlerce sırt üstü yatıyorum ya da kitap okuyorum. Kampta nelerin olduğunu ancak akşama doğru geri geldiğimde, bana anlatılırsa öğrenebiliyorum. Artık herkeste, ne olacaksa bir an olsun bıkkınlığı var. Herkes en kısa zamanda söylenilen toplantının yapılmasını ve işlerin bir an önce yeniden bir düzene girmesini bekliyor. Anlayabildiğim kadarıyla Yalçın da dahil kimse bir şey yapmak istemiyor. Memnun olan da, olmayan da aynı amaçta birleşmiş gibiler: Bu iş burada bitmeli!

Bu bekleyiş, Rahmileri getiren, beyaz Peuquet'nun nizamiye kapısında görülmesiyle noktalanıyor. Arabanın gelişini herkes, elindeki işini bırakarak, donmuşçasına izliyor. Arabayı eğitim alanı olarak kullandığımız düz alanda asık bir suratla Yalçın karşıyor. İçinden çıkanlar, Rahmi de dahil olmak üzere, aynı asık suratla önce Yalçın'a sonra bize bakıyorlar. Kimseyle konuşmadan, Yalçın'ı yanlarına alarak, sessizce içeri giriyorlar. Dışarıdaki herkes içerideki bir avuç insanın kendi kaderlerini ilgilendiren şeyleri konuştuklarını bilmelerine rağmen, bunların neler olduğunu bilmemelerinin stresini yaşıyor. Beni Rahmi'lerden çok dışarıdaki insanların tepkileri ilgilendiriyor. Bu yüzden diyebilirim ki arkadaşların içinde en rahat olanı benim. Dışarıda sabırsızca ve sinirli sinirli dolaşan arkadaşlardan biraz uzak, bir tepeden olanları izliyorum. Sonbaharla birlikte sararan toprak ve gittikçe daha gri bir görünüm veren gökyüzü, yatakhane önünde yavaş ama sabırsız olduğu her halinden belli olan arkadaşların voltala-

rını kamufle ederek içine alıyor, onların davranışlarını daha silik, dolayısıyla da daha cansız gösteriyor. Onları seyrederken, hareketlerin yavaş, silik, buna rağmen her an patlamaya hazır hallerini görebiliyorum. Herkes birileriyle konuşuyor ama kimsenin kimseyi dinlemediğini, kulakların tetikte, gözlerin kapıda olduğunu biliyorum. Epeyce bir zaman, bir yandan donmuş, bir yandan dikkatlice bakıldığında o donukluğun içinde akıp giden hareketliliğin varlığını koruduğu garip ortamda bir değişiklik olmuyor. Ta ki yemekhanenin demirden yapılmış ağır kapısı açılınca kadar. Kapı açıldığında herkes aynı yöne, kapı aralığına bakarak öylece kalıyor. Önce Rahmi çıkıyor kapıdan, ardından Halil, sonra Osman. Kısa bir boşluktan sonra diğerleri beliveriyor. Çıkanlar, geldikleri zamankinin tersine yüzlerinde gülücüklerle, donup kalmış kendilerine bakan arkadaşların içine dalıyorlar. Garip bir sahne oluşuyor gözlerimin önünde. Sanki bir tiyatro sahnesinde, donarak bekleyen insanların arasına onlara aldırmadan gülerек dalan ve aralarında konuşan aktörler karışıyor. Aktörlerin her ulaştığı nokta donmuşluğunu yitirerek yeniden hareketlilik kazanıyor. Kapı açıldığında, Yalçın'ın dışarı çıkıp, "Haydi arkadaşlar toplantı başlıyor!" diyeceğini beklediğim için şimdi gözlerimin önünde oluşan bu sahne beni şaşırtıyor. Neler olduğunu anlayamıyorum. Zaten çok kısa bir süre sonra, biraz önceki donuk topluluk yerini Rahmi ve yanındakilerle sohbete dalmış canlı bir gruba bırakıyor. Ne konuştuklarını duyamıyorum. Duymak da istemiyorum. Sözlerin yanıltıcı, ama görüntülerin, özellikle de izlendiğini düşünmeyen görüntülerin daha gerçekçi olduğunu düşünüyorum. Giderek karararan havanın zaten silik olan görüntüleri daha da belirsizleştirmesine kadar, yerimi terk etmeden gözlemleme işini sürdürüyorum.

Sandığım gibi toplantı, hemen değil, yemek sonrası yapılan havadan sudan sohbetlerden sonra yapılıyor. Yemek boyunca ve

yemek sonrası, özellikle Rahmi ve Osman, oldukça neşeli ve candan görünüyorlar. Sohbeta ben de katılıyorum. Evdekinin tersine hepsi benimle oldukça candan konuşuyorlar. Bir tek Halil her zamanki suskunluğunu ve ciddiyetini koruyor ama, benim gibi sanırım orada bulunan arkadaşların hepsi bunu Mahmut'un genel bir davranışı olarak algıladığından, oluşan sıcak havayı pek etkilemiyor.

Toplantı, resmi bir çağrı üzerine değil, kendiliğinden, sohbet sırasında Rahmi'nin, "Arkadaşlar, burada bazı sorunların var olduğunu, bazı şeylerden memnun olmadığınızı duydum; gerçekten böyle bir şey varsa biraz da bunları konuşalım" demesiyle başlıyor. Biraz önceki canlı sohbet bir anda kesiliveriyor. Kafalar öne eğiliyor ve tam bir suskunluk oluşuyor. Kimse ilk konuşan olmak istemiyor. Toplantının daha resmi ve daha gergin bir ortamda başlayacağını beklediğimden ben de bocalıyorum. Rahmi yeniden, eğer gerçekten beğenilmeyen bir şeyler varsa bunu burada konuşmamız gerektiğini belirtiyor. Yine kimseden ses çıkmıyor. Sonunda kendimi toparlayıp,

"Bir şey sormak istiyorum!" diyorum.

Rahmi, böyle bir şeyi bekliyormuşçasına rahat bir biçimde gözlerini bana çevirip, "Tabii sor!" diyor.

"Biz bir grup arkadaş Lübnan'a gitmeden önce, neredeyse tüm arkadaşların katıldığı tartışmalar sonucunda, kendimizin kurduğu bir yaşam biçimini kim, hangi yetkiye dayanarak alaşağı ediyor ve yerine, burada yaşayan insanlara ve onların düşüncelerine rağmen, yukarıdan atamayla ve verilen emirlerle kurulan bir yaşantıyı gerçekleştiriyor? Atanan adamı kim, hangi yetkiyle ve hangi kriterleri göz önüne alarak belirliyor?" diyorum.

Rahmi, gözlerimin içine bakıp bir süre sessiz kalıyor. Sonra, "Biliyor musun Veysel?" diyor, "sen eskiden düşüncelerini bu kadar güzel ifade demezdin. Şimdi bayağı güzel konuştun!"

Afallayıp kalıyorum. Ne diyeceğimi bilemiyorum. Mideme kramplar giriyor. Şaşkınlık içinde, “Ne demek şimdi bu?” diyebiliyorum.

“Hiç!” diye devam ediyor Rahmi, “eskiden daha bölük pörçük konuşurdun. Şimdi sorunu daha derli toplu ortaya koydun da. . .”

Kendimi zor tutuyorum. Mümkün olduğu kadar sakın olmaya çalışarak, “Ne yapmak istediğini bilmiyorum Rahmi!” diyorum, “ama yapmak istediğin şey benim konuştuğumuzun gerçekliğini azaltmaya yönelikse, hiç hoş bir yöntem değil bu!”

“Yok, gerçekten!” diyor, sesine zoraki bir sevecenlik katmaya çalışıyor. “Eskiden sen daha. . .”

“Diyelim ki öyle Rahmi! Diyelim ki ben eskiden daha kopuk konuşuyordum. Bunu şimdi burada söylemenin ne anlamı var? Diyelim ki ilk kez şimdi sorunu derli toplu ortaya koydum. Ortaya koyduğum şeyin yanıtı bu mu yani?”

“Hayır, bu değil tabii! Ben sadece. . .”

“Senin ne yapmak istediğini biliyorum Rahmi!” diye sertçe çıkışıyorum. “Yaşamımda ilk kez toplantıya katılmıyorum. Bazen toplantılarda nelerin ne için yapıldığını iyi bilirim. Ama bilmeni isterim ki, bu yolla elde edilen kazanç kazanç değildir!”

“Tamam, tamam!” diyor Rahmi, “bir yanlış anlaşılmayı daha fazla uzatmayalım lütfen!”

Sakinleşmeye çalışıyorum. Bir süre sessiz duruyoruz. Kendimi iyice kontrol altına aldıktan sonra yavaş bir sesle yeniden başlıyorum:

“Nizamiye kapısından içeri girerken beni karşılayan Yalçın arkadaş buranın yaşam biçimini çok kısa ama net bir biçimde özetledi: ‘Artık burada ben ne dersem o oluyor! Ben kalk dersem kalkılır, yat dersem yatılır!’ Önce kulaklarıma inanamadım. Bir Devrimci Yol’cu başka bir Devrimci Yol’cuya, buradaki her şey

ancak ben kıpırdayabilirsin dersem kıpırdayabilir diyordu. Yalçın'ın bütün ciddiyetine rağmen bunun bir şaka olabileceğini düşündüm. Ama sonra, arkadaşların anlatımlarından ve şu birkaç günlük gözlemlerimden anladım ki, gerçekten de buradaki her şey bir kişinin emir komutası altında çalışıyor. Bu nasıl olur? Nasıl bir güç geldi de birkaç ay önce cıvıl cıvıl çınlayan bir topluluğu tamamen susturup yalnızca emirlere itaat eden sessiz bir yığın haline çevirebildi? Sizin başlattığınız, hepimizin canla başla katıldığı demokrasi anlayışımız nasıl bir gelişme oldu da yerini böyle bir yaşantıya bıraktı?"

Sesim gittikçe yükseliyor. Soruları, bana anlatılan ve benim bu birkaç gün içinde görerek yaşadığım sorunları bir bir sıralarken Rahmi'nin ve arkadaşlarının yüzleri iyice asılıyor.

"Bir dakika, bir dakika!" diye sözümü kesiyor Rahmi. "Belki Yalçın arkadaş sana buradaki yaşantıyı biraz kaba bir biçimde aktarmış, ama ben burada senin abarttığın kadar katı bir yaşantının olduğuna inanmıyorum!" diyor.

"Öyle mi sanıyorsun?" diye karşılık veriyorum. Yüzüme, Rahmi'nin sözlerine inanmadığıma, Rahmi'nin de kendi sözlerine inanmadığına emin olduğumu belirten bir gülümseme yerleştiriyorum.

"Evet, öyle!" diyor Rahmi. "Biz sadece, artık biraz daha disiplinli bir yaşantının bu aşamada daha gerekli olacağını düşündük. Askeri eğitimin verildiği daha disiplinli bir yaşantı. Hepsi bu kadar!"

"Birincisi," diyorum, "buradaki yaşam biçiminin öyle biraz daha disiplinli bir yaşam olarak tanımlanamayacağını sen de, ben de ve buradaki tüm arkadaşlar da çok iyi biliyor. İkincisi, böyle olsa bile, böyle bir yaşantının gerekliliğine kim karar verdi? Hani biz, kendi yaşantımızı kendimiz oturup kararlaştırabilecek kadar olgun bir demokrasiye sahiptik? Bu insanlar mı size, kendi seç-

tikleri insanı alına ve yerine yukardan birini atama yetkisi verdi? Hem sonra, atadığınız insanı hangi kriterlere göre seçerek atadınız? Eğer askeri eğitim verilmesi söz konusu ise, bizim arkadaşlar arasında, bu işi yapabilecek eğitimi almış yalnızca birkaç kişi var burada ve atadığınız kişi bunların arasında bulunmuyor. Tanıdık, dost ahbab ilişkisi mi geçerli?”

Rahmi'nin ve arkadaşlarının canı iyice sıkılıyor. Bıkın bir sesle karşılık veriyor Rahmi:

“Tamam, oturup konuşmadık ama şu anda olduğu gibi sen de biliyorsun ki eğer uygun olmayan bir şey olursa her zaman karşılıklı oturup konuşma imkânımız vardır bizim. Biz böyle bir şeyi denediğimizde, hiç kimse bunun yanlışlığını söyleyip karşı çıkmadı. Kimse bir şey söylemeyince de bir sorun yok diye düşündük!”

O ana kadar benimle Rahmi arasında bir diyalog biçiminde gelişen tartışma, Rahmi'nin son sözleriyle başkalarının da katılımıyla zenginleşiyor. İlk sözü alan Meral oluyor:

“Eğer gerçekten böyle düşünmüşseniz, tümüyle yanılmışsınız!” diyor. “Bir kere, tartışabileceğimiz bir ortam bırakmadınız. Bundan sonra buradaki yaşantının böyle olacağını ve bu yaşantıya kimin komuta edeceğini söyledikten hemen sonra ayrıldınız buradan. O günden sonra da düşüncelerimizi belirtmemize hiçbir olanak vermediniz. O gün bana sorulsaydı cevabım kesinlikle bugünkü gibi hayır olurdu!”

Sonra bir başka arkadaş söz alıyor. Ardından bir başkası. Neler yaşadıklarını, nasıl bir yaşantıya zorunlu kıldıklarını, bazen gerçekten dramatik sözlerle açıklıyorlar. Söz alanın ve buradaki yaşantıyı istemediklerini belirtenlerin ardı arkası kesilmiyor. Sonunda Rahmi, elini kaldırıp, “Arkadaşlar!” diyor, “eğer bir yerde yanlış yapılmışsa, ya da burada yaşayanların hoşuna gitmeyen birtakım şeyler varsa tabii ki bunda ısrarcı olamayız. Eğer siz bu

yaşantı doğru değil diyorsanız, bu yaşantı biçimine son verilir. Buna karar verecek olan sizlersiniz! Biz sadece biraz daha disiplinli bir yaşantı kurmamızın gerekli olduğunu düşünmüştük, hepsi o kadar. İstemiyorsanız, nasıl bir yaşantı istediğinizi ortaya koyup, ona göre bir örgütlenme yapabiliriz!”

Necdet Hoca söz alıp, “Daha disiplinli bir yaşantının gerekliliğine ve artık askeri bir eğitimin zorunluluğuna ben de inanıyorum. Ama bu disiplin hepimizin katıldığı, kararlaştırdığı bir disiplin olmalı. Ayrıca, bize askeri eğitim verebilecek arkadaşın askeri eğitimden geçmiş olmasından ve bizim tarafımızdan seçilerek görevlendirilmesinden yanayım” diyor. Necdet Hoca’nın konuşmasını onaylayan uğultular yükseliyor koğuştan.

“Tamam, arkadaşlar, tamam! Öyle yapalım! Varsa bir aday, ortaya çıksın, oylama yapalım!” diyor Rahmi. “Var mı böyle biri?”

Bir arkadaş kalkıp benim adımı söylüyor.

“Ben Veysel arkadaşı aday gösteriyorum” diyor, “bence söylenilen özelliklere uygun biri!”

Bir anda Osman’ın yüzü kıpkırmızı kesiliyor. O kadar belirgin kızarıyor ki Rahmi, şaşkınlıkla yana dönüp Osman’ın yüzüne bir süre bakakalıyor. Sonra kafasını yavaşça çevirip,

“Eğer başka bir aday yoksa Veysel arkadaşın adaylığını oyalalım öyleyse!” diyor.

Bir anda, tahmin ettiğim birkaç kişi dışında, herkesin elleri havaya kalkıyor. Rahmi bir süre havaya kalkmış ellere sessizce bakıyor, sonra kafasını hiç kıpırdatmadan yalnızca gözlerini yere eğerek, onaylayıp onaylamadığı pek belli olmayan bir ses tonuyla,

“Peki arkadaşlar! Bundan sonra Veysel arkadaş buranın askeri sorumlusu olacak!” diyor. Meral’in gözlerine bakıyorum. Gözleri gülüyor. Ben de karşılık veriyorum. İnsanların yeniden kendi

yaşamları konusunda bir şeyler yapmış olmaları, Meral'in gülen gözleri ile birlikte beni tarifsiz sevinçlere gömüyor. İçim kıpır kıpır oluyor. Yanlış anlaşılmayacağımı bilsem kalkıp herkese sarılacağım. Ama tutuyorum kendimi. Başka bir arkadaşın söz alıp, yalnız askeri sorumlu değil, siyasal işlerin de örgütlenebilmesi için prensipte birinin görevlendirilmesinin daha doğru olacağını söylemesi duygularımı daha kolay bastırmamı sağlıyor. Rahmi hemen bu öneriyi de kabul ediyor. Bir isim sunuluyor, arkasından oylanıp kabul ediliyor. Ve çok kısa bir süre sonra Rahmi'ler yanlarına Yalçın'ı da alarak kampı terk ediyorlar.

Beyaz arabanın nizamiye kapısında kaybolmasıyla koğuş içinde ve dışarıda tam bir sevinç patlaması yaşanıyor. Birkaç kişi dışında herkes birbirini kutluyor, kahkahalar atıyor, sevinç gösterileri yapıyorlar. Özellikle beni kutluyorlar. Gülmeli, bağırmalı bir sohbete dalıyoruz. Birden, "Fazla sevinmeyin! Seçim iptal edildi!" diye bir nara duyuyoruz. Ben de dahil, herkes önce sesin nereden geldiğini ve ne demek istediğini anlayamıyoruz. Bu kez tam arkamdan ve kulağımın hemen dibinde duyuyorum bağırıtıyı:

"Seçimler iptal edildi. Veysel arkadaşın temsilciliği geçerli değildir!"

Dönüp geriye, sesin geldiği yöne bakıyorum. Yakup Amca'nın parlayan gözlerle, bana düşmanca baktığını görüyorum. Yakup Amca parmağını, benim içinde bulunduğum gruba doğru uzatarak, bir kaç kez sallayıp tehdit ediyor: "Buranın sorumlusu artık benim. Ben ne dersem o olacak!"

Herkes şaşkınlık içinde. Ne diyeceğini bilemiyorlar. Yapılan bir şaka mı? Ama ben Yakup Amca'nın gözlerini gördükten sonra söylenenin şaka olmadığını hemen anlıyorum.

“Yakup amca, sen bu işlere karışmasan çok iyi olur!” diyorum. Birden gözlerinden ateşler çıkıyor Yakup Amca’nın. Hidetle üstüme yürüyor.

“Ulan, zaten ortalığı karıştıran hep sensin!” diyor. “Yılanın başı sensin!”

Orta yerde arkadaşlar tutuyorlar Yakup amca’yı. Ben yeniden, “Yakup Amca, sen yaşlı başlı bir adamsın. Ne karışıyorsun bu işlere!” diyorum. O, arkadaşların ellerinden kurtulmaya çalışarak hâlâ bağıyor, “Kes sesini ulan!” diyor. “Sana yedirirler mi sandın?”

Bir anda ortalık buz kesiyor. Birkaç arkadaş Yakup Amca’yı sürükleyerek aşağı götürüyor. Herkes yeniden umutsuzluk içine düşüyor. Biraz sonra Yakup’u götürenler geliyor. Yüzleri kireç gibi beyaz görünüyor.

“Rahmi, seçimlerin iptal edildiğini, Yalçın’ın yerine Yakup Amca’nın atandığını söylemiş” diyorlar. Seslerinden, inanılmaz bir kırıklık ve umutsuzluk var. Ortada bomba patlamış gibi, herkes yıkılmış bir halde, perişan duruyor.

“Kimin ne dediğinin ne önemi var?” diyorum. “Biz buradayız ve kendi yaşantımızı kendimiz kurarız. Ne Rahmi ne de başkası buna karışamaz!”

Sözlerim hiç etkili olmuyor. Herkesteki hayal kırıklığı gözle görülür bir biçimde yüz ifadelerine yansıyor. Avurtlar bir anda çöküyor.

“Gözümüzün içine baka baka böyle bir şey nasıl yapılabilir?” diyor bir arkadaş.

“Burdan artık bir şey çıkmaz, bir an önce Türkiye’ye dönmek en iyisi!” diyor başka birisi. Yavaş adımlarla, teker teker yataklara çekiliyorlar. Karanlık ve sessizlik koyu bir yapışkan gibi omuzlarıma çöküyor.

Ertesi gün Yakup, insanları ürkek bir sesle spora kaldırmak istiyor. Kimse oralı olmuyor. Düzeni kollamakla kendilerini görevli sanan birkaç kişi spora kalkıyor. Beş altı kişi gereğinden de uzun bir süre dışarıda kalıyorlar. Spor devam ederken yavaş yavaş ayağa kalkıyoruz. Kimse Yakup'a aldırıyor, ama genel olarak tatsız bir hava hakim. Aynı tatsızlık ve sessizlik kahvaltıda da sürüyor. Yakup'un sırtık bir iki denemesine kimse bakmıyor bile. Kahvaltı sonrası herkes bir yerlere dağılarak kendi başına çalışıyor. Yakup, bir süre insanları gözlüyor, sonra beraberinde spor yaptırdığı bir kaç düzen kollayıcısına bir şeyler söyledikten sonra nizamiye kapısına yönelerek Şam'ın yolunu tutuyor. Herkes gibi ben de iyi biliyorum ki Yakup kendini ciddiye almadığımızı, bu raya müdahale edilmesi gerektiğini bildirmeye gidiyor. Onun gidişi ile ortalık biraz gevşiyor gibi oluyor ama akşamki canlılığı yakalayabilmek mümkün olamıyor. Herkes yakında bir şeyler olacak beklentisi içinde. Yakup'un şikâyetinin karşılığının ne olabileceği sorusu, bütün arkadaşları huzursuz ediyor. Aynı rahatsızlığı ben de duyuyorum. Üstüne üstlük, arkadaşlarımızın ufak bir müdahale karşısında hemen umutsuzluğa kapılmaları beni çok derin etkiliyor. Kimseye söylemiyorum ama içimden herkese, hemen başlarını öne eğerek hayal kırıklığına uğrayan tüm arkadaşlara kızgıyım. Kabullenemiyorum bir türlü! Nasıl böyle hemencecik, bir laf yüzünden, gülcükleri yarım kalabilir insanların? Hem de Yakup gibi o güne kadar ciddi olarak tek bir söz söylememiş, davranışlarıyla çoğunlukla insanları güldüren yaşlı bir adamın bir sözüyle, kendi verdikleri bir kararı uygulamaktan nasıl hemen vazgeçerler?

Soruları kafamda sıraladıkça daha da sinirleniyorum. Kimseye görünmemeye çalışarak, beni en çok dinlendiren "vaha"ma yöneliyorum.

Akşama doğru döndüğümde müdahalenin en üst düzeyde yapılmış olduğunu görüyorum. Osman'ı ve yanındaki birkaç kişiyi nizamiyeye yakın bir yerde, yere çömelerek aralarında bir şeyler konuşurken buluyorum. Benim görünmem toplantıyı kısa kestiriyor. Yere oturmuş grup, Osman'ın bana, diğerlerinin yatakhaneye doğru yönelmesiyle bir anda dağılıyor. Osman'ın bana doğru geldiğini görmeme rağmen hiç aldırmandan geçmek istiyorum. Belki eski bildiklerimden, belki yeni gördüklerimle eskilerin birbirini tastamam tamamlamasının etkisinden, Osman'ı bir türlü sevemedim. Benimle konuşurken, gözlerindeki parıltıyı bir türlü sevemedim. Bana hep, içten olmayan, konuştuğunun arkasında başka şeyler saklayan biriymiş gibi geliyor. Konuşurken çok nazik davranmasına rağmen içten olmayan tavrı bana hep itici geliyor. Bu yüzden, benimle konuşmalarını diyebilirim ki hiçbir zaman ciddiye almadım. Çok zorunlu olmadıkça da konuşmak istemiyorum Osman'la. Bu yüzden bana doğru gelmesine aldırmandan, hoş geldin bile demeden yanından geçip gidiyorum. İnce ve alçak bir sesle sesleniyor bana:

“Biraz konuşalım mı Veysel?”

Durup yüzüne bakıyorum. Yüzümde anlamsız bir ifade var. Osman'ın konuşacaklarının benim için bir anlam ifade etmediğini, bundan sonra ne Osman'la ne de bir başkasıyla konuşmak istemediğimi anlatmak istiyorum.

“Ne konuşmak istiyorsun?” Sesimin kuruluşu, ifademin kısalığı bir an bocalatıyor Osman'ı “Şey! Akşam galiba bir tatsız durum olmuş!” diyor. Ses tonundaki garip titreklik ve akşamki olayı “tatsız bir durum” olarak nitelendirmesi beni güldürüyor.

“Evet! Akşam bir durum oldu ama tatlı mıydı, tatsız mıydı bilemiyorum!”

Ne demek istediğimi anlamaya çalışarak, biraz afallamış bir biçimde yüzüme bakıyor.

“Yakup galiba kendisine söylenileni biraz yanlış aktarmış!” diyor.

Kan beynime sıcıyor. Akşam oynanan ve buradaki arkadaşların birçoğu için umutların yitilmesine neden olan pis bir oyunu böyle ciddiyetsiz ifadelerle açıklamaya çalışmaları beni çileden çıkartıyor.

“Nedense herkes sizin söylediklerinizi yanlış aktarıyor!” diye bağıyorum. “Ya siz, isteklerinizi çok karmaşık bir biçimde anlatıyorsunuz, ya da özel olarak anlatma yeteneği az olan insanları bulup üzerimize salıyorsunuz!”

“Hayır! Hayır!” diyor Osman, “böyle düşünmemelisin! Gerçekten de yanlış bir anlama olmuş!” Yüzüne o her zamanki içten olmadığı çok belli olan gülümsemesini yerleştiriyor yine.

“Neresi yanlış bunun? Yanlış anlaşılacak ne var! Seçimler iptal oldu ve söylediğine göre Yakup buranın atanmış yeni sorumlusu.”

Konuşurken dudaklarımın titrediğini fark ediyorum. Elimi kolumu sallayarak ve sesimi yükselterek konuşuyorum.

“Artık ne yaptığınız beni ilgilendirmiyor!” diye devam ediyorum, “ama ne yapıyorsanız bari açık ve doğru dürüst yapın. Çünkü bu davranışlarınız yüzünden, görevlendirdiğiniz insanlar da hem zor duruma düşüyor, hem de komik oluyorlar.”

Bir an için Osman’ın yüzündeki gülümseme kayboluyor. Gözlerinde o ana kadar pek rastlamadığım bir parıltı beliriyor ama yeniden kendini toparlayıp eski halini almakta gecikmiyor.

“Bak Veysel!” diyor, “sen nasıl değerlendirirsen değerlendir, ama söylediğim gibi akşam Yakup’un söyledikleri, tamamen kendi değerlendirmesi, söylenilenleri kendine göre yorumlaması biçiminde olmuş.”

“Peki, neymiş doğrusu?” diye sormak istemiyorum. Daha fazla konuşmak, Osman’ın yüzüne bakmak, içten olmayan davranışlarını daha fazla sineye çekmek istemiyorum. Bıkkın bir sesle,

“Tamam, Osman!” diyorum. “Öyle olsun. Benim açımdan yanlış anlaşılacak hiçbir şey yoktu. Her şey çok açık aslında. Eminim burada bulunan arkadaşlar açısından da bu böyle. Ama dedim ya, artık benim için ne yaptığınızın çok fazla bir önemi yok!” Sözümü bitirdikten sonra arkamı dönüp gitmek istiyorum.

“Dur bir dakika, dur!” diyor Osman, “bu kadar kırgın konuşma!”

Koşarak yanıma geliyor.

“Bir müddet burada kalacağım” diyor. “Zaman içinde, söylenilenin yanlış bir anlamadan ibaret olacağını göreceksin.” Söylediklerine aldırmadan yürüyorum. Devam ediyor Osman:

“Sana söylemek istediğim bir şey daha var! Yakında burayı terk etmemiz gerekiyor!”

“Ne?” diyorum gayri ihtiyarî.

“Burayı kısa zamanda terk etmek zorundayız” diyor yeniden Osman.

“Nereden çıktı bu şimdi? Neden terk etmek zorundaymışız?”

“Demokratik Cephe, savaş sonrası, Lübnan’da barınamayan askerlerini buraya çekmek istiyor. Bu yüzden de bize kısa bir zaman içinde başka bir yer bulmamızı söylüyorlar. Biraz da bunun için geldim buraya aslında. Sanırım, şu anda kullandığımız binayı da elimizden alıp bizi çadırlara yerleştirecekler.”

Bu haber canımı iyice sıkıyor. Nedense Maluli Kamp’ı, gördüğüm diğer Filistin kampları arasında bana en sıcak geleni olmuştu. Bu kampın benim açımdan bambaşka bir anlamı vardı. Şimdi, birdenbire, hem de kötü giden bir şeylerin ağırlığını böylesine canlı omuzlarımda duyumsarken burayı terk edeceğimizi öğrenmem beni kötü etkiliyor. Birden aklıma ağacım geliyor. Ona bakıyorum. Tepede kısacık, bodur ve cılız gövdesi, cansız yapraklarıyla sanki bana el sallıyormuş gibi geliyor. Kafamı ağaçtan çevirmeden,

“Ne kadar bir zamanda burayı terk etmemiz gerekiyor?” diye soruyorum.

“Arkadaşlar el-Fetih ile görüşüyorlar. Eğer bize uygun bir yer bulabilirlerse en kısa zamanda oraya taşınacağız.”

Başka bir şey söylemeden ağaca doğru yönelerek ayrılıyorum Osman’dan. El-Fetih ya da bir başkası artık beni pek fazla ilgilendirmiyor. Beni şu anda ilgilendiren, bu kamptan, ağacımızdan, konuşmalarımıza tanık olan, ayrılıklarımıza katlanan, sevinçlerimize ortak olan bu yerden ayrılacak olmamız. İçimde yoğun bir hüznle ve incitmemek için özel bir dikkatle ağacın dibine oturup sırtımı dayıyor, bir sigara yakarak dumanı derin derin içime çekiyorum. Osman’ı da, akşam olanları da bir anda unutuyorum. Her şey bana hüzünlü geliyor. Sonbaharın hüznü içimdeki hüznle birleşiyor. Sanki yapraklar daha bir çabuk dökülmeye, toprak üstünde kalmaya direnen bir avuç çimen daha çabuk sararmaya başlıyor. Dokunsalar ağlayacak bir duruma geliyorum. Gözlerimi kapatıp başka şeyler düşünmeye çalışıyorum. Biraz sonra Meral geliyor yanıma.

“Ne konuştunuz Osman’la?” diye soruyor. Yüzüne bakıyorum. Benim kadar hüzünlü görünmüyor. Biraz sorulu, ama gülen gözlerle bakıyor bana.

“Yakup, kendine söylenileni yanlış anlamışmış!” diyorum, bıyık altından gülererek.

“Pis adam!” diyor Meral. Bu “pis adam”ın, Yakup mu yoksa Osman mı olduğunu anlayamıyorum ama, pek ilgilenmediğimden sormak da istemiyorum.

“Buradan ayrılacağımızı duydun mu?”

“Evet, duydum!” diyor umursamaz bir tavırla. Sonra benim üzgün halime bakıp,

“Ne fark eder? Ha burası, ha başka bir yer!” diyor. “Bir başka ülkede ve bu insanlarla olduktan sonra yerin ne önemi var?”

“Dediklerin doğru, ama yine de bu kampın benim açımdan başka bir önemi var!” diyorum.

Meral, başını yere eğip, bir süre sessiz kalıyor.

“Benim açımdan da unutamayacağım bir yer burası Veysel. Ama şu anda benim için bir tek şey önemli: o da Türkiye. Ne yapıp edip bir an önce Türkiye’ye geri dönmeliyiz. Yoksa geriye dönüp bakabileceğimiz pek bir şeyimiz kalmayacak elimizde. Kendimi rahat hissedeceğim bir yerde ancak buranın anlamını rahat düşünebilirim. Değil mi?”

“Haklısın!” diyorum, “haklısın ama yine de benim için buradan ayrılmak, bana ait olan bir yığın özel şeyden ayrılmakmış gibi geliyor. Örneğin bu ağacı bir daha göremeyeceğim düşüncesi içimi acıtıyor.”

Meral ses çıkarmadan dinliyor beni. Bana katıldığını biliyorum. Benden daha güçlü olmaya, duygularını açığa vurmamaya çalışıyor. Burada gevşemenin, hüzne kapılmanın, dolayısıyla da yumuşamanın Türkiye’ye dönüş için direnmeyi zayıflatacağını düşünüyor. Belki de Meral haklı. Ama kimin haklı kimin haksız olduğu umurumda bile değil. Ben burayı, bu ağacı, bu tepeyi, aşağıdaki düzlüğü, başında topluca sohbetler yaptığımız, bazen yüz kişiye yetmeye çalışan, bir ip gibi ince ve zayıf akan suyuyla emektar çeşmeyi seviyorum. Bu yüzden buradan ayrılmak, Maluli yokuşuna bir daha tırmanamamak, yol üstündeki üzüm bağlarından bir daha bir salkım bile koparamamak acı veriyor bana.

Meral hiçbir şey söylemeden anlattıklarımı dinliyor. Onun suskunluğunun söylediklerime katıldığı anlamına geldiğini biliyorum. Hemen yanı başımda oturup beni dinlemesine ve söylediklerime sessiz de olsa katılmasına seviniyorum.

Gerçekten de hemen ertesi gün yüze yakın Filistinli geliyor Maluli kampına.

Bize, en kısa zamanda yatakhaneyi boşaltmamız gerektiğini, yatakhane yerine hepimize yetecek büyüklükte ve sayıda çadır dağıtacaklarını, bundan sonra gideceğimiz güne kadar bu çadırlarda kalmamız gerekeceğini söylüyorlar. Hareket etmekte herkes isteksiz görünüyor, ama dışarıda bizi bekleyen yığınla insanın varlığı zorunlu olarak bizi işe koşuyor. Önce bize verilen çadırları gösterilen yerlere kuruyor, sonra eşyalarımızı taşıyoruz. Başka zaman olsa bağrıışmanın, çağrıışmanın gırla gideceğı bir işi şimdi, zorunlu olmadıkça kimse konuşmayarak, oldukça sessiz bir biçimde yapıyoruz. Osman'ın, ara sıra insanlara, olabildiğince otoriter bir ses tonuyla verdiği emirler ve karşılıklı sorulan zorunlu sorular dışında kulağı gelen ses yok gibi. Aslında oldukça zor bir işi, üstelik bize verilen çadırları hiç tanımadığımız, nasıl kurulduğunu bilmediğimiz ve de doğru dürüst konuşmadığımız halde birkaç saat içinde bitiriyor, yeni yerimize uzun zamandır oradaymışız gibi yerleşiyoruz. Öyle ki, çadır kurma işi bittiğinde, bazı arkadaşlar bir köşeye çekilip kitap okumaya bile başlıyorlar. Kendimle ilgili eşyaları en son getirdiğimden, çok istememe rağmen Meral'le aynı çadıra düşmüyoruz. İlk önce buna üzüldüğüm ama sonra, nasıl olsa bir kaç gün sonra başka bir kampa gitmek için buradan ayrılacağımızı düşünerek çok fazla önemsemiyorum. Kendi kendime karar veriyorum: Eğer yeni yere taşınırsak ilk fırsatta Meral'le açık açık konuşacağım. Aramızda sürüp giden, ikimizin de bildiğı, ama bilmezlikten geldiğı, söylemek yerine bakışlarla, iç çekmelerle, sıcak dokunuşlarla anlatılmak istenen bu duygu yoğunluğunun adını koymak istiyorum. Bununla ilgili kafamda senaryolar yazıyor, planlar yapıyorum. Kimsenin bana bakıp bakmadığına aldırmadan kendi kendime gülüyorum bazen. Birkaç kişi dışında, genel olarak herkesin içinde bulunduğu karamsar havayı, gelecek kampta, gelecek yaşıntı üzerine kurduğum senaryolar sayesinde atıyorum içimden.

Bana göre bu kampta, hatta bu ülkede yapılacak hiç bir şey kalmadı geriye. Buradan, arkadaşların bu ruh halinden yeniden bir şeylerin filizlenerek yeşereceğine inanmıyorum. Yapılacak tek şey, genel olarak olanakları bir an önce kullanıp geri Türkiye'ye dönmek. Özel olarak da benim yapmayı düşündüklerim. . .

Böyle düşününce rahatlıyorum. Ne Osman'ın ince sesini kalınlaştırarak otoriter emirler verirken düştüğü gülünç duruma, ne arkadaşlarımla hiç sesini çıkarmadan, sanki sessiz bir filmde rol alıyormuşçasına ya da konuşmanın yasak olduğu bir yerde, ayaklarını sürüyerek söyleneni yerine getirmelerine takmıyorum kafamı.

Zaman zaman çadırdaki kitap okuyarak, zaman zaman yeni gelen Filistinlilerle savaş ve bundan sonra Filistin hareketinin ne olacağı üzerine tartışmalar yaparak, ama çoğunlukla Meral ve birkaç arkadaş dışında kimseyle konuşmayarak, tek başına vakit geçiriyorum.

Çadırlara taşındıktan birkaç gün sonra Ensar geliyor yanıma. İlk gün, Hilvi kampında bıraktığım arkadaşların durumunu ve biz geldikten sonra ardımızdan nelerin söylendiğini öğrenmek için uzun uzun sohbet ediyorum onunla. Oradaki arkadaşların durumunun iyi olduğunu anlatıyor Ensar. Ancak Apo ve birkaç atanan sorumlunun davranışlarını üstü kapalı eleştiriyor. Benim Kadir'e karşı yaptığının doğru olduğunu, o gün kendisinin de benimle birlikte tavrı koymadığı için hep pişmanlık duyduğunu söylüyor. Üzgün görüyorum Ensar'ı. Söylediklerinde içten görünüyor ama buna rağmen çok fazla ciddiye almıyorum. Çünkü geçmişe ah vah etmekten çok şu anda koyacağı tavrın daha önemli olacağını düşünüyorum. Bu yüzden de ilk konuşmadan sonra daha fazla ilgilenmiyorum onunla.

Birkaç kişi dışında genellikle Filistinlilerle konuşmam ya da dışarıda vakit geçirmem, Osman'ın güç alanını kırdığı için, fena

bozuluyor bana. Doğrudan bana söylenen bir şey yok ama gerek kendisinin, gerekse etrafındaki bir kaç kişinin bakışlarından, iç-neli konuşmalarından, bana duyulan öfkenin şiddetini görmemek olanaksız.

Kampta artık yapılacak pek fazla işin kalmamasına rağmen sıradan işler öyle ciddi emirlerle yapılmaya çalışılıyor ki gülmek elde değil. Osman, kalın gözlük camları arkasındaki küçük gözlerini iyice kısıp, kaşlarını yapabildiği oranda çatarak ve sıkça ellerini gösterdiği işe doğru uzatarak öyle mağrur emirler veriyor ki, gören binlerce orduya son hedefi vurmak için beklenen işareti veriyor sanır! Aslında gülünç olan bu duruma diğer arkadaşların da isteyerek ya da istemeyerek boyun eğmelerini, söylenenin ne kadar gülünç olduğuna aldırmadan harfiyen yapmalarını içim kan ağlayarak izliyorum. Bitmeli diyorum. Bu iş burada bitmeli. Daha fazla arkadaş bu aptalca, bu duygusuz ortama çekilmemeli. Artık kimseyi buraya getirmemeliyiz! Getirmelerini engellemenin bir yolunu bulmalıyız! Yeni taşınacağımız kamp hemen geri dönmenin hazırlıklarının yapıldığı bir yer olmalı. Başka çaresi yok!

Bekleyiş bitiyor ve akşama doğru haber geliyor. Kampı hemen bu akşam boşaltmamız gerekiyormuş! Anında emirler yağmaya başlıyor. Gidilecek yer söylenmiyor. Sadece başka bir kampa gideceğimiz biliniyor. Herkes tam bir robot suskunluğu ve ritmik hareketliliği içinde kendi eşyalarını ve kamptaki genel eşyaları toplayıp denklıyor. Bende eşyalarımı topluyorum. Sessizim. İçimde, yeni şeylerin olacağı duygusu. Kimse bir şey söylemiyor bana. Aslında kimse konuşmuyor. Bir iki kişi espri yapmaya çalışıyor, zoraki gülümsemelerin dışında kimse katılmıyor. Canlı olan, hatta gözleri parlayan yalnızca birkaç kişi. Geldiği günden bu yana kendini iyice komutan olarak görmeye başlayan Osman ve ona (aslında üstleri olarak kabul ettikleri herkesle!)

yağ çekmeyi yaşam biçimi olarak kabul eden birkaç kişi. Tabii ki başta, yok zamanların atanmış sorumlusu Yakup!

Her zaman olduğu gibi bir yerlerde görev bölümü yapılmış, bu görev bölümüne göre birkaç kişi taşınma işine girişmişti. Ne bu görev bölümünde, ne de sonuçları hakkında hiç kimseye hiçbir şey söylenmemişti. Herkes, orada insanlara “şunu yap!”, “sen şunu topla!” diye emirler yağdıranların davranışlarından anlıyordu ki bu iş onlara verilmişti. Herkese bir şeyler söyleniyor, herkes birtakım işlere gönderiliyor, orada bulunan herkes şöyle ya da böyle bir emir alıyor ya da veriyor; bir tek bana hiç bir şey söylenmiyor. Birkaç kişinin mide bulandıran pis bakışları dışında ben sanki orada yokmuşum gibi davranılıyor. Bu durum bir yandan hoşuma gidiyor, bir yandan beni iyice kuşkulandırıyor. Neden kimse bana bir şey söylemiyor? Buradaki yaşantıdan hoşnut olsun ya da olmasın herkese bir takım görevler düşerken, bana neden bir yabancı gibi davranılıyor?

“Bir şeyler olacak!” diyorum, “hem de bugüne kadar olmamış olanlardan! Ama ne?”

Biraz sonra, genel olarak yüklerin toparlandığı, denklendiği bir sırada Osman’ın, yüzündeki o her zamanki sinsi gülüşüyle bana doğru geldiğini görünce,

“Tamam!” diyorum, “oğlum Veysel, hazırlan!”

Hiç belli etmemeye çalışıyorum ve sanıyorum bunu başarıyorum. Çünkü Osman’ın yılışık gülüşü, bakışım karşısında yüzünde donuyor. Kendini düzeltmeye, mümkün olduğu, yapısının elverdiği oranda ciddi ve sert görünmeye çalışarak yanıma geliyor. Biraz çatlak bir sesle benimle konuşmak istediğini söylüyor. “Her şeye hazırım, sizden her şeyi bekliyorum!” anlamında “Olur, konuş!” diyorum. Bir anda sertliği kırılıyor. Çok önemli bir şeyi benimle konuşacakmış, hatta paylaşacakmış gibi bir tavır takınarak başlıyor konuşmaya:

“Eee!” diyor, “gördüğün gibi buradan ayrılıyoruz. Ama sen de biliyorsun burası oldukça önemli bir yer. Hem de Demokratik Cephe’nin kampı. Şimdi, biraz da zorunluluktan el-Fetih’in kampına gidiyoruz. Oysa biz, hem Demokratik Cephe ile, hem de bu kampı ilişkimizi kesmek istemiyoruz. . .”

Sözünü yarıda kesiyorum:

“Sen şimdi benden ne istiyorsun? Açıkça söylesene!” diyorum. Sonra yanıtını beklemeden, “Burada kalmamı mı istiyorsunuz? Tamam, kalırım!” diyorum. “Hiç fark etmez benim için, burada ya da orada. . .”

Rahatladığını fark ediyorum. Yüzü gevşiyor. Yine o doğal yıllık gülümsemesi donmuşluktan kurtulup canlanıyor.

“Yoo!” diyor, “senden böyle bir şey yapmanı istemiyoruz! Hani eğer sen de. . .”

Midem bulanıyor. Neredeyse kusacağım.

“Tamam!” diyorum, “ben kalıyorum!” arkamı dönüp gidiyorum.

Arkamdan ayak sesleri geliyor. Gelenin Osman olduğunu sanarak hırsıyla dönüp bakıyorum. Meral, merakla bana doğru geliyor. Durup bekliyorum. Yüzüme bakıyor bütün sevecenliğiyle. Sonra benim yüz ifademi görünce gözlerini kısarak soruyor:

“Ne oldu? Ne dedi Osman?”

“Burada kalıyorum!” diyorum, “ben gelmiyorum!”

Kafası öne düşüyor. Niye diye sormuyor. O da, ben de çok iyi biliyoruz ki niye diye sormanın hiç bir anlamı yok. Çünkü ikimiz de “niye”nin yanıtını çok iyi biliyoruz.

“Başka kimse var mı seninle birlikte?” diye soruyor yalnızca.

“Bilmiyorum! Ama sanmıyorum!”

“Tek mi kalacaksın burada?” diyor, gözlerindeki korkuyla. Ağlamak istemiyorum. Kendimi sıkıyorum. Her şeye hazır olduğumu sanıyordum. Hazırım da! Bir tek şey bana koyuyor: Me-

ral'den ayrılmak! Hem de kötü koyuyor! Bir şeyler takılıyor boğazıma, yutkunuyorum, sesimi düzeltmeye çalışıyorum.

“Evet!” diyorum, “galiba öyle!”

İçimden sarılmak geliyor. Herkesin önünde, her şeye karşın ona sarılmak. Çünkü biliyorum ki o anda ona sarılabilsem, dünyanın en تنها köşesinde zamansız, süresiz kalabilirim. Çünkü biliyorum ki bana koyan, burada, bu dağ başında tek başıma kalacak olmam değil. Hatta tam tersi! Hepsinin birer cevher, birer espri küpü olduğunu gördüğüm arkadaşlarımın bir robot gibi, bir koyun gibi, söylenen her şeyi, en gülünç durumları bile koşulsuz, tartışmasız yerine getirmelerini görmektense, yüzlerindeki o inanılmaz çaresizlik, mutsuzluk, umutsuzluk duygularıyla her gün karşılaşmaktan ve karşılığında yeterince bir şeyler yapamamaktansa, bu dağ başında tek başına kalmayı yeğlerim. Ama bir şeye hazır değilim: Ondan ayrılmaya! Yüzünü görememeye! Yaz gecelerinin o güzelim salkım saçak yıldızlarının, her türden böcek ötüşlerinin altında sıkıntılı anlarımı, bazen sırt sırta, bazen yüz yüze vererek sabahlara kadar dinlediğim sesini duymamaya hazır değilim!

Onunla saatlerce, günlerce konuşarak güçlendiğimi sanırken en zayıf yanıma oluşmuş, fark edememişim! Şu anda bana bakarken bu zayıf halkamı nasıl da iliklerimde duyuyorum! Nasıl da gelip boğazımda düğümleniyor, konuşmamı engelliyor! Ah! Bir sarılabilsem! Sarılmaya öyle ihtiyacım var ki!.

Ama sarılamıyorum. Sarılmayı ölesiye istediğimi söyleyemiyorum. Toparlamaya çalışıyorum kendimi. Güçlü olmaya, güçlü görünmeye özen gösteriyorum. Aynı şeyleri, aynı duyguları onun da yaşadığını görüyorum. Sonra herkes gibi orada vedalaşıyoruz: Kısa bir el sıkışma!

Herkes el sıkışarak vedalaşıyor benimle. Bazıları çok üzgün. Gerçekten çok üzgün. Gözlerinde soru işareti ve korku. Birkaçı,

her şeyde olduğu gibi, tam bir vurdumduymazlık içinde. Ve de bazılarının gözünde “Oh olsun! Sana müstahaktır!” bakışları.

Sonunda arabalar geliyor aşağıya. Kervan yüklerini alarak aşağı iniyor. Ben çadırın bir köşesinde oturuyorum. Bakıyorum, Ensar da oturuyor. Yüz ifadesi korkunç! Hiçbir fotoğraf makinesinin hiçbir zaman yakalayamayacağı, ürkütücü bir ifade! Şaşırıyorum. Ensar’ın yüz ifadesi, bir yandan atlamaya hazır bir panter gibi tetikte duruşu, bir yandan korkuyla kamburu çıkana kadar bükülerek her şeyden sakınıyormuş gibi oturuşu beni öylesine etkiliyor ki, nedeni hakkında yorum yapmaktan korkuyorum. Bir insan nasıl böyle bir yüze sahip olabilir! Hangi psikolojik dünyanın dışı yansıması bu?

Zaman geçtikçe, insanlar yükleri yüklemek için aşağıya gidip geri kalanlar için yeniden döndükçe, iyice emin oluyorum ki iki kişiyiz burada kalan: ben ve Ensar! Boyu posu, genel görüntüsü tanıdık, ama beni allak bullak eden yüz ifadesiyle yabancı bir Ensar.

Dışarı çıkıyorum. Kendimi unutuyorum. Aklımda Ensar, onun yüzündeki ifade. Şaşkınlım, kızgınlım. Tepeye doğru tırmanıyorum. Tepeye varıp aşıyor, aşağı doğru iniyorum.

“Lanet olsun!” diyorum “Lanet olsun!”

Hava kararıyor. Karanlık her zamankinden farklı, maddesel bir varlık gibi omuzlarıma çökerek hissettiriyor. Dik duramıyorum. Oturuyorum yere. Ağırılık orada da bırakmıyor beni. Uzanıyorum boylu boyunca. Yıldızlara bakmaya çalışıyorum. Bana her zaman yoldaş olan, allı morlu göz kırpmalarıyla sıkıntılarımı paylaşan yıldızlar bu kez, sanki bu görevi şimdi yerine getiremeyeceklerini biliyormuşçasına, bunun utancını bana göstermek istemiyormuşçasına ortalıkta yoklar. Belli belirsiz birkaç yıldız. Uzak ve soğuk!

Kimseyi düşünmüyorum. Arkadaşlarımın cıvıllığının kaybolmasını, kendimi, hatta Meral'i düşünmüyorum. Kafamda bir tek şey var, bir tek düşünce, bir tek soru: Nasıl olur? Nasıl bir insan bu hale gelebilir?

Sonra araba seslerinin uzaklaştığını duyuyorum. Ardından kulaklarımda uğultuyla patlayan korkunç bir sessizlik. Müthiş gürültülü! Arada bir kampın köpeklerinin havlaması yırtıyor bu uğultu perdesini, sonra yine koyu bir katran gibi kulaklarıma yapışıyor.

Gece oldukça geç bir saatte gidiyorum çadıra. Ensar'la yeniden karşılaşmak istemiyorum. Bu yüzden diğer çadırı seçiyorum. Daha dün yirmi kişinin kaldığı çadırda şimdi tek başımayım. Yerde, karanlıkta fark edilebilen, bir iki battaniye bulup, kıvrılıyorum bir tarafa. Burada olanları, bundan sonra olacakları ve Ensar'ın yüzünü unutmak istiyorum. Yatmak için uzun süre uğraşıyorum, ancak sabaha doğru, gün ağarırken dalıyorum uykuya.

Kötü bir rüyadan uyanır gibi irkilerek uyanıyorum. Karşımda Ensar'ın uykusuzluktan iyice şişerek kapanmaya yüz tutmuş gözkapakları arasında neredeyse kaybolan gözleri ve iyice allak bullaklaşan yüzü ile karşılaşıyorum. Önce rüyada sanıyorum kendimi, sonra Ensar'ın dürtmesiyle bunun bir rüya olmadığını anlıyorum. Kısık ve kalın bir sesle ve soluk soluğa nefes alarak, ne dediğini anlamadığım birtakım seslerle bana bir şeyler anlatıyor. Boş gözlerle ne dediğini anlamaya çalışıyorum. Eliyle çadırın kapısını gösteriyor.

"Ne oldu Ensar?" diyorum korkulu bir sesle. "Bir şey mi var?"

Zorlukla, dışarıda kamp komutanının beklediğini, bir şeyler istediğini öğreniyorum. Toparlanmaya çalışarak dışarı çıkıyorum. Dışarıda, kamp komutanı ve yanında tanımadığım, Filistin askeri elbisesi taşıyan üç kişiyle karşılaşıyorum.

“Günaydın!” diyorum, hâlâ bomboş olan kafamı toparlamaya çalışarak.

“Günaydın!” diye abartılı, biraz da küçümser bir sesle karşılık veriyor komutan bana.

“Bir şey mi var ?” diye soruyorum.

“Siz burayı terk etmediniz mi?” diye, başka bir soruyla karşılık veriyor komutan. Yüzünde ve sesinin tonunda hâlâ o küçümseme var.

“Arkadaşlarımız gittiler ama biz ikimiz kaldık.”

“Allah Allah!” diyor komutan, iyice alaycı bir ses tonuyla. “Onlar gittiler de siz niye burada kaldınız?”

Komutanın alaycı ses tonu beni kendime getiriyor. Sert bir sesle soruyorum.

“Sizin haberiniz yok mu bizim burada kalacağımızdan?”

“Hayır, yok!” diyor komutan. “Herkes gidiyor da siz niye kalıyorsunuz ki?!”

Canım iyice sıkılıyor. Daha fazla konuşmak istemiyorum.

“Ben bilmem!” diyorum, “bize burada kalacaksınız dediler, biz de kalıyoruz. Eğer bir sorunuz varsa gidin örgüte sorun!” Arkamı dönüp çadıra giriyorum. Ensar, hâlâ karmakarışık bir yüzle, bir sigara yakmış, bir köşede büzülmüş oturuyor. “Ne istiyorlar?” bile demeden sanki ben yokmuşum gibi uzaklara bakıyor. Sinirimden kuduruyorum. İçimden küfürler ediyorum. Komutan başını çadırın kapısından içeri sokarak, “Peki, daha ne kadar kalacaksınız refik?” diye soruyor. Adamın bir suçu olmadığı halde saldırmamak için zor tutuyorum kendimi.

“Ben ne bileyim be!” diye bağıriyorum. “Git örgüte sor. Onlar ne zaman gel derlerse, o zaman gideriz!”

Adam korkuyla çekiyor başını ve hızla uzaklaşıyorlar çadırdan. Ensar hâlâ bir şey sormuyor. Kendi kendime konuşarak, küfürler ederek, bir sigara da ben yakıp çadırın bir köşesine oturu-

yorum. Bir yandan sinirimden kuduruyorum, bir yandan dış dünyayla ilişkilerini kesmiş gibi görünen Ensar'a bakıyorum. Onun bu hali beni daha da üzüyor. Uzun bir süre böyle kalıyoruz. Sonunda Ensar bu dünyaya dönüyor. Bana neler olduğunu soruyor. Anlatıyorum. Yüzünde hafif bir gülümsemeyle dinliyor beni. Ben sinirlenip sorular soruyorum, küfürler ediyorum; o, sakın gibi görünen ama bezgin olduğu her halinde belli olan bir tavırla yalnızca gülümseyerek bakıyor bana. Öğle saatlerine kadar yalnızca birkaç sözcük çıkıyor ağzından. Öğlen yemeği vaktinde kahvaltı almamız için çağırılmadığınızı anımsıyorum. Ensar'ı orada bırakıp karavanaların dağıtıldığı yere gidiyorum. Orada öğreniyorum ki haber verilmeden burada kaldığımız için bize ayrılacak nevale yok. Tepem atıyor. Bağırıp çağırıyorum. Beni sakinleştirmeye çalışıyorlar. Sonunda iki kişilik yemeği, bir an önce gitme işini ayarlamamızın bizim açımızdan iyi olacağı nasihatiyle birlikte, alıyorum.

"Ben ayarlayamam!" diyorum. "Bir sorun varsa siz kendiniz ayarlayın! Örgütle nerede ve nasıl ilişki kurulacağını siz de biliyorsunuz!" Yemek zehir oluyor. İkimiz de ancak bir kaç lokma alabiliyoruz. Zaten, daha birkaç lokmayı almadan iki Filistinli asker gelerek, bizim daha küçük bir çadıra geçmemiz gerektiğini, bu çadırların iki kişi için hem büyük olduğunu, hem de zaten büyük çadırlara gereksinimleri bulunduğunu söylüyorlar. Daha yanıtımızı bile beklemeden arkalarını dönüp gidiyorlar. Neredeyse ağlayacağım. Ne yapacağımı, ne diyeceğimi bilemiyorum. Gözlerim doluyor, ellerim titriyor. Kaşığı yere fırlatıyorum. Ensar beni sakinleştirmeye çalışıyor.

"Boş ver!" diyor, "bunlar da geçer. Aldırma! Bu kadar sinirlenmenin hiç bir faydası yok! Dediklerini yapalım."

Eşyalarımızı toplayıp bize gösterilen daha küçük bir çadıra yerleşiyoruz. Akşam yemeğinde daha sakin hissediyorum ken-

dimi. Ensar'ı da belki benim kötü olmamın etkisiyle daha düzelmiş görüyorum. O gün ve ondan sonraki günler neredeyse her gün sabahlara kadar konuşuyoruz Ensar'la. Onun anlattıklarından çıkardığım kadarıyla, yapılanmada, kariyer olarak kendisine verilen yere karşı çıktığı için böyle bir cezaya çarptırılmış. Gerçi bunu açıkça söylemiyor, sanki aynı nedenlerden dolayı buradaymışız gibi anlatıyor ama, yer yer, gerçekte nelere karşı çıktığını, kendisine nasıl haksızlık yapıldığını kaçırıyor ağzından. Gece Ensar'la olan sohbetler dışında bol bol kitap okuyarak geçiriyorum zamanı. Bir de şiir yazıyorum. Meral'i düşünerek, ona şimdiye kadar anlatamadıklarımı aktarıyorum şiirlerime. Bu şiirleri ona gösterdiğimde nelerin olabileceğini düşünerek, iyice soğumaya başlayan bu dağ başında ısınyorum. Beni ısıtan yalnızca şiirlerimin sıcaklığı olmuyor. Neredeyse haftada bir değiştirmek zorunda olduğumuz daha küçük çadırlar, benimle Ensar'ın vücutlarını daha da yakınlaştırarak, gerçek anlamda ısıtıyor bizi. Öyle ki, bir ayın sonunda, "Daha ne kadar burada kalacaksınız?" sorusuyla birlikte tek kişilik bir çadıra taşınmak zorunda kalıyoruz. Artık ne "Daha ne kadar kalacaksınız?" sorusuna, ne neredeyse bir aydır sorgusuz sualsiz bir dağ başında tek başına kalmamıza, nede tek kişilik çadıra iki kişi sığmaya çalışmamıza aldırmıyorum. Yüreğimin, Meral'den yana olan kısmı hariç, nasır tuttuğunu hissediyorum. Filistinlilerin gülümseyen, küçümseyen, bazen de acıyan bakışlarını görmüyorum bile. Kendimi sonsuza kadar burada kalmaya hazır hissediyorum. İşin garip tarafı, Meral dışında, neredeyse kimseyi hatırlamıyorum. Şimdi ne yapıyorlar acaba, diye sormuyorum kendime. Kampın eski hali aklıma bile gelmiyor. Sanki buraya ilk geldiğimden bu yana, Ensar'la benim dışında kimse olmamıştı ve biz hep böyle yaşamıştık. Hummalı bir biçimde kitap okuyup şiirler yazıyorum. Yazdığım şiirlerin dünyasında yaşıyorum.

Yaklaşık dört haftanın sonunda, beni bu dünyadan ayıran, gerçek dünyaya yeniden sürükleyen şey Osman'ın yeniden kampa gelişi oluyor. Onu görür görmez yeniden anımsıyorum her şeyi. Burada, ezelden beri böyle kalmadığımızı, yüzlerce arkadaşla, cıvıl cıvıl bir dönem yaşadığımızı, sonra çapsız birtakım adamlar tarafından bu yaşam dolu dünyanın kurutulmaya çalışıldığını, buna karşı geldiğim için de bu dağ başında, hem de kimseye haber verilmeden, tek başına bırakılarak cezalandırıldığımı yeniden hatırlıyorum.

Osman, bir ay önce ayrılırken yüzüne yapıştırdığı yılışık gülüşünü, bir ay sonrada hâlâ taşıyarak, "Merhaba arkadaşlar, nasılsınız?" diyor. Üzerine atılmamak için zor tutuyorum kendimi. Kafamı dik tutup küçümser bir ifadeyle, "Hayrola? Bir şey mi var!" diyorum. Öyle sert ve pis bakıyorum ki Osman gözlerini yere indiriyor.

"Yoo!" diyor, "özel bir şey yok, biraz sizinle konuşmaya geldim."

"Ne konuşacaksın bizimle?" diye sert sert soruyorum.

Ensar, bir aydır kendisinden duymadığım bir yumuşaklıkla,

"Hoş geldin Osman!" diyerek elini uzatıyor. Osman'ın birden yüzü gülüyor, kafasını kaldırıp, sevinçle uzatılan eli sıkıyor. Donup kalıyorum. Kulaklarım uğulduyor. Karşılıklı sohbet etmeye başlıyorlar. Sanki hiçbir şey olmamış gibi davranıyorlar. Sanki Ensar, hiç kimsenin hakkı olmadığı halde, kendisine bu adamlar tarafından ceza vermek için bu gülünç duruma düşürülmemiş gibi, sanki Osman bir aydır tek bir haber göndermeden bizi bu dağ başında yalnız bırakmamış gibi rahat davranıyorlar. Bir tek kelime söylemeden öylece bakıyorum onlara. Osman yeni yer hakkında bilgiler veriyor Ensar'a. El-Fetih'in kampı olmasına rağmen oldukça rahatlarmış. Buradan farklı olarak kampın bazı kuralları varmış ama, genel olarak çok rahatlarmış.

“Bir kere yerimiz harika bir yerde!” diyor Osman, “ağaçlarla tam bir tünel olmuş, uzun bir yoldan geçerek gidiliyor. Hemen yanı başı meyve ve daha türlü türlü ağaçlarla çevrili.”

Uzun süre aralarında sohbet ediyorlar. Osman açıldıkça açılıyor. Sonunda Ensar’la özel bir şey konuşmak istediğini söyleyip beraberce aşağı iniyorlar. Bir tepeye oturup onları izliyorum. Genellikle Osman konuşuyor Ensar dinliyor. Ve o konuştukça Ensar küçülüyor gibi geliyor bana. Ne konuştuklarını duymayacak kadar uzaktayım, ama Ensar’ın ne denildiyse her şeyi kabul ettiğini, oturduğum yerden açıkça görebiliyorum. Çok uzun konuşmuyorlar. Osman elini Ensar’ın omzuna koyup bir iki kere tıpışlıyor, sonra onu orada bırakarak benim yanıma geliyor. Hiç istifimi bozmadan, aynı küçümser ifadeyle bakıyorum Osman’a. Biraz nceki rahatlığı kayboluyor. Yüzü gene eski halini alıyor.

“Sen nasılsın Veysel?” diye soruyor.

“İyiyim! Niye soruyorsun ki nasıl olduğumu?” diye tersliyorum.

“Nasılsın demek kötü bir şey değil ki Veysel, neden kızarak yanıt veriyorsun?”

“Bu ‘nasılsın’ı nasıl aklın başına geldi mi diye soruyorsan, bilineni isterim ki, düşüncelerimde hiçbir değişiklik yok. Tam tersi, bize yaptıklarınızdan sonra daha da perinleşti. Yok eğer, sağlığımı soruyorsan, bu da seni ilgilendirmez!” diye yeniden tersliyorum.

“Niye ilgilendirmesin, ben gerçekten sağlığını sormuştum.”

“Bırak şimdi sağlığımı! Sen ne istiyorsun, onu söyle bana!” Lafı kestirip atmam, Osman’ı sadece getiriyor. Yüzüme bakmadan, “şeey!” diyor, “Ensar’ı aşağı götüreceğiz ama bu kampla bir süre daha ilişkimizi kesmek istemiyoruz. Eğer itiraz etmesen, bir süre daha kalabilir misin?”

Göz ucuyla bana bakan Osman’a gülümsüyorum.

“Ben sonsuza kadar burada kalabilirim!” diyorum. “Yalnız, bir iş yapacaksanız doğru dürüst yapın. Giderken, benim kalacağımı bildirin adamlara. Yoksa gülünç duruma düşüyorsunuz.”

“Sonsuza kadar kalmana gerek yok” diyor Osman, “eğer istemiyorsan kalmayabilirsin!”

“Bırak şimdi!” diye kesiyorum sözünü, “daha fazla konuşmak istemiyorum. Siz, adamlara söyleyin yeter.”

Bir süre sessizce, sadece yere bakarak duruyor Osman. Sonra, “Peki, o zaman Veysel, hoşça kal, yakında görüşürüz!” deyip, bize bakan Ensar’ın yanına gidiyor. Hiç sesimi çıkarmadan oturuyorum. Ensar eşyalarını toplayıp yanıma geliyor.

“Hoşça kal Veysel!” diyor. “Ben senin de geleceğini sanıyordum.” Yüzü acı içinde. Gözlerime bakamıyor.

“Güle güle!” diyorum gülümseyerek. “Bir müddet daha bu kampla ilişkileri sağlayacakmışım!”

Ağlayacakmış gibi bakıyor bana, elini cebine sokup, bugüne kadar harcamaları yaptığı paraları uzatıyor.

“Al bu paraları, sigaran biterse alırsın!” diyor.

Yerimden kalkmadan paraları alıp teşekkür ediyorum. Sonra ikisi de el sallayarak arabaya binip uzaklaşıyorlar. Kılımlı bile kıpırdatmıyorum. Araba nizamiye kapısından çıkıp kayboluncaya kadar yerimden kalkmıyorum. Ancak onlar gittikten sonra kalkıp, şimdi yalnızca bana ait olan çadırıma giriyorum.

Ensar’sız günlerim daha kolay geçiyor. Tek derdim, kendini iyice gösteren kış ve onunla birlikte gelen, hiçbir zaman sevmediğim, asla da sevemeyeceğim soğuk. Onların gitmesinden birkaç saat sonra, kalbimin nasırlık hali yeniden geliyor. Yine hiçbir şeye aldırmiyorum. Kitap okuyup, biraz da yalnız olmanın verdiği şevkle, ateşli şiirler yazıyorum. Yeterince kalın olan şiir defterim neredeyse dolmak üzere. Meral’in özlemi olmasa, kurduğum dünyada neredeyse mutlu hissedeceğim kendimi. Üstelik

Filistinlilerin bana bakışının değiştiğini hissediyorum. Bana artık, dağ başında yaşayan, çile çekmeye gelmiş bir derviş gözüyle bakıyorlar. Kimse niye hâlâ burada kaldığımı (merak etmelerine rağmen) sormuyor. Bazen, ben gitmeden, çadırıma yemeğimi bile getiriyorlar. İyi bir Arapçam olmamasına rağmen sorunlarını benle tartışıyorlar. En çok da, neden durmadan kitap okuduğumu ve bir şeyler yazdığımı soruyorlar.

“Bu dağ başında ne yararı var bu kadar okumanın, yazmanın?” diye soruyorlar. Filistinlilerle sohbetim giderek koyulaşiyor. Artık zaman da tutmuyorum. Ne günün hangi gün olduğunu biliyorum, ne de kaç zamandır burada olduğumu. Gerçekten de, Filistinlilerin bana baktığı gibi, tam bir derviş olarak yaşıyorum. Gerçek dünyadan uzak, sanal “öbür dünya” için çalışıyorum.

Nizamiye kapısında görünen beyaz araba ve arabayla birlikte gelen arkadaşın, “cezanın bittiği” müjdesi, yeniden ayaklarımı bu dünyaya değdiriyor. Gelen arkadaşın beni götüreceğini söylemesi pek fazla etkilemiyor beni. Bir an, Meral’i görebileceğimi düşünüyorum, sonra da donuk tepkisiz bir yüzle eşyalarımı topluyorum. Arkadaşın, şaşkınlıkla seyrettiği, Filistinlilerle vedalaşma törenine arkamı dönüp, arabaya binerek çıkıp gidiyorum çile yuvamdan.

**“Ya Türkiye’ye gönderin beni, ya da kampa,
arkadaşlarımın yanına!”**

İnsan ancak başına bazı şeyler gelince, birtakım şeylerin anlamını gerçek biçimiyle kavrayabiliyor. Bizim de çok sıkça kullandığımız, “yukarı ev” ve “aşağı ev” tanımlamalarını hep, yukarı evin onuncu katta, aşağı evin ikinci katta olmasından kaynaklanıyor diye düşünmüştüm. Oysa şimdi, bu tanımlamaların öyle çok da yükseklikle, kat sayısı ile ilgili olmadığını düşünüyorum. “Yukarı

ev”de oturanlar, “yukarı tabakadan” insanlar, “aşağı ev”de oturanlar, “aşağı tabakadan”!

Konum bu kadar açık aslında. İnsanlar, bilerek ya da bilmeyerek, birtakım tanımlamalarla, kendi yerlerini, diğerleri karşısındaki konumlarını da belirlemiş oluyorlar.

İki ev arasında, hem içinde yaşayanların genel sosyal yapıları bakımından, hem de yaşayış biçimleri bakımından, oldukça kalın bir duvar var. Öyle ki, aşağı evin neredeyse bir yıllık her türlü ihtiyaç gideri, yukarı evin yalnızca telefon parasının yarısı bile edemiyor. Yukarı evde kalanlar zorunlu olmadıkça aşağı evde yatmak istemiyorlar; buna karşılık, aşağı evde kalanlar çok zorunlu olmazsa yukarı evde yatırılmıyorlar. Bu istememekle yatırılmamak arasındaki fark, aşağı evle yukarı ev arasındaki farkı, başka bir deyişle birisinin diğerine göre haddini de bildiriyor. Bu yüzden, yukarı evin bu ulaşılmaz konumu, bazı arkadaşların birkaç gece yatma olanağı bulabildiği için, gözlerinin içinin parlamasına neden olabiliyor. Orada biraz daha kalabilmek için türlü bahanelerin uydurulduğuna, işi sürüncemede bırakarak biraz daha uzatmaya çalışmalarına, daha önce de, şimdi de tanık oluyorum. İlk zamanlar böyle bir şeyi yaptıkları için, kızırıyordum. Ama şimdi, insanları bu hale getirenlerin, konumlarını ve güçlerini kullanarak farklı iki yaşam biçimi sunup, daha aşağıdakilerin, kendilerinininkinden daha güzel ve rahat olana imrenmelerini sağladıkları; insanların burada birkaç gün daha fazla kalabilmek için çevirmeye çalıştığı numaralara bıyık altında güldükleri için daha fazla suçlu olduklarına inanıyorum. Kendi oturdukları yerde, bazen on beş yirmi kişi ile, oturacak yer bulma kaygısıyla abur cubur atıştırdığı kahvaltının yerine, yukarıda, yaşamında hiç görmediği bir makineden istemediği kadar alabildiği, hayatında hiç tatmadığı kahvesini içmeyi, reçellerini, ballarını, üstelik sessizlik içinde yiyebilmeyi tercih etmeyi kim kınayabilir. Ayrıca tepedeki

insanlarla birlikte kalmak, onların bilgilerinden feyiz almak, sonradan yığınların duyabileceği şeyleri ilk elden ve ilk önce duya-bilme olanağına sahip olmak yabana atılır şeyler değil elbette!

Bütün bu nimetlerin çekiciliğine ve üstünlüğüne rağmen bu durum herkes için geçerli değil tabii. Oraya hiç gitmeyen, gitmeyi de asla istemeyen arkadaşlarımızın sayısı hiç de az değil. Bundan da öte, oraya zorunlu olarak gidip, bir an önce aşağıya inmeye çalışan bir yığın arkadaşın var olduğunu çok iyi biliyorum. Biliyorum, çünkü aynı duyguları, daha yukarı eve ayak bastığım ilk gün yaşadım. Daha ilk gün o evi, oradaki yaşam biçimini, insanların birbirileriyle olan iletişimlerini kendime yabancı bulmuştum. O günden bu yana duygularımda, düşüncelerimde hiçbir değişiklik olmuyor. İşin kötü tarafı, ne zaman beni bir tarafa çekmeye çalışsalar, ilk çağırdıkları yer yukarı ev oluyor. Orada kalmamı, cezamı orada bitirmemi istiyorlar. Zaman geçtikçe, yalnız havasıyla değil, insanlarıyla da bana giderek yabancılaşan bu ev, hiç istemediğim halde, bana ev sahipliği yapıyor.

Maluli dönüşü de böyle oluyor. Başka hiçbir yere uğramadan, doğruca yukarı eve götürülüyorum. İlk önce, ev halkının beni oldukça sıcak karşılamasını, karşılarında bir buçuk aydır doğru dürüst yıkanmamış, tıraş olmamış birini gördükleri için fazlaca etkilendiler herhalde, diye yorumluyorum. Ama yıkandıktan, tıraş olduktan sonra da aynı güler yüz, samimi davranışlar devam edince bunun daha ben gelmeden kendi aralarında alınmış bir karar olduğunu anlıyorum. Başta Rahmi olmak üzere evin tüm horantası, hani deyim yerindeyse beni el üstünde tutuyorlar. Maluli'deki bir buçuk aylık çileden kimse söz etmiyor. Sanki böyle bir şeyi yaşamamışım gibi davranıyorlar. Halil bile, gülerek bir kaç kez kahve içip içmediğimi soruyor. Sordukları her soruya, yaptıkları her espriye duygusuz yanıtlarla karşılık veriyorum. Bunu özel olarak yapmıyorum. Maluli'de kazandığım duyarsız-

lık, daha doğrusu nasırlaşma hali kendiliğinden devam ediyor. Deyim yerindeyse bir ruh gibi dolaşıyorum evde.

Ne kendilerinden bir şey istiyorum, ne de onların günlük yaşamına katılıyorum. Kafamın bir köşesinde çerçeve içine alınmış Meral'in görüntüsü dışında, hareket eden hiçbir şeyi algılamıyorum. Gördüğüm her şey bana anlamsız geliyor. İşin garip tarafı, bunun doğru olmadığını biliyorum, ama yeniden canlanmak için kendimde güç, etrafımda da neden bulamıyorum. Boş gözlerle bakıyorum her şeye. Maluli'deyken kurduğum dünyayı kaybetmem, içine girebileceğim yeni bir dünyada bulamamam iyiden iyiye boşluğa düşürüyor beni. Yalnızlıkla tek başınalık arasındaki farkı burada daha iyi kavırıyorum. Maluli'de tek başınayken, kurduğum dünyada yalnız değilken, burada bir yığın insanın içinde yalnız ama tek başına olamamanın sancısını çekiyorum. Orada tek başına kendimi oldukça üretken hissederken, burada aynı derecede edilgen hissediyorum. Tek başına kalabilmek için kendimi Şam'ın sokaklarına vuruyorum, ama bu kez de ne kadar yalnız olduğumun farkına varıyorum. Sokakları dolduran, yüzlerce binlerce canlı, hareketli insan içinde konuşacağım, dertleşeceğim, şiirlerimi okuyacağım bir tek kişinin bulunmaması bana, kör parmağım gözüne, yalnızlığımı anımsatıyor. Amaçsız, heyecansız dolaşmaktan iyice yorgun düşüp yeniden dönüyorum yukarı eve. Her seferinde içten karşılıyorlar beni. Zorunlu olmadıkça kimseyle tek bir sözcük bile etmiyorum. Buna rağmen bana yönelik tavırlarında hiçbir değişiklik olmuyor. Belki onlar da başka dünyalarda yaşayan bir derviş olarak bakıyorlar bana. Özellikle Rahmi ve Cemal, belki suçluluk duygusundan, belki gerçekten de benim evdeki halime üzüldüklerinden, benimle ilişki kurabilmek için canla başla çalışıyorlar. Girişimlerini, anlamsız, boş ve biraz gecikmiş olarak buluyorum. Bir iki kere konuşmak istiyorum onlarla ama, hemen yarı yolda kesip, bunun

bu saatten sonra bir işe yaramayacağı düşüncesiyle vazgeçiyorum.

Bir keresinde Rahmi geliyor yanıma. Bana niye böyle davrandığımı, kendisinin eski, heyecanlı, düşündüğünü sakınmadan en açık bir biçimde söyleyen enerjik Veysel'i geri istediğini, bunu gerçekleştirebilmek için elinden ne gelirse yapmak istediğini söylüyor. Bir an için kendimi koyveriyorum. Karşımda, ilk karşılaştığım Rahmi'yi görür gibi oluyorum, ama hemen sonra, arkadaşlarımla bakışları, Ensar'ın yüz ifadesi ve şu anda kendisinin denetiminde ve belki de emirleriyle kurulan, arkadaşlarımla da uymak zorunda kaldığı yaşam biçimi aklıma geliyor. İstmeden yeniden kasılıyorum.

“Onca arkadaşın gözlerindeki feri, sırf birtakım olanaklar elerinizde diye yok ettikten sonra benim yeniden eski Veysel olmanın ne anlamı var!” diyorum.

“Abartıyorsun Veysel!” diyor Rahmi, “belki her şey eskisi gibi değil, ama söylediğin kadar kötü olduğunu sanmıyorum!”

“Bir kere daha böyle yaklaşmıştın Rahmi. O zaman arkadaşların neredeyse tümü, böyle yaşatılmak istendiğini senin yüzüne karşı söylediler. Sana inandılar! Şimdi aynı şeyleri bir kere daha bana karşı söylüyorsun. Bir kere senin orada nelerin olduğunu bilmediğine inanmıyorum!”

Rahmi, konuşmayı ilerletmek için konuyu daha da derinleştirmek istiyor ama arkamı dönüp artık konuşmak istemediğimi, konuşmanın hiç bir yararının olmayacağına inandığımı söyleyerek kesiyorum bu girişimi. Ondan sonraki girişimleri de hep aynı soğuk tavırla karşılıyorum.

“Peki, ne istiyorsun bizden?”

“Burada, sizin aranızda daha fazla kalmak istemiyorum! Ya Türkiye'ye gönderin beni ya da kampa, arkadaşlarımla yanına!”

“Peki, oradaki yaşam senin dediğin gibiyse nasıl katlanacak-sın?”

“Hiçbir şeye katlanmak gibi bir niyetim yok! Katlanmak da ne demek! Eğer bana yapılan yanlış gördüğüm bir hareket varsa elbette karşı çıkarım! Eğer karşı çıkmamdan çekiniyorsanız Türkiye’ye gönderin! Sizden yalnızca sınırı geçmem için yardım istiyorum o kadar. Ondan ötesine istesenez de karıştırmam sizi.”

Sesini çıkarmıyor. Beni Türkiye’ye göndermekten neden korkuyorlar, anlamıyorum. Her gün birkaç kişinin geldiğini ya da geri döndüğünü biliyorum.

Geri dönenlerin arasına neden beni de koymak istemiyorlar. Yanıt yok!

Zaman geçtikçe evdeki durumum, insanlarla olan ilişkim, daha doğrusu ilişkisizliğim, iki tarafı da rahatsız etmeye başlıyor. Bana ne yapılacağı bilinmeyen, iyileşmez, habis bir ur gibi bakıyorlar. Kendilerine göre boşa koyuyorlar dolmuyor, doluya koyuyorlar almıyor! Rahmi ve Cemal dışındakiler beni “iyileştir-me!” operasyonlarına katılmaya cesaret bile edemiyorlar. Onlarla sürdürdüğüm tek ilişki bir şeye ihtiyacımın olup olmadığı şeklindeki sorulardan ibaret. Öte taraftan, her an yabancı bir yer olarak gördüğüm bir evde, bana oldukça yabancı gelen insanlar arasında ve benim öğrendiğim bir ilişki biçimi içinde yaşamak zorunda kalmam fena halde canımı sıkıyor. Üstüne üstlük, bu can sıkıcı yerden kurtulabilmek için yapabileceğim hiçbir şeyin olmaması beni inanılmaz bir çaresizliğin içine itiyor. Bütün uğraşı-larım, bütün bir yol bulma çabalarım, sonuçta dönüp dolaşıp aynı eve çıktığında, her şey yeniden başlıyor. Yalnızlığımı en çok hissettiğim sokaklara dalıyorum, akşamın geç saatlerine dek, döndüğümde hemen düşüp yatabileceğim kadar yorgun olana dek, orası senin burası benim, dolaşıp duruyorum. Bu dolaşma sırasında soğuğu, yağın karı görüyor ama duyumsamamayı öğ-

reniyorum. Nerdeyse bütün kışı kar ya da soğuk altında dolaşarak, ama onu her zamanki gibi hissetmeyerek geçiriyorum. Aslında kar altında gezerken bunun ayırımına bile varmıyorum. Ne zaman ki yeniden bahar kendini göstermeye başlıyor ve benim damarlarımdaki kan akışının hızı, kalp atışlarımın sayısı elle tutulur bir biçimde artıyor, o zaman anlıyorum ki ben, bir kışı kar ve soğuk altında geçirmişim ve bunu hissetmemişim bile!

Bahar beni yeniden delişmen bir adam yapıyor. Yerimde duramıyorum. İçimdeki çaresizlik duygusu yerini, “taşı sıksam suyu çıkar” duygusuna bırakıyor. Rahmi’yi zorlamaya başlıyorum.

“Ya beni Türkiye’ye gönderirsiniz ya da ben bir yolunu bulur kendim giderim!” diyerek rest çekiyorum. Gerçekten de bu güne kadar böyle atıl kaldığım için kendime kızıyorum. Hemen hemen her hareketin insanını tanıyorum. Onların çoğuyla, bizimkilere rağmen, iş yapabilecek bir ilişkim var.

“Neden bunları kullanmayı hiç düşünmedim?” diye soruyorum kendi kendime. Basireti bağlanmak diye buna derler işte!

Rahmi’ye süre veriyorum. Beni şu kadar zaman içinde Türkiye’ye ya da kampa geri göndermezseniz ben bir yolunu bulup kendim gideceğim, diyorum. Telaşa kapıldıklarını çok açık görüyorum. Şimdi anlıyorum ki beni, özellikle Türkiye’de, çok fazla ilişki kuramadıkları, ama belki de Suriye’ye yakın olduğu için çok şey bekledikleri Güney bölgesine göndermek istememelerinin tek nedeni, benim kendileri aleyhine çalışma yapacağım korkusundan kaynaklanıyor. Zaten zayıf olan ilişkilerinin benim kuracağım ilişkiler karşısında tutunamayacağını düşünüyorlar. Güney’le ilişkileri kesildiği an da getirme götürme işlerinin büyük oranda sekteye uğrayacağını düşünüyorlar. Bunun için, hele tümüyle kendilerinin denetimi dışında bir yolla benim Türkiye’ye ulaşma isteğim karşısında telaşa kapılıyorlar. Rahmi, benim yorgun olduğumu, bir süre için dinlenmemin benim yararına ola-

cağını, Avrupa’da kardeşlerim bulunduğundan istersem hemen onların yanına gönderileceğimi söylüyor bana. İçimden gülüyorum. “İstersen Avrupa’ya gönderelim”le, “Bu dağ başında tek başına kalabilir misin”in birbirine ne kadar benzediğini, ikisi arasında geçen zamanda hiçbir şeyin değişmediğini ibretle görüyorum. Kestirip atıyorum:

“Avrupa’yı kesinlikle düşünmüyorum ve bu konuyu bir daha asla duymak istemiyorum. Ben buraya yeniden Türkiye’ye dönmek üzere geldim, geri dönmek istiyorum.” Kesin tavrım, kararlılığım karşısında nihayet beni Türkiye’ye değil, ama kampa göndermeye karar veriyorlar.

“Veysel!” diyor Rahmi. “Gideceğin yerde kurulu bir düzen var. İnsanlar belli bir disiplin içinde işlerini yapıyorlar. Sen böyle bir yaşantıyı uygun görmüyorsun, ama yine de oraya gitmek istiyorsun. Bu durumda seninle bir konuda anlaşma yapmamız gerekiyor.”

“Bak Rahmi!” diye karşılıyorum sözünü, “benim ilk tercihim Türkiye’ye gitmek. Ama eğer oraya gitmem sizin için sakıncalıysa ya da zaman alacaksa, bu süreyi sizlerin arasında geçirmek istemiyorum artık. Kampa gelince: benim, bana göre beni ben yapan ölçütlerim var. Bu ölçütlerime bir saldırı geldiğinde ne olursa olsun karşılık veririm. Bu saldırı ne adına ve kimden gelirse gelsin, hiç fark etmez!”

“Senin ölçütlerin ne diye sormayacağım” diyor Rahmi, “bize göre yapılması gerekenler yapılıyor, sana göre bunların hepsi yanlış. Tartışmanın bir anlamı olmadığını biliyorum. Senden bir şey istiyorum...”

Lafının burasında susuyor Rahmi, ne konuşacağını kafasında önce ölçüyor, sonra “Açıkça, orada biz sana karışmayacağız, sen de bizim işlerimizi bozmaya çalışma!” diyor.

Lafını bitirdikten hemen sonra kafasını yere eğip sessizce yanıtını bekliyor. Kampa gönderilmeme razı olduğu an pratik olarak bunun böyle olacağına da razı olacaklarını zaten düşünmüştüm ama, bu kadar açık bir dille ifade edileceğini tahmin edememiştim doğrusu. Nedendir bilmiyorum, ama içimi büyük bir sevinç dalgası kaplıyor. Gülümsememi son anda bastırıyorum. Kendimi tutup, “Kimsenin işini bozmak gibi bir niyetim yok!” diyorum. ”Söylediğim gibi...”

“Bırak şimdi bunları Veysel!” diyor Rahmi, kızgın bir sesle, “teklifimizi kabul ediyor musun, etmiyor musun?”

Sonradan, nedenini anlamadığım bir pişmanlık duygusu içinde “Peki!” diyorum kısaca.

“İyi o zaman, hazırlan, yarın kampa gidiyorsun!” deyip çıkıyor odamdan.

Rahmi çıktıktan sonra, bir yandan sevinç duyguları içinde valizimi hazırlıyorum, bir yandan da içimde garip bir pişmanlık duygusunun rahatsızlığını hissediyorum. Bana, savaşı kazanan için galip olan, ama barış antlaşmasını iyi okumadan imzaladığı için kâğıt üzerinde yenilen biriymişim gibi geliyor. Bir yandan sonunda pes ettikleri için seviniyorum, öte yandan da tekliflerine “evet” diyerek ben pes ettiğim için üzülüyorum. Bir süre bu karışık duygular içinde bocalıyorum. Ama sonra, bu güne kadar tüm zorluklara dayanma gücümün kaynağı, kendiliğinden ön plana çıkıp, son veriyor bu kargaşaya.

Baharın, kışla birlikte uykuya yattığı izlenimi veren doğayı yeniden yeşillere boyayarak canlılık kattığı, bir de mavi bir gökyüzü ve sarı sıcak bir güneşle süslediği bir günde, Cemal’le birlikte, içim içime sığmazken çıkıyoruz kamp yoluna. Yıllardır kaldığım kapalı bir hücreden yeni tahliye olmuşum gibi etrafıma, etraftaki yeşilliklere, yanımdan geçip giden canlı kalabalığa bakmaktan kendimi alamıyorum. Elimin altındaki çanta, çanta-

nın içindeki kalın defterim, defteri dolduran ateşli şiirlerim... Ve bu şiirlerin sahibinin hayali yakıp kavuruyor içimi. İçimdeki kıpırtılarla çevremdeki canlılığı çarpıştıra çarpıştıra varıyoruz Se-lahattin köyüne. Dolmuştan inip kamp yoluna sapıyoruz. Gerçekten de daha önce söylendiği gibi yol, iki taraflı sıralanan ve baharla birlikte iyice yapraklanarak yeşillenen ağaçlar sayesinde yeşilin hakim olduğu koyu bir tünele benziyor. İnsanı rahatlatan, sinirlerini gevşeten, hatta uykusunu getiren bir serinlik hakim yola. Cemal bu yolun sekiz kilometre boyunca aynı güzellikte olduğunu, yolun sonunda da bizim kampın bulunduğunu söylüyor. Yol boyunca, havadan sudan konuşuyoruz. Bir ara, "Burada olanlara karşı gelebilecek belki de tek kişi sendin, neden karşı gelmedin Cemal?" diye soruyorum. "Yapılanlara, Devrimci Yol adına söylenenlere katıldığına inanmıyorum, neden çıkıp da bir şey söylemedin?"

Duruyor Cemal. Bana kırılgan gözlerle bakıyor bir süre. Sonra gözlerini aşağı indirip, kafasını iki yana sallayarak, "Bende kimseye bir şey söyleyecek hal mi bıraktınız Allahsızlar!" diyor. "En yakın arkadaşlarım tarafından, sizin tarafınızdan ipimin çekildiğini unuttun mu?"

"Bu bahane!" diyorum. "Karşı çıkmak isteseydin, her koşulda yapabilirdin bunu."

"Ben yapılanlara, senin gözünle bakmıyorum, ama baksaydım da bir şey yapacak durumum yoktu!"

Kendini toparlayıp, evdeki ağızla konuşmaya başlıyor. Daha fazla konuşmak istemediğimi bildirip susturuyorum onu.

Kampa vardığımızda neredeyse törenle karşılanıyoruz. Kapıda Yalçın'ın ve şürekâsının bizi hazır bekliyor olmasından anlıyorum ki geleceğimiz daha önceden bildirilmiş.

Malulî'de olduğu gibi Yalçın karşılıyor beni. Biraz bozuk durmasına rağmen güler yüzlü davranıyor. Ne burada benim sö-

züm geçerlidir, ben ne dersem o olur, diyor, ne de sözcükleri yapıp uzatarak konuşuyor.

“Hoş geldin Veysel! Nasılsın?” diye karşılıyor beni. Elini uzatıp biraz isteksiz olsa da bir kaç kez kolumu sallayarak tokalaşıyor benimle.

“İyiyim, sağol Yalçın, sen nasılsın?” diye yanıtlıyorum. Sesimin soğuk ve katı olduğuna aldırmadan karşılık veriyor. Onunla konuşurken Meral’in ve bir grup arkadaşın uzaktan bize baktıklarını görüyorum. Meral’in yüzündeki gülümseme beni metreler ötesinden bir mıknaş gibi çekiyor. Yalçın’ın yanından ayrılırken, bir şey deyip demediğimin farkına bile varmadan kendimi, onun gülen gözleri önünde, beni deli eden kokusu içinde buluyorum.

Ne diğer arkadaşların, ne de Meral’in söylediklerini gerçek anlamda anlamadan, kendimi onun açılıp kapanan, her açılıp kapandığında bembeyaz dişlerini ortaya çıkaran kırmızı dudaklarının seyrine kaptırıyorum. O konuşur, bir şeyler anlatırken, dudaklarına dokunmak için içimde ölesiye bir istek duyarken, bunu yapmamak için aynı oranda çaba sarf ediyorum. Yüzümde aptal bir gülüş, söylenen her şeyi sarsak hareketlerle yapıyor, bana gösterilen yere yerleşiyorum. Diğerleri de fark ediyor mu acaba? diye düşünmeden gözlerimi ondan ayıramıyorum. Ondaki uzak kalmış olsam da içimde ona ne kadar yakınlaştığımı farkına varıyor, o anda bundan sonra burada her şeyin onunla benim etrafında dönmesi gerektiğine, ancak buna önem vereceğime karar veriyorum. Kimin ne diyeceğinin, kimin ne yapacağının artık benim için bir öneminin kalmadığını, Meral’le kurmak istediğim iki kişilik dünyada, deyim yerindeyse rahat ve mutlu yaşamak istediğimin daha canlı ayrımına varıyorum. Onu seviyorum, onun da beni sevdiğini biliyorum. İkimizin de bildiği bu duyguları, geçmiş günlerde olduğu gibi yeniden saklamak, iç çekmelere

hapsetmek istemiyorum. Olabildiğince özgür, olabildiğince açık yaşamak istiyorum.

Kendimize ait bir zamanı yakaladığımız ilk fırsatta defteri uzatıyorum Meral'e. Gülen ama soran bakışlarla bakıyor bana.

"Bunları okumanı istiyorum!" diyorum. "Okumanı ve bana düşüncelerini bildirmeni. . ."

"Nedir bu?" diye heyecanla soruyor uzattığım defteri alırken. Sonra defterin sayfalarını, ardı arkasına açarak bir gözden geçirip, "Şiir mi bunlar? Şiir mi yazdın?" diye bir çığlık atıyor. Bir an boynuma sarılacağını sanıyorum. Ama o, iyice yanıma yaklaşmış, aynı çığlığı, bu kez yavaş bir tonda yineliyor:

"Senin mi bunlar? Sen mi yazdın?"

"İnsan dağ başında tek başına kalınca konuşmak, içini dökmek için bir yol arıyor. Ben de hiç beceremediğimi bildiğim halde şiir yazarak bir yol bulmaya çalıştım. Bir oku bakalım bir şeye benziyor mu? Belki de. . ."

"Hemen şimdi okumaya gidiyorum!" diyor, sevinçle. Tam arkasını dönüp koşarcasına giderken birden duraklayıp, "Sakın bugün erken yatma. Tamam mı?" diyor.

Başım dönüyor. Ayaklarımın hoş bir duygu içinde yerden keşildiğini, kuş gibi hafifleyerek yükseldiğimi sanıyorum. Düşmek için kollarımı iki yana açıp dengemi sağlıyorum.

"Merak etme sen, yatmam!" diye, kendime de garip gelen bir sesle yanıt veriyorum.

Zamanın kim tarafından bölündüğünü, böldüyse bile saatlere, dakikalara, hatta saniyelere niye bu kadar uzun süreler tanıdığını soruyorum kendi kendime. Sırtımı dayayıp beklediğim bu iki saatin, neden önce saniyeler, sonra dakikalar ve en sonra bir, iki diye detaylandırılarak uzatıldığını, bazı özel durumlarda, özel zaman birimlerinin neden geçerli kılınmadığını düşünerek kudurup duruyorum.

Sigara üstüne sigara içip, hemen hemen çevremle hiç ilgilenmeden, Meral'in geleceği yola pür dikkat bakarak bekliyorum.

Tarif etmenin olanaksız olduğu, ama dayanılmayacak kadar uzun zaman diliminin bir yerinde, bizim bildiğimiz zaman birimine göre ise neredeyse gecenin ortalarında, yavaş adımlarla ve beklediğimin aksine oldukça sakin bir biçimde geliyor Meral. İlk sözü, "Çok beklettin mi?" oluyor.

Çok beklettin mi? Bilmem ki! Neye göre çok beklettin? Burada oturup, geleceğin yöne bakarak geçirdiğim ya da bir türlü geçiremediğim bir süreyi, sanki normal bir zamanda yaşamışım gibi, normal sorular ve normal yanıtlarla nasıl açıklarım! Sana şu kadar bekleyebildim diyebilecek durumda değilim ki! Sadece ömrümün yarısının buraya, seni beklemeye gelene kadar, yarısının da seni beklerken geçtiğini söyleyebilirim, o kadar!

"Hayır, çok değil! Hem zaten başka ne yapabilirdim ki? Hiç değilse seni bekleyerek bir iş yapmış oldum!"

Hemen konuya girmemizi engelleyecek her türlü sorunu ve soruyu umursamaz görünerek bertaraf etmek istiyorum. Bu yüzden beklerken neler çektiğimi anlatmadığım gibi, benim yanıttımdan sonra ortaya çıkan kısa sessizlik ortamına da hemen müdahale ediyorum.

"Nasıl buldun şiirlerimi?"

Meral'den ses çıkmıyor. Karanlığın saklayıcılığından da yararlanarak suskun kalmayı tercih ediyor. Keyfim kaçıyor. En az benim kadar heyecanlı geleceğini, hiç değilse şiirleri kendisi için yazıp yazmadığını soracağını beklerken durgun, heyecansız, hatta isteksiz bir biçimde davranması yüreğimi burkuyor. İçimi korkuyla karışık bir pişmanlık duygusu kaplıyor. Yoksa beni sevmiyor mu? sorusu bir anda bir burgu gibi beynimin içine işliyor. Eğer öyleyse ben ne yaparım şimdi? Zorda kaldığımda hep

başvurduğum bir hayal yaşamı gerçeğe dönüştüreyim derken tümünden kaybedersem, gelecek günlere nasıl dayanırım ben?

Korkuyla, endişeyle yineliyorum sorumu:

“Hoşuna gitmedi mi?”

“Sus!” diyorum içimden. “Eğer duygularıma karşılık vermiyeceksen, eğer bana duyduğunu sandığım ilginde yanıldığımı yüzüme vuracak, beni kolsuz kanatsız bırakacaksan, ne olur sus!”

Ama bir yandan da hemen yanıt alabilmek için heyecandan ölüyorum.

“Hadi konuş!” diyorum kendi kendime, “beni ihya da etsen, tekme de vursan konuş! Konuş ve bitsin bu belirsizlik!”

“Şiirler çok güzel, çok içten!” diyor Meral. Sesinde bir durgunluk, hissedilir bir hüznün var. Konuşmaktan çekiniyor gibi bir hali var. Dayanamayarak soruyorum:

“Onların birer sanat harikası olacağını beklemiyorum Meral. Sana sadece şiirlerimin amacına ulaşmış ulaşmadığını sormak istiyorum. Çünkü eğer ulaşamadıysa onların hiçbir anlamı kalmadı demektir!”

Meral, tedirgin bir sesle ve neredeyse kekeleyerek, “Amacı mı? Ne amacı?” diye bir soruyla karşılıyor beni.

Meral’in neden böyle davrandığına bir anlam veremiyorum. Belki kendisinin benim hakkımda duyduğunu sandığım ilgi konusunda yanılmış olabilirim, ama benim ona beslediğim duygularım konusunda, hele onun için yazdığım şiirleri okuduktan sonra, hiçbir şey bilmiyor gibi görünmesine inanamıyorum. Heyecanımın ve kızgınlığımın birbirine karışarak çoğalttığı ve titreştirdiği, kontrolsüz bir sesle yanıtlıyorum Meral’in sorusunu.

“Evet, bir amacı vardı o şiirlerin! Orada, bu güne kadar sana duyup da söylemediğim duygularım ve böyle yaptığım için kendime olan kızgınlıklarım vardı. O dağ başında tek başına, neredeyse mutlu bir biçimde yaşamamı sağlayan güç kaynağımın kim

olduğunu anlatan mısralarım vardı...” Bir an kendimi soluk soluğa yakalıyorum. Yalnızca sesimin değil, vücudumun da sıtma nöbetine kapılmış gibi titrediğinin ayırımına varıyorum. Biraz susup kendimi sakinleştirmeye uğraşıyorum. Meral, karanlıkta yalnızca suskun bir gölge olarak kalmaya devam ediyor. Bir süre sonra daha sakinleşerek devam ediyorum:

“Sana karşı duyduğum duyguları, duygudan da öte seni sevdiğimi bilmiyor olamazsın Meral! Bu güne kadar hep senin de bana karşı aynı şeyleri hissettiğini sanıyordum. Bu yüzden bu duyguları dillendirmedığım için kendime kızıp duruyordum. Anlaşılan senin bana karşı duyduğunu sandığım duygular konusunda yanılmışım. Çok üzüldüm buna. Böyle olduğunu bilseydim hiçbir zaman sana açıklamazdım duygularımı. Ama ok bir kere çıktı yayından. Bundan sonra bir şey söylememiş olmanın hiç bir anlamı yok. Seni seviyorum Meral! Senin benim hakkımda duydukların konusunda yanıldığımı bilsem de bu duygumun değişmeyeceğini biliyorum. Çünkü seni inanamayacağın kadar çok seviyorum!”

Meral suskun, karanlık bir heykel olarak kalmaya devam ediyor. Onun bu suskunluğu, konuşurken giderek azalan umut kırıntılarını da yok ediyor. İnanılmaz bir pişmanlık ve içimde dayanılmaz bir acıyla parçalandığımı, çözüldüğümü hissediyorum. Kıpırdayabilmek, ağzımı açabilmek için özel çaba harcıyorum. Tam bir yılgınlık içinde “Sana söz veriyorum! Bu konuda bir daha, seni rahatsız etmeyeceğim. O şiirleri de, istersen yırtabilirsin. Onlar senin! Sana yazılmışlardı!” diyebiliyorum.

Kendimi toparlamak, oradan uzaklaşmak istiyorum. Ama ağır bir gribe yakalanmış gibi, vücudumun her yanı sızı içinde kalmış gibi, kıpırdayamıyorum. Susup onun gitmesini beklemenin daha iyi olacağını düşünerek, geldiğinden bu yana tek kelime konuşmayan Meral’in sessizliğine ben de karışarak kaybolmak istiyorum.

rum. İkimiz de susarak, sessizlik duvarları içinde bir süre hapso-luyoruz. İnanılmaz bir istekle onun gitmesini bekliyorum. Yalnız kalmak ve kimseye değil kendime doya doya küfür etmek, aptal-lığımı bağıra çağıra haykırmak istiyorum. Ama gitmiyor Meral. Karşımda karanlıktan yapılmış bir heykel gibi duruyor. Ne yap-a-ça-ğın-ı bilmez bir halde sigara yakıp derin bir nefes çekiyorum. Onun varlığına, hemen yanı başımda bulunuşuna ve beni rüya-larla süsleyip kurduğum, göklere yükselttiğim dünyamdan alaşa-ğ-ı edişine dayanamıyorum artık.

“Kalk git artık buradan Meral!” diyorum. “Biraz yalnız kal-mak istiyorum!”

Meral, kalkacağını sandığım bir anda, uzanıp eliyle ellerimi, yumuşacık, sıcacık tutup sıkıyor. Bir anda her şey yeniden baş aşağı dönerek eski haline geliyor. Kalbim yerinden fırlayacakmış gibi çırpınmaya başlıyor.

“Sana hissettiklerim konusunda yanılmıyorsun Veysel!” diyor tatlı bir fısıltıyla. “Seni, belki senin beni sevdiğinden çok seviyo-rum ben!”

Kulaklarıma inanamıyorum. Birden canlanıp doğruluyorum.

“Meral!” diye bir çığlık çıkıyor ağzımdan.

“Bunun böyle olmaması için o kadar uğraştım ki! Bilirsin ben irademe sahip biri olarak tanırım kendimi, ama bu konuda söz geçiremedim irademe. Ne kadar kaçmak, ne kadar unutmak ist-edimse de başaramadım. Her geçen gün sana duyduğum sevgi büyüyerek gelişti” diyor Meral.

Sesinde ne yapacağını bilemeyen bir kararsızlık var.

“Neden unutmak istiyorsun ki! Neden dünyanın en güzel duygularını içine gömerek bastırmaya çalışıyorsun Meral?” diye soruyorum. “Kimden, neden korkuyorsun?”

Meral yine sessizliğı tercih ediyor. Deminden beri, ellerimi yakan o güzel ellerini geri çekip, derin bir iç çekiyor. Sonra kararlı bir sesle,

“Bak Veysel,” diyor, “seni seviyorum. Seni her şeyden çok seviyorum, ama bu sevginin yerinin burası olmadığını düşünüyorum. Bu Allahın belası yerde sevgiye, aşka yer yok. Günlük yaşamda çektiklerimiz zaten yeter, bir de bu ilişki yüzünden kötü şeyler yaşamayalım.” Ellerini yeniden ellerimin üstüne koyuyor. Karanlığa rağmen, gözlerimin içine bakmaya çalışıyor.

“Bu konuşmayı burada kesip, Türkiye’de tamamlayalım, hı? Bizim biz olarak kendimizi koyabileceğimiz bir ortamda dillendirelim sevgimizi! Ne dersin?”

Birden ellerini sıkıca kavrayıp kendime doğru çekiyorum Merali. Önce elbisesinin üzerindeki serinliğı hissediyorum, sonra yumuşak, iç bayıltıcı bir sıcaklık vücudumun her yanına yayılıyor. Sıkıca sarılıyorum. Meral bir an kaskatı kesiliyor. Sonra o da bırakıyor kendini. Kollarıyla doluyor beni.

“Veysel!” diyor inleyerek, “Veysel, seni çok seviyorum! Çok!.. Seni her şeyden çok...”

“Sus!” diyorum. “Sus ve bana sarıl! Bu anı o kadar çok bekledim ki! O kadar çok acı çektim ki! Konuşma! Sadece sarıl!” Daha da sıkı sarılıyor Meral!

“Canım!” diyor, “Bir tanem! Ben de, ben de!”

Sabaha kadar neredeyse hiç konuşmadan birbirimize sarılarak oturuyoruz. Ara sıra bir iki kelime edip, kahkahalarla gülüyoruz. Her gülüşümüzde biraz daha sokuluyoruz birbirimize.

İnsanın davranışlarının, yapacaklarının kimle ve ne için olursa olsun birtakım anlaşmalarla sınırlanmasının ne kadar yanlış olduğunu tüm çıplaklığıyla hissediyorum. “Biz sana karışmaya-cağız, sen de bize karışma” teklifine evet dememin ne kadar acı olduğunun, kampta geçen ilk bir kaç günden sonra çok derin bir

biçimde farkına varıyorum. İçim burkuluyor. İçim kan ağlıyor. Meral’le düzelen ilişkimize, onu kollarıma aldığımda yaşadığım düş âlemlerine rağmen, hep bir eksikliğin ezikliğini yakıcı bir biçimde içimde hissediyorum. Sadece yapılanlara karşı bir şey yapamamanın ezikliğini değil, günü kurtarmak için nelerin olabileceğini düşünmeden yapılan teklife “evet” diyerek ne kadar ace-mice, hatta korkakça davrandığımın da farkına vararak acı çekiyorum. O güne kadar doğru olarak savunduğum tüm şeylerin, ağzımdan çıkan bir “evet”le kaybolup gittiğini düşünmek beni perişan ediyor. Meral’in tüm çabalarına, beni desteklemesine ve sevgisini başka hiç kimsenin yapamayacağı kadar güzel sunmasına rağmen, içimdeki acıyı ve kafamdaki yenilmişlik duygusunu atamıyorum. Oysa birçok arkadaşın bana gıptayla baktığını çok iyi biliyorum. İşin doğrusu, bana o kadar iyi davranılıyor ki, dışarıdan bakıldığında gıpta etmemek elde değil. Örneğin, sadece Hasan’la yakınlığımdan dolayı, belki ben karşı gelirim diye, onun da benim gibi canının istediği şeyi yapmasına seslerini çıkarmıyorlar. Meral’le ilişki mi hepsi bildiği halde, herhangi bir yerde, herhangi bir biçimde kesinlikle kullanmıyorlar. Kampta yaşananları, arkadaşlara eğitim adına yapılanları göz önüne aldığım da benim, hiç kimsenin sahip olmadığı kadar rahat hareket olanağına sahip olduğumu biliyorum. Buna rağmen rahat olamıyorum.

Benden birkaç gün sonra kampa gelen Osman komutayı tümüyle ele alıyor. Resmi olarak Yalçın hâlâ kamp komutanı, ama bomba eğitimi diye verilen gülünç bir eğitim dışında yapılan her şeyin Osman tarafından yapıldığını, insanların tepkilerinin onun tarafından yumuşatıldığını herkes gibi ben de görüyorum. Osman’ın insanlar üzerindeki etkisinin Yalçın’a göre daha fazla olması, disiplin adına yapılan her şeyin insanlar tarafından daha kolay kabul edilmesine neden oluyor. Okuna okuna ezberlenen

ve artık bir anlamı olmadığına neredeyse herkesin inandığı güzel laflar dışında içinde bir şeyin olmadığı çeviri yazılardan gayri hemen hemen hiç bir politik eğitim verilmiyor olmasına bile karşı çıkan yok gibi. Bırak karşı gelmeyi, öyle bir yaşantı sürülüyor ki böyle bir şeyin gerekliliğini düşünen bile yok. Bir zamanların düşünen, tartışan ve üreten insanları, şimdi askeri eğitim adı altında inanılmayacak gülünçlükler yapıyor. İşin en acı tarafı, Maluli'dekinden farklı olarak, yapılanlara sadece ses çıkarmama gibi bir nedenden değil, böyle bir yaşantının gerekliliğine inandıklarından canla başla yapıyorlar söylenenleri. Birkaç kişi dışında (ki onlar eğitim diye yapılan şeyler sırasında hemen kendilerini belli ediyor) hemen herkes, çılgın gibi, coşku içinde verilen komutları yerine getiriyor.

Böyle olunca yapılan her şey gönüllü yapılmıymış gibi bir görüntü oluşuyor.

Bildiğimiz klasik ordu örgütlenmesinde verilen, daha açık bir anlatımla, karşı olduğumuzu söylediğimiz Türkiye Cumhuriyeti'nin ordusunda yapılan her şey, eksiksiz bir biçimde askeri eğitim ve askeri disiplin adı altında Selahattin Kampı'nda veriliyor. Hem de canla başla!

Sabah oldukça erken bir saatte kalkılıp, uzun bir mesafeyi tek sıra halinde, herkesi bir öndekinin ensesine baktırarak düzgün sıra halinde ve uygun adım koşturularak yapılan sabah sporu; kahvaltının ardından dörderli ya da beşerli sıra halinde saatlerce uygun adım yürüme talimleri; öğlen yemeğinden sonra, bomba eğitimi adı altında, Türkiye koşullarında bile gülünç gelebilecek basitlikte verilen bir eğitimin ardından yeniden saatler süren marş marş yürüyüş; en son olarak ilk gördüğümüzde gülüp geçtiğimiz, tutulacak ve atılacak yerin, tutanın ve tutulanın belli olduğu, eğitimden çok oyuna benzeyen yakın dövüş teknikleri

komedisi bir günün programını oluşturuyor. Çok özel durumlar dışında hemen hemen her gün aynı şeyler yapılıyor.

Devletlerin, eğitimden çok gencecik insanları aşağılanmaya alıştırma amacını güden günlük programı, hem de acemi erlere verilen biçimiyle, Devrimci Yol'cular tarafından neredeyse eksiksiz bir biçimde kendi arkadaşlarına veriliyor olması dayanılacak gibi değil!

Kimsenin bunları yapmam için beni zorlamaması, söz verip de tutmak zorunluluğu hissettiğim, pişmanlığını ağzımdan çıkıttıktan hemen sonra duyduğum anlaşma sözü, hepsinden önemlisi de, arkadaşların çoğunun yaptıklarının gerçekten gerekli olduğuna inanıyor olması müdahale olanaklarımı neredeyse tümüyle ortadan kaldırıyor. Öylesine uygun adım yürüyor, tek bir kişiy-miş gibi öylesine mükemmel geri dönüşler yapıyorlar ki, görenlerin onları böyle bir eğitimi yıllardır aldığını, daha kötüşü böyle bir eğitimi kolayca alabilecek bir kültürden geldiğini sanması işten bile değil!

Yapılanların tümü inanılmaz bir biçimde zoruma gidiyor. Ama özellikle, uzun mesafeyi içeren rap rap koşudan sonra yaptırılan "kültür-fizik" hareketleri beni kahrediyor. Nazım Hoca gibi sporu kendi yaşamıyla birleştirmiş biri tarafından daha önce sporla tanıştırılan bu insanların, Osman'ın Mamak Cezaevi'nde öğrendiği, oradaki arkadaşlarımızın dayak altında yapmak zorunda kaldıkları aşağılayıcı hareketleri, hem de aynı komutlarla hiçbir soru sormadan yapıyor olmaları bütün yaşam enerjimi alıp götürüyor.

"Neden böyle yapıyorsunuz?" diye soruyorum Osman'a. "Sabahtan akşama kadar rap rap yürümenin Devrimci Yol'culara ne yararı var? Kilometrelerce tek sıra halinde ve uygun adım koşmayı arkadaşlarımıza nasıl uygun görürsünüz? Hele kültür-fizik hareketleri diye adlandırdığınız, Mamak ve diğer askeri ce-

zaevlerinde arkadaşlarımıza zorla yaptırdıklarını bildiğimiz o aşağılık hareketleri nasıl olur da burada yaptırırsınız? Sporu daha önceden Nazım Hoca'dan görüp öğrenmiş bu insanlara, böyle bir şeyi nasıl kabul ettirebiliyorsunuz?”

Kaçamak sözlerle yanıt veriyor Osman.

Sözüm ona rap rap yürümeyi kamp yönetimi istediği için yapıyorlarmış. Burada kalmanın bir koşulu da bu eğitimi yapma zorunluluğu imiş. Yoksa kendileri de böyle bir eğitimin gerekli olduğuna inanmıyorlarmış. Askeri bir kampta bir disiplin içinde, gerekirse uygun adım koşmanın yadırganacak bir tarafı yokmuş. Kültür fizik hareketlerini kendisinin Mamak'ta öğrendiği doğruymuş, ama sporun kimin tarafından öğretildiğinin ne önemi varmış! Önemli olan onun yararlı olup olmadığıymış!

Savunduğu şeylerin elle tutulur bir yanı yok Osman'ın. Bazen saatlerce tartışıyoruz onunla. Ama sonuç, “Biz böyle düşünüyoruz, herkes de bunu gördüğün gibi severek yapıyor, bir sen mi karşı geliyorsun?”a çıkıyor. Çoğunluğun değil ama, herkesin böyle düşünmediğini biliyorum.

Benimle konuşmaya çalışan, yapılanların doğru olmadığını en azından şikâyet olarak dillendiren arkadaşların sayısı hiç de az değil.

Osman'a, kimler olduğunu söylemeden, sandığı gibi herkesin yapılanlardan hoşnut olmadığını, kendilerinin disiplin adı altında tüm kapıları kapattığı için, hiç istemediğim halde şikâyetleri benim dinlediğimi söylüyorum. Pek inanmak istemiyor bana.

“Arkadaşlarımızla her türlü şeyi konuşacak bir yakınlığımız var bizim” diyor. “Hem zaten şikâyetlerini sana söylemelerinin de hiç bir anlamı yok!”

“Bence de yok, ama bu bir gerçek!”

Aslında bu şikâyet konusu ilginç! Öyle insanlar gelip, öyle dertlerini anlatıyorlar ki bana, bazen bir oyun oynandığından

şüpheleniyorum. Yönetim kademelerinden insanlar bile, eğer bazı şeylerden kendilerine göre zarar görmüşlerse, ilk fırsatta bunu bana aktarmaya çalışıyorlar. Hemen benim bazı konularda haklı olduğumdan dem vuruyorlar. Bu insanların bana yaptıkları tavsiyelerse hemen hemen aynı: haklısın, ama erken ve tepkisel yaklaşıyorsun!

İlk başlarda şaşkınlık geçiriyorum. Neler olduğunu anlamaya çalışıyorum. Ama sonra, amaçları ne olursa olsun, söylediklerini, anlattıklarını hiç ciddiye almadan dinleyerek geçiştirmenin daha doğru olacağına karar veriyorum. Heyecana kapılıp söyleyeceklerimin, yarın işleri yeniden düzeldiğinde -ki bu sık sık oluyor- bana karşı koz olarak kullanılacağını biliyorum. Kimler gelmiyor ki yanıma? Rahmi, Osman ve Halil dışında yönetimdeki hemen herkes bir şekilde yanıma gelip benim ne kadar haklı olduğumu, aslında yapılanlardan kendilerinin de rahatsızlık duyduklarını, ama benim çok erken davrandığımı anlatıyorlar. Gülerек geçiştiriyorum onları.

Bir de gerçekten rahatsızlık duyan, hiçbir beklentisi bulunmayan sıradan arkadaşlar var. Hepsine bir umutsuzluk, bir çaresizlik, bir ne yapacağını bilememe duygusu hakim. Bu arkadaşlara karşı ne yapacağımı gerçekten bilemiyorum. Onların, zaten içlerine sinmiş yılgınlığını daha da güçlendirmek istemiyorum; öte yandan, hem daha önceki deneyimlerimin bana kazandırdıkları hem de işlerinize karışmayacağım sözü beni düşündüklerimi açıkça anlatmaktan alıkoyuyor. Daha çok dinlemeyi tercih ediyorum. Anlatacak birini bulmaları ya da kendilerini hiç değilse dinleyecek birinin çıkması, sürdürdükleri bunaltıcı yaşantıda en azından bir subap görevi görüyor, ama bu açılan kapı, yaşananlar içinde o kadar dar ve içeri sızan ılık o kadar az ki, birçoğu, gün boyunca somurtkan bir biçimde yapılanları yerine

getirmekten gayrı yaşam enerjisi bulacak herhangi bir şey yapamıyor.

“Bak!” diyorum Osman’a. “Şu arkadaşların yüzlerine bir bak! Hepsi azap çekiyorlarmış gibi suskun ve somurtkan geziyor. Gencecik insanların gün boyu böyle gezmeleri sizi rahatsız etmiyor mu?”

“Abartıyorsun!” diye karşılık veriyor Osman. “Gün boyu yaptıkları eğitimden ötürü biraz yorgun düşüyorlar, hepsi o kadar!”

“Peki, sen niye yorgun düşerek somurtkanlaşmıyorsun? Yalçın niye yalnızca bazı insanlarla konuşurken kaşlarını indirerek somurtuyor da, diğer zamanlarda bazılarınız gibi şen şakrak olabiliyor? Aynı eğitim size zor gelmiyor mu? Bu gencecik insanlardan daha mı dayanıklısınız?”

“Bizim kimseden farklı olduğumuzu sanmıyorum. Bana göre sen dışarıda durup bazı önyargılarla bakıyor ve görmek istediğin gibi görüyorsun. İnsanlar bazı şeylerden rahatsızlarsa bunu söylemenin yolları da, kapıları da her zaman açıktır Veysel. Sen bu yolları buluyorsun da başkaları niye bulamıyor.”

Aslında ne Osman’ı ne de kendilerine bir takım unvanlar vermiş birtakım insanları ikna etmek ve yanlış gördüğüm şeylerin onlar tarafından düzeltilmesini beklemek gibi bir niyetim yok. Ama Osman’ın da dediği gibi, biraz “dışarıdan” bakıldığında görülen manzara o kadar hüüzün verici ki, bir işe yaramayacağını bildiğim halde, hiç değilse konuşarak bir şeyler yapmak istiyorum.

Çünkü epeyce kabarık sayıda insan bir çadır arkasında, uzak bir köşede ya da meraklı gözlerden uzak bir yerde beni yakaladıklarında, gün boyunca neden ayakları havada, ilgisiz ve duyar-sız, somurtkan bir biçimde gezdiklerini dosdoğru olmasa da bir yoluyla bana aktarıyorlar ve ben, bana aktaranlar kadar duyar-sız olamıyorum. Bu yüzden de, neredeyse gün boyu kendimi yiyip

duruyorum. Meral’le kendimize ait bir yer ve zaman bulduğumuzda, kamptaki yaşam ve neler yapabileceğimiz üzerine sık sık konuşuyoruz. Ama bütün olasılıklarımız sonuçta “Burada hiçbir şey yapılamaz”a çıkıyor. Bu tür bir yaşamın engelleneceği, yapılanların hiç değilse gelecek açısından düzeltilebileceği yalnızca bir tek yer çıkıyor karşımıza: Türkiye. İkimiz de artık Türkiye’ye gitmemizin kaçınılmaz olduğunu, buradaki çalışmaların bu gidişi geciktireceğini, zaten çalışmalar tamamlanıp geri dönülse bile, bu hale gelmiş ve kendilerine hiçbir işe yaramayan bir eğitim verilmiş insanların Türkiye’de hiç bir şey yapamayacağını düşünüyoruz. Özellikle son günlerde herkesin dilindeki çok sayıda yeni insanın geleceği haberi, bizim bir an önce Türkiye’ye gitmemizin ve hiçbir şeyden haberleri olmayan insanların burada kurulan bu yaşam biçimine sokularak ruhsuzlaşmalarını engellememizin ne kadar önemli olduğunu öne çıkarıyor. Sonuçları ne olursa olsun, Türkiye’ye bir an önce geri gitme kararı alıyoruz. Öncelikle Rahmi’leri sıkıştırarak bu amacımıza ulaşmayı, en kısa zamanda bu Allahın belası yerden uzaklaşmayı kararlaştırıyoruz. Bir yolunu bulup Şam’a gitmenin, Rahmi’yle bu konuyu konuşmanın yollarını ararken, Şam’dan gelen Ensar’dan Rahmi’nin beni hemen “yukarı ev”e çağırdığını öğreniyorum. Kılı kırk yarararak Şam’a gitmenin yollarını düşünmeme rağmen böyle bir çağrı bir anda içime bir kuşku dolduruyor.

Neler oluyor? Nereden çıktı bu çağırılma işi şimdi?

Osman’a haber bırakıp hemen yola koyuluyorum. Bendeki kuşkuyu Meral de paylaşıyor.

“Dikkat et kendine! Bizi, ikimizi düşün!” diyor beni uğurlarken.

“Kendine dikkat et!” Kafamın içinde bu sözcük uğulduyor. Nasıl bir duruma geldik ki, bir arkadaşımızın yanına giderken bir başka arkadaş ona böyle bir uyarıda bulunabiliyor? Hiç tanıma-

dığımız halde, ülkenin ta öbür ucundaki bir arkadaşımızın başına gelenleri kendi başına gelmiş gibi kabul eden, sırt sırta vererek bir kez olsun kuşkuya düşmeden gerekirse ölüme bile gitmesini bilen bir hareketin insanları nasıl oldu da bu duruma gelebildi? Binlerce militanı ile insanlara umut veren bir hareketin bu coşkulu, bu yerinde duramayan insanları, kendimizden başka kimsenin karşımız da olmadığı bir yerde nasıl oldu da bu hale gelebildi?

Dev gibi bir hareketin başına, kendilerinin bile hayal edemeyecekleri bir biçimde geçen “çapsız” insanlar, bu hareketi ve onun genç insanlarını ne hale getirdiler! Kısacık, üç yıllık tarihle, insanlara en azından ilk kez “bu iş olabilir” umudunu veren, bu umutla yüz binleri etkileyen bir hareketin geriye kalan insanları nasıl oldu da kısa bir zamanda kendi umutlarını yitirir hale geldi?

Moralim sıfır, kafamda bir yığın soru ve içimde giderek büyüyen bir kuşkuyla çalışıyorum kapıyı. Kapıya yaklaşan terliklerin tıkırtısından gelenin Rahmi olduğunu tahmin ediyorum. Kapının açılmasıyla bu tahminim doğrulanıyor. Rahmi, biraz gergin bir yüzle ve elinde bir tomar kâğıtla karşılıyor beni.

“Hoş geldin Veysel! Tam zamanında geldin!” deyip, beni içeri davet ediyor. Koridorda yan yana konulmuş iki valiz ilk dikkatimi çeken şey oluyor. Bir anda kafamdaki şüphe şekilleniyor.

“Ne oluyoruz?” diyorum kendi kendime, “bu valizler benim için mi? Öyleyse nereye? Valiz olduğuna göre Türkiye olamaz! Gene mi Avrupa hikayesi? Avrupa mı, asla!”

Bir an valizler karşısında çakılıp kalıyorum. Ama Rahmi bu konudaki kuşkularımı bir anda dağıtıyor:

“Biraz daha geç kalsaydın görüşemeycektik Veysel! Bir buçuk iki saat sonra Almanya’ya uçmam gerekiyor.”

Benim ne kadar rahatladığımı sırtı dönük olduğu için göremeyen Rahmi, masa ve sehpa üstüne gelişigüzel atılmış bir yığın kâğıdı karıştırarak elindeki kâğıt tomarına bir şeyler ekliyor. Rahatlamış bir şekilde salona girip içeridekilere selam veriyorum. Rahmi'nin yüzündeki gerginliğin genel olarak evin havasına da yansıdığını selamıma karşılık veren insanların yüzlerinden anlamak çok zor olmuyor.

Elindeki kâğıtların yeterli miktara ulaştığına karar veren Rahmi, onları bir naylon dosyaya, ardından renkli bir naylon torbaya koyarak yanıma geliyor. "Zamanım çok dar, bu yüzden hemen konuşalım Veysel. Şu odaya geçer misin?" diyor. Eliyle gösterdiği odaya hiç ses çıkarmadan yöneliyorum. Rahmi elindeki torbayı koridordaki valizlerin üstüne koyup hızla yanıma geliyor. Biraz tedirgin bir biçimde yüzüne bakarak bekliyorum. Rahmi, bütün telaşına rağmen içeri girdikten sonra hemen konuya geçmiyor. Kampı soruyor. Benim nasıl olduğumu soruyor. Almanya'ya gideceğini, bu yüzden sabahdan beri hazırlandığını, ama hâlâ her şeyi toparlayamadığını söylüyor. Yüzündeki gergin ifadeden bir türlü kurtulamıyor. Onun bu telaşlı ve sinirli hali benim Türkiye'ye gitme isteğimi açmamda tereddüde düşmeme neden oluyor. Ama böyle bir fırsatı bir daha yakalayamayacağımı düşünüp kendimi zorluyorum.

"Seninle mutlaka konuşmak istediğim şeyler var Rahmi!" diyorum.

Rahmi birden elini kaldırıp benim daha fazla konuşmamı engellemek istiyor.

"Seninle Almanya dönüşü konuşalım Veysel! Şimdi benim seninle konuşmak istediğim şeyler var ve zamanım yok denecek kadar az. Aslında hemen çıkmalıyım yola!" Kısa bir sessizlik oluyor, sonra Rahmi kafasını kaldırıp, her zaman zor anlarda yaptığı gibi gözümün içine bakıyor ve "Senden bir şey istiyorum Vey-

sel!” diyor. Merakla ve soru dolu bakarak suskun karşılıyorum Rahmi’yi. “Ben bir süre Avrupa’da kalacağım. Bu süre içinde burada, sence kötü bir şey olursa lütfen konuşmak için beni bekle. Ne olursa olsun sakın köprüleri atma, benim dönüşümü bekle, olur mu?” diye devam ediyor. Şaşırp kalıyorum. Ne demek “köprüleri atmak!” Hem sonra neden köprüleri atacakmışım ki!

“Ne demek şimdi bu?” diye sert bir sesle soruyorum. “Köprüleri atmak da nereden çıktı?”

“Bir şey değil!” diyor Rahmi, “Özel olarak bir şey yok! Ama bir süre buradan ayrı kalacağım. Bu süre içinde herhangi bir sorunun olursa bu sorunu başkalarıyla çözmeni istemiyorum. Bana söz vermeni istiyorum, ben gelmeden ipleri koparacak herhangi bir şey olmasın!”

Haydaa! “Atılan köprüler”den sonra “kopan ipler.”

“Ne köprüleri atmak, ne de ipleri koparmak gibi bir niyetim yok benim! Hem sonra neden böyle bir şeyi yapabileceğimi düşünüyorsun ki?”

Rahmi, ayağa kalkıp kapıyı açarak aralıkta duruyor, “Beklediğimden değil Veysel! Ama ben yokken, burası konusunda rahat olmak istiyorum. Tamam mı? Söz veriyor musun bana?” diyor aceleyle. Konuşacak, soru soracak çok şeyim olmasına rağmen, onun telaşlı hali ister istemez beni, “Sen merak etme, öyle bir şey olmaz!” demeye zorluyor.

“Tamam, o zaman! Benim hemen gitmem gerekiyor! Kardeşlerine bir şey söylememi istiyor musun?” diyerek, koridora çıkıyor. Kardeşlerim mi? Ha evet, benim kardeşlerim var Avrupa’da!

“Yok!” diyorum, “Selamımı söyle yeter!”

Salondakilerle acele bir biçimde veda edip, Halil’i ve Mazlum’u da yanına alarak kapıdan çıkıp kayboluyor.

Rahmi gittikten sonra iyice sessizleşen ev halkının bütün ısrarlarına rağmen evde kalmak istemiyorum. Rahmi’lerin aşağıda

arabaya bindiklerini tahmin ettiğim bir süreyi geçirir geçirmez, kampa geri dönmek için hareket ediyorum. Tek başına çözemediğim, köprüleri atmak ve ipleri koparmak ifadelerinin ne anlamı geldiğini bir an önce, özlemi giderek içimde büyüyen, hayatımın bundan sonrası onsuz olamaz artık diye düşündüğüm ve dönüş yolumu dört gözle beklediğini kesinlikle bildiğim sevdiğim kıza, Meral'e açmak istiyorum. Onun beni her zaman rahatlatan ve sakinleştiren yorumunu duymak; her açıldığında bembeyaz dişlerini bana göstererek, beyazla kırmızının o inanılmaz uyumunu anlatan dudaklarına bakmak, onları dudaklarının üstünde hissetmek; sıcaklığı, sevgisini sunuş biçimi ile bambaşka diyarlarda, ağırlıksız gezmek istiyorum.

Ne demekti bu? Özel olarak da Şam'a kadar çağırılıp, "Ben burada yokken kötü bir şey olursa sakın ipleri koparma" uyarısında bulunmak, köprüleri atmamamı istemek ne anlama geliyordu?

Kampa döndükten sonra da bu sorunun yanıtını bulamıyorum. Üstelik benim kafa karışıklığım Meral'e de geçiyor. O da bir anlam veremiyor bu çağrıya.

"Belki de gerçekten kendisi yokken senin kötü bir şey yaşamamanı istiyor!" diyor sonunda Meral.

"Onun izni olmadan nasıl kötü bir şey yaşayabilirim ki?" "Bilmiyorum!" diye yanıtlıyor Meral beni, "bence en açıklayıcı yorum bu!"

"Bakalım göreceğiz!" diyorum kısaca. Meral iyice sokuluyor bana. Bir anda tüm sorular ve sorunlar çok uzaklara kaçıyor. O ve ben gerçek dünyamızda, gerçek ve yaşayan tek varlıklar olarak biz kalıyoruz geriye.

Meral'in ısrarı üzerine sabah erkenden kalkıp tek sıra halinde ve rap rap koşulan koşuya katılıyorum. Herkesi tek sıraya sokan Yalçın, bundan emin olmak için bir kez daha baştan sona kadar

insanları tek tek gözden geçirip sert emirlerle sabah sporunu(!) başlatıyor. Otuz kırk kişinin belli aralıklarla oluşturduğu uzun tek sıra kuyruğun en arkasında yer alıyorum. Hemen önümde Hasan var. Yalçın hariç herkes tek sıra halinde koşuyor. Yalçın bir yavaşlayıp bir hızlanarak, kâh sıranın bu başına geçiyor, orada emirler verip düzeni sağlıyor, kâh ters tarafa doğru koşarak aynı şeyleri arkadakiler için emrediyor:

“Hizayı bozmayın! Herkes bir öncekinin boynuna bakarak koşsun! Ayaklara dikkat et! Dikkat et dedim ayaklara! Sol! Sol!” Ne ben ne de Hasan söylenenlere dikkat ediyoruz. Hatta Hasan, söylenilenin tam tersini yapmaya gayret ediyor. Ara sıra dönüp benimle konuşuyor, ki bu böyle bir disiplin içinde yapılan koşuda kesinlikle yapılmaması gereken tek şey! Buna rağmen düşmanca bakışlar dışında Yalçın bize hiç sesini çıkarmadan diğer kalanları komuta ediyor. Zaten geriye doğru koştuğunda, bize yaklaşımdan gerisin geriye dönüp bize olduğu belli olan, ama başkalarına yönelen sert emirler yağıdırıyor:

“Tek sıra halinde koşulacak! Sıra bozulmayacak! Konuşma olmayacak! Sol! Sol!”

Zaman ilerledikçe, yorgunluğun yarattığı gevşemeyle ve biraz da bizim davranışlarımıza ses çıkarılmamasının verdiği rahatlamayla bir kaç kişi sırayı bozmayı deniyor. Ama anında Yalçın tepelerine dikilip “Geç sırayaaaaa!” diye öyle bir bağılıyor ki, bu girişimde bulunan arkadaşlar anında düzeni yeniden sağlıyorlar. Hasan’la ben Yalçın’ın boyun damarlarını çatlatırcasına çıkardığı o garip sese gülüyoruz. Sıranın hepsi değil ama sanıyorum yarısına yakın bir kısmı bizim hiç durmadan konuşmamızı, Yalçın’ın her haykırışından sonra kıkır kıkır gülüşümüzü duyup dinliyor. Bir ara Hasan önümden çıkıp yanıma geliyor. Yalçın’ın gözleri dönüyor. Yanımıza kadar gelip bize bakmadan, avazı çıktığı kadar bağılıyor.

“Tek sıra koşulacak! Sıra bozulmayacak!” Çok kötü bakıyor bize. Neredeyse yanımızda, ama bize hiç bakmadan bas bas bağıyor. Hasan hiç aldırıyor. Hâlâ yanımda ve benimle konuşarak koşuyor.

Birden orta sıralardan bir yerden Adnan da sıradan çıkıp ayrı koşmaya başlıyor. Yanımızda ne yapacağını bilememenin verdiği kızgınlıkla bas bas bağırarak Yalçın, birden kurşun gibi fırlayıp Adnan’ın tepesine dikiliyor. Öyle inanılmaz bir ses tonuyla “Geç sırayaaa!” diye bağırıyor ki, Adnan ancak bir refleksle yapılabilecek bir hızla yeniden yerini alıyor. Yalçın bir süre gözlerini Adnan’dan ayırmadan artık ne dediği anlaşılmayan emirler yağıyor. Koşacağımız mesafe sekiz kilometre, bir de sekiz kilometre dönüş, toplam on altı kilometre. Bu on altı kilometre konuşarak da olsa bitmek bilmiyor bir türlü. Hasan,

“Ben bırakacağım koşuyu!” diyor, “dinine yanarım böyle sporun!”

Daha ben bir şey söylemeden biraz önümüzde koşan Yalçın, “Herkes koşuyu bitirmek zorundaaaaa! Kimse sıradan çıkmasın!” diye bağırıyor. Hasan bana bakıp gülüyor. Yorgunluğun verdiği yüz gerginliğine rağmen, Yalçın’ın bu davranışına ben de gülere gülere karşılık veriyorum. Yan gözle bize bakarak koşan Yalçın birdenbire avını görmüş alıcı kuş gibi öne doğru fırlıyor. Yeniden sıradan çıkmış olan Adnan’ın yanına bir çırpıda varıp, yüzüne olanca gücüyle bir yumruk atıyor. Daha Yalçın koşarken kötü bir şeylerin olacağını sezmiştim: Bir anda yorgunluğumu unutarak Yalçın’a yetişmeye çalışıyorum. Aynı şeyi orta sıralara yakın olan Osman da yapıyor. Yediği yumrukla sıranın öteki tarafına yıkılan Adnan kendini toparlayıp ayağa kalkmaya çalışıyor. Yalçın gözü dönmüşcesine silahına davranıp kınından çıkıyor.

“Eyvah!” diyorum içimden, “Adnan’ı vuracak!” Birden Osman yetişip yakalıyor elinden Yalçın’ı. Sonra ben ve hemen yanı başımızdaki birkaç kişi çullanarak alıyoruz Yalçın’ın elinden silahı. Yalçın çıldırmış bir vaziyette. Hâlâ insan sesine benzemeyen hırıltılarla emirler vermeye çalışıyor: “Bozmayın sıraları! Herkes sıraya geçsin!”

“Ben buraya ölümü göze alarak geldim!”

Koşu bitiyor. Arkadaşlar şaşkınlık içinde Adnan’a çekilen, şimdi Osman’ın elinde olan tabancaya bakıyor. Kimse bir şey demiyor ama öfkeli oldukları her hallerinden belli. Gruplar halinde yenden kampa dönüyoruz. Kampa ulaştığımızda gruplar birleşerek kendiliğinden bir toplantı başlatıyorlar. İlk başlarda ortaya atılarak başlatılan bir konuşma olmuyor. Her kafadan bir sesin çıktığı, ön sırada olayı tam görmemiş olanların sorduğu sorulara diğerlerinin cevap yetiştirmeye çalıştığı bir ses kalabalıklığı biçiminde geliyor toplantı. Herkese hitap eden ilk konuşmayı, en son Yalçın’la birlikte kampa gelen Osman yapıyor. Yüzünde zor zamanlarda başvurmaya alışık olduğu yılışık gülümsemeyle, “Arkadaşlar, lütfen biraz sakin olalım” diyor. Daha sözü bitmeden bir arkadaş, “Nasıl sakin olabiliriz Osman?” diyor. “Neredeyse bir arkadaşımız tabancayla vurulacaktı!”

Başka bir arkadaş kalkıp, Yalçın’ın vurduğu yerden hâlâ kan gelen ve şiştiği için neredeyse kapanmaya yüz tutmuş gözünü elindeki bir mendille pansuman etmeye çalışan Adnan’ı gösterek, “Nasıl oluyor da bir arkadaşımız başka bir arkadaşımıza böyle vurabilme hakkını kendinde görebiliyor Osman?” diye soruyor. Osman hâlâ yüzündeki ifadeyi değiştirmeden, olaya kendisinin de üzüldüğünü, her ne kadar Adnan arkadaş bütün ikazlara rağmen sıradan çıkarak disiplini bozduysa da Yalçın’ın böyle bir şeyi yapmaması gerektiğini, böyle bir yanlıştın bir daha olmaya-

cağına yürekten inandığını, zaten biraz önce Yalçın'ın da kendisini tutamadığı için pişman olduğunu kendisine bildirdiğini, kendisinin de böyle bir şeyin bir daha olmaması için özel gayret göstereceğini söyleyip toplantıyı bitirmek istiyor.

“Bir dakika Osman!” diye bağırarak müdahale ediyorum. Osman da dahil herkes birden susup bana bakıyor. Çok acı bir olayı, yılışık bir yüz ve yılışık bir ifadeyle açıklamaya çalışması cinlerimi tepeme çıkarıyor.

“Bu olay söylediğin kadar basit bir olay değil! Bu olay, yalnızca Yalçın'ın kendini tutamayarak Adnan'a bir yumruk atması biçiminde yorumlanarak geçirilemez! Biraz önce yaşadıklarımız burada kurulmak istenen, bir süredir de hayata geçirilen bir yaşam anlayışının çok doğal bir uzantısıdır! Bir ya da birkaç kişinin emrettiği, diğerlerinin sorgusuz sualsiz bu emirlere uyduğu bir yerde, bir yaşam anlayışında, emredenin emir alana, söylediğini iyi yapmadığı için ceza vermesinden doğal ne olabilir? Emir komuta ilişkisinde, emir alanın komuta altındayken kendine özgü bir şey yaptığı, yapmışsa cezalandırılmadığı nerede görülmüş ki?” Konuşurken iyice sinirlenip kızaran birkaç yüz dışında, neredeyse tüm arkadaşların kafalarının yere eğilmiş olduğunu fark ediyorum. Bu manzara öyle koyuyor ki bana, sinirimden tir tir titriyorum.

“Hayır, Osman arkadaş!” diye devam ediyorum, “bugün yaşadığımız senin anlattığın gibi basit bir olay değil ve öyle pişmanlık laflarıyla da geçirilemez. Burada kurduğunuz yaşamı tartışmadan, bu yaşam biçimini mahkûm etmeden bu olayı çözümleremezsiniz.”

“Bu kadar yeter artık!” diye bir ses duyuluyor ortalıkta. Sesin geldiği yöne bakıyorum: Vehbi ayağa kalkmış, işaret parmağını bana doğru tehdit edencesine sallayıp, “Senin yaptığın bini geçti artık! Bu iş böyle devam edemez!” diye bağırıyor. Sesindeki

hiddet öylesine yoğun ki elleri titriyor. Vehbi'yi ilk kez böylesine sinirli ve bana karşı tehditkâr görüyorum. Sonra Osman'a dönüp, "Sadece buradaki yaşantıyı değil, her şeyi tartışalım, her şeyi tartışıp bu işi burada bitirelim! Bu iş daha fazla bu biçimiyle gidemez! Biz bir an önce Türkiye'ye gitmenin hazırlıklarını yapmaya çalışırken birilerinin kalkıp bunu her zaman baltalamaya kalkmasına daha ne kadar dayanacağız!" diyor. Sonra arkadaşlara dönüp, "Önerim, bugün toplantıyı burada kesip, yarın sadece bu olayı değil, başkalarının da neler yaptığını içeren, teorik karşı çıkmaları da kapsayan, her şeyin ortaya döküldüğü bir toplantının yapılması" diyor.

Hiddetini koruyarak oturuyor yerine Vehbi. Sanki ilk defa kendilerine bir şey soruluyormuş da ne yapacaklarını, nasıl davranacaklarını bilmiyorlarmış gibi, arkadaşların hiçbirinden ses çıkmıyor. Konunun muhatabı ve esas olarak "Birileri çıkıp uğraşlarımızı hep baltalıyor!" sözündeki "baltacı" ben olduğum için yeniden konuşmak zorunda kalıyorum:

"Tamam, öyle olsun!" diyorum. "İster burada kurduğunuz yaşam biçimini, isterse bu yaşam biçimine kaynaklık eden dünya görüşlerinizi, ya da istediğiniz her şeyi tartışmaya hazırım. Hem de istediğiniz bir zamanda!" "Tamam, öyleyse!" diyor Osman, "yarın kahvaltıdan sonra Vehbi'nin önerdiği, Veysel'in de kabul ettiği bir biçimde tartışma yapalım." Sözünü bitirip arkadaşlara bakıyor. Aynı acemilik devam ediyor onlarda. Kimseden bir ses çıkmayınca ayağa kalkıyor Osman, "O zaman toplantı bitmiştir!" deyip ayrılıyor aramızdan. Vehbi ile Ensar da kalkıp yetişiyorlar ona. Sonra teker teker herkes ayrılıyor toplantı yerinden. Ben, Meral, Hasan ve karşı tarafta bir eliyle hâlâ gözünü tutan Adnan kalıyoruz yalnızca.

"Şimdi anlaşıldı senin Şam'a çağırılışının hikmeti!" diyor Meral.

“Evet!” diye yanıtlıyorum onu. “Ben de aynı şeyi düşünüyordum şimdi. Bir de Vehbi’yi. Ne kadar sinirlendiğini gördün mü?”

“Boş ver Vehbi’yi! Anlamıyor musun, o yazılan bir senaryoyu oynuyor. Ne kadar iyi oynar, ne kadar gerçekçi görünürse yeri sağlamlaşır. Kaba oyunlar Yalçın, ince oyunlar Vehbi için yazılmış, hepsi bu kadar. Hem sen belki bilmiyorsun ama Vehbi gibi küçük adamlar için sen, kaybettiği puanları geri kazanabilecekleri bir umut ağısın. Onların velinimetisin. Bakma sen öyle kızgın görüldüğüne. Böyle bir fırsatı yakaladığı için içinden sana ne dualar ediyordur bilemezsin!”

Akşam Yalçın’ın Şam’a gönderileceğini, dolayısıyla da oradakilerin doğal olarak “iş bitirme seremonisine” davet edileceğini tahmin etmek zor olmuyor benim için. Bu yüzden sabah kahvaltısında kamp sakinlerinin sayısındaki artış pek fazla şaşırtmıyor beni. İnanılmaz bir gerginlik ve sessizlik içinde yapıyor kahvaltı. Gördüğüm kadarıyla hiç kimse yeni gelenlere hoş geldiniz demiyor. Zaten yeni gelenler de neden geldiklerinin bilinci içinde böyle bir beklenti içinde olmadıklarını, asık suratlı ve kibirli duruşlarıyla herkese gösteriyorlar. Kahvaltıdan sonra demli bir çay alarak sakin bir yer bulup toplantı saatine kadar biraz dinlenmek istiyorum. Tam çadırdan çıkarken Hamza karşılıyor beni. Yüzü allak bullak. Sesi korkuyla karışık öfke dolu, hüznü.

“Ya Veysel, biliyor musun ne yapmışlar bunlar?” diyor.

Kamptaki en iyi ilişkisi olan Adnan’ın dövülmesinin Hamza’yı ne kadar etkilediğini bildiğimden, karşımdaki karışık yüzü dünkü olaya yoruyorum. Bu yüzden onun içtenlikli sorusuna takılmak istemiyorum. Dinlenmek ve biraz sonra başlayacak olan toplantıya hazırlanmak istiyorum.

“Sıkma canını Hamza!” diyorum, “biliyorum, olmaması gereken bir sürü şey oldu burada. Ama eğer bu konuda bir şey söy-

leyeceksen biraz sonra başlayacak olan toplantıda çık söyle. Çekinmeden, her şeyi açıkça söyle!” Yanından geçip gitmek istiyorum.

“Sen bilmiyorsun ne yaptıklarını!” diyerek devam ediyor Hamza, “yalnız Adnan’ı değil, dün Nizam Abi’yi de dövmüşler! Hem de çok kötü dövmüşler!”

Başımdan aşağıya kaynar sular dökülüyor. Donup kalıyorum.

“Kim? Nerde? . . .” diyebiliyorum, yalnızca.

“Nizam Abi burada!” diyor Hamza, “erik ağaçlarının yanında seni bekliyor!”

Bana bir şeyler daha söylüyor Hamza, ama onu anlayacak durumda değilim şimdi. Koşar adım erik ağaçlarının bulunduğu yere yöneliyorum. Heyecandan gözbebeklerim büyüyor. Önümü iyi göremiyorum. Bu yüzden bir iki kere neredeyse düşecek kadar tökezliyorum. Nizam! İçimizdeki en yaşlı ve saygıdeğer adam. Tüm yaşamını, ailesini, sahip olduğu her şeyi hareketimiz için adayan kişi diye bildiğimiz, bu yüzden özel itina gösterdiğimiz yaşlı “Uzun dedemizi” kim, nasıl dövebilir? Kalbim çarparak, tökezleye tökezleye, çitleri atlaya atlaya ulaşıyorum Nizam’ın yanına. Yanına vardığımda gördüğüm manzara karşısında şoke oluyorum. Neredeyse iki metrelik adamı tanınmayacak hale getirmişler! İki gözü, göz olmaktan çıkarılıp iki kırmızı et parçası haline getirilmiş.İrin mi gözyaşı mı olduğu belli olmayan bir sıvı, iyice morartılmış ve normalinden iki kat fazla şişmiş yüzüne doğru akıyor. Yediği yumruklar karşısında dik duramadığı için iki büklüm bana yaklaşarak bir şeyler anlatmaya çalışan, sesinden başka hiçbir yerini tanıyamadığım bu hilkat garibesi karşısında donup kalıyorum. Gözlerim doluyor, boğazıma bir şeyler düğümlenip kalıyor. Nefes almakta zorlanıyorum. Nizam yanıma gelip boynuma sarılıyor. Koca adam, hepimizin abisi “Uzun Nizam”, boynuma sarılıp hüngür hüngür ağlıyor. Bana nasıl dö-

vüldüğünü, kimlerin dövdüğünü, niye dövdüklerini, hıçkıra hıçkıra anlatıyor. Hemen hiçbir şey anlamadan, koynuma sokulmuş, koca iki metrelik adamı bilinçsiz sözlerle avutmaya çalışıyorum. Aklıma Nizam’la Türkiye’deki ilişkilerimiz, arkadaşlarla sırf onu rahat ettirmek için verdiğimiz uğraşlar geliyor. Kalın kaşları altında ipil ipil parlayan, şimdi bizim arkadaşlar tarafından iki et yığını haline getirilmiş küçücük gözleri geliyor gözümün önüne. Boğuluyorum! Ne yapacağımı bilemiyorum. Göğsüme dayadığı başını okşamaya çekiniyorum. Nizam bu hale getirilmemeliydi! Her şey bir yana, yaptığı şey ne kadar kötü olursa olsun, her şeyini bize adayan, bu yüzden polisten günlerce işkence gören, üstelik buradan iyi bir sınav vererek çıkan birine bu yapılmamalıydı! Hak yetki bir yana, sırf vefa duyguları bile böyle bir şeyin olmasına izin vermemeliydi! Uzun bir süre hiç konuşmadan öylece kalıyorum.

Nizam’ın anlattıkları helezonik bir hortum gibi kulaklarıma ulaşıyor, ama bana ulaşan ses titreşimlerinin anlamlarını çözemedim yüreğime inip bir köz gibi dağlayarak, boğazımda düğümlenen hıçkırığı büyütüyor. Nice sonra kendimi toplayıp, “Toplantı başladı galiba! Sen de gelmek ister misin?” diye sorabiliyorum. Nizam kafasını kaldırarak et yığını gözlerini bana dikip, “Ne toplantısı?” diye soruyor. Birden inanılmaz bir yorgunluk çöküyor üstüme. Ona nasıl bir toplantının olacağını anlatmanın ne kadar yararsız olacağını düşünüyorum o an. Daha başka soru soracak diye ödüm kopuyor. Bir tek kelime konuşacak halim kalmıyor. Şimdi ona hiçbir şeyi açıklayamam! Hiçbir şey anlatamam. Hemen kalkıp buradan gitmeliyim! Buradan kaçmalıyım!

“Sen eve git Nizam!” diyorum. “İnsanlar seni bu halde görmesinler. Ben seni ararım tamam mı?”

İtiraz etmeden uslu bir çocuk gibi kafasını sallayarak “Peki!” diyor yalnızca.

Daha fazla dayanamıyorum. Arkamı dönüp koşar adımlarla uzaklaşıyor, Nizam’ı ağaçlar arasında yalnız bırakıyorum.

Beklenen toplantı için bir araya gelmiş arkadaşları görebileceğim düzlüğe geldiğimde, birden kendime hakim olmam gerektiği bilincine varıyorum.

“Kızgınlıkla, her şeyi berbat edebilirsin oğlum Veysel!” diyorum kendi kendime. “Haklı olduğun bir konumdan haksız bir konuma geçme! Sakin ol! Söyleyeceğin her şeyi sükûnet içinde söyle!”

Toplantının başlaması için beni beklediğini açıkça belli eden topluluğa iyice yaklaştığımda kendimi, toplantıya hazır hissedebilecek bir duruma getirebiliyorum. Doğruca Meral’in yanına gidip hiçbir şey söylemeden oturuyorum. Benim oturmamla birlikte Osman açılış konuşmasını yapıyor. Sessizce, tek tek Nizam’ı dövenleri izliyorum. Kızgın gözlerle karşılık veriyorlar bana.

“Ne oldu Veysel? Bir şey mi var?” diyor Meral sessizce. Hiç sesimi çıkarmadan, yalnızca kafamı iki yana sallayarak bir şey olmadığını belirtiyorum. İkircikli gözlerle yeniden Osman’a dönüyor o güzelim başı. Osman’dan sonra ilk sözü Vehbi alıyor. Elinde tuttuğu ve önüne serdiği kâğıtlara bakılırsa bu toplantı benimle Vehbi arasında geçecek! Oysa bu güne kadar en az sorunumun olduğu, daha doğrusu son zamanlarda kaybettiği puanlarla sorunumun zaten olamayacağı, yönetimde Yalçın’dan sonra yer alan ve “zaten başka bir hareketten gelen!” Vehbi olmuştu. Kaç zaman, ıssız تنها köşelerde benim şikâyetlerimi de aşacak şekilde dert yanmıştır bana Vehbi! Kaç kere onun şikâyetleri yüzünden kendi derdimi unutup onu teselli etmeye çalışmışımdır! Ama şimdi o eskinin “zaten başka bir hareketten gelen” Vehbi’si,

Meral'in dediği gibi beni bir ekmek teknesi görerek, kaybettiklerini geri kazanma hırsıyla, benim nasıl yapılanları baltalamak istediğimi, benim *Birikim* dergisine karşı çıkarak da zaten nasıl bir bilim düşmanı olduğumu açıkça gösterdiğimi, normal yaşam sırasında yapılan bazı yanlışlıkları, özür dilenmesine rağmen, aramıza nifak tohumu ekmek için nasıl kullandığımı, öfkeli, titrek bir sesle ve Vehbi'ye yakışmayacak bir perdeden açıklıyor. Kılıcını kınından sıyrıp ya şimdi ya hiç diyor Vehbi. Uzun uzadıya konuşuyor. Sustuğunda bütün gözlerin bana çevrildiğini, "Hadi bakalım sıra sana geldi!" dendiğini hissediyorum. Bu yüzden söz almadan konuşmaya başlıyorum:

Önce, Nizam'ın nasıl dövuıldüğünü, bu dövülmeye birlikte bir gün önce bizde yaşanan Adnan olayının öyle tesadüfen meydana gelmediğini, bunların bir plan çerçevesinde, daha önceden kararlaştırılmış şeyler doğrultusunda yapıldığını, zaten burada uzun bir süredir sürdürülen yaşam biçiminin sonunda gitmesi gereken yerin bu olduğunu söylüyorum. Birkaç arkadaş Nizam'ın dövülmesi konusunda bazı sorular sormak istiyor ama onları engelliyorum.

"Ne fark eder!" diyorum. "Nizam ya da Adnan, ya da Veysel, ya da bir başkası. Önemli olan kimlerin dövüldüğü değil! Önemli olan bir yaşam biçiminin, sonuçta kendisinden memnun olmayanlara karşı uyguladığı yöntemin kendisi değil midir? Bu konuda daha fazla konuşmak istemiyorum. Yalnızca iki şeyi dilemekten kendimi alamıyorum: birincisi, umarım Nizam arkadaşı dövenler -ki ben kimlerin dövüldüğünü biliyorum- nasıl birini dövüklerini bir gün düşünüp vicdan azabı çekmezler; ikincisi, umarım kendilerinin Nizam'a karşı kullandığı yöntem bir gün kendilerine karşı da kullanılmaz. Çünkü arkadaşları diye bildiği insanlar tarafından saldırıya uğramayı kaldırmak -Nizam'da da gördüğüm gibi- yenilir yutulur, hafif geçirtilir şey değil! Bu iki dilek-

ten sonra bu konu üzerinde durmak istemiyorum. Çünkü her ne kadar arkadaşlarımızın, yine bizim arkadaşlarımız tarafından dövülmesi bizim açımızdan kaldırılamayacak kadar ağır ise de, bunlar yalnızca birer sonuç. Önemli olan, nereden buraya geldiğimiz, hangi anlayışların, neden bizi böylesi bir duruma getirdiği!”

Sözcükler kendiliğinden dökülüyor ağzımdan. Çıt çıkmadan dinliyorlar beni. Önce *Birikim* düşmanı olmadığımı, tersine *Birikim*’de çıkan birçok yazıyı severek ve beğenerek okuduğumu, ama bize burada siyasi eğitim diye yalnızca *Birikim* ve *Birikim* uzantısı şeylerin okutulmasının yanlış olduğunu, eğer “teorimiz doğrudur ama biz onu yeterince kavrayamadık!” tespitimiz doğru ise öncelikle elimizde bulunan Devrimci Yol ciltlerinden yararlanmamız gerektiğini; yok bu tespit artık geçerli sayılmıyorsa bunun insanlara açıklanması gerektiğini; tepkilerden korkarak bunu çaktırmadan yapmaya çalışmanın aldığımız etik kurallara uymadığını; hele bunu bir yandan Avrupa Komünizmi anlatılıp, bir yandan sıkı bir askeri disiplin vererek insanların kendiliğinden “eskinin” artık geçerli olamayacağını farkına varmalarını sağlamaya çalışmalarının çok tehlikeli olduğunu anlatıyorum. “Ne yapmaya çalışıyorsunuz?” diye soruyorum. “Neden bir yandan gerçek yaşamda sıkı bir baskı uygulayıp, insanları bunaltırken, bir yandan da Avrupa Komünizmi, sivil toplumculuk gibi tezlerle geniş demokrasi vaatleri sunuyorsunuz. ‘Bakın biz size iki şıkkı da gösterdik, artık kararı siz verin!’ mi demek istiyorsunuz. İnsanları bu kafayla dağlara göndererek öldürtüp, onların canları pahasına, silahlı yöntemin doğru olmadığını mı ispatlamaya çalışıyorsunuz? Neden bunu açıkça şimdi burada ilan etmiyorsunuz?”

Hiddetle karşı çıkıyorlarsöylediklerime!

“Ağzını topla!” diyor biri.

“Bu ne biçim bir yaklaşım böyle Veysel arkadaş?” diyor bir başkası.

Yanıtlama gereği bile duymadan konuşmama ve sorularına devam ediyorum.

Tartışma genel olarak benimle Vehbi, zaman zaman da Osman arasında akşama kadar sürüyor. Akşam yemeği için toplan-tıy bitirip ertesi güne erteliyoruz.

Akşam yemekten sonra Osman benimle konuşmak istediğini söylüyor.

“Olur, konuşalım!” diyorum.

Osman konuşalım diyor ama uzun bir süre karanlıkta hiç konuşmadan öylece voltalıyoruz.

Ben de onun bu tavrı karşısında “Ne konuşmak istiyordun?” diye sormak istemiyorum. Ona zaman bırakmak istiyorum. Nedenise hep konuşmakta zorluk çekenler yönetimdeki arkadaşlardan oluyor! Sorumlulukları gereği, sözlerini iyice tartmadan konuşmak istemiyorlar mı ne?! Osman susuyor, ben susuyorum. O karanlıklarda, eğitim sahasında voltalıyor, ben de yanında. Uzunca bir süre suskunluk içinde voltaladıktan sonra artık zamanın dolduğuna ve bu arada seçeceği sözcüklerin artık yerli yerine oturduğuna karar vermiş olacak ki, boğazını temizledikten sonra doğrudan konuya giriyor:

“Toplantıdan hemen sonra köye inip Rahmi’ye telefon ettim. Burada olanları anlattım kendisine.” Lafının burasında susuyor Osman. Belli ki benim de bir şeyler sorarak konuyu açmamı istiyor. Ama onun bu beklentisine susarak karşılık veriyorum. Bir süre sonra benden hayır gelmeyeceğini anlamış olacak ki, yeniden başlıyor konuşmasına:

“Rahmi, senin çok yorulduğunu, dinlenmeye gereksinimin olduğunu, bir müddet için Avrupa’ya çıkmanın senin yararına olacağını söyledi!”

Kalın gözlük camlarının arkasındaki küçük gözleriyle yüzümde nasıl bir tepki oluştuğunu görmeye çalışarak, tanıdığım ilk günden bu yana duyduğum en içten ses tonuyla, “Ne dersin? Böyle bir şeyi düşünüp müssün?” diye soruyor.

Bir an için yanıt verip vermemekte zorlanıyorum. Bu kadar “kör kör parmağım gözüne” rüşvet teklif etmeleri midemi bulandırıyor.

“Rahmi nereden biliyormuş benim çok yorulduğumu? Hem yorgunluğa Avrupa’nın iyi geleceğini nereden biliyormuş ki?”

“Valla ben bilmem, Rahmi’nin söylediklerini aktarıyorum yalnızca.”

Daha fazla konuşmasına fırsat vermeden, “Bak Osman, bu yaptığınız doğru değil!” diyorum. “Birincisi kendimi yorgun hissetmiyorum; ikincisi, yorgun olsam bile, bu yorgunluğumu Avrupa’da atmayı asla düşünmüyorum. Bu konuyu daha önce de açmıştınız ve benim yanıtlımın ne olduğunu biliyorsunuz. Düşüncemin değişmesi için hiçbir neden yok!”

Osman, yeniden kendisini yanlış anlamamamı, kendisinin yalnızca Rahmi’nin ricası üzerine böyle bir konuşmayı yaptığını anlatıyor ama, bu konuda daha fazla konuşmak istemediğimi bildirip ayrılıyorum yanından.

İki gün boyunca normal seyrinde giden tartışmalar üçüncü günde şekil değiştirmeye başlıyor. Özellikle Vehbi’nin, zaman zaman da Osman’ın ve Halil’in katılımıyla iş tartışmadan çok bir restleşmeye dönüşüyor. İki gündür sürdürdükleri tartışma adabına uygun tavırlarını gözle görülür bir biçimde terk ederek, açıkça beni tehdit etmeye başlıyorlar.

“Tamam!” diyor Vehbi, “bütün söylediklerin doğru! Biz tam senin söylediğin gibi yapıyoruz! Bundan sonra da böyle yapacağız. Burada kalmak isteyen herkes bu kurallara uymak zorundadır. Sana göre mademki güç yalnız bizim elimizde ve biz bunu is-

tediğimiz gibi kullanıyoruz, bundan sonra bu gücü kabul eden kalır ve olanaklarımızdan yararlanır, kabul etmeyen çeker gider.” Kimseyi tehdit etmeye hakkınız yok!” diyorum. ”İstedığınız gibi kullanmaya çalıştığınız olanakları siz kendi becerilerinizle yaratmadınız. Bu olanaklar Devrimci Yol’un olanakları ve hiç kimsenin bir başkasını bu olanaklardan mahrum etmeye hakkı yok!”

“Bizim var!” diye bağırıyor Halil.

“Hayır, yok!” diye aynı ses tonuyla karşılık veriyorum.

“Var!” diyorlar.

“Bu son!” diyor Vehbi, “ya çeker gidersin, ya da bundan sonra herkes nasıl davranıyorsa, hangi kurallara uyuyorsa sen de öyle davranıp, kurallara uyacaksın!”

Öyle bir ortam doğuyor ki, o anda orada kalmayı kabul etmek, gerçekten de onların koyduğu ve sınırlarını çizdiği kurallara uymayı kabul etmek anlamına geliyor. Hele en son Vehbi’nin Devrimci Yol cildini bana uzatıp, “Tamam, biz Devrimci Yol’cu değiliz, senin dediğin gibi olsun” sözünden sonra hâlâ orada kalmak benim için tamamen olanaksız hale geliyor. Bir anda oradan kalkıp gitme kararına varıyorum. Ama nereye gidecektim? Suriye gibi bir ülkede herhangi bir hareketin olanaklarına sığınmadan bir gün bile yaşayamazdım.

Nerede yatarım? Neyle geçinirim? Bir daha Türkiye’ye nasıl dönerim? Karar vermekle, kafamın içinde beliren yüzlerce soruya yanıt vermek arasında geçen sürenin çok kısa olduğunu sanıyorum. Bir şey çok açıktı: ya kişiliğimi, benliğimi ve bunların üstünde yükselen tüm değerlerimi bir tarafa bırakıp süklüm püklüm yaşamaya devam edecektim, ya da bana savurdıkları “çeker gidersin” restine boyun eğecektim. İkincisini kabul etmek zor olmuyor benim için.

“Sıkıştırarak beni korkutacağınızı sanıyorsanız aldanıyorsunuz!” diyorum. “Ben buraya ölümü göze alarak geldim. Burada

başına geleceklerden korkacağımı mı sanıyorsunuz? Sizi ve sizin olanaklarınızı kabul etmiyorum!”

Sözümü bitirdikten hemen sonra ayağa kalkıp toplantıyı terk ediyorum. Bir anda Meral de dahil büyük bir grup benimle birlikte ayaklanarak toplantıyı terk ediyor. Bu durum, bir yandan sevindiriyor beni, bir yandan da korkutuyor. Tek başına her türlü zorluğu göze alabilirim ama bu kadar insanın sorumluluğunu nasıl kaldırırım?

Çadırıma girip eşyalarımı topluyorum. Benimle birlikte gelen grubun içinden beni engellemeye çalışıyorlar.

“Gitme!” diyorlar. “Burası onların babalarının çiftliği değil! Burada kal! Bakma onların dediğine, hiçbir şey yapamazlar!”

“Hayır!” diyorum, “bu iş gerçekten de burada bitmeli! Kişiliklerimizin daha fazla yıpranmasına, gelecekte hareketimiz açısından olabilecek kötü şeylerin burada bizim de bir biçimde katılımımızla oluşmasına daha fazla izin vermemeliyiz!”

“Peki, biz ne yapacağız?” diye soruyor birisi.

“Kimseye, hiçbir şey söyleyebilecek durumda değilim” diyorum. “Buradan çıkınca neler olur, başıma neler gelir, bilemiyorum. Ama yine de her şeyi göze alarak bu işe en azından kendi adıma son vereceğim. Herkes kendi kararını versin! Benimle gelmek isteyen her türlü zorluğu göze alarak gelmeli.”

Bir sessizlik çöküyor çadıra. Bazıları aynı sessizlik içinde valizlerini toplayarak yanıma geliyor. Hemen yanı başımda Meral. Aramızda mesafe olmasına rağmen onu bana yaslanmış kadar yakın hissediyorum. Bu duygu güç veriyor bana.

“Ne olursa olsun, yalnız değilim!” diyorum içimden. Yüzümde bir gülümsemeyle çıkıyorum çadırdan dışarı. Toplam sekiz kişi ellerinde valizlerle önde bir grup ve bizi takip eden sessiz ama büyük bir ikinci grupla nizamiyeye doğru yöneliyoruz. Nizamiyeye yaklaştığımızda dönüp arkadaki grupla vedalaşıyoruz.

Bazıları ağlıyor. Bu cesareti gösteremedikleri için özür sözleri fışkırıyorlar kulağıma.

Son bir umutla, “Gitmeyin, burada kalın. İşleri düzeltmek için yeniden, beraberce uğraş verelim!” diyenler oluyor.

Bizi unutmayacaklarını, Türkiye’de mutlaka yeniden birlikte olacağımızı söylüyorlar. Gözlerim doluyor. Bilinmez bir karanlığa doğru, çaresizliğin hem hakim hem de neden olduğu yoğun bir duygu yumağı içinde ilerlemek fena hırpalıyor beni. İçimizde bir an önce oradan ayrılma duygusuyla kapıya yöneliyoruz. Tam çıkarken düşmanca bakan gözlerle Halil kesiyor önümü.

“Bir dakika Veysel!” diyor. “Kimliklerinizi burada bırakmanız gerekiyor! O kimlikler de bizim olanaklar! Mademki olanaklarımızı kabul etmiyorsunuz, öyleyse bizim olanaklarımızla aldığınız kimlikleri bize geri vermeniz gerekiyor. Hem sonra onları nasıl kullanacağınızı bilmiyoruz. Bu da bizim için bir risk.”

Bu kadar bir düşmanlığı beklemiyordum doğrusu.

Tam bir sessizlik içinde köye doğru yürüyoruz. Kendimi ihanete uğramış gibi hissediyorum. Kızgınım. Ne yapacağını bilememenin verdiği dayanılmaz bir iç bunaltısı kaplıyor içimi. Ne yapacağız? Nereye gideceğiz? Az değil sekiz kişiyiz! Ve bu sekiz kişinin sorumluluğu ne yapacağını bilmeyen birinin omuzlarında. Üstelik hepimizin tümüyle aynı şeyleri düşündüğümüzü bile bilmiyorum. Konuşmadan yürüyoruz. Ellerimizde valizlerle, sessizlik içinde Selahattin köyüne varıyoruz. Dolmuş durağında bekleyen insanlar ve bu insanları gidecek yerlerine götürmek için gelip giden dolmuşlar, yeni bir başlangıcın içine girdiğimizi çok canlı anlatıyor bana.

“Bakın!” diyorum, “ne ne yapacağımız, ne de nereye gideceğimizi biliyorum. İlk amacım, en kısa yoldan Türkiye’ye dönmek. Bunun için elimden ne gelirse yapacağım. Ama neyi ne kadar yapabilirim, bilemiyorum. İçinizde dönmek isteyen varsa,

henüz köyün içindeyiz, hiç çekinmeden dönsün. Hiçbir şey düşünmeden saygıyla kabul ederim bu kararı.”

Bir süre bekliyorum, kimseden ses çıkmıyor. Sonunda,

“Peki, öyleyse!” diyorum. “Zorlukları beraberce karşılayacağız. İlk önce Şam’a gidip yatacak yer ve kimlik işini halletmemiz lazım. Hadi dolmuşlara!”

Grupta bir anda bir rahatlama görülüyor. Sanki yatacak yerimiz ve ellerimizden alınan kimliklerimiz yeniden ayarlanmış gibi gülerek biniyorlar dolmuşa. Onlar rahatlıyorlar ama ben tam bir gerilim içindeyim. Nasıl halledeceğiz yatacak ve kimlik sorununu? Daha önceden hemen herkesle işim gereği ilişkim vardı ve bu olay eskiden olsaydı hemen hallederdim, ama şimdi, onların Devrimci Yol diye tanıdıkları ve kurdukları cephenin temel unsuru diye bildikleri bir hareketin sınırları dışına çıkmış biri olarak bana yardım ederler mi, bilmiyorum. Meral, gözleriyle ortak olmaya çalışıyor bana. Başımı yere eğerek kaçınıyorum bakışlarımı. Bir bilinmezliğe onu da sürüklediğim için pişmanlık duyuyorum. Onsuz yapamayacağımı, onun da bensiz olamayacağını biliyorum, ama yine de yaşanacak kötü şeylerin sırf benim yüzümden olabileceği düşüncesi içimi kemiriyor. Şam yolculuğu süresince arkadaşların aralarında şakalaşmaları, benim suskunluğum içinde geçiyor. Günlerdir, belki de aylardır yapamadıkları bir şeye yeniden kavuşmanın coşkunluğu içinde espriler yapıp gülüşüyorlar. Oysa biraz sonra yolculuk bitecek ve biz Şam’ın, dolayısıyla da gerçeğin tam ortasına ayak basacağız.

“Çalıştır kafanı oğlum Veysel! Bir şeyler bul! Gidecek bir yer ayarla!”

Ellerimizde valizlerle iniyoruz dolmuşlardan. Hemen yan taraftaki bir parka gidip oturuyorum. Fazla zaman geçirmeden bir şeyler yapmamız gerektiğini, karanlık çöktükten sonrada ortada kalacağımızı, üstelik kimliksiz olduğumuzu biliyorum. Arkadaş-

ları orada bırakıp postahaneye gidiyor, Nizam'ı arıyorum. Ge-
lişmeleri anlatıp son durumumuzu aktarıyorum.

"Boş ver, takma kafana!" diyor Nizam. "Bir yolunu bulup
Lazkiye'ye gelin. Burada hepimize yetecek kadar büyük bir evi-
miz var ve bu ev şu anda benim üstüme kayıtlı."

Yüreğime bir kova su dökülüyor. Bir sevinç çığlığı atıyorum.

"Hadi yaaa!"

"Ne sandın! Dışarıda kalacak değildik ya!" diye karşılık veri-
yor Nizam.

"Tamam, o zaman!" diyorum, "bugün bir yolunu bulup bir
yerlerde kalırız. Yarın eğer kimlik işini ayarlarsak oraya geliriz.
Sen evden ayrılma ki telefonlaşabilelim. Tamam mı?"

"Tamam!" diyor Nizam, "bekliyorum!"

Çocuklar gibi sevinerek kapatıyorum telefonu. Oynaya oynaya gidiyorum arkadaşların yanına. Durumu aktarıyorum. Sanki her şeyi halletmişiz gibi seviniyoruz. Oysa akşam olmak üzere ve biz mutlaka yatacak bir yer bulmalıyız. Birden aklıma Üniversiteli geliyor. Hani ben tutuklandığımda, tam bırakılacakken içeri hışım dalar, beni günlerce Suriye yargı sistemiyle baş başa bırakan hızlı arkadaş! Gruba beni beklemelerini söyleyip doğrudan onun kaldığı yurda gidiyorum.

Yurdun kapısı, her an düşman saldırısına hazır biçimde donatılmış durumda. İçeriye öylesine dalmak hemen hemen olanaksız. Bu yüzden elindeki silahla her an tetikte, kendisine bakan herkesi gözleriyle tehdit eden bir askere yüzümün en sevimli halini takınarak yaklaşıyor, derdimi anlatmaya çalışıyorum. Asker beni dinliyormuş gibi davranıyor ama delici bakışlar dışında da gözle görülür herhangi bir harekette bulunmuyor. Ona içeride bir arkadaşım olduğunu, onunla mutlaka görüşmem gerektiğini anlatıyorum. Öylece sert sert bakıyor bana. İsteğimi bir kez daha yenileyip yeniden yanıt vermesini bekliyorum. Nice sonra yal-

nızca dudaklarını kıpırdatarak "Geç!" diyor. Aslında öyle mi diyor tam anlayamıyorum ama, zorla kıpırdayan iki dudak arasında çıkan sesi "geç"e yorumlayıp ürkek adımlarla giriş kapısına yöneliyorum. İçimde her an birilerinin arkamdan "dur!" diye sesleneceği korkusuyla girişteki gişeye yaklaşıyorum. Gişedeki adam bir yığın soru soruyor bana. Kimmişim, ne yapacaktım; şimdi bu saatte nereden bulacaktım, yarın gelsem olmaz mıymış, zaten içeri girmem bu saatte mümkün değilmiş... Adama kendimi acındıracak bir yığın yalan atıyorum. En sonunda gevşeyip anons etmeyi kabul ediyor. Onca uğraştan sonra, adam yalnızca bir düğmeye basıp mikrofona arkadaşın adını söylüyor ve "Bak bu kez yaptım ama bir daha asla!" tavrıyla önündeki gazeteye indiriyor kafasını. Arkadaş bu anonsu duydu mu duymadı mı biliniyorum. Bildiğim tek şey bir daha asla anonsu tekrarlatamayacağım. Gözüm kapıda, gelene geçene bakıyorum.

"Hadi be aslanım, duy şu anonsu! Gel artık!" diyorum içimden.

Artık gelmesi için neredeyse diz çöküp yalvaracağım bir sırada uzun boyuyla dikiliveriyor karşıma.

"Hayırdır Veysel?! Bir şey mi oldu?" diyor o kırık Türkçesiyle.

"Oh yahu!" diyorum sevinçle "iyi ki geldin!" Hâlâ şaşkın, biraz da korkulu gözlerle bakıyor bana.

"Ne oldu yahu? Bir şey mi var?"

"Gel hele şöyle!" diyerek koluna girip, arkadaşları bıraktığım parka doğru yürüyorum. Yol boyunca olanları aktarıyorum ona. Kızıyor, küplere biniyor. Özellikle bizi akşama doğru kimliksiz dışarı bıraktıkları için ağza alınmayacak küfürler ediyor. Onu sakinleştirip kendisinden yardım istiyorum.

"Bu gece senin odanda kalabilir miyiz?" diye soruyorum.

Biraz duraklayıp,

“Tabii kalabilirsiniz! Ama önce oda arkadaşımı bir yere yollamam gerekiyor” diyor.

“Yollayabilir misin? Bütün gece için ama!”

“Yollarım. O kolay! Ama içeri nasıl gireceksiniz? Kapıdan bırakmazlar sizi!”

“Duvardan atlarız, başka bir yol buluruz! Başka seçeneğimiz yok! Dışarıda kalamayız!”

“Tamam, o zaman! Ben arkadaşları ayarlarım. Hava iyice karardıktan sonra arka duvarın önünde buluşalım.”

Arkadaşların yanına varmadan ayrılıyor. Sevinç içinde, beni bekleyen gruba gidip durumu anlatıyorum. Duvardan gizlice atlama fikri biraz neşelerini kaçırıyor ama, sonuçta yatacak bir yer bulabilmiş olmamıza memnun oluyorlar. Akşam iyice çöktükten sonra, sandığımızdan çok daha kolay bir biçimde duvardan atlayıp bizim için ayrılan odaya sessizce süzülüyor.

Odaya yerleştikten, bize getirilen yiyecekleri büyük bir iştahla yedikten sonra ancak, arkadaşlarda, bende daha dolmuşları gördüğümde oluşan, yeni bir başlangıcın eşiğinde olduğumuz inancı oluşuyor. Ürkek sorularla neler yapabileceğimizi tartışmaya başlıyoruz. Adnan dışında herkes görüşünü açıkça bir noktada topluyor: Bir an önce Türkiye’ye gitmeliyiz! Adnan daha dolaylı bir dil kullanıp acele etmememiz gerektiğini, önce burada yaşayabilmemizin olanaklarını araştırmamızı, gerekirse Türkiye’den arkadaşların getirilip eğitilebileceği kamp ilişkilerini kurmamızın yollarını bulmamızı, bu yolla “onların” hareketimize vereceği zararı en aza indirebileceğimizi söylüyor. Bu düşünceye şiddetle karşı çıkıyorum.

“Daha fazla arkadaşın buraya çekilerek harcanmasını ben de istemiyorum ama bizim, bir avuç insanın, boyuna posuna bakmadan bir hareket ilişkisi kurmaya kalkışmasını kesinlikle kabul etmiyorum!” diyorum.

Tartışma Adnan'ın susmasıyla fazla uzamadan bitiyor.

Genel amaç dışında tartışmada alınan kararların uygulanması tümüyle benim üstüme kalıyor: Tez elden kimlik bulmamız gerekiyor, para bulmamız gerekiyor, Lazkiye'ye gitmemiz gerekiyor ve de bunların hepsini benim sağlamam gerekiyor.

Aylardan sonra Meral'le, hem de küçücük bir odada yan yana yatmanın verdiği sıcaklıkla uykuya dalarken, yarının bize ne getireceğini düşünmeden, kendimi mutlu ve güçlü duyumsuyorum. Meral'le aramdaki mesafeye rağmen, görünmez bir telle bir birimize bağlandığımızı ve bu telden insanı coşturan, içini kıpır kıpır eden bir enerjinin tüm vücuduma yayıldığını o kadar canlı hissediyorum ki, bir an bu enerjinin etkisiyle koyun koyuna uzandığımız arkadaşların arasından, yerçekiminden kurtularak havaya doğru kalktığımı hissediyorum. Ağırlığın olmadığı bir yerde sevginin ve arzunun yoğunluğu içinde dalıyorum uykuya.

Erken sayılabilecek bir zamanda, Demokratik Cephe'nin Merkez binası kapısında dolmuştan iniyorum. Örgüt temsilcilerinin henüz gelmediğini biliyorum ama amacım, en erken gelenlerden, bize kimlik çıkarılması konusunda yardım talebinde bulunup, işi çok fazla dallandırıp budaklandırmadan, bir an önce buradan ayrılmak. Çok fazla meraklı bakışlara ve sorulara muhatap olmak istemiyorum. Kesinlikle ayrıntıya girmek istemiyorum.

Daha salona girmeden, neredeyse tekmili birden, örgüt temsilcilerinin gülen gözleriyle karşılaşıyorum. Hani neredeyse boyuma sarılacaklar. Bir anda sorulara boğuyorlar beni. Neler olduğunu, kaç kişi olduğumuzu, bir ihtiyacımızın olup olmadığını, her türlü yardımı yapacaklarını, bu konuda kesin emir aldıklarını, hatta "büyük patronların" benimle konuşmak-görüşmek istediklerini açıkça ve sevinç içinde anlatıyorlar. Donup kalıyorum.

Nereden duymuşlar! Kim bu kadar detay anlatmış?! Hem sonra bu sevinç niye? Bir anda geriliyorum.

“Bakın!” diyorum, “sandığınız gibi Devrimci Yol’un bölünmesi gibi bir durum yok. Biz bir grup arkadaş, burada yapılanları doğru bulmadık ve bir an önce Türkiye’ye gitmek için ayrıldık. Ayrılanların ne amacı, ne de yapıları yeni bir örgüt yaratmaya yönelik değil. Zaten buna kapasitemiz de yetmez. Ben sizden sadece bize kimlik sağlamanızı istiyorum o kadar!”

“Kolay iş!” diyor hepsi.

Hem kimlik hem de başka türlü yardımlara canı gönülden hazırlar. İçimden gülüyorum. Bizimkilerin Cephe konusunda düşündüklerine, kendilerini nasıl önemsediklerine gülüyorum. Parçalandık diye neredeyse göbek atıp oynayan müttefiklerin, bir araya geldiklerinde birbirine nasıl methiyeler düzdüklerine gülüyorum.

Bütün uğraşılarıma rağmen, bize sağlanan kimlikler karşılığında, bir iki kişiyle konuşmak için randevu ayarlamak zorunda kalıyorum.

Gülen gözler karşılığında aldığım geçici kimlikler bir top alev gibi avucumu yakıyor. Bizi bu duruma düşürdükleri için, biz bu duruma düştüğümüz için, müttefiklerimiz diye adlandırdığımız insanların bu durumunu gördüğüm için, her şey için lanetler yağıdıyorum içimden.

İlk geldiğim günkü Şam’la şimdi sokaklarında boş gözler ve sıkıntıdan patlayacak bir yürekle gezdiğim Şam arasında ne kadar fark var. İnanılmaz bir coşkuyla geldiğim, bu coşkuyla her şeye, her binaya, koşuşan, yürüyen, konuşan her insana, hareket eden her nesneye farklı anlamlar yükleyerek baktığım bu tarihin kendisi kadar eski şehirde şimdi korkunç bir yalnızlık duygusu, dayanılmaz bir mide bulantısıyla baş başa kalıyorum. Her şey güzelliğini yitirmiş, anlamlarını kaybetmiş gibi geliyor bana.

Kendimi, yurdun kapısında heyecanla bekleyen üniversiteli arkadaşın karşısında bulduğumda bitkin, konuşmaya bile isteği olmayan bezgin biri olarak hissediyorum. Arkadaşın heyecanla sorduğu soruları isteksizce yanıtlayıp, gidip arkadaşları dışarı çıkarmasını söylüyorum. Şaşkın şaşkın bakıyor. Biraz kırgın ayrılıyor yanımdan. Bize yaptığı iyilikler karşısında ayıp ettiğimin farkındayım, ama içimden kimseye güzel şeyler söylemek gelmiyor. Aynı coşkulu koşuşma ve karşımda ne olduğunu soran donuk bakışlar diğer arkadaşlarda da oluşuyor. Topluca, bir gün önce beklediğimiz parka gidiyoruz. Olan biteni, insanların olayları nasıl değerlendirdiklerini, bize nasıl yaklaştıklarını, kızgın sözlerle ama ayrıntılı aktarıyorum onlara. Kısa bir durum değerlendirmesi yapıyoruz. Arkadaşların, özellikle de Meral'in beni teselli etmeye çalışmaları, böyle bir yaklaşımın hiç de beklenilmeyecek bir şey olmadığını anlatmaları beni biraz olsun rahatlatıyor. Ondan sonradır ki ancak Lazkiye'ye nasıl gideceğimiz üzerinde konuşuyoruz.

Kısa bir süre sonra geri vermek üzere üniversiteli arkadaştan borç para istiyoruz. Sadece yol parasına yetecek kadar bir miktarı, o da başkasından alarak karşılıyor bu isteğimizi. Topluca bizi Lazkiye'ye, dolayısıyla da yepyeni bir yaşama götürecek otobüslerin kalktığı terminale ulaşip suskun duruşlarla arkadaşın biletleri almasını seyrediyoruz.

"Heval, bugün gidemeyiz, ay çok ılık veriyor!"

Artık Lazkiye'deyiz. Daha ilk günde başlayan sıkıntılara rağmen kendimi kuşlar kadar hafif, kumrular kadar mutlu hissediyorum. Çünkü artık Meral'le aynı odada ve gecenin biraz geç bir saatinde aynı yatakta yatıyoruz. Neredeyse hiç uyumadan sabahlara kadar, yan yana can cana olmanın zevkini çıkartıyoruz. Bir rüya âleminde gibiyiz. İlk kez böylesine rahatça, bu kadar geniş bir

odada ve rahatsız edilme korkusundan uzak, bedenlerimizi birbirine vererek gelmesini istemediğimiz sabahı karşılıyoruz. Arkadaşlarımız henüz bizim ilişkimizi bilmiyor. Daha doğrusu bizce hepsi biliyor ama, henüz daha onlara bizim birbirimizi sevdiğimizi açıklamış değiliz. Onlar da bizi olabildiğince rahat bırakmaya çalışıyorlar. Akşam yataklar serilip, herkes odalara dağılınca usulca sokuluyor Meral yanıma. Ve dünya gerçek varlığından sıyrılıp başka, yalnızca bizim olan bir boyuta geçiyoruz.

Oysa daha ilk günde çeşitli sorunlarla karşılaşılıyor. Geldiğimizin neredeyse daha ilk günü bir bölünme yaşıyoruz aramızda: İlk gün bir araya gelip bundan sonra nasıl yaşayacağımızı, neler yapmamız gerektiği üzerinde konuşuyoruz. Adnan, burada yeni bir hareket yaratmamız gerektiğini, bu konuda yeterli bilgi ve beceriye sahip olduğumuzu, bu yüzden hiç ara vermeden Filistinlilerle ilişki kurup kamp yerleri ayarlamamızı ve hemen Türkiye'deki arkadaşlarla bağlantı kurup olabildiğince adamı buraya getirmemiz ve onları burada eğitmemiz gerektiğini söylüyor. Kesin bir dille buna karşı koyuyorum.

"Eğer bir 'örgüt' kurulacaksa, kendilerinden koptuğumuz insanlar bu konuda bizden daha kapasiteli" diyorum. "Bizim yeteneklerimizin ve bilgimizin böyle bir şeye yeteceğini sanmıyorum. Kişi olarak kendimi böyle görmüyorum. Zaten oradan ayrılırken niyetimiz daha fazla insanı buraya getirmek değil, tersine yeni gelenleri, gelip burada harcanacak insanların sayısını azaltabilmektir. Bu yüzden bizim yapmamız gereken tek şey bir an önce Türkiye'deki arkadaşlarla ilişki kurup oraya dönmek ve burada toparlanma adı altında yapılanları anlatmak olmalı!" diye devam ediyorum.

Adnan dışında buna karşı gelen kimse çıkmıyor. O direniyor. Konuşmayı kesin bir dille bitiriyorum.

"Bizim böyle bir niyetimiz yok!"

Ertesi gün Adnan benimle yalnız konuşmak istiyor. Beraberce Lazkiye'nin merkezine doğru yürüyoruz.

Uzun uzadıya konuşuyoruz Adnan'la. Sonunda iki gündür ağzında geveleyip durduğu şeyi çıkarıyor: "Karım Yunanistan'da, onu buraya getiremez miyiz?"

Son ana kadar örgüt kurmaktan, yeni ilişkiler yaratmaktan söz eden Adnan, yeni insanlardan kastının, en azından ilkinin, karısı olduğunu, birdenbire açıklayıveriyor. Çok kızmama rağmen olabildiğince yumuşak konuşuyorum:

"Bak Adnan!" diyorum, "sen bizimle gelirken neler düşündün bilmiyorum ama biz bir an önce Türkiye'ye gitmek için onlardan ayrıldık! Bu yüzden de en küçük bir olanağı bu iş için kullanacağız!"

"Tamam ama..." diye karşılık veriyor Adnan.

"Tamamsa, zaten bir an önce Türkiye'ye gideceksek neden bir kişiyi önce buraya getirip, sonra yeniden Türkiye'ye götürelim?"

"Senin için konuşmak kolay!" diyor birden Adnan. "Senin sevgilin yanında, her gece onunla birlikte olabiliyorsun...." Sesi titrek çıkıyor. Gözlerini benden kaçırarak söylüyor son cümlesini. Bir an şaşırıyorum. Nasıl tepki göstereceğimi bilemiyorum. Bir yandan kızıyorum, bir yandan içten içe hak veriyorum ona.

Meral konusunda onunla tartışmaya girmek istemiyorum. "Konumuz, kimin sevgilisi yanında, kiminki uzakta değil!" diyerek toparlamaya çalışıyorum kendimi. "İki gündür yeni bir örgüt kuralım tartışmasının ardından geldiğimiz yer şimdi sevgililerimiz mi oldu? Biz bir an önce Türkiye'ye gitmenin yollarını ararken, şimdi nereden çıktı bu?"

"Bak Veysel arkadaş!" diyor Adnan, "sen nasıl karşılırsın bilmem, belki onlar gibi sen de, siz de arkamdan konuşacaksınız ama ben kesinlikle Türkiye'ye gitmek istemiyorum. Ben Yuna-

nistan'a, karımın yanına gitmek istiyorum. Eğer onu buraya getirmek için sen bir şey yapmayacaksan, ben ilk fırsatta oraya gitmek için çareler arayacağım!”

Kafamda o anda bir yığın şey geçiyor Adnan'a söylemek için, ama bunun bir şeye yaramayacağını düşünerek vazgeçiyorum.

“Neden bunu daha açıkça söylemedin? İki gündür bizi uğraştırıyorsun!”

“Yok!” diyor Adnan, “söylediklerimde yine ısrar ediyorum. Bana göre biz burada yeni ilişkiler kurabiliriz ve karım da bu konuda yeterli biri olarak bize büyük yardımları dokunur! Aynı Meral gibi!”

Yeniden Meral konusu! Kızgınlığımı bu kez açığa vuruyorum.

“Bir daha Meral'i bu konuya karıştırma! Karınla senin arandaki ilişki nasıl ki beni ilgilendirmiyorsa, Meral'le benim aramdaki ilişkide seni, hiç ilgilendirmiyor!” Sonra kızgınlığımdan sıyrılarak daha sakın ama kararlı konuşuyorum:

“Karını buraya getirme ya da seni oraya yollama konusunda yapabileceğimiz hiçbir şey yok! Kusura bakma!”

“Tahmin ediyordum zaten!” diyor Adnan, “merak etme, ben bir yolunu bulurum.

“Tamam, o zaman!” diyorum.

“İyi tamam!” diye karşılık veriyor. Akşama aynı evde kalacak olmamıza rağmen orada yollarımızı ayırarak başka başka yönlere gidiyoruz.

Evdekilere durumu anlattığımda neredeyse birbirinin aynı tepkiler alıyorum: Bir an önce Türkiye'ye gitmekten başka yapabileceğimiz hiçbir şey yok.

Hemen o akşam Adnan, Acil'den bir arkadaş diye tanıttığı biriyle gelerek eşyalarını topluyor ve bizimle vedalaşarak evden ayrılıyor. Aynı evde ayrı şeyleri düşünerek birlikte daha bir süre

yaşamının vereceği gerginliği böylelikle Adnan kısaca çözmüş oluyor, ama giderken yanında Hamza'yı ve Fahri'yi de birlikte götürmesi evde uzun bir süre sessizlik içinde kalmamıza neden oluyor.

Adnan'ın bizimle kalmış olması durumunda hemen her gün aynı tartışmaları yaşayacağımızı, bu tartışmaların bizim bir an önce Türkiye'ye gitme çabalarını en azından geciktireceğini bildiğim halde, daha geldiğimiz ikinci günde böyle bir parçalanmayı yaşamamız beni üzüyor. İçimde nedenini tarif edemediğim bir sıkıntıyı birkaç gün taşıyorum. Ama yaşamın gerçekleri, içimdeki sıkıntıyı en azından daha arka plana atmama neden oluyor. Para bulmamız gerekiyor. Buradaki yaşamımızı devam ettirmek, hepsinden önemlisi de ev kirasını ödemek için para bulmamız gerekiyor. Almanya'dan, bizimkilerden biraz para istiyorum, ama onların göndereceği para bizi ancak birkaç gün idare edecek düzeyde olacak. Bizim kalıcı, kendimizi geçindirecek bir şeyler yapmamız gerekiyor. Hepimiz kara kara düşünüyoruz: Neler yapabiliriz? Sonunda Haydar kendiliğinden sorunun yanıtını buluyor: İş buldum ortak!

Yüzünde kocaman bir gülüşle geliyor yanıma. Hepimiz birden sarıyoruz Haydar'ın etrafını. Nasıl bir iş, kimin yanında, nereden buldun, nasıl buldun? Sorduğumuz her soruyu, evini kurtarmış bir baba tavrıyla açıklıyor Haydar.

"Ev sahibinin aracılığıyla tanıştım Ebu Âliyle. Lazkiye'de bir briketçi atölyesi var. Hemen yarın işe başlayacağım!"

"Çok hoş adam!" diye devam ediyor Haydar, "bana karşı çok saygılıydı, çok efendiydi."

Hepimiz rahat bir nefes alıyoruz. En azından şimdilik, ekonomik sorunumuzun bir parça da olsa çözülmüş gibi görünmesi bizim Türkiye'ye gitme çalışmalarımızı engelleyecek en önemli şeyin ortadan kalkmış olduğu anlamına geliyor. Artık hiçbir şey

bizi engelleyemeyecek. O gece rahat bir uyku uyuyorum Meral'in kollarında.

Ama aradan geçen birkaç gün kazın ayağının hiçte öyle olmadığını bize gösteriyor. Haydar'ın işi, onun bütün enerjisini bitecek kadar ağır bir iş. Eve ölesiye yorgun bir biçimde geliyor.

Üstelik kazandığı para ancak ev kiramıza yetiyor. Bu işin o kadar kolay olmayacağını anlıyoruz ama başka ne yapılabileceği konusunda hiçbir fikrimiz de yok! Sonunda benim de çalışmam gerektiğine karar veriyoruz. Ebu Ali bu isteğimizi ilettiğimizde hiç ikirciklenmeden kabul ediyor:

“Hemen yarın işe başlayabilirsin!” diyor.

Böylece ikimiz de sabahın oldukça erken saatinde kalkıp işe başlıyoruz. İnanılmaz ağır bir iş. Hemen hemen hiç durmadan akşama kadar kürek sallayarak harç karıştırıp, yeniden harç yapıyorum. O kadar yoruluyorum ki artık kaslarım bana itaat etmiyor. Akşam eve geldiğimde Meral her yanıma ovalayarak rahatlatmaya çalışıyor ama zaman o kadar çabuk geçiyor ve sabah o kadar hızlı yeniden geliyor ki, inanamıyorum. Yeniden sabahın köründe işbaşı yapıyoruz, yeniden akşama kadar harç yap, harç boşalt ve yeniden harç yap... Dökülüyorum, aslında parmağımı kıpırdatacak dermanım kalmıyor ama hem Haydar'ın yüzünü kara çıkarmak istemiyorum, hem de para kazanmanın başka yolunu bulamadığımdan hiç bir şey olmamış gibi çalışmaya gayret ediyorum. Anlıyorlar mı bilmiyorum. Anlıyorlarsa bile bunu bana hissettirmiyorlar. Zaten Haydar'a hayran olan Ebu Ali, benim çalışmamı da takdirle karşıladığını söylüyor dinlenmek için verdiğimiz aralarda. Aslında hemen hemen her iki saatte bir neredeyse yarım saat ara veriyoruz. Ama hiç ağır işlere alışık olmayan vücudum ve kaslarım bu kısa dinlenmeleri yeterli bulmuyor.

Zaman geçtikçe daha çok alışıyorum işe. Yine ölü gibi geliyorum eve ama ilk günlerin ağrısı sızısı yok artık. Dinlenme sıra-

sındaki konuşmalarımızda anlıyoruz ki, Ebu Ali bizi okumuş, her şeyi bilen ama ülkesinden kaçmak zorunda kalmış "talebeler" olarak biliyor. Nedendir bilmiyorum ama biz de bu yargısını pekiştirecek yalanlar söylüyoruz. Yine niye mühendisliği seçtiğimizi bilmiyoruz ama ikimiz de "mühendisiz" diyoruz. Daha doğrusu Haydar diyor ve ben de onaylıyorum. Ebu Ali benim mühendisliğimi pek merak etmiyor ama Haydar'inkini özellikle soruyor.

"Elektrik mühendisiyim" diyor Haydar, "ortağım da makine mühendisi!" Adam bize daha saygıyla bakıyor artık. Hatta bana öyle geliyor ki adam kızını Haydar için düşünüyor. Ara sıra evinden, özellikle Haydar'ın gözüne bakarak da kızından söz ediyor. Ebu Ali ya makine mühendisliğini ciddiye almıyor ya da beni bir şeye benzetemiyor. Benimle konuşurken saygılı da olsa bir patron gibi konuşmaya çalışıyor, ama Haydar'a "Oğlum!" diyor.

Bir akşam iş bittikten sonra Ebu Ali Haydar'ı çağırıyor ve konuşmak istiyor. Uzaktan onlara bakıp neler konuşabileceklerini tahmin etmeye çalışıyorum. Ebu Ali o kadar samimi, o kadar candan konuşuyor ki Haydar'la "Tamam!" diyorum kendi kendime, "adam damadı ve ortağı olmasını teklif etti Haydar'a."

Haydar'ın davranışlarından da adamın söylediği her şeyi memnuniyetle kabul ettiği izlenimi çıkarıyorum. Uzunca bir süre sohbet ediyorlar. Gülüyorlar, kahkaha atıyorlar. Sabırla bekliyorum. Beni unutmuş gibiler. Nice sonra adamla el sıkışan Haydar neşeli, gözlerinde zaptedilemez bir parlaklıkla geliyor yanıma.

"Ortak!!" diyor neredeyse bağırarak, "artık ölesiye çalışmak yok!"

"Ne oldu lan?" diye merakla soruyorum."

"Ortak artık burada çalışmayacağız!"

“Oğlum şunu güzel güzel bir anlatsana ya! Ne demek çalışmayacağız?”

“Hani ben elektrik mühendisiyim ya?”

“Eeee? ...”

“Ebu Ali evinin üstüne yeni bir kat yaptırmış, elektriğini bizim yapmamızı istiyor. Hem daha çok para kazanacağız, hem daha az yorulacağız.”

“Oğlum biz ne anlarız elektrikten?”

“Kim? Neden anlamayacakmışız? Ben babamla yıllarca elektrikçilik yaptım.”

Ve bizim elektrikçilik maceramız böylelikle başlıyor. Macera diyorum, çünkü Haydar gerçekten de elektrikçilik yapmış; ama bir ustanın yanında çalışmakla elektrik mühendisi olarak çalışmak arasında büyük fark var. Gerçi bu farkı Ebu Ali “stil” farkımıza yorarak bizi rahatlatıyor ama biz Haydar’la bazen gülmekten yerlere yatıyoruz. Ebu Ali bizim her şeyi yapabileceğimize o kadar inanıyor ki bu inancı bazen bizi gerçekten de zor durumda bırakıyor. Duyduğu her şeyi, olur olmaz diye düşünmeden gelip bizden istiyor. Tümüyle bitmiş bir bağlantı yerine olmadık eklemeler istiyor bizden. Biz de, “Ayıpsın yaparız!” havalarında, her istediğini yerine getirmeye çalışıyoruz. Öyle bir duruma geliyor ki kullandığımız borular artık kablo almıyor. Sabun kullanıyoruz yeni bir kablo çekebilmek için. Sonunda yeni istekler gelmeden bitirebiliyoruz inşaatı. Ve bir anda meşhur oluyoruz! Hem Ebu Ali, hem de bizi, iki mühendisi görmeye gelen insanlar tarafından çevreye anlatılanlar, bizim ne kadar bilgili ve farklı olduğumuz, söylentileri bir anda bizi tanınmış birer elektrikçi yapıyor. Daha doğrusu, mühendis olan, ama elektrikçilik yapmak zorunda kalan talebeler!

İşlerimiz iyi gidiyor! İyi gidiyor ama bir anda günlük işler içinde boğuluveriyoruz. Bir an önce Türkiye’ye gitme işi günlük

işler yüzünden nerdeyse gündemden kalkıyor. Bütün bir kış boyunca çalışıyoruz. Havaaların giderek ısınması, bizim de yeniden Türkiye'yi düşünmemize neden oluyor. Artık yalnızca iş aramakla kalmayıp Türkiye'ye bizi götürecek ilişkiler kurmanın da yollarını arıyoruz. İlk önce Halep'teki arkadaşlarımızla ilişki kuruyoruz.

"Nasıl olsa Türkiye'ye sıkça gidip geliyorsunuz!" diyorum Arap Ahmet'e, "bizim sizin yanınızda olmamız ne fark eder? Başka tanımadığımız, bilmediğimiz insanlarla bu işi yapmak istemiyoruz!"

"Yapamam Veysel!" diyor, Ahmet, "duyarlarsa benim için kötü olur"

"Bak!" diyorum, "hem duymazlar, hem de duysalar bile, sana bir şey yapabilmeleri olanaksız! Onların sana gereksinimi var!"

"Biliyorum!" diyor Ahmet, "ama yine de yapamam!"

Bütün ısrarlarıma rağmen Ahmet'i ikna edemiyorum. Halep'ten eve üzgün dönüyorum. Evdekiler de aynı üzüntüyü yaşıyorlar. Çünkü Arap Ahmet bu güne kadar bizimle hep iyi ilişkiler kurmuş, hatta bir ara yanımıza gelmek, bizimle kalmak için istekte bile bulunmuştu. Ama bizim yaşadığımız günlük işler içinde boğulmayı onun da yaşamaması için böyle bir isteği yerine getiremeyeceğimizi gerekçeleriyle açıklamıştık. Kamplarda ve şehirlerde yapılanlar konusunda güya aynı şeyleri düşünüyorduk. Zaten bu yüzden ondan böyle bir şey istedik. Artık yalnız olduğumuzu, bize "Çok haklısınız, aynı şeyleri düşünüyoruz" diyenlerin, iş gerçekten de bir şey yapmaya geldiğinde nasıl korktuklarını, en azından riske girmek istemediklerini biliyoruz. Ne yaparsak biz yapacağız ve bir an önce yapacağız. Çünkü zaman hızla geçiyor ve geçen her zaman bizi Suriye'de yaşayan mülteciler konumuna daha çok alıştırıyor. İlk ayrıldığımızdaki Türkiye ateşinin giderek zayıfladığını, günlük yaşamda karşımıza çıkan so-

runların daha da önem kazandığını hepimiz fark ediyoruz. Bu durum hiç hoşumuza gitmiyor. Özellikle de benim. Bu insanların ayrılmasına, benimle birlikte böyle bir yaşama atılmalarına ben neden olduğum için daha bir sorumluluk duyuyor, geçen her günün üzerime ağır yükler yüklediğini çok yakıcı bir biçimde hissediyorum. Havaaların da iyice ısınmasıyla Türkiye'ye gitmenin zamanının da, koşullarının da iyice olgunlaştığına inanıyoruz. Her yolu deniyoruz! Herkesi soruşturuyoruz. Sonunda, Lazkiye'de terzilik yapan bir adamın, her yaz Türkiye'ye gittiğini, kışın geri geldiğini öğreniyoruz. Adamı kısa sürede yakalayıp durumumuzu anlatıyoruz. Adam,

"Valla benim için sorun yok!" diyor, "ben yakında geri gidiyorum, isterseniz yanımda gelirsiniz! Benim yapacağım iş sizi sınırdan geçirmek, ondan sonrasına karışmam."

"Tamam!" diyorum. "Biz de bunu istiyoruz! Sen bizi sınırdan geçir, ondan sonra ne sen bizi tanı ne de biz seni!"

"Tamam, o zaman! Ben hazır olursam sizi çağırırım!"

"Peki, ne vereceğiz sana?" diye soruyorum adama. Adam yüzüme bakıp,

"Bak delikanlı!" diyor, "ben kaçakçı değilim, benim burada işlerim var, her yıl gelir yazın geri dönerim. Bu kez de aynı şeyi yapacağım, yanımda siz olun ya da olmayın, ben gideceğim. Bu yüzden de sizden bir şey istemiyorum."

"Sağol!" diye ayrılıyorz adamın yanından.

"Bir şey değil!" diyor adam, "ben size ne zaman gideceğimizi ve yanımıza neleri alacağımızı sonra bildiririm!"

Yerimde duramıyorum. Neredeyse koşarak eve ulaşım Meral'e anlatıyorum durumu. Onu kucaklayıp, uzun uzun öpüyorum. Kendimi o kadar hafiflemiş hissediyorum ki! Şarkılar söylüyorum, bulaşıkları yıkıyorum, koşup en uygunsuz zamanda Meral'e sarılıyorum, kimse yoksa vahşice sevişiyorum; kahkaha-

lar atıyorum. “Türkiye! Bekle bizi geliyoruz! Sana yeniden kavuşuyoruz!” diye haykırmak geliyor içimden. Yapıyorum da bazen!

“Deli! Delirdin iyice sen!” diyor Meral bazen. Boynuma sarılıp beni öperek sevincimi paylaşmak istiyor. Artık Türkiye hayalleriyle yatıp, Türkiye düşleri görüyor ve Türkiye özlemiyle uyanıyorum. Sabırsızım. Yerimde duramıyorum. Her gün Haydar’ı sıkıştırıp duruyorum.

“Ya n’oldu ortak ya! Nerde kaldı bu adam?”

“Ortak, adamla daha iki gün önce konuştun! Adam bizi arayacağını söyledi ya.”

“Ama hâlâ niye aramadı ki? Bizi bırakıp gitmez, değil mi?”

“Ya ortak! Ne garip bir adamsın sen ya! Adamla sen konuştun, her şeyi bana soruyorsun! Ne bileyim ben!”

Zaman geçmek bilmiyor. Her günü sanki yıllar geçmiş gibi algılıyorum. Ne Meral’in tesellisi ne de aslında henüz birkaç gün önce adamla konuşmuş olmam beni yatıştırıyor. İstim üstündeyim, sinirliyim, bekliyorum.

Aradan kaç uzun gün geçti bilmiyorum, ama nihayet adamdan haber geliyor. Yarın yola çıkabiliyormuşuz. Meral de ben de heyecandan ve sevinçten uçuyoruz. Adamın bize yanımıza almamızı tavsiye ettiği şeyleri büyük bir hızla tedarik ediyoruz. Yanımıza alacağımız sırt çantasının yanında birkaç kat naylonla sarılmış günlük giyecek ve Türk parası.

“Ormanlık yerden geçeceğiz!” diyor adam, “dün yağan yağmurlardan ötürü her yer çamurdur şimdi! Eğer şehre öyle çamurlu girerseniz kesin ihbar yersiniz!” Dikkatle dinleyip kafamızı sallıyoruz adama.

“Ve de bilmenizde yarar var: Oranın ihbarcısı çok ve meşhurdur. En küçük bir şüphe bile sizin yakalanmanıza neden olabilir! Ben yıllardır bu yolu kullanırım, beni herkes tanır, yine de her seferinde ihbar edileceğim diye ödüm kopar.”

“Tamam!” diyoruz adama, “sen merak etme! Yeter ki bizi karşıya geçir! Sonrası bize ait!”

O gece sabaha kadar yatamıyoruz. Herkes heyecanlı. Herkes gereğinden fazla konuşkan, gereğinden fazla gürültülü. Oysa ertesi sabah erkenden yola çıkacağız ve dinlenmiş olmamız gerekiyor. Bir iki deniyoruz ama kimseyi uyku tutmuyor. Sonra vazgeçip sohbeti koyulaştırıyoruz. Türkiye’ye gittiğimizde neler yapacağımız, hangi arkadaşlara ulaşabileceğimiz üzerine konuşuyoruz. Epeyce ilerlemiş bir saatte Hasan da bizimle geleceğini söylüyor. Önce şaka yaptığını sanıyorum. Çünkü bu güne kadar Türkiye’ye gitme konusunda en az istekli görünen oydu. Ama ciddi olduğunu, kendisinin Adana’ya gitmek istediğini, ülkeye girdikten sonra kendi başının çaresine bakacağını söylüyor. Vazgeçirmek için çıkacağımız yolun ne kadar zor ve tehlikeli olduğunu anlatıyorum. Bu işin şakasının olmadığını, yalnızca birilerini görmek için böyle bir tehlikeyi göze almanın yanlış olduğunu ısrarla anlatıyorum. Ama Hasan vazgeçmiyor. Sabahla birlikte bizimle birlikte yola çıkıyor. Meral bu işe hiç memnun olmuyor ama kimsenin kimseye sen şunu yapamazsın demeye hakkı olmadığını o da biliyor. Asık bir suratla dolmuşta sınıra doğru yolculuk yapıyoruz. Haydar gelinebilecek en son noktaya kadar bizimle geliyor. Artık sınıra iyice yaklaştığımız bir noktada, adam Haydar’ın artık dönmesi gerektiğini söylüyor. Üzerimizdeki kimlikleri ve Suriye’yi hatırlatacak her şeyimizi Haydar’a veriyor, duygusal bir vedalaşmayla Haydar’ı arkada bırakıp, oldukça sık bir ormanın içine dalıyoruz. Heyecandan dilimiz damağımız kuruyor. Sessizce ve dikkatlice adamı takip ediyoruz. Adam sanki sınırı gizlice geçmiyor da boş zamanında kır gezisine çıkıyor rahatlığında ve havasında. Neredeyse şarkı söyleyip ıslık çalacak! Adam rahat, biz heyecanlı, arka arkaya dizilmiş vaziyette Türkiye’ye doğru gidiyoruz. Ormanın içine doğru yol aldıkça

adamdaki rahatlık giderek kayboluyor. Bir gün önce yağın yağmur sanki bir tek damlasını bile yere düşürmeden hepsini ağaçların üstünde bizi bekler bir vaziyette toplamış. Hangi dala, hangi ağaca dokunsak başımızdan aşağı abartmasız bir kova su dökülüyor. Yarım saat geçmeden öyle bir ıslanıyoruz ki, bizi gören, birer kova suyu her dakika başımıza dökerek dolaşıyoruz sanır. Başımızdan aşağı şırl şırl sular akıyor, Ayaklarımız, dizkapaklarımıza kadar cıvık bir çamur içinde kalıyor. Ağaçların birazcık seyreltiği bir yerde adam “Üstümüzü değiştirmemiz gerekiyor, nerdeyse geldik!” diyor. Hemen sırt çantalarımızı açıp kat kat naylona sarılmış giyeceklerimizi çıkarmak istiyoruz. Ama hemen yüzümüz allak bullak oluyor, çantanın içi, kat kat sardığımız naylonun her katı tümüyle sularla dolu. Temiz ve kuru olarak şehrin içinde üstümüzde olması gereken elbiseler, havuza batırılmış ve hiç oradan çıkarılmamış kadar ıslak. Çaresiz bir biçimde bizi götüren adama bakıyoruz. Adam:

“Valla isterseniz ben sizi geçiririm!” diyor, “zaten neredeyse geldik! Ama bu elbiselerle yakalanmadan bu şehirde çıkmanız imkânsız! Bunu bilin!”

Yapacak bir şey yok. Geri dönmeye karar veriyoruz. Adam aynı rahatlıkla önümüze düşüp, geldiğimiz yoldan geri bize öncülük ediyor. Giderken yaptığı şeyi dönüşte tekrarlayan yalnızca adam değil, ağaçlar da daha bir iştahla son damlalarına kadar sularını, artık damla kabul etmeyecek kadar ıslak olan üstümüze dökerek bizi gerisin geri uğurluyor.

Kılavuzumuz bizi perişan bir halde yeniden geldiğimiz noktaya bırakıp, “Ben geri gidiyorum!” diyor. “Bana bir şey olmaz!”

Zar zor, dişlerimiz birbirine vurarak, ağaçlar arasında bir anda kaybolan adama teşekkür ediyoruz. Uzunca denilebilecek bir süre hiçbir şey yapmadan öylece kalıyoruz orada. Geri dönmemiz gerekiyor ama nasıl? Hiçbirimizde ne kimlik, ne de Suriye

parası var. Üstelik her tarafımız çamur ve pislik içinde. Bu halimizle sınırdan Lazkiye'ye kadar gidebilmemiz mümkün değil. Suriye'ye ilk geldiğimiz gün aklıma geliyor. O zaman da kimiksiz ve dilsiz kalakalmıştık. Şimdi tek farkımız gerektiğinde bir yalan atabilecek kadar Arapça biliyor olmamız. Ve de Hasan'ın "Liva İskenderun"lu olması. Çaresiz bir biçimde Haydar'la vedalaştığımız köye, dolmuşlara gidiyoruz. Bizi her gören gülerек bırakıyor. Hiç kimse bir şey sormuyor. Islak ve pis bir halde dolmuşun arka sıralarına oturuyoruz. Biraz sonra dolmuş hareket ettiğinde ilk buraya geldiğimizdeki kadar bilinmezlik içindeki bir korkuyu yaşamasam da, bizi bekleyen tehlikeleri, olabilecekleri düşünüp kaskatı kesiliyorum. Paraları toplayan çocuğun kulağına Hasan bir şeyler söyleyerek geri gönderiyor.

"Ne dedin?" diye soruyorum Hasan'a.

"Üzerimizde Suriye parası olmadığını, Lazkiye'ye vardığımızda para bozdurup, kendilerini sevindirecek bir miktar vereceğimizi söyledim" diyor.

Çocuk, aynı Hasan'ın kendine yaptığı gibi, şoföre yaklaşıp bir şeyler söylüyor. Şoför kaşlarını çatıp, dikiz aynasından bize bir süre bakıyor, sonra kafasını belli belirsiz bir biçimde aşağı yukarı sallayarak söylenileni kabul ettiğini belirtiyor.

Yolculuk, sandığımdan kolay geçiyor. Yolda kontrol için durduran askerler ya bizim şoförü tanıyorlar, ya da hepsi bugün iyi günündeler. Gözleriyle, açık olan şoförün camından şöyle bir içeriye bakıp, bir iki laf ediyor ya da soru soruyorlar, sonra yol üstündeki engelleri kaldırıp bize yol veriyorlar. Kazasız belasız, hem de kolayca Lazkiye'ye yeniden gelmemiz bizi biraz olsun sevindiriyor. Şoför, herkesi indirdikten sonra bizi karaborsa para bozan bir dükkâna götürüyor. Adam kendisine uzattığım ıpslak Türk paralarına uzunca bir süre bakıyor ve sonra

hiçbir soru sormadan verilen paranın karşılığı kadar Suriye lira-sını avucuma sayıyor.

Dolmuşçuyu da memnun ettikten sonra yorgun argın ve aramızda neredeyse hiçbir şey konuşmadan evin yolunu tutuyoruz. Tek umudumuz Haydar'ın evde olması. Yolunda giden tek şey bu isteğimiz oluyor. Haydar evde ve şaşırان gözlerle bize bakıyor.

Türkiye'ye bu kadar yakinken geri dönmemiz hepimizde gözle görülür bir moral çöküntüsü yaratıyor. İlk birkaç gün kimse bir şey yapmak istemiyor. Aylardır gitmek için yanıp tutuştuğumuz ülkemiz deyim yerindeyse avucumuzun içinden kayıp yenden özlem diyarına kaçıyor. Yaşadığımız her olay, geçen her dakika, orada kalabilmek için verdiğimiz her çaba bize, ülkemize bir an önce gitmemiz gerektiğini öğretiyor. Gidemediğimiz her gün bizi daha da umutsuzlaştırıyor. Daha da öte kızdırıyor. İki adım ötedeki, bir sürü adamın elini kolunu sallayarak gidip geldiği bir yere, bu kadar istememize rağmen biz bir türlü gidemiyoruz. Bütün uğraşlarımıza rağmen kendi olanaklarımızla Türkiye'ye gidebilmenin koşullarını yaratamıyoruz. Sonunda, aylar önce PKK'lilerin bize teklif ettiği, "İsterseniz biz sizi götürebiliriz" teklifini düşünmek zorunda kalıyoruz. Daha önceki deneyimlerimiz nedeniyle ilk teklif ettiklerinde, "Sağolun, ama biraz düşünelim!" diyerek pek ciddiye almamıştık, ama şimdi gerçek-tende artık hiç umudumuz kalmadı!

"Açıkça konuşuruz onlarla ya ortak!" diyor Haydar, "kuracağımız tek ilişki onların bizi sınırı geçirme ilişkisi olacak deriz! Kabul ederler etmezler, bu onların bileceği iş!"

Bu işin o kadar kolay olmayacağını biliyorum, ama yine de Haydar'ın önerisini denemekten başka çaremiz yok. Zaman hızla geçiyor. Türkiye'de neyle karşılaşacağımızı bilmiyoruz. Yatacak bir yer bulup bulamayacağımız bile belli değil. Bu yüzden ne

olursa olsun havalar soğukken gitmek istemiyoruz. Dolayısıyla eğer gideceksek önümüzdeki bir ya da bilemedin iki ay içinde gitmemiz gerekiyor. Ters, bir yıl daha burada kalmamız demek ki, böyle bir olasılığı düşünmek bile istemiyoruz. Sonunda kabul etmek zorunda kalıyoruz.

“Tamam!” diyorum, “ben Meral’le de konuşurum, sonra dediğin gibi yaparız.”

Özellikle Meral’le konuşmamız gerekiyor, çünkü bu konuda en duyarlı olanımız o. Hatta duyarlılıktan da öte çok katı bir tutum alıyor bu konuda. Bu yüzden özel bir konuşma yapmam gerekiyor. Uygun bir ortam, uygun bir zaman ve uygun sözcükler. Her şeyin uygun olabileceği tek ortam olarak, ikimizin her fırsatta gittiği, bizim için özel olan bir yığın şeyi yaşadığımız Lazkiye Limanını seçiyorum. Limanda el ele geziyoruz Meral’le. Kafamda nasıl ve nereden başlayacağımı ölçüp biçiyorum. Başka hiçbir umudumuzun kalmadığına, yapacağımız şeyin yalnızca çaresizlikten kaynaklandığına onu ikna etmem gerekiyor.

“Canım!” diyorum, yumuşak bir sesle. Gözlerimin içine sevecenlikle bakıyor Meral. Küçük gözleri ıslıl ıslıl yanıyor Meral’in. Gözleri öylesine parlıyor ki, kendimi tutamayıp sıkıca sarılıyorum.

“Gel kız yanıma!” diyorum sıkıca kendime çekip uzunca öpüyorum Meral’i. İkimiz de kimsenin bize bakıp bakmadığına aldırmadan uzunca öpüşüyoruz. İlk kendine gelen ben oluyorum. Kesmek istiyorum öpüşmeyi, Meral bırakmıyor beni. Sonra sıkıca sarılıyor bana. “Veysel!” diyor kulağıma. “Veysel’im! Seni, uğruna her şeyi göze alabilecek kadar seviyorum!” Sesi inlemeli geliyor, sevinçli, ağlamaklı, bu güne kadar duymadığım bir tonda geliyor. Omuzlarından tutup biraz uzaklaştırarak gözlerine bakıyorum. Islanmış gözleri gerçekten de ıslıl ıslıl parlıyor.

“Neyin var senin kız?” diye soruyorum. Yine öyle ıslıl ıslıl bir süre gözlerime bakıyor, sonra yeniden sıkıca bana sarılıp,

“Hamileyim!” diyor.

İnsan yüreğini, yüreğinin şeklini göğüs kafesinin içinde hissedebilirmiş, bilmiyordum! Çünkü nasıl çarptığını, tam olarak nerede ve biçiminin tam tamına nasıl olduğunu kesinlikle o an bildiğim kalbimin ortasına değil de, sol üst köşesine bir damla ateş parçasının kor halinde düştüğünü, kalbimin yalnızca orasının acı verecek bir şekilde cız ettiğini o kadar canlı hissediyorum ki, titreyerek, neredeyse inleyerek Merali yeniden omuzlarından tutarak uzaklaştırıyorum kendimden.

“Ne?!” diye sorabiliyorum ancak. Acıyla, şaşırarak, hatta biraz aptalca. Cevap vermiyor Meral. Hâlâ bakıyor bana. Ne diyeceğimi bilemiyorum. Bugüne kadar çocuk konusunda Meral o kadar katı davranıyordu ki, gözlerindeki parıltının kızgınlıktan mı, yoksa sevinçten mi olduğuna karar veremiyordum.

Daha önce yarım ağızla bahsetmeye çalıştığımda “Asla!” demişti. “Asla! Çocuk çocuk istemiyorum!” O kadar kesin ve katı konuşmuştu ki kazara böyle bir şey olursa ne yaparız diye sormamıştım bile. Şimdi karşımda şimdiye kadar görmediğim bir ışıltıyı yayan bu gözleri neye yoracağıma bir türlü karar veremiyordum. Sonunda Meral’in eski konuşmaları baskın çıkıyor kafamda. Kafasını omzuma yaslayıp, “Merak etme, bir çaresini buluruz!” diyorum.

Hızla çekiyor kendisini benden, bana öyle bir bakış fırlatıyor ki kanım çekiliyor. Biraz önce ıslıl ıslıl yanan gözlerinden şimdi şimşekler çıkıyor. Çelik gibi delen bakışlarını gözlerime dikip elini karnına götürüyor ve dudaklarının arasından tüylerimi diken diken eden bir sesle:

“Çocuğuma el süreceksin adamı keserim!” diyor.

“Ama canım, sen daha önce...” Sözümlü bitirmeme fırsat vermiyor. Yeniden aynı inanılmaz tehditkâr, ama daha gür ve kalın bir sesle:

“Yakarım bu dünyayı!” diyor.

Bir süre elleriyle karnını korumaya çalışan, bacaklarını her an üzerime atlayacak bir biçimde geren Meral’e bakıyorum. Sonra usulca yanına sokulup kollarımla sıkıca sarıyorum Meral’i. Kulak memesini ağzıma alıp usulca:

“Anne mi oluyorsun kız?” diye fısıldıyorum.

“Evet!” diyor Meral, “Anne oluyorum, Anne, anne!” Sevinçten deliye dönüyor. Bağırıyor, koşuyor, gelip boynuma sarılıyor, beni uzun uzun öpüyor. Limandan çıkıp sahile doğru yöneliyor,

“Gel!” diyor bana. Arkasından gidiyorum. Tempomu beğenmiyor, geri gelip elimden tutarak çekiyor beni.

“Çabuk ol biraz” diyor, “koş!”

Tenha bir yere gelene kadar koşuyoruz, koşuyoruz. Sonra orada, gündüz gözü, Suriye gibi bir ülkede, hiçbir şey düşünmeden sevişmeye başlıyoruz. Yerçekimi olmayan, uzayda yalnızca bize ait olan bir yere yuvarlanıyoruz ikimiz de. Gündüz gözü, seviştiğimiz yer bu kadar aydınlık, parlak ve rengârenk iken, çevremizin neden hiçbir şeyi geçirmeyecek kadar koyu bir karanlıkla bizi sarıp herkesten sakladığını düşünmüyoruz bile. Daha önce hiç bilmediğimiz, düşünmediğimiz, ama şimdi hemen kabul ettiğimiz bu rüya dünyamızda sonu gelmez sevişiyoruz. Bu dünyada ne kadar kalıyoruz bilmiyorum ama, sırtıma dayanan sert bir cismin verdiği acıyla yeniden Suriye’nin Lazkiye şehrine ve onun Akdeniz’deki kıyı şeridinde ışık hızıyla geri dönüş yapıyorum. Benimle birlikte Meral de bu dünyaya bu kadar hızlı dönmeyi şaşkınlığını yaşıyor.

Arkamda iki Suriye askeri, inanmaz gözlerle bize bakıyor.

“Ne yapıyorsunuz burada utanmazlar!” diyor birisi. Çok garip, ama ikimiz de çok rahat bakıyoruz adamlara. Yavaşça ayağa kalkıp üstümü başımı düzeltiyorum. Sonra çok doğal, çok rahat bir biçimde.

“Ne istiyorsunuz?” diye soruyorum.

Bize soru soran bir an bocalıyor. Ağzında bir iki şey geveleyip, “Kimliklerinizi verin!” diyor.

Rahatça uzatıyorum adama. İkisi de bir süre kimliklerimizi inceliyor. Sonra, ya bizim rahat davranışlarımızdan ya da yabancı olduğumuzu anladıklarından, sadece buralarda böyle davranmamamız gerektiğini, insanlar tarafından pek hoş karşılanmayacağını falan söyleyip uzaklaşıyorlar yanımızdan. Onlar gittikten sonra ikimiz de muzip çocuklar gibi birbirimize sokularak gülüşüp evin yolunu tutuyoruz. Meral’in hamile olması PKK’lilerden alacağımız yardım işini Meral’e kabul ettirmemi kolaylaştırıyor. Onun için tek bir hedef var aslında: Çocuğunu Türkiye’de doğurmak. Bu konuda her şeyi göze alabilecek durumda. Hiç iletmeden, hatta benim kadar bile kuşkuya kapılmadan, “Tamam canım, bir soralım bakalım” diyor.

PKK’lilerle konuşma işini Haydar üstleniyor. Ve de çok kısa bir sürede ağzı kulaklarında bize müjdeyi ulaştırıyor:

“Tamam ortak, sizi karşıya geçirecekler!”

Sevinçle Haydar’ın etrafını çevirip, onu sorularla sıkıştırıyoruz. Nasıl geçirecekler? Nerden geçirecekler? Bu işi gerçekten de karşılık beklemeden mi yapacaklar? Aklımıza gelen bir yığın soruyu arkası arkasına sıralıyoruz Haydar’a. Onun anlattıklarına göre, bizden hiç bir beklentiye girmeden, sadece yardım olsun diye bu işi yapacaklar ve bizi yeni açtıkları bir kanaldan, Kırkhan yakınlarından bir araziye ulaştıracaklar. Bu işe çok seviniyorum. Çünkü bildiğimiz kadarıyla onlar genellikle Kürdistan tarafını kullanıyorlardı ve oradan bizim yolculuk yapıp yeniden en

azından Güney'e kadar ulaşmamız bir sınır geçmek kadar zor olacaktı. Giyiniş, konuşuş, hatta yapı olarak o bölgelere çok benzemememiz başlı başına bir sorun olacaktı. Hele tipik bir Tatar görünümündeki Meral, yüzlerce metre öteden farkedilecekti. Kırıkhan tarafından geçmemiz, kendiliğinden bu sorunları ortadan kaldırıyor olacak.

Artık geceleri uyku tutmuyor bizi. Öbür gün çalışacak olmamız bile bizi yatağa götüremiyor. Ve çok gariptir, hemen hemen hiçbir yorgunluk belirtisi göstermeden akşama kadar çalışıp yenden neredeyse sabahlara kadar Türkiye ve Türkiye'de olacaklar üzerine konuşuyoruz. Tek sıkıntımız zamanın bir türlü geçmek bilmemesi. Oysa Haydar haber getireli daha bir kaç gün oldu. Bunu biliyoruz ama bu birkaç günün neden bu kadar uzun geldiğini ya da bu kadar uzun sürdüğünü bir türlü anlayamıyoruz. Sabırsızlıkla bekliyoruz. Telaşla Türkiye'ye gitmenin hazırlıklarını yapıyoruz.

Ve beklenen gün geliyor: İki gün içinde Türkiye'deyiz! Haber o kadar ani geliyor ve biz hemen Halep'e gitmek için o kadar çabuk otobüse biniyoruz ki sevinmeye bile fırsat bulamıyoruz. Ancak otobüsün içinde, aslında bu yolculuğumuzun Halep'e değil Türkiye'ye olduğu havasını yakalıyoruz. Bütün ısrarlarımıza rağmen Haydar bizimle geliyor.

"Bırak ya ortak!" diyor, "Türkiye'ye gidemiyoruz, bari sınıra kadar sizi yolcu edeyim!"

Buna hiç gerek olmadığını, gider gitmez kendilerini arayacağımızı söylüyoruz ama ikna etmemiz mümkün olmuyor. Sonunda Haydar, ben ve Meral, otobüs biletlerimizi alarak önce Halep'e sonra onun bir kazasına ve oradan da bir PKK'liyle birlikte Kırkhan karşısında bir köye gidiyoruz. Bir tepeye kurulmuş köye girerken PKK'li eliyle aşağı düzlüğü göstererek:

"İşte heval, şurası Türkiye!" diyor.

Öylece takılıp kalıyorum onun gösterdiği yere. Sınır olduğu hemen belli olan, düzenli aralıklarla kurulmuş belli belirsiz, cılız ışıltılarla göz kırpan ve sonsuzdan gelip yeniden sonsuza gidiyormuş gibi görünen ince bir şeriti görünmez bir çizgi olarak algılıyorum.

“Bu çizginin arkası Türkiye!” diye düşünüyorum. Ulaşılmaz, kutsal bir yere bakar gibi bakıyorum. Orada, o çizginin arkasında benim insanlarım, bizim insanlarımız var! Ne uzun zamandır ayrı kaldım onlardan! Yüreğimi delip geçen, başka herhangi bir şeyi düşünebilmemi engelleyen bu kavurucu özlem ateşi yüreğime düşeli, beni avuçları içine alalı ne kadar zaman oldu! Biz ne zaman, nasıl ve niye ayrı düştük! Ama artık çok yaklaştık! İşte şurada, şu çizginin arkasında bütün özlemler bitecek, bütün hasretler sona erecek! Bu kez, artık bu kez hiçbir şey, yağmur çamur, ya da başka bir doğa durumu bu kavuşmayı engelleyemeyecek! Hiçbir şey!

Gideceğimiz evin kapısından içeri girinceye kadar gözümü o çizgiden alamıyorum. Ancak içeri girdikten ve yaşlı bir adamın çok saygılı ve sevecen bir biçimde bizi karşılamasından sonradır ki kendime gelip, adamın içtenliğine karşılık verebiliyorum. Hoşbeş, yemek ve üzerine içilen şerbet çaylar benim için ayıp olmasın diye katılmak zorunda kaldığım şeyler oluyor. Gözüm kapıda, biraz sonra gelecek ve bizi götürecek adamın içeri girmesini bekliyorum. Ya benim durumumu anlayışla karşılayıp benimle çok az konuşuyorlar ya da ben onları dinlemediğim için neredeyse hiçbir şey konuşmadan gözüm kapıda diken üstünde bekliyorum. Ara sıra Haydar’ın kahkahaları ve bütün ev horantasının buna eşlik eden sesleri konsantrasyonumu bozuyor gibi oluyor ama, yeniden aynı noktaya hemen kilitleniyorum. Sonunda adam telaşla giriyor içeriye. Neredeyse selam bile vermeden, “Hadi heval, hadi hemen kalkalım!” diyor. “Ay tepeye iyice

çıkmadan sınırı geçmemiz gerekir! Yoksa çok tehlikelidir vallahi.”

Artık iyice alışık olduğumuz bir Kürt aksanıyla Türkçe konuşuyor adam. Bizden biraz yaşlı ama yine de çok genç ve sportif biri. Zaten tetikte bekleyen ben, hemen ayaklanıyorum. Arkasından herkes telaşla kalkıp ayakkabılarını giyiyor. Ev sahibimize doğru dürüst bir teşekkür bile etmeden, “Hadi eyvallah!” deyip dışarı çıkıyor ve aşağı doğru iniyoruz. Haydar da bizimle geliyor.

“Tel örgüye kadar geleceğim ortak! Hiç tartışmak istemiyorum!”

Sesimi çıkarmıyorum. Bizi götürecek adam önde, biz arkada gittikçe yaklaşıyoruz sınır çizgisine. Tel örgülerin artık çok yakın olduğu bir yerde, öndeki adam eliyle bize “çökün” işareti veriyor. Hepimiz çöküyoruz. Fısıltıyla Haydar’a artık dönmesi gerektiğini söylüyorum.

“O tele elimi sürmeden asla geri dönmem ortak!” diyor. Öylesine kararlı söylüyor ki ısrar etmemin hiçbir yararının olmayacağını anlıyor ve susuyorum. Biraz çömelerek yaklaşıyoruz tel örgüye! Sonra önümüzdeki adam sürünmeye başlıyor, hepimiz aynı anda yere uzanıp sürünmeye başlıyoruz ve tel örgünün önüne kadar geliyoruz. Adam daha önce hiç fark etmediğim bir çubuğu bir sihirbaz gibi birdenbire ortaya çıkararak diklemesine ve dikkatlice en alttaki telin altına sokarak teli havada sabitliyor. Bize bekleyin deyip, açtığı bu aralıktan içeri kayıyor. Bir, bir buçuk metre sonra önüne çıkan ikinci bir teli de aynı marifetle elde ettiği başka bir çubukla aynı biçimde kaldırdıktan sonra geri geri sürünüp yanımıza geliyor. Nefes bile almadan izliyoruz adamı. Hemen elli metre ötede askerler var. Seslerini o kadar canlı duyuyoruz ki, bir an sanki bizi görüyorlar da bu işi ciddiye almadıkları için bizim tarafa gelmiyorlar gibi bir duyguya kapılıyorum. Adam sürünerek bizim önümüzdeki eski yerine yeniden yerleşip

kıpırdamadan öylece kalakalıyor. Biz zaten nefes bile almadan adamı izliyoruz. Bir süre yatıyor adam, sonra çevik bir hareketle ters dönüp sırt üstü uzanıyor. Uzun bir süre yıldızlara bakıyor. Ne için olduğunu anlamadan biz de yapıyoruz aynı şeyi. Hava güzel, gökyüzü bir cam kadar berrak ve ayın yanı sıra milyonlarca, milyonlarca yıldız, bize canlı canlı göz kırpmıyor. Hemen yanı başımda o kutsal çizgi ve o çizginin arkasında o kutsal ülke olınsa, yıldızların saldığı bu ışık yağmuru altında yatıp uykuya dala-bilirim.

Sonunda adam yeniden ters dönüp maharetle çıkardığı ve telerinin altına taktığı çubukları almak için tel örgülere doğru sürünüyor ve çarçabuk çubukları çıkarıp yanımıza geri geliyor.

“Heval, bugün gidemeyiz, ay çok ışık veriyor!” diyor.

Daha bizim cevabımızı bile beklemeden köye doğru yol alıyor. Hemen yanı başımdaki kutsal çizgiye bakıyorum. Bir türlü kıpırdayamıyorum. Meral elini sıkarak çekiyor beni. Çaresiz arkasından gidiyorum. Bu kadar yakinken geri dönmek, yüreğimin orta yerini delen bir burgu gibi oyuyor içimi. Haydar, önde hiçbir açıklama yapmadan hızlı adımlarla giden adamın yanında; ben ve Meral arkada, istemeye istemeye, sürüyen adımlarla geri köye dönüyoruz. Meral beni teselli etmeye çalışıyor. Havanın gerçekten de çok açık olduğunu, bizim askerleri kolayca gördüğümüz gibi onların da bizi görebileceğini söylüyor. Ben hâlâ bir gözüm arkada, gittikçe uzaklaşan sınır çizgisine bakıyorum. İçim eziliyor. Uzansam yeniden yakalayacakmışım gibi geliyor bana. Sonra evlerin arasına dalıyoruz. Ses çıkarmadan, konuşmadan, kaldığımız eve yeniden geliyoruz. Bizi getiren adam ev sahibine Kürtçe bir şeyler söyleyip, bizi eliyle içeri davet ediyor.

“Dua edelim de yarın hava bu kadar açık olmasın heval” diyor, “hadi şimdi siz uyuyun, yarın bakarız hı?”

Hızla kayboluyor evler ve karanlıklar arasından. Ev sahibimiz, belki de bu durumlara alışık olduğundan, bizimle hiç konuşmadan, karısına serdirttiği yataklara bizi davet edip çekiliyor yanımızdan. Haydar, ben ve Meral, kâh talihimizin böyle gitmesine küfrederek, kâh ülkeye girdiğimizde ne yapacağımız üzerine tartışarak, sabaha kadar oturuyoruz. Uzaktan ezan sesi geldiğinde “Haydi yatalım artık” diyerek, herkesin kalktığı bir saatte biz yataklarımıza uzanıyoruz.

Öğlene doğru, bizi Türkiye’ye götürecek adamın gelmesiyle uyanıyor ve ev sahibimiz tarafından hemen kahvaltıya buyur ediliyor.

“Bana kalırsa bugün bulut çıkacak!” diyor adam, “kesin bugün karşıdayız!”

Rüya gibi geliyor bana. Karşıda olmak! Türkiye’de olmak! Hem de bugün! Kendimce sorular sorarak adamın bu işi ne kadar iyi bildiğini öğrenmeye çalışıyorum. Anlattıklarına bakılırsa doğumundan itibaren bu işin içinde. Kendinden oldukça emin. Normal çarşıya alışverişe gidecekmiş gibi konuşuyor. Belki de bu yüzden kahvaltımız biraz heyecanlı, ama daha çok neşe içinde bitiyor. Kahvaltı sonrası Haydar’ı uğurlamak için köye iniyoruz. Önce direniyor ama sonunda beklemenin yararsız olduğuna ikna olup geri dönmeyi kabul ediyor.

Herkesin garip bakışları altında, oldukça duygusal bir biçimde birbirimize sarılıp vedalaşarak bindiriyoruz dolmuşa Haydar’ı. Ve kaybolana kadar el sallıyoruz arkasından. Yattığımız eve geri döndüğümüzde, Haydar’dan ayrılmış olmanın hüznü, ama Türkiye’ye hem düşüncede, hem de gerçeklikte bu kadar yakın olmanın sevinci ve coşkusu var içimizde. Hele buna bir de TRT’yi izlemek de eklenince kendimizi tam Türkiye’de hissediyoruz. Gözümüzü ayırmadan TRT’yi izliyoruz. Kenan Evren’in bir konuşmasını yayınlıyorlar, hem de renkli! Televizyon renkli

olduğu için, siyah beyaz akışı süren yayının birden renklenmesine şaşırarak bakıyorum.

Vatan hainlerinden, dış mihraklardan söz ediyor Kenan Evren. Ülkemizde işkencenin olmadığını, bazı kanı bozukların ülkemizi zayıf düşürmek için kendilerini Batı devletlerine şikâyet ettiklerini, ama kendilerinin her zaman alınlarının açık olduğunu, kimseden korkmadıklarını, sevgili vatandaşlarının da bu gibi hainlere dikkat etmelerini bağıra bağıra anlatıyor. . .

Nihayet hava kararıyor. Gözümüz kapıda, adamı bekliyoruz. Adam bir gün önceki telaştan uzak, oldukça sakin geliyor. Ev sahibimizle Kürtçe konuşup çay içiyor. Bu kez ben sabırsızım. Saatime bakıp duruyorum. Sonunda kalkıyoruz. Ev sahibimizle bu kez vedalaşacak ve teşekkür edecek zamanı buluyoruz. Bizi içten, sıcak, bağrılarına basarak yolluyorlar. Dışarı çıkıp hızla aşağı doğru kayıyoruz. Ay tepede net görünmüyor ama küçük bulut kümeleri dışında ayın görüntüsünü engelleyecek çok şey yok gökyüzünde. Ama artık yeter! Bu iş bugün bitmeli. Bir daha geriye dönemem ben! Bereket ki, önde giden adamın halinden böyle bir olasılığın çok zayıf olduğu açıkça belli oluyor. Neredeyse hiç konuşmadan, hızla tel örgülerin yanına varıyoruz. Artık benim için sır olmaktan çıkan çubuk yeniden beliriyor adamın elinde. Bir önceki gün yaptığı şeyi tekrarlayarak en alttaki teli havaya kaldırıyor ve sürünerek içeri giriyor. Bize hiçbir şey söylememesine rağmen, hiç ses çıkarmadan aynı boşluktan biz de giriyoruz. İkinci tel örgüyü de aynı yöntemle geçiyoruz. Biz silahsızız. Adamın elinde dipçiği açılıp kapanabilen bir kaleşnikof var. Tel örgünün hemen önünde, neredeyse gece bile parlayan bembeyaz bir yol uzanıyor.

Üçümüz de yan yana, yolun kenarında hiç kıpırdamadan duruyoruz. Sonra adam, hafifçe doğrularak yıldırım hızıyla karşıya geçiyor ve bir anda gözden kayboluyor. Zaman geçirmeden biz

de hızla yetişiyoruz adama. Adam, yeniden hiç kıpırdamadan, öylece yatıyor. Biz de yatıyoruz. Bekliyoruz. O kadar uzun bekliyoruz ki, sonunda adama sormak zorunda kalıyorum:

“Niye bekliyoruz burada?”

“Sınır tehlikesi bitti!” diyor adam. “Şimdi pusu tehlikesi var! Bekleyeceğiz! Ta ki bir ses duyup askerlerin nerede olduğunu bilene kadar!”

Gerçekten de biraz sonra hemen, belki de on metre önümüzde birisi bir sigara yakıyor. Hemen önce, sigara ateşinin tersi yönünde yan, sonra Türkiye’ye doğru ileri sürünüyoruz. Bir süre sonra yeniden durup bekliyoruz. Meral’in eli, elimi sıkıyor. Karşılık vererek bekliyorum. İçimde anlatılmaz bir sıkıntı oluşuyor. Bir an çevremizdeki her şeyin bir oyun olduğu sanısına kapılıyorum. Bizim için hazırlanmış, bizi içine çeken ve hiç de hoş olmayan bir oyun! O kadar bunaltıcı bir his doluyor ki içime, hemen geri dönmek için kendimi güç tutuyorum.

“Ne oldu canım?” diye fısıldıyor Meral, “bir şey mi oldu?”

“Yok!” diyorum, “bir şey yok! Biraz içim sıkıldı, hepsi o kadar!”

“Bak canım!” diyor Meral, “ben senin sezgilerine güvenirim. Eğer gerçekten bir şeyler hissettiysen, yol yakınsan geri dönelim.”

“Hayır!” diyorum, “buraya kadar geldikten sonra, sırf bir sevgi yüzünden dönemem geri.”

Biraz sonra bir asker havaya bağırıyor:

“Ah ulan ah! Gel şafak 26 gel!”

Yeniden durumumuzu ayarlayıp sürünüyoruz. Bir süre sonra toprak değişiyor. Artık normal tarlalardayız. Arkama bakıyorum. Saatlerdir katettiğimiz mesafe yüz metre var yok! Adam artık sürünmüyor, iki büküm yürüyor. Biz de aynısını yapıyoruz.

“Artık geldik!” diyor adam, “buraları karpuz tarlaları. Bitti!”

Meral sevinçle elimi sıkıyor. İçimdeki sıkıntı anlatılmaz bir hal alıyor. Kulağına eğilip, “Eğer,” diyorum, “kazasız belasız atlatsak bu tam bir piyango olacak canım!”

“Niye?” diye soruyor Meral. “Ne oldu? Bir şey mi duydun? Ya da gördün?”

“Hayır” diyorum, “ama hissediyorum!”

Bizi getiren adam artık iyiden iyiye doğrularak ve bana göre sesini gereğinden fazla yükselterek konuşuyor.

“Sizi köyden birileri alacaktı, daha gelmemiş!” diyor. “Hele ben bir şuraya bakayım!”

Meral’le ben, orada duran bir taşın üzerine oturuyoruz. Meral başını göğsüme yaslayıp, “Bitti artık, Türkiye’deyiz canım!” diyor.

“Evet, bir tanem!” diyorum, içimde giderek büyüyen sıkıntıyı bastırmaya çalışarak. Birden gecenin sessizliği içinde, geceyi yırtan cırtlak bir ses duyuyorum:

“Etrafınız sarıldı! Kıpırdamayın!”

Birinci Kitabın Sonu

"12 Eylül her şeyi öyle savurmuş, öyle dağıtmıştı ki, yaşanan şeylere, toplumun en politik insanları bizler bile şaşkınlıkla bakıyorduk. Her mahalle, işyeri 12 Eylül tarafından resmen örgütlenirdi... Dile kolay, aylardır yalnızca ölüm, yakalanma, hepsinden önemlisi de salkım salkım çözümlenme haberleri alıyorduk. Yalnızca haber almıyor, bizzat yaşıyorduk. En tanıdıklarımız, yoldaşlarımız, amansızca sürdürülen süreç avlarında teker teker yakalanıyor, öldürülüyor, işkenceden geçiriliyor ya da kaybediliyordu. Gazeteler, radyolar, televizyonlar yakalanmaları, öldürülmeleri, idamları bir bayram havasında verirken, bunun karşısında hiçbir şey yapmadan öylece oturmak, onları dinlemek, üstelik o anda bile yalnızca kendi güvenliğini düşünmek zorunda olmak kahrediyordu bizi."

Yirmili yaşlarda devrimci bir genç... 12 Eylül darbesinin hemen ertesi... Türkiye'deki askeri diktatörlüğe karşı 'bir şeyler' yapabilmek için toplanmış devrimcilerin Suriye'de kurduğu kamp... Tartışmalar, hesaplaşmalar... Filistinlilerle ilişkiler... Tükenmeyen umutlar, sonrasında büyük hayal kırıklıkları...

12 Eylül sonrasının en karanlık günlerini olanca çıplaklığıyla anlatan sarsıcı bir tanıklık...

ISBN 978-975-9051-96-0

